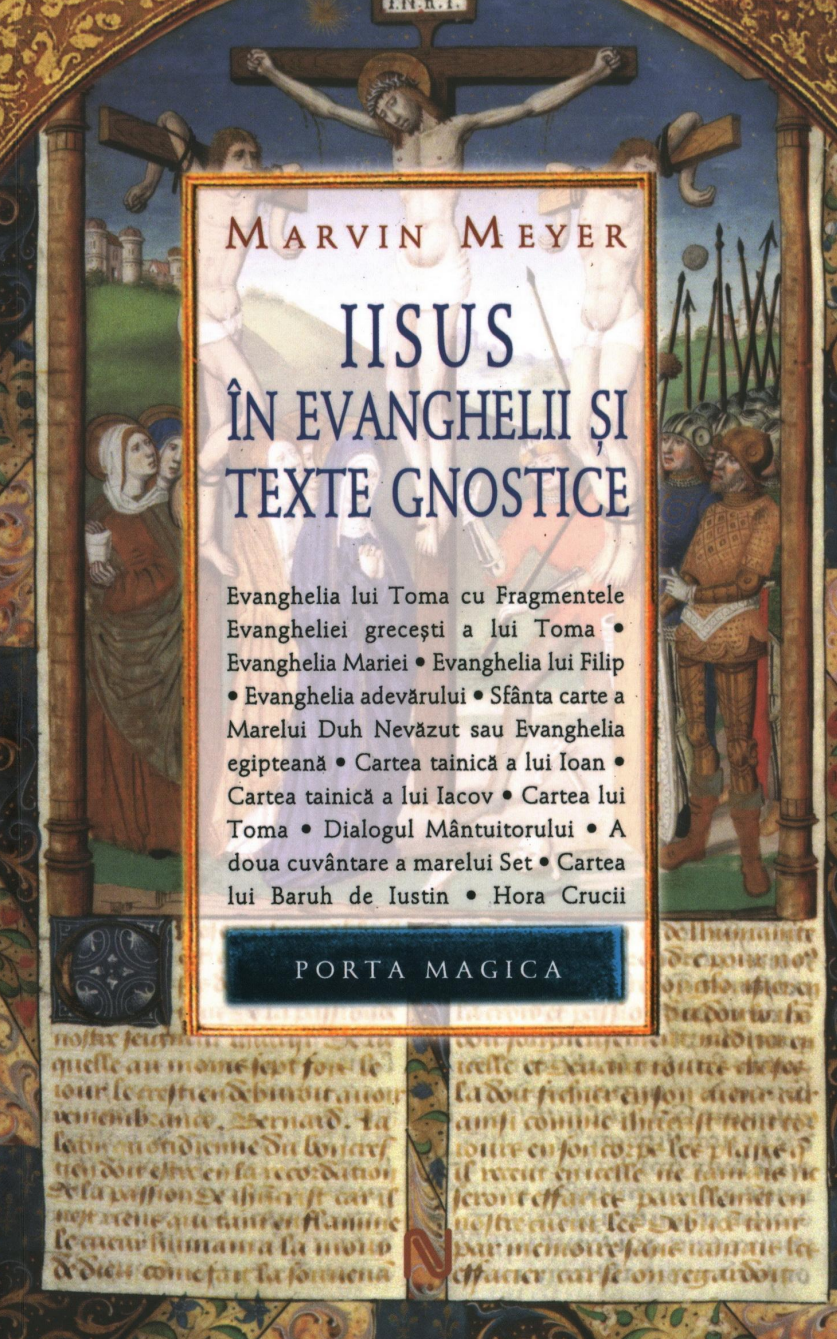

MARVIN MEYER

IISUS ÎN EVANGHELII ȘI TEXTE GNOSTICE

Evanghelia lui Toma cu Fragmentele Evangheliei grecești a lui Toma • Evanghelia Mariei • Evanghelia lui Filip • Evanghelia adevărului • Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut sau Evanghelia egipteană • Cartea tainică a lui Ioan • Cartea tainică a lui Iacov • Cartea lui Toma • Dialogul Mântuitorului • A doua cuvântare a marelui Set • Cartea lui Baruh de Iustin • Hora Crucii

PORTA MAGICA

PORTA MAGICA

De același autor,
la Editura Nemira a apărut:

Maria Magdalena în evanghelii și texte apocrife

MARVIN MEYER este unul dintre cei mai renumiți specialiști în gnosticism, în manuscrisele Bibliotecii de la Nag Hammadi și în lucrări despre Iisus care nu aparțin Noului Testament. Este profesor de Studii biblice și creștine și director al Institutului Albert Schweitzer din cadrul Universității Chapman din Orange, California. Printre cele mai recente cărți publicate se află: *Maria Magdalena în evanghelii și texte apocrife* (Editura Nemira, 2008), *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus; The Gnostic Bible* și *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark.*

MARVIN MEYER

IISUS ÎN EVANGHELII ŞI TEXTE GNOSTICE

Traducere din limba engleză
MIHAI-VLAD IONAŞCU

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Ilustrația copertei: *Ms Hunter 36 Crucifixion,* from Vita Christi, by Ludolf of Saxony, c.1300-77/78 (vellum) by German School, (14th century) © Glasgow University Library, Scotland/ The Bridgeman Art Library. Nationality / copyright status: German / out of copyright

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MEYER, MARVIN
Iisus în evangheliii și texte gnostice / Marvin Meyer
trad.: Mihai-Vlad Ionașcu. - București Nemira Publishing House, 2011
ISBN 978-606-579-117-6

I. Ionașcu, Mihai-Vlad (trad.)

229.8
232

Marvin Meyer
THE GNOSTIC GOSPELS OF JESUS
© 2005 by Marvin Meyer. All rights reserved.
Published by arrangement with Harper One, an imprint of Harper Collins Publishers

© Nemira, 2011

Lector: Ecaterina DERZSI
Tehnoredactor: Corneliu ALEXANDRESCU

Tiparul executat de FED PRINT S.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-576-117-6

Introducere

Descoperirea evangheliilor gnostice

Evangheliile gnostice şi textele înrudite publicate în acest volum oferă noi moduri remarcabile de a-l înţelege pe Iisus şi începuturile creştinismului, însă nimic din toate acestea nu ar fi posibil fără recentele descoperiri ale papirusurilor îngropate în nisipurile Egiptului.

În decembrie 1945, după cum povesteşte Muhammad Ali din clanul al-Samman, câţiva fellahini egipteni, printre care însuşi povestitorul, îşi călăreau cămilele în apropiere de Jabal al-Tarif, o stâncă semeaţă care flanchează fluviul Nil în Egiptul de Sus, lângă oraşul Nag Hammadi.[1] Fellahinii şi-au îngenuncheat animalele la picioarele stâncii şi s-au pornit să sape în jurul unui bolovan mare care se prăvălise pe taluz, panta de grohotiş dinspre stâncă. Se uitau după *sabakh*, un fertilizator natural care se poate forma în astfel de zone, dar spre surprinderea lor au descoperit altceva în loc: o oală de pământ de dimensiuni apreciabile, îngropată lângă bolovan, gura ei fiind sigilată cu un bol pe post de capac. Muhammad Ali a menţionat că a avut o reţinere înainte de a scoate capacul, deoarece îi era teamă ca nu cumva acel vas să conţină un djinn sau duh, care, odată eliberat, le-ar putea face rău. Totuşi el şi-a amintit că existau poveşti despre comori ascunse în adâncuri în acea regiune, iar dragostea lui de aur a învins teama de djinni. După cum a mărturisit, a spart oala de pământ cu o săpăligă şi ceva auriu a ieşit din ea şi a dispărut în văzduh.

Ceea ce a văzut Muhammad Ali, conchidem noi acum, era nu aur, ci fragmente de papirus, aurii la culoare, care au fost eliberate din strânsoarea vasului în plină lumină solară. Când s-a uitat înăuntru, a rămas dezamăgit de faptul că nu mai rămăsese nici un dram de aur, însă a dat peste ceea ce savanții consideră a valora mai mult decât acel metal prețios. Acolo, în oala de pământ, se afla o colecție de texte antice: treisprezece codexuri a ceea ce acum denumim Biblioteca de la Nag Hammadi.[2] Toate documentele sunt redactate în coptă, limbă derivată din vechea egipteană. În această mică bibliotecă se găsesc majoritatea evangheliilor gnostice și a textelor înrudite prezentate în volumul de față: *Evanghelia lui Toma*, *Evanghelia lui Filip*, *Evanghelia adevărului*, *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* (cunoscută și sub numele de *Evanghelia egipteană*), *Cartea tainică a lui Ioan*, *Cartea tainică a lui Iacov*, *Cartea lui Toma*, *Dialogul Mântuitorului* și *A doua cuvântare a marelui Set*.

Câteva decenii mai înainte, în ianuarie 1896, un negustor de manuscrise din Cairo i-a oferit spre vânzare unui savant german pe nume Carl Reinhardt[3] un codex pe papirus. Cartea, ca și negustorul, se poate să-și fi avut originea în Akhmim, dar locul exact în care a fost descoperită rămâne necunoscut. Este posibil să fi fost îngropată într-un cimitir sau pe undeva prin apropiere de Akhmim, dacă este să-i dăm crezare editorului Carl Schmidt. Reinhardt a cumpărat papirusul în Cairo și l-a dus la Berlin, unde a fost găzduit de Ägyptische Museum. Astăzi este deseori numit BG 8502, prescurtarea la Codex Berolinensis Gnosticus 8502 sau Codexul gnostic berlinez 8502.

Carl Schmidt se pregătea să publice manuscrisul în 1912, dar o serie de blesteme demne de legendele despre magia egipteană au început să afecteze viețile celor care lucrau la codex. La tipografia din Leipzig s-a spart o țeavă și apa a distrus paginile pregătite pentru publicare. A izbucnit Primul Război Mondial și s-a amânat tipărirea cărții. A murit Carl Schmidt. Apoi cel de-al Doilea Război Mondial a împiedicat apariția volumului. După care, în 1945, a fost descoperită Biblioteca de la Nag Hammadi, iar savanții au fost distrași de la munca la Codexul berlinez. În 1955, Walter C. Till, care și-a asumat responsabilitatea editorială după moartea lui Carl Schmidt, a văzut sub tipar ediția critică germană a BG 8502 și cartea a devenit în sfârșit disponibilă.

Codexul gnostic berlinez conține patru texte scrise de asemeni în limba coptă. Primul este incompletă, dar fascinanta *Evanghelie a Mariei*, inclusă și în prezentul volum. Celelalte scrieri sunt *Cartea tainică a lui Ioan* (versiunea mai scurtă), *Înțelepciunea lui Iisus* (care se găsește și în Biblioteca de la Nag Hammadi) și *Fapta lui Petru* (*cf. Faptele lui Petru*).[4]

Alte documente antice au întregit colecția de evanghelii gnostice și texte înrudite prezentate în cartea de față. Dintr-o grămadă de nimicuri din anticul Oxyrhynchus (modernul el-Bahnasa) din Egipt, arheologii au scos la lumină mii de papirusuri, printre care fragmentele grecești din *Evanghelia lui Toma* [Papyrus Oxyrhynchus (P. Oxy.) I, 654, 655] și din *Evanghelia Mariei* [Papyrus Oxyrhynchus (P. Oxy.) 3525 și Papyrus Rylands (P. Ryl.) 463]. În *Respingerea tuturor ereziilor* a lui Ipolit din Roma, savanții au identificat fragmente citate dintr-o versiune a *Evangheliei lui Toma*[5] și lungi pasaje din *Cartea lui Baruh*, un text gnostic atribuit unui anumit Iustin. Iar în *Faptele lui Ioan* se găsește o secțiune denumită *Hora Crucii* (sau *Imnul lui Iisus*) care oferă o interpretare gnostică asupra lui Iisus, a naturii pătimirii și a destinului omului.

Ce este gnosticismul?

În opinia mea, dintre toate publicațiile, cartea lui Elaine H. Pagels *The Gnostic Gospels* ne-a făcut cunoscută sintagma „evanghelii gnostice", sintagmă care apare și în titlul volumului de față. Dar ce este gnosticismul?

În prezent, „gnosticism" reprezintă unul dintre termenii cei mai atractivi și mai controversați. Cuvântul „gnosticism" se pare că a fost conceput în secolul al XVII-lea, fiind folosit în scopuri polemice anticatolice[6]. Totuși termenii greceşti *gnōsis*, „cunoaștere", și *gnōstikos*, „cunoscător" sau „gnostic", au fost folosiți mult mai timpuriu. *Gnōsis* este un cuvânt comun în scrierile din Antichitate și Antichitatea târzie, iar atât *gnōsis*, cât și *gnōstikos* se întâlnesc în lucrările ereziologilor care au încercat să combată și să demaște drept erezie ceea ce ei considerau a fi gânduri sau fapte necuvenite.

Astfel, din cauza scopurilor polemice inerente în majoritatea dezbaterilor despre *gnōsis*, gnostici și gnosticism, unii savanți au recomandat să renunțăm

la aceşti termeni. La conducerea atacului asupra lor se află Michael A. Williams şi Karen L. King, iar argumentele celor doi merită toată atenţia.

În cartea sa *Rethinking „Gnosticism"*, Michael Williams îşi declară intenţia de a dărâma o „categorie dubioasă", aceasta fiind însuşi gnosticismul. Autorul trece în revistă o largă varietate de încercări din partea specialiştilor de a defini şi descrie gnosticismul, însă, după părerea lui, toate lasă de dorit: „Termenul «gnosticism» în ultimă instanţă a stârnit mai multă confuzie decât clarificare."[7] Pentru a ridica vălul confuziei şi al obscurităţii savanţilor în ceea ce priveşte gnosticismul, Williams propune în loc o nouă categorie: tradiţiile demiurgice biblice. El scrie:

> *Prin „tradiţii demiurgice" înţeleg acele tradiţii care atribuie creaţia şi controlul cosmosului unei sau unor entităţi inferioare, distincte de Dumnezeul suprem. Aici am include şi cea mai mare parte din platonismul antic, desigur. Dar dacă îi adăugăm şi adjectivul „biblice" pentru a desemna tradiţiile demiurgice care încorporează sau îmbrăţişează de asemeni şi scripturile din tradiţiile iudaice sau creştine, atunci aria vizată de această categorie se îngustează în mod semnificativ.*[8]

Karen King, în cartea sa *What Is Gnosticism?*, este de acord cu Michael Williams că termenul „gnosticism" este problematic şi că ar putea fi lăsat deoparte, însă abordarea ei este oarecum diferită. King observă că există probleme cu definiţiile în general („Definiţiile tind să producă entităţi statice şi reificate şi să ascundă interesul retoric şi ideologic al autorilor lor"[9]), dar în cazul „gnosticismului" problemele definirii lui sunt complexe. „Gnosticism" şi termenii înrudiţi, afirmă autoarea, sunt doar nişte constructe retorice folosite, din zilele ereziologilor şi până în prezent, pentru a desemna „tabăra cealaltă" şi pentru a o descrie drept erezie, iar aceste desemnări au fost modelate de interese anticatolice, antisemite, colonialiste şi evoluţioniste. King sugerează că avem nevoie de noi şi diferite dezbateri asupra gnosticismului în lumea noastră pluralistă şi postmodernă:

Analiza pe care o propun aici tinteşte mai degrabă practica decât originile şi esenţa. Oferă nu o largă şi închegată totalitate, ci o serie de episoade care nu mai sunt legate între ele într-un cadru cauzal al originilor şi dezvoltării [...]. Aceste practici istorice ale secolului XXI fără îndoială că ar avea ca rezultat mai mult de o posibilă şi legitimă poveste a creştinismului, bazate nu numai pe perspectivele diferite ale savanţilor şi pe comunităţile în cadrul cărora sunt narate, ci şi pe diversele orientări etice.[10]

Rolul acestor contribuţii generoase ale lui Michael Williams şi Karen King ar fi de a ne îndemna să luăm un mic răgaz pentru a ne familiariza cu bagajul polemic care însoţeşte dezbaterile asupra gnosticismului. Conform celor doi autori, studiul gnosticismului ar trebui abordat dintr-o nouă perspectivă, iar noi le rămânem îndatoraţi pentru contribuţia lor.

Cu toate acestea, rămân încrezător în faptul că termenii *gnōsis*, „gnostic" şi „gnosticism" încă pot fi utilizaţi cu înţeles pentru a desemna o serie de mişcări religioase care au existat din timpuri străvechi. La urma urmei, cuvântul *gnōsis* este în mod obişnuit atestat în texte gnostice şi ereziologice, iar referirile ereziologice la expresii de tipul „în mod fals aşa-numita cunoaştere (*gnōsis*)" în Irineu din Lyon, precum şi în alte locuri demonstrează că s-a purtat o bătălie pentru a arăta cine deţine cunoaşterea cea *adevărată*. Termenul „gnostic" este de asemeni utilizat în texte ereziologice, deseori cu un scop polemic, după cum am văzut, însă de câteva ori Irineu pare să recunoască, în lucrarea sa *Împotriva ereziilor*, că unii dintre oponenţii săi, în special setienii (sau barbelognosticii) şi adepţii unei învăţătoare pe nume Marcellina, se referă la ei înşişi spunându-şi gnostici.[11]

Dacă setienii, care sunt reprezentaţi cu cel puţin două texte în volumul de faţă (*Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioan*), foloseau cuvântul „gnostic" pentru a se autodesemna, atunci acest lucru ar putea constitui fundamentul istoric pentru utilizarea legitimă şi cu sens a termenilor *gnōsis*, gnostic şi gnosticism. De aici reiese că suntem în posesia a ceea ce poate fi numit un text clasic de *gnōsis* setian – *Cartea tainică a lui Ioan*[12] –, iar când identificăm temele centrale ale scrierii, am putea îndrăzni să le

descriem ca teme gnostice. Mai departe, din moment ce lucrările setiene par a fi din punct de vedere istoric în legătură cu alte texte (spre exemplu cele valentiniene) şi să aibă asemănări din punct de vedere fenomenologic cu alte tradiţii (adică în ceea ce priveşte temele şi caracteristicile), termenul „gnostic" poate fi extrapolat, dincolo de scrierile setiene, şi la cele valentiniene sau la altele. Măsura în care orice text prezintă teme şi caracteristici gnostice poate fi determinată cu precizie printr-un studiu minuţios.[13]

Prin urmare, din *Cartea tainică a lui Ioan* vă indic câteva teme sugestive privind caracteristicile religiilor gnostice şi vă propun următoarea descriere a gnosticismului:

> *Gnosticismul este o tradiţie religioasă care accentuează locul primar al gnōsiss-ului sau cunoaşterea mistică înţeleasă prin aspecte ale înţelepciunii (deseori ale înţelepciunii personificate) înfăţişate în poveşti ale creaţiei, în special în poveşti bazate pe întâmplări din* Facerea *şi interpretate prin mijloacele unei varietăţi de tradiţii religioase şi filosofice, incluzând aici platonismul, în vederea propovăduirii unei căi total iluminate şi a vieţii întru înţelepciune.*[14]

În volumul de faţă, evangheliile gnostice şi textele înrudite sunt considerate ca fiind lucrări literare care, într-o oarecare măsură, se potrivesc descrierii gnosticismului. Gradul în care ele sunt gnostice este supus discuţiei aici, în *Introducerea generală*, sau în introducerea fiecărui text în parte.

Alcătuirea evangheliilor

Cinci dintre scrierile incluse în această carte sunt în mod explicit desemnate drept evanghelii chiar în interiorul manuscriselor respective. *Evanghelia lui Toma, Evanghelia Mariei, Evanghelia lui Filip, Evanghelia adevărului* şi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* (sau *Evanghelia egipteană*) sunt numite evanghelii, deşi *Evanghelia lui Toma* este de asemeni identificată în cuvântul de introducere ori în secţiunea introductivă, drept o colecţie de

„spuse tainice" ale lui Iisus, *Evanghelia adevărului* este intitulată astfel după cuvântul său de început, iar despre *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* se spune că ar fi evanghelie numai în plan secund, menționată ca atare în nota copistului de la sfârșitul textului.[15]

Aceste cinci scrieri sunt toate denumite, într-un fel sau altul, evanghelii pentru a semnala că sunt lucrări ale „veștii bune" sau „proclamații". Termenul *gospel* din limba engleză modernă derivă din engleza veche, *godspel*, o traducere a cuvântului latin *evangelium* și a grecescului *euangelion*, „veste bună". Cea mai veche utilizare cunoscută a termenului grecesc în literatura creștină timpurie se găsește în scrierile Sfântului Pavel. În Galateni 1:11–12, Pavel explică vestea bună sau evanghelia pe care o propovăduiește susținând că provine dintr-o revelație în care i-a apărut Hristos. Evanghelia lui Pavel constă în predicile sale, iar din ceea ce scrie în alte locuri (de pildă, I Corinteni 15) reiese că evanghelia sa este una a crucii.[16]

Dintre cele patru evanghelii cuprinse în Noul Testament, Evanghelia după Marcu este aproape sigur cea mai timpurie. Ea ne introduce termenul „evanghelie" încă din fraza de debut („Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos...") și probabil că de aici a ajuns în titlul dat mai târziu, Evanghelia după Marcu. Și cum celelalte două evanghelii sinoptice[17] depind din punctul de vedere al conținutului de Marcu, și întrucât există o oarecare legătură între Marcu și Ioan, termenul „evanghelie" a fost ulterior utilizat și în titlurile celorlalte trei. Toate cele patru evanghelii ale Noului Testament își concentrează atenția asupra răstignirii lui Iisus, iar nararea episodului patimilor reprezintă punctul culminant al firului povestirii.

Dacă Pavel a propovăduit evanghelia crucii, fiecare dintre autorii evangheliilor neotestamentare a compus o evanghelie a crucii, astfel încât, așa cum observa un comentator, acestea sunt descrieri ale patimilor având o lungă introducere.[18]

Anumiți savanți au căutat să definească genul evangheliei creștine având în vedere exclusiv evangheliile crucii, însă texte precum evangheliile gnostice incluse în acest volum demonstrează că o diversitate de scrieri creștine pot fi numite evanghelii sau proclamații ale veștii bune. Astfel, o colecție de spuse ale lui Iisus, un dialog având-o ca protagonistă pe Maria

din Magdala, o antologie de meditații despre Iisus și viața creștină, o predică creștină despre mântuirea prin cunoaștere, precum și o cărticică mitologică și mistică despre botez ar putea fi la fel de bine denumite evanghelii. Nu sunt evanghelii ale crucii, dar totuși sunt evanghelii și, în calitate de scrieri creștine, ele arată o bogată varietate de modalități în care poate fi formulat mesajul creștin. Au existat și încă există o mulțime de evanghelii, multe proclamații ale veștii bune și nenumărate căi de a-l înțelege pe Iisus.

Pe lângă cele cinci texte prezentate în cartea de față care poartă denumirea de evanghelii, alte șapte scrieri, care nu au primit aceeași titulatură, dar sunt asemănătoare în conținut cu evangheliile gnostice, merită a fi incluse. *Cartea tainică a lui Ioan*, un text clasic al spiritualității setiene, se pare că a fost compusă ca o scriere gnostică iudaică, ulterior adaptată creștinismului ca o revelație pe care Iisus i-a dezvăluit-o ucenicului său Ioan, fiul lui Zebedei. Acest text ajută la înțelegerea *Sfintei cărți a Marelui Duh Nevăzut*, iar Karen King, într-o prezentare în cadrul Societății de Literatură Biblică, a propus considerarea lui drept partea a doua a *Evangheliei după Ioan*.[19] *Cartea tainică a lui Iacov* – adică Iacov cel Drept, frate al lui Iisus și conducătorul Bisericii din Ierusalim – se prezintă drept o lucrare ca oricare alta, probabil ca oricare evanghelie, atribuită celor doisprezece ucenici. *Cartea lui Toma* este legată îndeaproape de *Evanghelia lui Toma*, așa cum este și *Dialogul Mântuitorului. A doua cuvântare a marelui Set* este în aparență o interpretare a mântuirii gnostice oferită de însuși Iisus, care își rostește mesajul despre lume, botez și adevăratul înțeles al răstignirii la persoana întâi singular. Iisus îi critică pe oamenii care (precum aceia care predică evanghelia crucii) „susțin doctrina unui om mort" – adică Iisus răstignit – în locul adevărului Mântuitorului celui viu. *Cartea lui Baruh*, extrasă din paginile ereziologului Ipolit, poate fi considerat unul dintre cele mai vechi texte gnostice. Ierarhia îngerilor pare să anticipeze mai completa scară a îngerilor și a puterilor din scrieri precum *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* sau *Cartea tainică a lui Ioan*, iar punctul culminant îl constituie relatarea despre venirea îngerului Baruh la Iisus din Nazareth, iar acesta îi rămâne credincios și se înalță la Bine. În fine, *Hora Crucii*, extrasă din *Faptele lui Ioan*, înfățișează cântarea liturgică

pe care Iisus le-a făcut-o cunoscută ucenicilor săi cu scopul de a arăta ce este pătimirea şi cum se poate cineva elibera de ea.

Cele douăsprezece evanghelii gnostice şi scrieri înrudite din prezentul volum oferă un spectru larg de perspective gnostice. Textele se pot împărţi în patru grupe.

Prima grupă cuprinde *Evanghelia lui Toma* şi celelalte texte din tradiţia tomasiană, *Cartea lui Toma* şi *Dialogul Mântuitorului*. *Evanghelia lui Toma* este o colecţie de spuse ale lui Iisus care pot fi comparate cu spusele din Evanghelia Q[20] şi care îl prezintă pe acesta drept un propovăduitor al înţelepciunii. Unele dintre spusele din *Evanghelia lui Toma*, precum cele din Q, ar putea proveni de la însuşi Iisus istoric, în timp ce altele sunt dezvoltări ulterioare ale tradiţiilor creştine. După părerea mea, *Evanghelia lui Toma* nu poate fi numită o scriere gnostică fără o considerabilă modificare a sensului. Prefer să-l numesc un text cu o perspectivă gnostică incipientă. *Cartea lui Toma* şi *Dialogul Mântuitorului* încorporează anumite spuse preluate din tradiţia tomasiană şi le folosesc într-o manieră mai gnosticizată într-un cadru care implică întrebări şi răspunsuri caracteristice unui dialog între Iisus şi ucenicii săi.

A doua grupă de texte din această carte cuprinde lucrările setiene, şi anume *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioan*. Scrierile setiene adesea înfăţişează în detaliu plinătatea (*plērōma*) glorioasă a dumnezeirii şi evidenţiază căderea dumnezeirii, prin nebunia înţelepciunii, ca sursă a creaţiei, căderii şi izbăvirii omenirii. Astfel de texte setiene împrumută poveştile creaţiei din Facerea şi le abordează într-o manieră inovatoare, amestecând interpretările revoluţionare cu idei din filosofia greacă. Rezultatul este o combinaţie de teme iudaice şi greceşti (în special platonice). Textele setiene sunt clădite pe reflecţii despre Set, fiul lui Adam şi al Evei, ca o paradigmatică fiinţă umană. Aici Set este prima fiinţă umană de sus care le dezvăluie celor de jos cunoaşterea salvatoare. Acolo unde, în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi în *Cartea tainică a lui Ioan* (uşor adaptată creştinismului), mesajul setian este oferit drept înţelepciune creştină, Iisus devine un descoperitor al adevărului şi o manifestare a lui Set. *A doua cuvântare a marelui Set* este probabil

influențată de idei setiene (deși, în cazul de față, titlul poate fi cel mai evident aspect setian al textului).[21]

A treia grupă de texte publicate aici sunt scrierile valentiniene: *Evanghelia adevărului, Evanghelia lui Filip, Cartea tainică a lui Iacov* și probabil *Hora Crucii*. Gnosticii valentinieni au fost adepți ai marelui învățător Valentinus, circa 100–175, un egiptean convertit la creștinism care a devenit un autor și un maestru notoriu. Valentinus a mers la Roma și se spune că ar fi sperat să ajungă episcop al Romei – adică, în termeni contemporani, papă al Bisericii creștine. Valentinus însuși ar putea fi autorul *Evangheliei adevărului*, iar meditații valentiniene asupra lui Iisus și a înțelepciunii creștine sunt cuprinse în *Evanghelia lui Filip*. Gnosticii valentinieni se bazau aparent pe interpretări intuitive ale Noului Testament, materiale tomasiene și texte setiene, compunând evanghelii, comentarii biblice, scrisori și alte lucrări. Valentinienii iubeau speculațiile pleromatice despre plinătatea divinului nu mai puțin decât setienii și s-au dovedit totodată capabili de a aduce astfel de speculații în cotidian pentru a vorbi despre viețile creștinilor obișnuiți, precum în *Evanghelia adevărului*[22].

Alte două texte din acest volum alcătuiesc o a patra grupă, care se opune oricărei clasificări. *Evanghelia Mariei* este fragmentară și fascinantă, iar caracterul ei gnostic este disputat de savanți. I se poate atribui o dată mai timpurie și o înfățișează pe Maria din Magdala, ucenica apropiată a lui Iisus, descoperindu-și înțelegerea asupra însemnătății și mesajului acestuia. *Cartea lui Baruh* este pe deplin iudaică în modul în care abordează *gnōsis*-ul, deși ea găsește de asemeni loc pentru Hercule ca profet al Neamurilor și pentru Iisus drept cel din urmă mesager al lui Baruh și descoperitor al Binelui.

Iisus în evangheliile gnostice și în textele înrudite

În textele din acest volum Iisus apare ca învățător al înțelepciunii și un descoperitor al cunoașterii. Personajul Iisus din evangheliile gnostice și din textele înrudite este construit pe baza unor materiale mai timpurii despre

Iisus şi unele dintre trăsăturile lui din evangheliile gnostice pot avea legătură cu Iisus istoric. În opinia mea, Iisus istoric a fost un învăţător şi povestitor iudeu, în tradiţia înţelepciunii iudaice, care se folosea de parabole, aforisme şi alte zicale pentru a vorbi despre prezenţa şi împărăţia lui Dumnezeu. Cele mai vechi indicii despre spusele lui Iisus se pot găsi în Q, evangheliile din Noul Testament şi *Evanghelia lui Toma*. Reprezentative pentru înţelepciunea iudaică, spusele lui Iisus se află în strânsă legătură cu teme din literatura înţelepciunii iudaice. Şi în câteva ocazii, chiar din cele mai vechi surse, Iisus este asociat cu înţelepciunea.

În lumea iudaică, de cele mai multe ori prin înţelepciune se înţelege înţelepciunea personificată a lui Dumnezeu: Hokhmah sau Sophia.[23] În Q se găsesc reflecţii despre Iisus şi înţelepciunea personificată. În versiunea lucană din Q 11:49, înţelepciunea lui Dumnezeu ne vorbeşte despre cei trimişi; în versiunea lui Matei, cel care ni se adresează este Iisus. Din nou, conform versiunii lui Luca din Q 7:35, Iisus face referire la înţelepciune ca fiind apărată de propriii copii, Ioan Botezătorul şi Iisus; în versiunea lui Matei, înţelepciunea este apărată de propriile fapte. Iar în Pavel, I Corinteni 2, înţelepciunea şi stăpânitorii acestui veac sunt portretizaţi în contextul adevăratei înţelepciuni, pe care Pavel o numeşte înţelepciunea lui Dumnezeu.

În cadrul evangheliilor gnostice şi al textelor înrudite, mai ales în *Cartea tainică a lui Ioan*, Sophia joacă un rol important ca înţelepciunea personificată a lui Dumnezeu, însă în textele gnostice rolul ei este schimbat total. În aceste lucrări ea creează, se dezvăluie, cade şi este restatornicită. Înţelepciunea divină mântuieşte şi este mântuită şi, odată cu fiinţele umane, este mântuită şi restatornicită. Totuşi, personificată sau nu, înţelepciunea joacă un rol central în povestirile gnostice despre mântuire.

În evangheliile gnostice şi în textele înrudite, Iisus dezvăluie înţelepciune şi cunoaştere. Ceea ce am scris la începutul *Evangheliei după Toma* este valabil pentru mai multe evanghelii gnostice. Aici, Iisus nu realizează nici un miracol fizic, nu face cunoscută îndeplinirea vreunei profeţii, nu anunţă vreo împărăţie apocaliptică cu rolul de a distruge ordinea lumii şi nu moare pentru păcatele cuiva. În schimb dezvăluie înţelepciune şi cunoaştere, astfel încât oamenii să fie iluminaţi.[24]

Înțelepciunea și cunoașterea revelate de Iisus în evangheliile gnostice reprezintă o cunoaștere mistică, o privire pătrunzătoare în relația dintre Iisus descoperitorul și cei cărora le este oferită revelația și, până la urmă, în relația dintre lumina și viața lui Dumnezeu pe de o parte și lumina și viața oamenilor pe de alta. Pentru că o astfel de cunoaștere este strălucirea care aruncă lumină asupra unei ființe, Iisus din *Evanghelia lui Toma* ajunge chiar să nege că este, la propriu, un învățător. Aici el este „Iisus cel viu", care trăiește prin propriile-i spuse, prin propriile-i cuvinte. Cu toate acestea el zice: „Nu sunt învățătorul tău. Pentru că ai băut, te-ai îmbătat din izvorul clocotind pe care l-am vegheat" (13:5). Conform *Evangheliei lui Toma*, Iisus nu este un învățător în înțelesul convențional al cuvântului, deoarece oamenii trebuie să acceadă ei înșiși la cunoaștere. El este mai mult ca un barman, în sensul că le servește băutura otrăvitoare a cunoașterii, însă oamenii trebuie să o bea singuri.[25]

Astfel, *Evanghelia lui Toma* precum și alte texte gnostice fac apel la cititori să se cunoască pe ei înșiși. În scrierile gnostice, spre deosebire de evangheliile crucii, cunoașterea este mai importantă decât credința, iar cunoașterea de sine duce la mântuire. În *Evanghelia lui Toma* 3:4, Iisus spune: „Când vă veți cunoaște pe voi înșivă, atunci veți fi cunoscuți și veți înțelege că sunteți copiii tatălui celui viu." În *Cartea lui Toma* 138, însuși Toma este descris drept „unul care se cunoaște pe sine". Imperativul *gnōthi sauton*, „cunoaște-te pe tine însuți", se afla printre inscripțiile oracolului din Delphi dedicat lui Apollo, iar înțelesul său este discutat de Platon în *Alcibiade I* și de Plutarh în eseul său „Despre E de la Delphi". Și *Evanghelia lui Filip* meditează asupra acestui dicton (76). În *Cartea tainică a lui Iacov*, Iisus își îndeamnă ucenicii să se cunoască pe ei înșiși (12) și adaugă că ei ar trebui să se mântuiască singuri (11). Căci dacă în gândirea gnostică cunoașterea înseamnă mântuire, a te cunoaște pe tine însuți duce la mântuirea prin tine însuți. Iată *gnōsis*-ul lui Iisus.

În evangheliile gnostice și scrierile înrudite, problema umană la care se face referire nu este păcatul, ci mai degrabă ignoranța, și astfel Iisus nu-i mântuiește pe oameni de păcatele lor, ci le transmite cunoașterea pentru a înfrunta ignoranța și a le aduce iluminarea. Oamenii din această lume a mortalității – această lume de jos – sunt năuciți, au devenit uituci, au adormit,

au fost seduşi de plăcerile înşelătoare şi de durerile lumeşti. Oamenii se află într-o stare de confuzie în această lume a morţii şi nu-şi mai amintesc cine sunt: au uitat că sunt copiii dumnezeirii, având în ei lumina dumnezeiască.[26] Aşa cum le spune Iisus ucenicilor în *Evanghelia Mariei*: „Un astfel de lucru ca păcatul nu are fiinţă, ci voi faceţi păcatul când vă amestecaţi ca în preacurvie, şi acesta este numit păcat" (7). Aici şi în alte evanghelii gnostice, oamenii sunt chemaţi să-şi reamintească cine sunt, să fie deschişi la minte şi să gândească, doar aşa ei putând atinge mântuirea.

Iată vestea cea bună a textelor gnostice. Ele sunt evanghelii ale înţelepciunii, nu ale crucii; Iisus al acestei veşti bune este izvorul înţelepciunii şi al cunoaşterii şi nu, mai presus de toate, Mântuitorul răstignit. Iar oamenii ajung la mântuire prin pătrundere şi gând creativ şi nu, în primul rând, prin credinţă.

Elaine Pagels, în *Beyond Belief*, subliniază importanţa pătrunderii şi a gândirii creative în scrierile gnostice, analizând rolul aşa-numitei *epinoia*, care poate fi tradusă prin „pătrundere", „gândul din urmă", „creativitate" sau ceva asemănător, în *Cartea tainică a lui Ioan*. În respectivul text, Iisus dezvăluie povestea acestei *epinoia*. El o înfăţişează drept o ipostază a minţii dumnezeieşti, care coboară să se manifeste în rândul oamenilor şi îi ajută pe aceştia să ajungă la gândirea creativă. Iisus interpretează povestea naşterii Evei din Adam care se găseşte în Facerea drept povestea acelei *epinoia* venite să acorde sprijin omenirii.

Iată ce spune *Cartea tainică a lui Ioan*:

> *Deci cu binevoitorul şi preamilostivul său duh, mama-tată a trimis un ajutor lui Adam – pătrunderea luminată care este de la mama-tată şi care a fost numită viaţă. Ea a ajutat întreaga făptură, trudind alături de aceasta, redându-i plinătatea, învăţând-o despre pogorârea seminţei, învăţând-o despre calea înălţării, care este calea pogorârii. Pătrunderea luminată a fost ascunsă în Adam, astfel încât domniile să nu o poată recunoaşte, dar aceasta să poată înapoia ceea ce mamei îi lipsea.*

Replica lui Pagels la această povestioară este următoarea: „Intenţia *Cărţii tainice* este de a arăta că există în inimile şi în minţile noastre o putere latentă

care ne leagă de divin – nu în starea obişnuită a minţii noastre, ci doar când această putere ascunsă se trezeşte."[27]

Puterea umană – şi divină – de a gândi este ceea ce înlesneşte oamenilor întâlnirea cu înţelepciunea şi cunoaşterea lui Iisus într-o manieră creativă şi interioară. Potrivit evangheliilor gnostice şi textelor înrudite, cunoaşterea transmisă prin spusele lui Iisus către ucenicii săi este adesea în mod explicit mistică. În *Evanghelia lui Toma* Iisus spune: „Cine bea din gura mea îmi va fi asemenea; eu însumi voi fi acela, iar lucrurile ascunse îi vor fi descoperite" (108). În *Evanghelia lui Filip* se spune că în tărâmul adevărului „aţi văzut pe Hristos şi aţi ajuns Hristos, aţi văzut pe [tatăl] şi veţi ajunge tată" (61), iar despre cel care primeşte numele lui Hristos prin mirungere se zice că nu mai este creştin, „ci este Hristos" (67). În *A doua cuvântare a marelui Set,* Iisus însuşi vesteşte prin cuvintele Scripturii: „Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în> voi, fără de înşelăciune"(49, 50).

În acelaşi timp, cunoaşterea pe care Iisus o transmite în evangheliile gnostice şi în textele înrudite este una atât a ceea ce se află în afară, cât şi a ceea ce se află în interior. Textele cu aspect mitologic mai pronunţat incluse în acest volum (de exemplu, *Evanghelia Mariei, Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi *Cartea tainică a lui Ioan*) oferă speculaţii cosmologice asupra universului din afara noastră şi interpretări provocatoare ale istorisirilor despre creaţie din *Facerea*. Aceste pasaje mitologice şi cosmologice oglindesc metafizica şi astronomia Antichităţii şi Antichităţii târzii şi descriu natura, originea şi întinderea universului pentru a explica locul omenirii în schema mai vastă a lucrurilor. Deşi aceste povestiri pot prezenta provocări cititorilor moderni, ele nu sunt fundamental diferite de reflecţiile metafizice şi astronomice contemporane asupra stelelor, universului şi a limitei finale – sau nelimitarea – a lucrurilor.

Aceste texte cu influenţe mitologice vorbesc despre realităţile cosmice din afara noastră, dar pot înfăţişa în acelaşi timp şi modul în care ceea ce este în afară poate fi de asemeni şi înlăuntru. În *Evanghelia lui Toma,* Iisus spune că împărăţia este şi înlăuntru, şi în afară (3:3) şi că înlăuntrul poate fi precum ceea ce este afară, iar ceea ce este afară precum ceea ce este înlăuntru (22:4). Maria din Magdala îşi povesteşte viziunea în *Evanghelia*

Mariei şi este evident că puterile cosmice pe care trebuie să le depăşească sufletul în călătoria sa[28] celestă sunt de asemeni înclinaţiile lăuntrice pe care omul trebuie să le învingă: întunericul, dorinţa, ignoranţa şi mânia. În *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* şi în *Cartea tainică a lui Ioan*, emanaţiile şi manifestările Unului divin sunt trăsături şi capacităţi mentale, mintea (*nous*), prevederea (*pronoia*), gândirea (*ennoia*), pătrunderea (*epinoia*), înţelepciunea (*sophia*), chiar şi nechibzuinţa (*aponoia*). Astfel, povestea despre dezvăluirea Unului divin este la fel de mult o narare psihologică pe cât este mitologică şi metafizică. Pe lângă acestea, în *Evanghelia adevărului* mulţi termeni tehnici folosiţi în mod obişnuit pentru a descrie aeoni şi entităţi din tărâmul plinătăţii divine şi personaje părtaşe la căderea cosmică (plinătate, adâncime, gând, har, minte, adevăr, cuvânt, greşeală) sunt incluşi într-o predică despre mântuire şi viaţă în lumea de zi cu zi a creştinilor valentinieni.

O altă evanghelie valentiniană, cea a lui Filip, oferă o meditaţie despre ceea ce este în afară şi ceea ce este înlăuntru. Bazându-se pe cuvinte rostite de Iisus, foarte asemănătoare cu cele regăsite în *Evanghelia lui Toma* 22:4, această meditaţie susţine că este mai potrivit să ne concentrăm atenţia asupra a ceea ce este lăuntric, a ceea ce este adânc înlăuntrul nostru. Lumea acelei *plērōma*, plinătatea lui Dumnezeu, considerată de mulţi a fi divinul tărâm de deasupra, este de fapt lăuntrică. În cuvintele *Evangheliei lui Filip*: „Ce este cel mai înlăuntru este plinătatea, şi nu îi este nimic mai înlăuntru" (68). Dacă plinătatea este lăuntrică, tot aşa, în *Evanghelia lui Toma*, este şi împărăţia, fie este răspândită pe pământ, nevăzută de oameni (3:3, 113:4), iar în *Evanghelia Mariei* copilul omenirii (sau fiul omului) se află de asemeni înlăuntru. Aşa cum le spune Iisus ucenicilor în *Evanghelia Mariei*: „Urmaţi-l pe acesta. Cei care-l caută îl vor găsi." (8)[29]

Poate că evangheliile gnostice şi textele înrudite nu sunt evanghelii ale crucii, dar tradiţia istorică a răstignirii lui Iisus nu trece neobservată. Însă cum tratează evangheliile gnostice răstignirea este o altă problemă. Unele dintre aceste scrieri, cum ar fi *Evanghelia lui Toma*, acordă puţină atenţie crucii sau chiar deloc. Singura referire la cruce în această evanghelie se petrece în Spusa 55, unde imaginea celui purtând o cruce pare a fi folosită în sens metaforic.

Alte texte gnostice, în particular cele valentiniene, includ aluzii semnificative la răstignirea lui Iisus, repetând formulări hristologice şi soteriologice mai familiare, dar adeseori interpretează crucificarea într-un sens mai mult simbolic. În aceste documente accentul nu se pune pe doctrina ispăşirii prin moartea pe cruce a lui Iisus şi nu este vorba de nici un sacrificiu pentru păcatele lumii. Un pasaj din *Evanghelia adevărului* afirmă că de fapt răstignirea înseamnă dezvăluirea voinţei tatălui şi revelarea nestricăciunii Mântuitorului:

> *Iisus s-a ivit,*
> *s-a îmbrăcat cu acea carte,*
> *a fost pironit de lemn*
> *şi a vestit de pe cruce hotărârea tatălui.*
> *O, ce învăţătură măreaţă!*
> *El s-a smerit pe sine chiar până la moarte,*
> *deşi înveşmântat în viaţă veşnică.*
> *El a lepădat zdrenţele pieritoare*
> *şi s-a înveşmântat pe sine în nestricăciune,*
> *pe care nimeni nu i-o poate lua. (20)*

Este aşa, explică *Evanghelia adevărului*, pentru că Iisus „cuprinde cunoaştere şi desăvârşire". O meditaţie din *Evanghelia lui Filip* citează cuvintele rostite de Iisus pe cruce, aflate în Psalmul 22:1*: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce, Doamne, m-ai părăsit?", remarcând imediat că „a rostit aceste cuvinte pe cruce, căci (persoana dumnezeiască lăuntrică) părăsise locul acela" (68).

Dar alte scrieri gnostice, cum ar fi *A doua cuvântare a marelui Set*, neagă realitatea răstignirii lui Iisus în termeni grăitori. Acolo se afirmă că adevăratul Hristos nu a pătimit deloc, căci puterile lumii sunt oarbe şi au făcut o greşeală, punând mâna pe cine nu trebuia. Cât despre Hristos cel viu, el însuşi spune: „Eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură şi rodul

* În numărătoarea Septuagintei, Psalmul 21 (n. tr.).

greşelii şi îngâmfării lor. Râdeam de necunoaşterea lor" (56). Tradiţia potrivit căreia adevăratul Hristos nu a fost răstignit este cunoscută şi din alte izvoare – de exemplu, *Apocalipsa lui Petru* de la Nag Hammadi, Basilide, conform lui Irineu din Lyon, şi probabil *Cartea lui Baruh* –, iar Hristos fără cruce este de asemeni prezent în moştenirea islamică. Când *Coranul* spune în Sura 4 că 'Isa (Iisus) a fost răstignit doar în aparenţă, traducerea este dificilă, dar în cadrul tradiţiei islamice s-a susţinut în mod obişnuit că altcineva a fost răstignit în locul lui Iisus.[30]

Pătimirea lui Iisus şi a tuturor este luată mai departe în consideraţie în *Hora Crucii*. Acolo Iisus cântă şi dănţuieşte împreună cu ucenicii săi într-o scenă despre care se spune că se petrece chiar înainte de răstignire. Iisus rosteşte versurile paradoxale („Voi fi rănit şi voi răni"), iar ucenicii răspund cu „Amin". Apoi Iisus oferă lămuriri cu privire la pătimirea care se apropie, zicând: „A voastră este pătimirea omenească pe care o am de pătimit." Continuă prin a explica adevărata semnificaţie a pătimirii: a înţelege pătimirea înseamnă a fi eliberat de ea. El încheie:

De-aţi şti cum să pătimiţi,
aţi putea să nu pătimiţi.
Învăţaţi cum să pătimiţi
şi veţi putea să nu pătimiţi. (96)

Ultimele cuvinte ale lui Iisus din *Hora Crucii* dezvăluie cum să te eliberezi de pătimire. Aşa cum observă Elaine Pagels, aici înţelepciunea lui Iisus se aseamănă înţelepciunii lui Buddha, amândoi predicând învăţătura că adevărata înţelegere a suferinţei conduce la eliberarea de suferinţă.[31]

În cele din urmă, Iisus sau Hristos apare în evangheliile gnostice şi textele înrudite ca un răscumpărător ceresc care le vorbeşte oamenilor pentru a-i ridica la cunoaştere şi înţelegere de sine. El este un glas dumnezeiesc, iar chemarea sa este chemarea la deşteptare venită de la Dumnezeu. *Evanghelia lui Filip* afirmă că Hristos aduce pâine din ceruri pentru a hrăni oamenii (55). *Evanghelia adevărului* vesteşte că Hristos îi luminează pe cei care se află în întuneric din pricina uitării (18). Ca fiu al tatălui, Hristos are numele

tatălui și îl face descoperit alături de voința tatălui. În *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, Iisus este manifestarea cerescului Set, iar în *Cartea tainică a lui Ioan*, el este cel trimis de tatăl din desăvârșitul tărâm veșnic pentru a dezvălui cele veșnice. În *A doua cuvântare a marelui Set*, Hristos vine din înalt, trece prin porțile domniilor cosmice, ia un trup omenesc și începe a dezvălui natura acestei lumi a nestatorniciei în comparație cu lumea veșnică a dumnezeirii. În alte texte gnostice, rolul dezvăluitorului poate fi preluat de Set, prevederea dumnezeiască (*pronoia*) sau pătrunderea (*epinoia*) din documentele setiene; de către Derdekeas (copilul), în *Parafraza lui Shem*; de Manda dHayye (personificata „cunoaștere a vieții") din tradițiile mandeene; chiar și de literele cerești devenind rostire în „Imnul mărgăritarului" (din *Faptele lui Toma*). În evangheliile gnostice și în textele creștine dezvăluitorul se spune că este Hristos.

În aceste scrieri mistice care susțin unitatea divinului din afară și a divinului dinlăuntru, glasul dumnezeiesc al lui Hristos este vocea divinului dinlăuntru, iar chemarea din afară este chemarea dinlăuntru. Cine se trezește la acea chemare și ascultă acel glas află adevărata viață. Așa cum Iisus și prevederea dumnezeiască vestesc la sfârșitul *Cărții tainice a lui Ioan:*

Eu sunt prevederea luminii curate,
eu sunt gândul duhului feciorelnic,
care te ridică spre un loc de cinste.
Ridică-te, amintește-ți că ai auzit
și află-ți obârșia
care sunt eu, îndurătorul,
păzește-te de îngerii nenorocirii,
de demonii haosului și de toți cei care te înrobesc
și ferește-te de somnul adânc
și de capcana din măruntaiele lumii de dedesubt.

L-am ridicat și l-am pecetluit
în apă limpede cu cinci peceți
pentru ca de atunci încolo
moartea să nu mai aibă putere asupra lui. (II,31)

Acest volum intenţionează să ofere o nouă traducere engleză a douăsprezece evanghelii gnostice şi texte înrudite.[32] Traducerile se vor a fi pe cât de fidele originalului posibil, şi în acelaşi timp am încercat să le prezint într-o engleză elocventă. Am adoptat câteva convenţii. Am decis să folosesc un limbaj inclusiv, atunci când un astfel de limbaj redă spiritul textului (de exemplu, folosesc „copilul omenirii" pentru apelativul tradus în mod tradiţional „fiul omului"), deşi am încercat să evit să compromit prin acestea acurateţea traducerilor. Textele copte din Biblioteca de la Nag Hammadi sunt bine cunoscute pentru ambiguitatea pronumelor şi a antecedentelor acestora. Pe unele din ele le-am rezolvat, suplinind substantivele care sunt cel mai probabil antecedentele pronumelor. Spre deosebire de multe altele, această traducere face uz minimal de majuscule, chiar şi în cazul atributelor mentale personificate din *plērōma* dumnezeiască, în scopul de a arăta atât natura de personaje mitice într-o dramă cosmică, precum şi de calităţi spirituale în istorisirea originii şi destinului minţii şi gândului ale unor astfel de atribute personificate. În cadrul traducerilor, numerotarea relevantă a secţiunilor şi a paginilor manuscriselor copte redată între paranteze drepte este inclusă pentru a uşura referirile la text. Parantezele drepte indică de asemeni reconstrucţii textuale, iar cele angulare, amendări textuale, însă am încercat să fiu reţinut în numărul de amendări adoptate. Când o reconstrucţie textuală este nesigură, o notă indică faptul că aceasta este ipotetică. Punctele de suspensie sunt folosite pentru a indica lacune în text sau discontinuităţi în curgerea textului. Titlurile capitolelor cu caractere italice nu se regăsesc în text, ci sunt oferite de către traducător. Când sunt date mai multe titluri ale textelor, cel dintâi este cel principal sau preferat, iar celelalte sunt secundare sau folosite în literatura de specialitate. Au fost adăugate note pentru a lămuri pasaje mai dificile sau pentru a indica pasaje asemănătoare.

Cele mai multe traduceri din acest volum au fost întreprinse în cadrul unui proiect mai vast privind Biblioteca de la Nag Hammadi. Membrii consiliului consultativ al proiectului, Wolf-Peter Funk, Paul-Hubert Poirier

şi James M. Robinson, împreună cu doi colaboratori, Birger A. Pearson şi John D. Turner, au acordat asistenţă prin sugerarea metodelor de traducere şi au prezentat observaţii asupra traducerilor însele. Le mulţumesc în special pentru contribuţia lor preţioasă.

PARTEA ÎNTÂI

Evanghelia lui Toma
cu
Fragmentele Evangheliei greceşti a lui Toma

Evanghelia lui Toma sau *Spusele tainice ale lui Iisus* reprezintă o colecție de spuse, tradițional socotite de specialiști ca fiind o sută paisprezece, despre care se consideră că ar transmite mântuire și viață. În timp ce *Evanghelia lui Toma* are unele trăsături comune cu evangheliile gnostice, ea nu pare să se potrivească într-o măsură semnificativă definiției gnosticismului dată în introducere. De aceea prefer să consider cartea o evanghelie având o perspectivă gnostică incipientă. Conform introducerii (sau prologului), spusele din evanghelie sunt spuse ascunse sau tainice, rostite de Iisus cel viu și așternute în scris de Iuda Toma Geamănul. Iuda Toma a fost considerat în anumite cercuri, mai ales în sânul creștinătății siriace, ca fiind fratele geamăn al lui Iisus, și ca atare persoana ideală pentru a avea rolul de chezaș al tradiției lui Iisus. Însă Evanghelia lui Ioan din Noul Testament respinge această apreciere pozitivă a lui Iuda Toma, alegând în schimb să-l reprezinte ca Toma necredincioșul. Spusele din *Evanghelia lui Toma* conțin o varietate de aforisme, pilde, istorisiri și alte rostiri ale lui Iisus, a căror interpretare, după cum anunță Spusa 1, poate conduce la mântuire și viață. Aceasta afirmă: „Cine descoperă tâlcul acestor spuse nu va gusta moartea", iar Spusa 2 descrie procesul epistemologic prin care se ajunge la cunoaștere și înțelegere: „Lăsați-l pe cel ce caută să nu se oprească din căutare până ce va găsi. Când

va găsi, va fi tulburat. Când va fi tulburat, se va minuna şi va domni asupra a toate." *Evanghelia greacă a lui Toma* adaugă o treaptă procesului interpretativ: „Iar [domnind] se va [odihni]." Cu alte cuvinte, căutarea înţelegerii spuselor lui Iisus este o sarcină care trebuie îndeplinită cu angajament şi, cu toate că drumul spre cunoaştere poate fi anevoios, chiar stânjenitor, cei care persevereză vor descoperi domnia şi odihna lui Dumnezeu. Şi dacă domnia lui Dumnezeu, împărăţia lui Dumnezeu, este în afară, ea este totodată înlăuntru (*Evanghelia lui Toma* 3:3).

Ca în Q şi în evangheliile Noului Testament, mai ales evangheliile sinoptice ale lui Marcu, Matei şi Luca, Iisus din *Evanghelia lui Toma* le cere ucenicilor săi să caute şi să găsească. Aici şi în alte texte timpurii, spusele lui Iisus sunt deschise interpretării, astfel încât ucenicii şi cititorii sunt încurajaţi să le caute înţelesul şi să-i împlinească gândurile, urmându-l. *Evanghelia lui Toma* este „interactivă", înţelepciunea şi cunoaşterea vin atunci când cititorii întâmpină spusele lui Iisus în mod creativ şi le răspund cu perspicacitate. O astfel de abordare interactivă poate merge până la Iisus istoric ale cărui spuse şi istorisiri par să fi înlesnit ucenicilor săi, ca şi altora din jur, ocazia de a reacţiona şi răspunde. În această măsură, *Evanghelia lui Toma* se armonizează cu o mare parte din tradiţia spuselor lui Iisus. Însă un anumit număr de spuse din carte sunt în mod special criptice şi enigmatice, iar nevoia unei interpretări creative este evidentă. Miza este mare. Cei care află înţelesul vorbelor lui Iisus află viaţa, proclamă evanghelia şi ajung să îşi dea seama că sunt copiii tatălui celui viu. Sau, după cuvintele lui Iisus din Spusa 108, cei care beau din gura sa îi vor fi asemenea, iar el va fi una cu ei şi vor înţelege ce este ascuns. Iisus din *Evanghelia lui Toma* îi confruntă pe ucenici şi cititori cu spuse pline de autoritate, dar nu abuzează de statutul său. Îşi asumă foarte puţine titluri hristologice şi, aşa cum observă Stephen Patterson, el este doar Iisus. Nu este denumit Hristosul sau Mesia, nu este aclamat stăpân sau domn, iar când o dată se referă la sine ca fiind copil al omenirii sau fiu al omului, în Spusa 86, o face în

sensul general de a numi pe oricine (sau pe sine) ființă omenească. Dacă Iisus din *Evanghelia lui Toma* este copil al omenirii, tot astfel sunt numiți și alții copii ai omenirii (Spusele 28 și 106). El nu este înfățișat ca singurul fiu sau ca fiul întrupat al lui Dumnezeu și nu se spune nimic despre vreo cruce mântuitoare sau despre vreun mormânt gol. El este numit Iisus cel viu, dar despre Dumnezeu de asemeni se spune că este viu, iar cei care-l urmează sunt tot astfel numiți cei vii. Iisus cel viu trăiește prin cuvintele și spusele sale.

Evanghelia lui Toma este al doilea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi, unde s-a păstrat în traducere coptă. Trei fragmente în limba greacă ale evangheliei se păstrează de asemeni (Papyrus Oxyrhynchus 1, 654 și 655), la fel ca și mărturii din literatura creștină timpurie, mai ales în scrierile lui Ipolit Romanul. Traducerea textului copt de la Nag Hammadi, a fragmentelor în greacă și a două mărturii din Ipolit sunt reproduse mai jos. Cel mai probabil, *Evanghelia lui Toma* a fost compusă în greacă, în Siria, mai precis la Edessa, unde Toma era cinstit, iar moaștele sale, venerate. Există motive serioase de a presupune primul secol ca dată a unei prime ediții, deși unii specialiști preferă secolul al II-lea.

Lecturi suplimentare: Helmut Koester, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin și Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas"; Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas*; Marvin Meyer, *Secret Gospels*; Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*; Stephen J. Patterson, *The Gospel of Thomas and Jesus*; Stephen J. Patterson, James M. Robinson și Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*; Gregory J. Riley, *Resurrection Reconsidered*; Jens Schröter și Hans-Gebhard Bethge, „Das Evangelium nach Thomas"; *Thomas at the Crossroads*, ed. Risto Uro; Richard Valantasis, *The Gospel of Thomas*.

Evanghelia lui Toma

sau

Spusele tainice ale lui Iisus[1]

(NHC II,2)

Cuvânt de început

Acestea sunt spusele tainice pe care Iisus cel viu le-a rostit şi Iuda Toma Geamănul[2] le-a aşternut în scris.[3]

1 Şi el[4] a zis: Cine descoperă tâlcul acestor spuse nu va gusta moartea.[5]

2 1) Iisus a zis:[6] Lăsaţi-l pe cel ce caută să nu înceteze a căuta până ce va găsi. 2) Când va găsi, va fi tulburat. 3) Când va fi tulburat, se va minuna 4) şi va domni asupra a toate.[7]

3 1) Iisus a zis: Dacă vă spun căpeteniile voastre: Iată, împărăţia este în ceruri, atunci păsările cerului vor fi înaintea voastră. 2) Dacă vă spun este în mare,[8] atunci peştii vor fi înaintea voastră. 3) Ci împărăţia este înlăuntrul vostru şi în afara voastră.[9] 4) Când vă veţi cunoaşte pe voi înşivă, atunci veţi fi cunoscuţi [33] şi veţi înţelege că sunteţi copiii tatălui celui viu. 5) Dar dacă nu vă cunoaşteţi pe voi înşivă, atunci sălăşluiţi în sărăcie şi sunteţi sărăcie.[10]

4 1) Iisus a zis: Cel bătrân nu va şovăi să întrebe un copilaş de şapte zile[11] despre sălaşul vieţii, şi acela va trăi.[12] 2) Pentru că mulţi dintre cei dintâi vor fi cei din urmă[13] 3)şi vor ajunge să fie unul.

5 1) Iisus a zis: Cunoaşteţi ce vă este în faţă, iar ce este ascuns de voi vă va fi dezvăluit.[14] 2) Căci nu este nimic ascuns care să nu fie descoperit.[15]

6 1) Ucenicii săi l-au întrebat şi i-au zis: Vrei să postim? Cum trebuie să ne rugăm? Trebuie să dăm de pomană? Ce ne este îngăduit să mâncăm şi să bem?[16]

2) Iisus a zis: Nu minţiţi, 3) şi nu faceţi ce urâţi[17] 4) pentru că toate sunt dezvăluite cerului.[18] 5) Căci nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit 6) şi nimic acoperit care va rămâne nedezvăluit.[19]

7 1) Iisus a zis: Binecuvântat fie leul pe care omul îl va mânca, astfel încât leul va ajunge om. 2) Şi blestemat[20] este omul pe care leul îl va mânca, iar leul va ajunge om.[21]

8 1) Iar el a zis: Omenirea[22] se aseamănă unui pescar înţelept care şi-a aruncat năvodul în mare şi l-a scos plin de peştişori. 2) Printre ei, pescarul înţelept a găsit un peşte mare şi frumos. 3) El a aruncat toţi peştişorii înapoi [34] în mare şi, fără să stea pe gânduri, a ales peştele cel mare. 4) Cine are urechi de auzit să audă.[23]

9 1) Iisus a zis: Iată, semănătorul a ieşit, a luat un pumn de seminţe şi le-a împrăştiat. 2) Unele au căzut lângă drum, iar păsările au venit şi le-au ciugulit. 3) Altele au căzut pe stâncă, nu au prins rădăcină şi nu au dat spic. 4) Altele au căzut printre spini, iar spinii le-au înăbuşit şi viermii le-au mâncat. 5) Iar altele au căzut în pământ bun şi au dat roadă, şaizeci pe măsură şi o sută douăzeci pe măsură.[24]

10 Iisus a zis: Am azvârlit foc peste lume şi, iată, veghez până se aprinde.[25]

11 1) Iisus a zis: Acest cer va trece şi cel de deasupra sa va trece.[26]

2) Morţii nu sunt vii şi cei vii nu vor muri.

3) În zilele când mâncaţi ce era mort, l-aţi făcut viu. Când veţi fi în lumină ce veţi face?[27]

4) În ziua în care eraţi unu, aţi ajuns doi. Dar doi fiind, ce veţi face?

12 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Ştim că ne vei părăsi. Cine va fi căpetenia noastră?

2) Iisus le-a zis: De oriunde veţi fi venit, să vă duceţi la Iacov cel Drept, pentru care cerul şi pământul au venit întru fiinţă.[28]

13 1) Iisus le-a zis ucenicilor săi: Asemuiţi-mă cu ceva şi spuneţi-mi ca ce sunt.

2) Simon Petru i-a zis: Eşti asemenea unui trimis drept.[29]

3) Matei i-a zis: [35] Eşti asemenea unui filosof înţelept.

4) Toma i-a zis: Învăţătorule, gura mea e neputincioasă să rostească cu cine te asemeni.

5) Iisus a zis: Nu sunt învăţătorul tău. Pentru că ai băut, te-ai îmbătat din izvorul clocotind pe care l-am vegheat.

6) Şi l-a luat deoparte, s-au îndepărtat şi i-a rostit trei spuse.[30]

7) Când Toma s-a întors la prietenii săi, ei l-au întrebat: Ce ţi-a rostit Iisus?

8) Toma le-a zis: Dacă vă voi grăi vreuna dintre spusele pe care mi le-a rostit, veţi ridica pietre şi mă veţi lovi, iar foc va veni din pietre şi vă va mistui.[31]

14 1) Iisus le-a zis: Dacă veţi posti, veţi aduce păcat asupra voastră 2) şi dacă vă veţi ruga, veţi fi osândiţi, 3) iar dacă veţi da de pomană, veţi face rău duhurilor voastre.[32]

4) Când vă veţi duce în orice ţinut şi veţi umbla prin ţară[33], dacă sunteţi primiţi, mâncaţi ce vi se va da şi vindecaţi-i pe cei bolnavi dintre ei.[34] 5) Căci ce vă intră în gură nu vă spurcă, ce vă iese din gură vă spurcă.[35]

15 Iisus a zis: Când vedeţi pe cel care nu este născut din femeie, căderi cu faţa la pământ şi închinaţi-vă. Acela este tatăl vostru.[36]

16 1) Iisus a zis: Poate oamenii cred că am venit să aduc pacea în lume. 2) Ei nu cunosc că am venit să aduc vrajbă pe pământ: foc, sabie, război. 3) Căci vor fi cinci [36] într-o casă, trei vor fi împotriva celor doi şi doi împotriva celor trei, tatăl împotriva fiului şi fiul împotriva tatălui 4) şi vor fi singuri.[37]

17 Iisus a zis: Vă voi da ce ochiul nu a văzut, ce urechea nu a auzit, ce mâna nu a atins şi ce nu s-a ridicat în inima omului.[38]

18 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Spune-ne cum ne va fi sfârşitul?[39]
2) Iisus a zis: Aţi descoperit dară începutul de căutaţi sfârşitul? Căci unde este începutul, acolo va fi sfârşitul. 3) Binecuvântat fie cel care stă la început: acela va cunoaşte sfârşitul şi nu va gusta moartea.[40]

19 1) Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care a venit întru fiinţă înainte de a veni întru fiinţă.[41]
2) Dacă veţi fi ucenicii mei şi îmi veţi asculta spusele, aceste pietre vă vor sluji.[42]
3) Căci pentru voi sunt cinci pomi în rai. Ei nu se schimbă vara sau iarna şi frunzele lor nu cad. 4) Cine îi cunoaşte nu va gusta moartea.[43]

20 1) Ucenicii i-au zis lui Iisus: Spune-ne cu ce se asemuieşte împărăţia cerurilor?
2) El le-a zis: Este asemenea unui grăunte de muştar. 3) <Aceasta>[44] este cea mai mică dintre seminţe, 4) dar când cade pe pământ bun, ea dă naştere la saduri vânjoase şi ajunge adăpost pentru păsările cerului.[45]

21 1) Maria i-a zis lui Iisus: Cu ce se asemuiesc ucenicii tăi?
2) El a zis: Ei sunt asemenea [37] copiilor care trăiesc pe o ţarină ce nu este a lor.[46] 3) Când stăpânii ţarinei vor veni, ei vor spune: „Daţi-ne ţarina înapoi." 4) Ei îşi vor da jos veşmintele în faţa lor pentru a le înapoia şi le vor da ţarina înapoi.[47]
5) De aceea vă zic, dacă stăpânul casei ştie că un hoţ va veni, el va sta de pază înainte ca hoţul să sosească şi nu îl

va lăsa să-i intre în casă şi să-i fure avutul.[48] 6) Cât despre voi, păziţi-vă de lume. 7) Înzestraţi-vă cu mare tărie, sau tâlharii vor găsi o cale să ajungă la voi, 8) căci necazul pe care îl aşteptaţi va veni.[49] 9) Să fie printre voi cineva care înţelege. 10) Când roadele s-au copt, acela a venit degrabă cu secera în mână şi le-a cules.[50] 11) Cine are urechi de auzit să audă.

22 1) Iisus a văzut câţiva copilaşi sugând. 2) El le-a zis ucenicilor săi: Aceşti copii de ţâţă sunt asemenea celor care intră în împărăţie.

3) Ei i-au zis: Atunci vom intra în împărăţie ca nişte copilaşi? 4) Iisus le-a zis: Când veţi face pe doi să fie unu şi când veţi face ce este înlăuntru să fie precum ce este afară, iar ce este afară precum ce este înlăuntru, când veţi face ce este sus precum ce este jos, 5) când veţi face bărbatul şi femeia să fie una, astfel încât bărbatul nu va fi bărbat, nici femeia, femeie, 6) când veţi face ochi în loc de ochi, mână în loc de mână, picior în loc de picior, chip în loc de chip, 7) atunci veţi intra [în împărăţie].[51] [38]

23 Iisus a zis: Vă voi alege unul dintr-o mie şi doi din zece mii şi vor sta ca unul.[52]

24 1) Ucenicii săi i-au zis: Arată-ne locul de unde eşti, căci trebuie să-l căutăm.

2) El le-a zis: Cine are urechi de auzit să audă. 3) Este lumină înlăuntrul celui de lumină şi ea[53] străluceşte asupra întregii lumi. Dacă nu străluceşte, este întuneric.[54]

25 1) Iisus a zis: Iubiţi-vă fratele ca pe sufletul vostru.[55] 2) Apăraţi-l ca pe lumina ochiului vostru.[56]

26 1) Iisus a zis: Vedeţi paiul din ochiul fratelui vostru, dar nu vedeţi bârna din ochiul vostru. 2) Când veţi scoate bârna din ochiul vostru, atunci veţi vedea limpede să scoateţi paiul din ochiul fratelui vostru.[57]

27 1) Dacă nu vă ţineţi departe de lume, nu veţi afla împărăţia. 2) Dacă nu cinstiţi sabatul ca pe sabat, nu îl veţi vedea pe tatăl.[58]

28 1) Iisus a zis: Mi-am luat locul în mijlocul lumii şi în trup le-am apărut.[59] 2) I-am găsit pe toţi beţi şi pe nici unul însetat. 3) Sufletul meu era îndurerat pentru copiii omenirii[60], căci sunt orbi în inimile lor şi nu văd, pentru că au venit în lume goliţi şi caută să plece din lume tot goliţi. 4) Dar acum ei sunt beţi. Când îşi vor scutura beţia, atunci se vor căi.

29 1) Iisus a zis: Dacă trupul a venit întru fiinţă din pricina duhului, este o minune. 2) Dar dacă duhul a venit întru fiinţă din pricina trupului, este o minune a minunilor. 3) Totuşi, mă minunez [39] de cum aşa mare bogăţie a venit să sălăşluiască în această sărăcie.[61]

30 1) Iisus a zis: Unde sunt trei dumnezei, ei sunt dumnezeieşti. 2) Unde sunt doi sau unu, eu sunt cu acela.[62]

31 1) Iisus a zis: Un proroc nu este primit în cetatea sa; 2) un doftor nu vindecă pe cei care-l cunosc.[63]

32 Iisus a zis: O cetate zidită pe un deal înalt şi întărită nu poate fi cucerită, nici nu poate fi ascunsă.[64]

33 1) Iisus a zis: Ce veţi auzi într-o ureche în cealaltă[65] vestiţi de pe acoperişurile caselor voastre. 2) Căci nimeni nu aprinde o lampă ca s-o pună sub oboroc, nici nu o pune într-un loc ascuns, 3) ci o aşază ca toţi cei care vin şi pleacă să-i poată vedea lumina.[66]

34 Iisus a zis: Dacă un orb călăuzeşte pe alt orb, amândoi vor cădea în groapă.[67]

35 1) Iisus a zis: Nu puteţi pătrunde în casa celui puternic şi s-o luaţi cu de-a sila, fără să legaţi mâinile aceluia. 2) Atunci veţi putea să-i prădaţi casa.[68]

36 Iisus a zis: Nu vă îngrijoraţi de dimineaţa până seara şi de seara până dimineaţa de ce veţi purta.[69]

37 1) Ucenicii i-au zis: Când ne vei apărea şi când te vom vedea? 2) Iisus a zis: Când vă veţi dezgoli fără să vă ruşinaţi, vă veţi scoate veşmintele şi vi le veţi pune sub picioare aseme-

nea copilaşilor, călcându-le, 3) atunci [voi] îl veţi vedea [40] pe copilul celui viu şi nu vă va fi teamă.[70]

38 1) Iisus a zis: Deseori aţi dorit să auziţi aceste spuse pe care vi le rostesc şi nu aveţi pe nimeni altul de la care să le auziţi. 2) Vor veni zile când mă veţi căuta şi nu mă veţi găsi.[71]

39 1) Iisus a zis: Fariseii şi cărturarii au luat[72] cheile cunoaşterii[73] şi le-au ascuns. 2) Ei nu au intrat, nici nu-i lasă să intre pe cei care vor să intre.[74] 3) Cât despre voi, fiţi ageri ca şerpii şi neprihăniţi ca porumbeii.[75]

40 1) Iisus a zis: O vie a fost sădită departe de tatăl. 2) Cum nu este puternică, va fi smulsă din rădăcini şi va pieri.[76]

41 1) Iisus a zis: Cui are ceva în mână i se va da mai mult. 2) Iar cui nu are nimic i se va lua chiar puţinul pe care îl are.[77]

42 Iisus a zis: Fiţi trecători.[78]

43 1) Ucenicii săi i-au zis: Cine eşti tu să ne spui nouă aceste lucruri?

2) Voi nu cunoaşteţi cine sunt din ce vă spun.[79] 3) Ci aţi ajuns asemenea iudeilor, căci ei iubesc pomul, dar urăsc roadele sau iubesc roadele, dar urăsc pomul.[80]

44 1) Iisus a zis: Cine huleşte împotriva tatălui va fi iertat. 2) şi cine huleşte împotriva fiului va fi iertat, 3) dar cine huleşte împotriva Sfântului Duh nu va fi iertat nici pe pământ, nici în cer.[81]

45 1) Iisus a zis: Strugurii nu sunt culeşi dintre mărăcini, nici smochinele dintre ciulini, căci ei nu dau rod. 2) Cel bun aduce [41] lucruri bune din cămară; 3) cel rău aduce lucruri rele din cămara ruinată a inimii şi spune lucruri rele, 4) căci din prisosul inimii aduce acela lucruri rele.[82]

46 1) Iisus a zis: De la Adam până la Ioan Botezătorul, printre cei născuţi din femeie nu este nimeni mai mare decât Ioan Botezătorul, astfel încât ochii săi[83] nu trebuie ocoliţi.[84] 2) Dar v-am spus că cine dintre voi se face ca un copil va cunoaşte împărăţia şi va ajunge mai mare decât Ioan.[85]

47 1) Iisus a zis: Nimeni nu poate călări doi cai sau îndoi două arcuri. 2) Şi nimeni nu poate sluji la doi stăpâni, sau îl va cinsti pe unul şi îl va nesocoti pe celălalt.[86] 3) Nimeni nu bea vin vechi ca apoi să vrea să bea vin nou. 4) Vinul nou nu este turnat în burdufuri vechi, căci se pot sparge, iar vinul vechi nu este turnat în burdufuri noi, căci se poate strica.[87] 5) Un petic vechi nu este cusut pe o haină nouă, căci s-ar sfâşia.[88]

48 Iisus a zis: Dacă doi fac pace între ei într-o singură casă, ei vor spune muntelui „Mută-te de aici", iar el se va muta.[89]

49 1) Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei singuri[90] şi aleşi, căci veţi afla împărăţia. 2) Căci aţi venit din ea şi vă veţi întoarce acolo.[91]

50 1) Iisus a zis: Dacă ei vă vor întreba „De unde aţi venit?", răspundeţi-le „Am venit din lumină, din locul de unde lumina a venit întru fiinţă prin sine, s-a aşezat [pe sine] [42] şi a apărut în chipul lor. 2) Dacă ei vă vor întreba „Voi sunteţi?"[92], răspundeţi „Noi îi suntem copiii şi suntem cei aleşi de tatăl cel viu". 3) Dacă vă vor întreba „Care este vădirea tatălui vostru în voi?", răspundeţi-le „Este mişcare şi odihnă".[93]

51 1) Ucenicii săi i-au zis: Când se vor odihni[94] morţii şi când va veni lumea cea nouă?

2) El le-a zis: Ce căutaţi a venit de pe acum, dar voi nu o ştiţi.[95]

52 1) Ucenicii săi i-au zis: Douăzeci şi patru de proroci[96] au grăit în Israel şi toţi au grăit despre tine.

2) El le-a zis: Nu aţi ţinut seama de cel viu din preajma voastră şi aţi vorbit despre morţi.[97]

53 1) Ucenicii săi i-au zis: Este sau nu de folos tăierea împrejur?

2) El le-a zis: Dacă ar fi fost de folos, taţii copiilor le-ar da naştere tăiaţi împrejur de la mamele lor. 3) Ci adevărata tăiere împrejur în duh este de preţ în toate cele.[98]

54 Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei sărmani, căci a voastră este împărăţia cerurilor.[99]

55 1) Iisus a zis: Cine nu-şi urăşte tatăl şi mama nu-mi poate fi ucenic 2) şi cine nu-şi urăşte fraţii şi surorile şi nu poartă crucea aşa cum eu o fac nu va fi vrednic de mine.[100]

56 1) Iisus a zis: Cine a ajuns să cunoască lumea a găsit un hoit. 2) Şi pentru cine a găsit un hoit, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ.[101]

57 1) Iisus a zis: Împărăţia tatălui se asemuieşte unuia care avea sămânţă [bună]. 2) Vrăjmaşii săi au venit noaptea [43] şi au semănat buruieni printre sămânţa cea bună. 3) Acela nu i-a lăsat să smulgă buruienile, ci le-a spus „Nu, căci dacă veţi merge să smulgeţi buruienile aţi putea smulge şi grâul cu ele". 4) Căci în ziua culesului buruienile vor sări în ochi şi vor fi smulse şi arse.[102]

58 Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care a lucrat[103] şi a aflat viaţă.[104]

59 Iisus a zis: Priviţi-l pe cel viu câtă vreme trăiţi, căci s-ar putea să muriţi şi abia apoi să încercaţi să-l vedeţi pe cel viu, dar nu veţi mai putea vedea.[105]

60 1) <El a văzut>[106] un samaritean ducând un miel în timp ce[107] mergea spre Iudea.

2) El le-a zis ucenicilor săi: Acela îşi poartă mielul.[108]

3) Ei i-au zis: Apoi îl poate ucide şi mânca.[109]

4) El le-a zis: Nu îl va mânca cât timp mielul este viu, ci doar după ce l-a ucis şi a ajuns un hoit.

5) Ei au zis: Altfel nu ar putea să o facă.

6) Aşa şi cu voi, căutaţi-vă un loc de odihnă, căci s-ar putea să ajungeţi un hoit şi să fiţi mâncaţi.[110]

61 1) Iisus a zis: Doi se vor odihni pe un pat: unul va muri, iar celălalt va trăi.[111]

2) Salomea a zis: Cine eşti, Doamne? Te-ai aşezat pe divanul[112] meu şi ai mâncat de la masa mea, ca şi cum ai fi de la cineva.[113]

3) Iisus i-a zis: Eu sunt cel care vine de la ce este întreg. Mi s-a dat din lucrurile tatălui.[114]

4) Eu sunt ucenica ta.

5) De aceea eu spun, dacă cineva este <întreg>[115], va fi umplut cu lumină[116], dar dacă este împărțit, va fi umplut cu întuneric.

62 1) Iisus a zis: Îmi dezvălui tainele celor [vrednici] de [44] tainele [mele].[117] 2) Nu lăsați stânga să știe ce face dreapta.[118]

63 1) Iisus a zis: Era un bogat care avea o mulțime de bani. 2) El a spus: „Îmi voi cheltui banii ca să pot semăna, secera, sădi și umple cămările cu roade, ca să nu-mi lipsească nimic." 3) La aceste lucruri cugeta în inima sa, dar a murit chiar în acea noapte. 4) Cine are urechi de auzit să audă.[119]

64 1) Iisus a zis: Cineva primea oaspeți. După ce a pregătit cina, și-a trimis slujitorul să cheme oaspeții.

2) Slujitorul s-a dus la cel dintâi și i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă."

3) Acela i-a răspuns: „Niște negustori îmi datorează bani; la noapte ei vor veni la mine. Trebuie să merg și să le dau îndrumări. Îmi cer iertare, dar nu voi putea ajunge la cină."

4) Slujitorul s-a dus la altul și i-a spus: „Stăpânul meu te-a chemat."

5) Acela i-a răspuns: „Am cumpărat o casă și trebuie să plec departe pentru o zi. Nu voi avea vreme să vin."

6) Slujitorul s-a dus la altul și i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă."

7) Acela i-a răspuns slujitorului: „Prietenul meu se însoară și trebuie să-i pregătesc ospățul. Nu voi putea să vin. Îmi cer iertare, dar nu voi putea ajunge la cină."

8) Slujitorul s-a dus la un altul și i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă."

9) Acela i-a răspuns slujitorului: „Am cumpărat o țarină și mă duc să iau arenda. Nu voi putea să vin. Îmi cer iertare."

10) Slujitorul s-a întors și i-a spus stăpânului său: „Cei pe care i-ai chemat la cină au cerut să fie iertați că nu pot veni."

11) Stăpânul i-a spus slujitorului: „Ieşi în drum şi adu pe cine vei găsi pentru cină."[120]

12) Cumpărătorii şi negustorii nu [vor] intra în locuinţele tatălui meu.[121] [45]

65 1) El a zis: Un [zaraf][122] avea o vie şi a arendat-o unor vieri, ca ei să o lucreze, iar el să adune roadele de la ei. 2) El şi-a trimis slujitorul ca vierii să-i dea acestuia roadele viei. 3) Ei l-au prins, l-au bătut şi aproape l-au ucis pe slujitor, iar slujitorul s-a întors şi i-a povestit totul stăpânului. 4) Stăpânul a spus: „Poate că nu au cunoscut."[123] 5) Şi-a trimis un alt slujitor, iar vierii l-au bătut şi pe acela. 6) Atunci stăpânul şi-a trimis fiul şi a spus: „Poate că-i vor arăta cinstire fiului meu." 7) Întrucât vierii ştiau că era moştenitorul viei, au pus mâna pe el şi l-au ucis. 8) Cine are urechi de auzit să audă.[124]

66 Iisus a zis: Arătaţi-mi piatra pe care zidarii au lepădat-o. Aceea este piatra din capul unghiului.[125]

67 Iisus a zis: Celui căruia cunoaşte totul, dar este în lipsă în ale sale, îi lipseşte totul.[126]

68 1) Iisus a zis: Fiţi binecuvântaţi când sunteţi urâţi şi prigoniţi 2) şi nici un loc nu va fi găsit, oriunde aţi fost prigoniţi.[127]

69 1) Iisus a zis: Binecuvântaţi fie cei prigoniţi în inimile lor. Ei sunt aceia care au ajuns să-l cunoască cu adevărat pe tatăl.[128]

2) Binecuvântaţi cei flămânzi, ca pântecele celui în nevoie să poată fi umplut.[129]

70 1) Iisus a zis: Dacă scoateţi la iveală ce este înlăuntrul vostru, ce aveţi vă va mântui. 2) Dacă nu aveţi înlăuntrul vostru, ce nu aveţi vă [va] ucide.[130]

71 Iisus a zis: Voi nimici [această] casă şi nimeni nu o va putea zidi [din nou].[131] [46]

72 1) [Cineva] i[-a zis]: Spune-le fraţilor mei să împartă averea tatălui cu mine.

2) El i-a zis aceluia: Cine m-a făcut împărţitor?

3) S-a întors către ucenicii săi şi le-a zis: Nu sunt un împărţitor, nu-i aşa?[132]

73 Iisus a zis: Mare este secerişul, dar lucrătorii sunt puţini. Deci cereţi stăpânului[133] să trimită lucrători la cules.[134]

74 Cineva a zis:[135] Stăpâne,[136] mulţi sunt lângă jgheab, dar nu e nimic[137] în <fântână>.[138]

75 Iisus a zis: Mulţi stau la uşă, dar cei care sunt singuri[139] vor intra în odaia de nuntă.[140]

76 1) Iisus a zis: Împărăţia tatălui este asemenea unui negustor care avea nişte mărfuri şi a zărit un mărgăritar. 2) Negustorul a fost prevăzător; şi-a vândut mărfurile şi a cumpărat mărgăritarul pentru sine.[141] 3) Aşa şi cu voi, căutaţi comoara nepieritoare şi trainică pe care molia nu o roade şi viermele nu o nimiceşte.[142]

77 1) Iisus a zis: Eu sunt lumina ce este asupra tuturor.[143] Eu sunt totul. Din mine totul a ieşit şi în mine totul a ajuns.[144] 2) Despicaţi o bucată de lemn; sunt acolo. 3) Ridicaţi o piatră şi mă veţi găsi acolo.[145]

78 1) Iisus a zis: De ce aţi ieşit la drumuri de ţară? Să vedeţi o trestie bătută de vânt 2) şi să vedeţi pe cineva înveşmântat în haine moi, [asemenea] stăpânitorilor [voştri] [47] şi celor puternici? 3) Ei sunt înveşmântaţi în haine moi şi nu pot înţelege adevărul.[146]

79 1) O femeie din mulţime i-a zis: Binecuvântat fie pântecele care te-a purtat şi sânul care te-a hrănit.[147]
2) El [i-]a zis: Binecuvântaţi fie cei care au auzit cuvântul tatălui şi l-au păstrat cu adevărat.[148] 3) Căci vor veni zile când veţi spune „Binecuvântate fie pântecele care nu au zămislit şi sânii care nu au dat lapte."[149]

80 1) Iisus a zis: Cine a ajuns să cunoască lumea a descoperit trupul, 2) şi pentru cine a descoperit trupul, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ.[150]

81 1) Iisus a zis: Lăsaţi-l pe cel care a ajuns bogat să domnească
2) şi lăsaţi-l pe cel care are putere să se lepede de ea.[151]

82 1) Iisus a zis: Cine este lângă mine este lângă foc, 2) iar cine este departe de mine este departe de împărăţie.[152]

83 1) Iisus a zis: Chipurile sunt văzute oamenilor, dar lumina dinlăuntrul lor este ascunsă în chipul tatălui luminii. 2) El va fi dezvăluit, dar chipul său este ascuns de lumina sa.

84 1) Iisus a zis: Când vă vedeţi asemănarea sunteţi bucuroşi. 2) Dar când veţi vedea chipurile voastre, care au venit întru fiinţă înaintea voastră, care nici nu mor, nici nu sunt văzute, cât vă veţi mai ţine![153]

85 1) Iisus a zis: Adam a venit din mare putere[154] şi mare bogăţie, dar nu a fost vrednic de voi. 2) Căci de-ar fi fost vrednic de voi, [el] nu [ar fi gustat] moartea.

86 1) Iisus a zis: [Vulpile [48] au] vizuinile lor, iar păsările au cuiburile lor, 2) dar copilul omenirii[155] nu are loc unde să-şi aşeze capul şi să se odihnească.[156]

87 1) Iisus a zis: Cât de nenorocit este trupul care are nevoie de un trup 2) şi cât de nenorocit este sufletul care are nevoie de acestea două.[157]

88 1) Iisus a zis: Trimişii[158] şi prorocii vor veni la voi şi vă vor da ce este al vostru. 2) La rândul vostru, voi le veţi da ce aveţi şi vă veţi spune „Când vor veni să ia ce-i al lor?“[159]

89 1) Iisus a zis: De ce spălaţi partea din afară a blidului? Nu înţelegeţi că acela care a făcut ce este înlăuntru este şi acela care a făcut ce este în afară?[160]

90 1) Iisus a zis: Veniţi la mine, căci jugul meu este uşor, iar stăpânirea[161] mea este blândă 2) şi vă veţi găsi odihna.[162]

91 1) Ei i-au zis: Spune-ne cine eşti, ca să putem crede în tine. 2) El le-a zis: Voi cercetaţi faţa cerului şi a pământului, dar nu aţi ajuns să cunoaşteţi pe cel din preajma voastră şi nu ştiţi să cercetaţi această clipă.[163]

92 1) Iisus a zis: Căutaţi şi veţi găsi.[164] 2) Însă în trecut nu v-am spus lucrurile de care m-aţi întrebat atunci. Acum vreau să vi le spun, dar voi nu le căutaţi.[165]

93 1) Nu aruncaţi ce este sfânt la câini, căci s-ar putea să verse pe grămada de băligar. 2) Nu aruncaţi mărgăritare [la] porci, căci s-ar putea să facă [noroi] din ele.[166]

94 1) Iisus [a zis]: Cel care caută va găsi; 2) căci [celui care bate] i se va deschide.[167]

95 1) [Iisus a zis:] Dacă aveţi bani, [49] nu-i împrumutaţi cu dobândă. 2) Ci daţi[-i] cuiva de la care nu-i veţi mai lua înapoi.[168]

96 1) Iisus [a zis]: Împărăţia tatălui se asemuieşte [unei] femei. 2) Ea a luat nişte drojdie, [a ascuns-]o în aluat şi a preschimbat-o în pâine. 3) Cine are urechi de auzit să audă.[169]

97 1) Iisus a zis: Împărăţia [tatăl]ui se asemuieşte unei femei care ducea un [vas] plin cu miere. 2) Pe când umbla de-a lungul [unui] drum îndepărtat, toarta vasului s-a rupt, iar mierea s-a risipit în urma ei. 3) Ea nu a ştiut-o; nu a băgat nimic de seamă.[170] 4) Când a ajuns acasă, a pus vasul jos şi a descoperit că era gol.[171]

98 1) Iisus a zis: Împărăţia tatălui se asemuieşte cu cineva care voia să ucidă pe altul puternic. 2) Pe când era acasă, şi-a tras sabia, a vârât-o în perete să vadă dacă mâna l-ar ajuta. 3) Apoi l-a ucis pe cel puternic.[172]

99 1) Ucenicii săi i-au zis: Fraţii tăi şi mama ta stau afară.
2) El le-a zis: Cei care fac voia tatălui meu sunt fraţii mei şi mama mea. 3) Ei sunt cei care vor intra în împărăţia tatălui meu.[173]

100 1) Ei i-au arătat lui Iisus un ban de aur şi i-au zis: Oamenii cezarului ne cer să plătim biruri.
2) El le-a zis: Daţi cezarului cele ce sunt ale cezarului, 3) daţi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu 4) şi daţi-mi mie ce este al meu.[174]

101 1) Cine nu-şi urăşte [tatăl] şi mama aşa cum o fac eu nu-mi poate fi [ucenic], 2) iar cine [nu-]şi iubeşte [tatăl şi] mama aşa cum o fac eu nu-mi poate fi [ucenic]. 3) Căci mama [mi-a dat [50] minciună][175], dar adevărata mea [mamă][176] mi-a dat viaţă.[177]

102 Iisus a zis: Ruşine fariseilor, căci ei se asemuiesc câinelui care doarme în ieslea vitelor, nici nu mănâncă, nici nu [lasă] vitele să mănânce.[178]

103 Iisus a zis: Binecuvântat fie cel care cunoaşte intrarea[179] tâlharilor, ca să se poată trezi, să-şi adune avutul şi să se înarmeze înainte ca ei să intre.[180]

104 1) Ei i-au zis lui Iisus: Hai să ne rugăm astăzi şi să postim. 2) Iisus a zis: Ce păcat am făcut sau cu ce am greşit? Ci după ce mirele va părăsi odaia de nuntă, atunci oamenii să postească şi să se roage.[181]

105 Iisus a zis: Cine cunoaşte tatăl şi mama va fi numit copil de curvă.[182]

106 1) Iisus a zis: Când veţi face pe doi să fie unu veţi ajunge copii ai omenirii[183] 2) şi când veţi spune „Munte, mută-te de aici", se va muta.[184]

107 1) Iisus a zis: Împărăţia se asemuieşte unui păstor care avea o sută de oi. 2) Una dintre ele, cea mai mare, s-a rătăcit. Păstorul le-a lăsat pe cele nouăzeci şi nouă şi a căutat oaia rătăcită până ce a găsit-o. 3) După ce a trecut prin această osteneală, i-a spus oii: „Te iubesc mai mult decât pe cele nouăzeci şi nouă.[185]

108 1) Iisus a zis: Cine bea din gura mea îmi va fi asemenea; 2) eu însumi voi fi acela, 3) iar lucrurile ascunse îi vor fi descoperite.[186]

109 1) Iisus a zis: Împărăţia se asemuieşte unuia care avea o comoară ascunsă în ţarina sa, dar nu ştia de ea. 2) [Când] a murit, a lăsat-o [fiului] său. Fiul nu [a] ştiut despre ea. A luat [51] ţarina şi a vândut-o. 3) Cumpărătorul a arat, [a aflat]

comoara şi s-a pus să împrumute bani cu dobândă oricui dorea.[187]

110 Iisus a zis: Lăsaţi-l pe cel care a aflat lumea şi a ajuns bogat să se lepede de lume.[188]

111 1) Iisus a zis: Cerurile şi pământul se vor face sul în faţa voastră, 2) iar cine este viu de la cel viu nu va vedea moartea.[189]

3) Nu a zis Iisus „Pentru cine s-a găsit pe sine, pentru acela lumea este vrednică de dispreţ"?[190]

112 1) Iisus a zis: Ruşine trupului legat de suflet.

2) Ruşine sufletului legat de trup.[191]

113 1) Ucenicii săi i-au zis: Când va veni împărăţia?

2) Nu va veni aşteptând după ea. 3) Nu se va spune[192] „Iat-o aici" sau „Iat-o acolo". 4) Ci împărăţia tatălui este răspândită pe pământ, dar oamenii nu o văd.[193]

114 1) Simon Petru le-a zis: Maria trebuie să ne lase, căci femeile nu sunt vrednice de viaţă.

2) Iisus a zis: Iată, o voi călăuzi spre a o face bărbat, pentru ca şi ea să ajungă duh viu asemănându-se vouă, bărbaţilor.

3) Căci[194] femeia care se face pe sine bărbat va intra în împărăţia cerurilor.[195]

Evanghelia după Toma

Evanghelia greacă a lui Toma

sau

Spusele tainice ale lui Iisus[196]

(P. Oxy. 1, 654, 655; Ipolit, Respingerea tuturor ereziilor 5)

Cuvânt de început

Acestea sunt spusele [tainice pe care] Iisus cel viu le-a rostit, [iar Iuda, care] mai [este] numit şi Toma, [le-a aşternut în scris].

1 Şi el a zis: [Cine află tâlcul] acestor spuse nu va gusta [moartea].[197]

2 1) [Iisus zice:] Lăsaţi pe cel ce [caută] să nu înceteze [a căuta până ce] va găsi. 2) Când va găsi, va fi [uimit, 3) odată] uimit, va domni, 4) iar [odată domnind] se va [odihni].

3 1) Iisus zice: [Dacă vă spun] căpeteniile voastre: [„Iată,] împărăţia este în cer, păsările [cerului vor fi înaintea voastră. 2) Dacă vă spun] că este sub pământ, peştii mării [vor intra şi vor fi înaintea] voastră. 3) Şi [împărăţia lui Dumnezeu] este înlăuntrul vostru [şi în afara voastră. 4) Cine se] cunoaşte [pe sine] o va afla. [Şi când] vă veţi cunoaşte, [veţi înţelege că] sunteţi [copiii] tatălui celui [viu]. 5) [Dar dacă nu] vă cunoaşteţi, [sunteţi] în [sărăcie] şi sunteţi [sărăcie].

4 1) [Iisus zice: Cel] bătrân nu va şovăi să întrebe un [copilaş de şapte] zile despre sălaşul [vieţii şi] acela va [trăi]. 2) Căci mulţi dintre cei [dintâi] vor fi [la urmă, iar] cei din urmă vor fi cei dintâi 3) şi [vor ajunge să fie unul].

5 1) Iisus zice: [Cunoaşteţi ce este] în faţa voastră, iar [ce este ascuns] de voi [vă] va fi dezvăluit. [2) Căci nu este nimic] ascuns care nu [va fi] vădit 3) şi nimic îngropat care [nu va fi înviat].

6 1) [Ucenicii săi] îl întreabă zicându-i: Cum [să] postim? [Cum să] ne [rugăm]? Cum [să dăm de pomană]? Ce [ne] este îngăduit să [mâncăm şi să bem]?
2) Iisus zice: [Nu minţiţi 3) şi] nu faceţi [ce urâţi, 4) căci toate sunt dezvăluite] adevărului. 5) [Pentru că nu este nimic] ascuns [care nu va fi vădit].

7 *[reconstrucţie ipotetică]* 1) ... Binecuvântat fie [leul pe care omul îl mănâncă, iar] leul va fi [om. 2) Şi blestemat este omul] pe care [leul îl mănâncă ...].

24 *[reconstrucţie ipotetică]* 3) ... [este lumina înlăuntrul celui] de lumină [şi străluceşte asupra întregii] lumi. [Dacă nu străluceşte, atunci] este [întuneric].

26 2) iar atunci veţi vedea limpede să scoateţi paiul din ochiul fratelui vostru.[198]

27 1) Iisus zice: Dacă nu vă ţineţi departe de lume, nu veţi afla împărăţia lui Dumnezeu. 2) Şi dacă nu cinstiţi sabatul ca pe sabat, nu îl veţi vedea pe tatăl.

28 1) Iisus a zis: Mi-am luat locul în mijlocul lumii şi în trup le-am apărut. 2) I-am găsit pe toţi beţi şi pe nici unul însetat. 3) Sufletul meu este îndurerat pentru copiii omenirii, căci sunt orbi în inimile lor şi [nu] văd ...

29 3) [... ajunge să sălăşluiască în această] sărăcie.

30 1) [Iisus zice:] Unde sunt [trei, ei sunt fără] Dumnezeu 2) şi unde este doar [unul], vă spun, eu sunt cu acela.

77 2) Ridicaţi piatra şi mă veţi găsi acolo. 3) Despicaţi bucata de lemn şi sunt acolo.

31 1) Iisus zice: Un proroc nu este primit în cetatea sa 2) şi nici un doftor nu vindecă pe cei care-l cunosc.

32 Iisus zice: O cetate zidită pe un deal înalt şi întărită nu poate fi cucerită, nici nu poate fi ascunsă.

33 1) Iisus zice: <Ce> auziţi într-o ureche [vestiţi ...].

36 1) [Iisus zice: Nu vă îngrijoraţi] de dimineaţa [până seara] şi de seara [până] dimineaţa, [de hrana] voastră, ce [veţi] mânca, [sau] de [cămaşa voastră], ce veşminte [veţi] purta. 2) [Voi sunteţi mult] mai buni decât crinii, care nici nu ţes, nici nu [torc]. 3) Şi întrucât aveţi un singur veşmânt, ce[199] veţi ...?[200] 4) Cine poate să adauge ceva la înălţimea voastră? Acela este cel care vă va da veşmintele voastre.[201]

37 1) Ucenicii săi îi zic: Când ne vei fi descoperit şi când te vom vedea?
2) El zice: Când vă veţi dezgoli şi nu veţi fi ruşinaţi, 3) [... şi nu vă va fi teamă].

38 1) [Iisus zice: Deseori aţi dorit să auziţi aceste spuse ale mele] şi [nu aveţi pe nimeni altul de la care să le auziţi]. 2) Şi [vor veni zile când mă veţi căuta şi nu mă veţi găsi].

39 1) [Iisus zice: Fariseii şi cărturarii] au [luat cheile cunoaşterii;[202] ei înşişi le-]au [ascuns. 2) Nici nu] au intrat, [nici nu] au [lăsat să intre pe aceia pe cale să] intre. [3) Cât despre voi, fiţi ageri] ca [şerpii şi] nevinovaţi [ca porumbeii].

4 1) Cel care caută mă va afla în copiii de la şapte ani, căci acolo, ascuns în vârsta de paisprezece,[203] eu sunt descoperit.[204]

11 3) Dacă mâncaţi lucruri moarte şi le faceţi vii, ce vă veţi face dacă mâncaţi lucruri vii?[205]

PARTEA A DOUA

Evanghelia Mariei

Evanghelia Mariei este păstrată, sub o formă fragmentară, ca un dialog între Iisus şi ucenicii săi, incluzând-o aici pe Maria – şi anume Maria din Magdala sau Maria Magdalena. Considerarea acestei scrieri drept o evanghelie gnostică este un subiect de dezbatere printre specialişti: Esther de Boer şi Karen King sugerează că nu ar fi, în timp ce alţii susţin că este. În fragmentele care au supravieţuit, Maria este descrisă ca ucenicul cel iubit al lui Iisus şi recipient al învăţăturilor pe care Iisus i le-a transmis. Andrei şi Petru sunt îngrijoraţi de locul deosebit pe care Maria îl ocupă, această ostilitate a lui Petru amintind de împotrivirea sa faţă de femeie din *Evanghelia lui Toma* 114 şi din textul gnostic *Pistis Sophia* („Credinţa-înţelepciune"). În *Evanghelia Mariei*, Levi conchide că Mântuitorul o cunoaşte foarte bine pe Maria, acesta fiind motivul pentru care o iubeşte mai mult decât pe ceilalţi ucenici.

Paginile de deschidere ale evangheliei sunt pierdute, dar fragmentele păstrate îi prezintă pe mântuitorul Iisus dând lămuriri asupra naturii mântuirii (7–9), pe ucenici, mai ales Maria, răspunzând Mântuitorului (9 şi 10), pe femeie povestindu-şi viziunea asupra înălţării sufletului (15–17) şi confruntându-se cu adversitatea celorlalţi ucenici (17–19). Potrivit Mântuitorului, problema reală a oamenilor în lume nu este păcătuirea, ci mai degrabă prinderea în mrejele patimilor, în

ceea ce este nenatural, adică în ceea ce este împotriva firii. În explicațiile sale, Iisus vorbește despre fire, firi și reabsorbția naturilor în rădăcinile lor în termeni ce amintesc de teme filosofice stoice. Iisus le dă binețe ucenicilor și le dăruiește pacea sa. Ca și în *Evanghelia lui Toma* 3:3, unde Mântuitorul spune că împărăția se află în om, aici el le vestește despre copilul omenirii sau fiul omului care este înlăuntru. A-l urma pe copilul omenirii înseamnă a întreprinde o călătorie interioară a căutării și găsirii de sine. Ceea ce găsește omul înlăuntrul său este copilul omenirii – adevăratul sine sau Iisus, cu care acela se află în uniune. Vestea bună, proclamă Iisus, nu ține de lege. La scurtă vreme după această proclamație, Maria însăși rostește același mesaj în discuția ei cu ceilalți ucenici: vestea bună înseamnă a-ți găsi propria umanitate și a deveni cu adevărat om (9).

Maria comunică faptul că i-a apărut stăpânul Iisus într-o viziune, povestindu-le-o și celorlalți ucenici. Ea își amintește că Mântuitorul i-a spus că o astfel de viziune nu este nici o experiență pur emoțională a sufletului, nici o inspirație pur spirituală venită din afară. O viziune adevărată implică pătrunderea minții. O mare parte din descrierea pe care Maria o dă viziunii sale este acum pierdută (11–14). Dar în fragmentele păstrate ea înfățișează urcușul sufletului dincolo de puterile cosmice, într-un chip care ne duce cu gândul la călătoria interioară a sufletului pe măsură ce lasă în urmă ceea ce-l întemnițează – întuneric, dorință, necunoaștere, mânie. Odată eliberat, sufletul exclamă:

> *Ceea ce mă leagă este ucis, ceea ce mă întemnițează este nimicit. Dorința mea a pierit. Necunoașterea este moartă. Într-o lume am fost slobozit printr-o altă lume și într-un chip am fost slobozit printr-un chip ceresc. Lanțurile uitării sunt vremelnice. De-acum încolo mă voi odihni în veci în tăcere. (16-17)*

Spre finalul evangheliei, Andrei și Petru protestează față de Maria, dar Levi îi vine în apărare, iar în cele din urmă ucenicii (sau

doar Levi, în Papyrus Rylands 463) merg spre a propovădui. Întrebarea pusă în legătură cu Maria din Magdala de către un Petru mâniat: „Ar trebui să ne întoarcem cu toţii să o ascultăm?" îşi găseşte răspunsul, însă doar prin implicaţie. Da, ucenicii trebuie să se întoarcă şi să plece urechea la învăţătura şi propovăduirea Mariei din Magdala.

Evanghelia Mariei este cunoscută din versiunea coptă aflată în Codexul gnostic berlinez 8502, în care reprezintă primul tratat, şi din două fragmente greceşti (Papyrus Oxyrhynchus 3525 şi Papyrus Rylands 463). Varianta coptă reprezintă textul cel mai complet, deşi îi lipsesc şase pagini de manuscris de la început şi patru din mijloc, şi este tradusă mai jos. Este posibil ca scrierea să fi fost compusă în greacă, dar data şi locul redactării sunt necunoscute. Karen King a sugerat că varianta originală ar fi fost alcătuită spre sfârşitul primului secol sau începutul celui de-al doilea, probabil în Siria sau Egipt.

Lecturi suplimentare: Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary;* Judith Hartenstein, „Das Evangelium nach Maria"; Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala;* Marvin Meyer, *The Gospels of Mary*; Anne Pasquier, *L'Évangile selon Marie*; R. McL. Wilson şi George W. MacRae, „The Gospel According to Mary".

EVANGHELIA MARIEI[1]

(BG 8502,1; P. Oxy. 3525; P. Ryl. 463)

Ucenicii stau de vorbă cu Mântuitorul

...Va fi materia nimicită sau nu?[2]

Mântuitorul a răspuns: Toate firile, toate lucrurile plăsmuite, toate făpturile sunt unele într-altele şi unele cu altele şi se vor întoarce la rădăcinile lor. Firea materiei se întoarce la rădăcina firii sale. Cine are urechi de auzit să audă.[3]

Petru i-a zis: Ni le-ai lămurit pe toate. Spune-ne atunci şi care este păcatul lumii.

Mântuitorul i-a răspuns: Un astfel de lucru ca păcatul nu are fiinţă, ci voi faceţi păcatul când vă amestecaţi ca în preacurvie,[4] şi acesta este numit păcat.[5] De aceea Binele a venit printre voi, la cei din fiecare fire, ca să înapoieze fiecare fire rădăcinii ei.

El a urmat apoi: De aceea vă îmbolnăviţi şi muriţi, pentru că [iubiţi] [8] ceea ce [vă înşală].[6] Cine are minte să înţeleagă.

Materia a dat naştere patimii ce este fără chip. Căci vine din ceea ce este împotriva firii şi atunci tulburarea a cuprins tot trupul. De aceea v-am spus: Fiţi plini de vitejie.[7] Şi dacă sunteţi deznădăjduiţi, fiţi îmbărbătaţi de mulţimea întruchipărilor firii.[8] Cine are urechi de auzit să audă.

Când cel binecuvântat a grăit acestea, el i-a binecuvântat pe toţi şi le-a zis: Pacea fie cu voi. Primiţi pacea mea.[9] Aveţi grijă ca nimeni să nu vă ducă pe căi greşite spunându-vă: „Iată-l aici" sau „Iată-l acolo". Copilul omenirii[10] se află înlăuntrul vostru.[11] Urmaţi-l pe acesta.[12] Cei care-l caută îl vor găsi. Mergeţi şi propovăduiţi vestea cea bună a împărăţiei. Nu [9] daţi nici o rânduială, alta decât v-am dat eu, şi nici o lege, aşa cum legiuitorul a dat, altfel veţi fi legaţi de ea.

După ce a grăit acestea, el i-a părăsit.[13]

Maria le aduce mângâiere ucenicilor şi le povesteşte o vedenie

Ucenicii erau mâhniţi. Au plâns cu lacrimi amare şi au spus: Cum putem merge la neamuri să propovăduim vestea cea bună a împărăţiei copilului omenirii? Dacă nu l-au cruţat pe el, cum de ne vor cruţa pe noi?

Maria[14] s-a ridicat, le-a dat bineţe tuturor[15] şi le-a grăit fraţilor săi:[16] Nu plângeţi, nu vă mâhniţi şi nu vă îndoiţi, căci harul său va fi cu voi şi vă va păzi. Mai degrabă să-i lăudăm măreţia pentru că ne-a pregătit şi ne-a făcut cu adevărat oameni.

Când Maria a rostit acestea, ea le-a întors inimile spre Bine şi au început să vorbească despre cuvintele [Mântuitorului]. [10]

Petru i-a zis Mariei: Soră, noi ştim că Mântuitorul te-a iubit mai mult decât pe oricare altă femeie.[17] Spune-ne cuvintele Mântuitorului pe care ţi le aminteşti, pe care tu le cunoşti, iar noi nu, căci noi nu le-am auzit.

Ea a spus: L-am văzut pe Stăpân[18] într-o vedenie şi i-am grăit: Stăpâne, azi te-am văzut într-o vedenie.[19]

El a răspuns zicându-mi: Fii binecuvântată, căci n-ai şovăit la vederea mea. Pentru că unde este mintea, acolo este şi comoara.[20]

I-am spus: Cum are cineva o vedenie, cu sufletul sau cu duhul?

Mântuitorul a răspuns zicând: El nu vede nici cu sufletul, nici cu duhul. Mintea, care este între cele două, are vedenia...[21]

Dorința a spus:[22] Nu te-am văzut pogorându-te, dar acum te văd cum urci. Și cum ești al meu, de ce mă minți?

Sufletul a răspuns zicând: Te-am văzut, dar tu nu m-ai văzut și nu m-ai cunoscut. Pentru tine am fost doar un veșmânt[23] și nu m-ai recunoscut.

După ce sufletul a spus acestea, a plecat veselindu-se mult.

Sufletul s-a apropiat de a treia putere, numită necunoașterea. Puterea a întrebat sufletul, spunând: Unde te duci? Ești legat de răutate, ești legat, deci nu judeca.

Sufletul a zis: De ce mă judeci, deși eu nu te-am judecat? Am fost legat, dar nu am legat. Nu am fost recunoscut, dar am recunoscut că totul este pe cale să se sfârșească, atât cele pământești [16], cât și cele cerești.

După ce sufletul a biruit cea de-a treia putere, a urcat și a văzut a patra putere. Ea a luat șapte înfățișări:

Cea dintâi înfățișare este întunericul,
a doua, dorința,
a treia, necunoașterea,
a patra, dorința de moarte,
a cincea, împărăția cărnii,
a șasea, înțelepciunea smintită a cărnii,
a șaptea, înțelepciunea celui furios.

Acestea sunt cele șapte puteri ale mâniei.[24]

Puterile au întrebat sufletul: De unde vii, ucigaș de oameni, și unde te duci, nimicitor al tărâmurilor?

Sufletul a răspuns zicând: Ceea ce mă leagă este ucis, ceea ce mă întemnițează este nimicit. Dorința mea a pierit. Necunoașterea este moartă. Într-o lume am fost slobozit [17] printr-o[25] altă lume și într-un chip am fost slobozit printr-un chip ceresc. Lanțurile uitării sunt vremelnice. De-acum încolo mă voi odihni în veci în tăcere.

Petru și Andrei se îndoiesc de cuvântul Mariei

După ce Maria a rostit acestea, a tăcut, întrucât Mântuitorul doar atâta îi vorbise.

Andrei a răspuns, zicându-le fraților: Spuneți ce-oți gândi despre ce ne-a grăit, dar eu nu cred că Mântuitorul a rostit acestea. Învățăturile astea sunt negreșit ciudate.

Petru a dat glas unor îngrijorări asemănătoare. El i-a întrebat pe ceilalți despre Mântuitor: A vorbit el în taină cu vreo femeie fără știrea noastră? Ar trebui să ne întoarcem cu toții să o ascultăm? I-a dat ei întâietate în fața noastră?[26] [18]

Levi vorbește în apărarea Mariei

Atunci Maria a plâns și i-a grăit lui Petru: Frate Petru, ce-ți închipui? Crezi că e o născocire de-a mea sau că spun minciuni despre Mântuitor?

Levi[27] a răspuns, zicându-i lui Petru: Tu ești mereu plin de furie, Petru. Acum văd că vorbești împotriva acestei femei ca un dușman. Dacă Mântuitorul a făcut-o vrednică, de ce ești tu cel care o prigonești? Negreșit că Mântuitorul o cunoaște bine. De aceea a iubit-o mai mult decât pe noi.[28]

Iată de ce ar trebui să ne rușinăm și să îmbrăcăm omenia desăvârșită și s-o dobândim[29], așa cum ne-a poruncit, și să propovăduim vestea cea bună, nedând nici o rânduială sau lege, altele decât cele pe care Mântuitorul ni le-a înfățișat.

După ce [19] [Levi a rostit] acestea, ei[30] au plecat [ca să] dea învățătură și să propovăduiască.

Evanghelia după Maria

PARTEA A TREIA

Evanghelia lui Filip

Evanghelia lui Filip este o antologie valentiniană de meditații pe diferite teme, incluzând sacramentele și figurile biblice ale lui Adam și Evei. Numele lui Filip este menționat în *Evanghelia lui Filip* 73, și acesta poate fi motivul pentru care lucrarea îi este atribuită. Meditațiile par aranjate într-o manieră mai mult sau mai puțin întâmplătoare, deși de multe ori ele par legate una de alta prin intermediul unor cuvinte-cheie sau alăturări de idei asemănătoare. Ele ar putea proveni din diferite surse, iar Bentley Layton lasă deschisă posibilitatea ca unele dintre ele să îl aibă ca autor pe Valentin însuși.

Una dintre temele principale din carte este natura sacramentelor, mai ales a sacramentului camerei nupțiale. *Evanghelia lui Filip* 67 pare să enumere cinci sacramente, fiecare dintre ele fiind numit „taină": „Stăpânul [a făcut] totul în taină: botezul, mirungerea, împărtășania, izbăvirea și odaia de nuntă." Înțelesul lor nu este în întregime clar. Ele ar putea fi rituri de trecere (de exemplu, botezul și mirungerea pentru inițiere, împărtășania pentru sfântul praznic, izbăvirea și camera nupțială pentru trecerea către moarte), etape într-un ritual mai complex de inițiere religioasă sau, pur și simplu, cinci sacramente diferite.

Dintre acestea cinci, camera nupțială primește o atenție specială. Dacă sacramentul camerei nupțiale era îndeplinit într-un fel sau

altul, ori era înţeles doar spiritual, nu se cunoaşte, însă textul spune, privind cununia:

> *Nimeni nu [poate] şti când [soţul] şi soţia se împreunează, în afara celor doi, căci căsătoria în această lume este o taină pentru cei căsătoriţi. Dacă este ascunsă căsătoria pângărită, cu cât mai mult este o adevărată taină căsătoria nepângărită! Ea nu este trupească, ci neprihănită. Nu este a poftei, ci a voinţei. Nu este a întunericului sau a nopţii, ci a zilei şi a luminii. (81, 82)*

Camera nupţială din această lume este considerată a fi o taină, iar despre camera nupţială pură se spune că ar fi mult mai presus. *Evanghelia lui Filip* recunoaşte totodată rolul sărutului. Textul afirmă: „Cel desăvârşit zămisleşte şi dă naştere printr-un sărut" (59). Aceste cuvinte ar putea conota un sărut ceremonial, ar putea descrie cum viaţa şi duhul sunt transmise sau ar putea face aluzie la actul sexual. Aceste consideraţii au condus-o pe April D. DeConick să presupună despre creştinii valentinieni că îmbrăţişau sexualitatea în mod activ de-a lungul vieţii:

> *Actul sexual între soţii valentinieni trebuia să continue până ce ultima sămânţă spirituală ar fi fost întrupată şi culeasă. În acea zi măreaţă, camera nupţială s-ar fi deschis, iar duhurile lor s-ar fi reunit cu Dumnezeu. Cât de important era sexul pentru valentinieni? Venirea Zilei de Apoi şi izbăvirea dumnezeiască depindeau de el.*[1]

Totuşi *Evanghelia lui Filip* afirmă despre căsătoria nepângărită că nu este ceva ce ţine de trup şi dorinţă, ci de voinţă, iar unirea obţinută într-o astfel de cameră nupţială sacramentală reface unitatea omenirii. În cele din urmă, această unire se referă la unirea cu divinul prin care oamenii se alătură îngerilor în plinătatea divinităţii. Aşa cum spune *Evanghelia lui Filip* într-o rugăciune:

Tu, care ai unit lumina desăvârşită cu Sfântul Duh,
uneşte şi îngerii cu noi, drept chipuri.

Cartea declară că o astfel de unitate şi întregire a omenirii a fost pierdută prin despărţirea Evei de Adam. Originar, Adam era androgin, dar căderea din unitatea primordială i-a făcut pe oameni să alunece în mortalitate şi moarte. „Dacă femeia nu s-ar fi despărţit de bărbat, femeia şi bărbatul nu ar fi murit. Despărţirea bărbatului şi femeii a fost începutul morţii." Prin urmare, rolul lui Hristos este de a aduce întregul şi unitatea înapoi în omenirea împărţită. „Hristos a venit să vindece despărţirea care a fost de la început şi să facă iar unul din doi, ca să dea viaţă celor care au murit prin despărţire şi să-i unească." Aceasta are loc în camera nupţială: „O femeie este unită cu soţul ei în odaia de nuntă, iar cei uniţi în odaia de nuntă nu vor fi despărţiţi iarăşi. De aceea Eva a fost despărţită de Adam, pentru că nu fusese unită cu el în odaia de nuntă" (70).

Multe dintre meditaţiile asupra mântuirii din *Evanghelia lui Filip* sunt demne de reţinut, dar printre cele mai remarcabile se numără acelea având o trăsătură mistică. Astfel, cartea îl îndeamnă pe cititor nu doar să-l *urmeze* pe Hristos, ci să *devină* Hristos. În tărâmul adevărului, declară *Evanghelia lui Filip* 61:

aţi văzut lucruri acolo şi aţi ajuns acele lucruri,
aţi văzut duhul şi aţi ajuns duh,
aţi văzut pe Hristos şi aţi ajuns Hristos,
aţi văzut pe [tatăl] şi veţi ajunge tată.

Vederea lui Dumnezeu călăuzeşte spre unitatea cu acesta. Fericirea cea din urmă, încheie evanghelia, este realizarea plinătăţii divine sau *plērōma* tărâmului veşnic. Nu ţine doar de cerul de deasupra; ea se găseşte înlăuntru: „Ce este cel mai adânc înlăuntru este plinătatea şi nu este nimic mai adânc" (68).

Evanghelia lui Filip este al treilea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi, unde urmează imediat *Evangheliei lui Toma,* şi a fost cel mai probabil scrisă originar în greacă. Dacă textul a fost compus în Siria în timpul secolului al II-lea sau puţin mai târziu, aşa cum s-a sugerat, rămâne cumva nesigur, deşi referirile la termeni siriaci presupun o familiaritate cu limba şi literatura siriace. Specialiştii au asociat uneori numere acestei serii de meditaţii, dar sistemul de numerotare s-a dovedit cu totul arbitrar. Hans-Martin Schenke urmează convenţiei de a număra o sută douăzeci şi şapte de meditaţii (cu subdiviziuni), deşi admite că, potrivit analizei sale, ar putea fi o sută şaptezeci şi cinci de fragmente diferite; Bentley Layton numără o sută şapte meditaţii. În traducerea dată aici, nu este folosit nici un astfel de sistem de numerotare.

Lecturi suplimentare: April D. DeConick, „The Great Mystery of Marriage"; Wesley W. Isenberg şi Bentley Layton, „The Gospel According to Philip"; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures,* pp. 325–353; Jacques-É. Ménard, *L' Évangile selon Philippe*; Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus"; Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip".

Evanghelia lui Filip[2]

(NHC, II,3)

Convertiții

Un iudeu face pe altul iudeu, iar acela este numit convertit.[3] Un convertit nu face convertit. [Unii] sunt precum [sunt] și îi fac pe alții [asemenea lor], pe când alții [52] doar sunt.

Moștenirea celor vii și a celor morți

Robul caută doar să fie slobod, nu și avuția stăpânului.

Pentru fiu însă nu este de îndeajuns să fie fiu, el cere și moștenirea tatălui.

Moștenitorii morților sunt morți, iar ce moștenesc este mort. Moștenitorii celor vii sunt vii, iar ei moștenesc atât pe cei vii, cât și pe cei morți. Morții nu moștenesc nimic, căci cum ar fi cu putință ca un mort să moștenească? Dacă mortul moștenește pe cei vii, cei vii nu vor muri, iar mortul va veni la viață.[4]

Cel din Neamuri nu moare, nefiind niciodată viu ca să poată muri. Cel ce a crezut în adevăr este viu, dar acesta poate muri tocmai fiind viu.

De când Hristos a venit, lumea a fost zidită, cetăţi au fost împodobite, iar morţii au fost îngropaţi.

Pe când eram iudei, eram orfani, având doar mamă, dar când am ajuns creştini, am avut tată şi mamă.[5]

Semănatul şi culesul

Cine seamănă iarna culege vara. Iarna este lumea, vara este tărâmul celălalt, tărâmul veşnic. Să semănăm dar în lume pentru a culege vara. Din această pricină nu trebuie să ne rugăm iarna.[6]

Din iarnă vine vara. Dacă cineva culege iarna, acela nu va culege cu adevărat, ci doar va smulge tinerele saduri, rămânând astfel fără roadă. [Ţarina aceluia] este stearpă, nu doar [acum], ci şi în ziua de sabat.[7]

Hristos a venit

Hristos a venit [53] să răscumpere pe unii, pe alţii să mântuiască, şi pe alţii să izbăvească. El a răscumpărat străini făcându-i ai săi şi i-a adus înapoi pe ai săi, pe care îi lăsase din voia sa drept chezăşie. Nu doar atunci când s-a ivit a lăsat din voia sa sufletul drept chezăşie, ci de la începutul lumii l-a lăsat, pentru vremea potrivită, după voia sa. Apoi a venit să-l ia înapoi, căci fusese lăsat drept chezăşie. Căzuse în mâinile tâlharilor şi fusese răpit, dar el l-a mântuit. Şi i-a izbăvit pe cei buni din lume şi pe cei răi.

Lumina şi întunericul

Lumina şi întunericul, viaţa şi moartea, dreapta şi stânga sunt fraţi[8] şi de nedespărţit. De aceea cei buni nu sunt buni, cei răi nu sunt răi, viaţă nu este viaţă, moartea nu este moarte. Fiecare se va topi în firea sa de început, dar ce este mai presus de lume nu se poate topi, căci este veşnic.

Cuvintele şi numele

Numele celor lumeşti sunt întru totul înşelătoare, căci ele întorc inima de la ce este aievea spre ce nu este aievea. Cine aude cuvântul *dumnezeu* nu cugetă la ce este aievea, ci mai degrabă la ce nu este aievea. La fel cu *tată, fiu, duh sfânt, viaţă, lumină, înviere, biserică* şi toate celelalte, oamenii nu cugetă la ce este aievea, ci la ce nu este aievea, [deşi] cuvintele privesc ce este aievea. Cuvintele [care sunt] auzite sunt ale acestei lumi. [Nu vă lăsaţi] [54] înşelaţi. Dacă ar fi ale tărâmului veşnic, nu ar fi niciodată rostite în lumea aceasta şi nici nu ar privi cele lumeşti. Ele ar privi ce este în tărâmul veşnic.

Numele Tatălui

Un singur nume nu este rostit în lume: numele pe care tatăl l-a dat fiului. Este numele mai presus de toate; este numele tatălui. Căci fiul nu ar fi ajuns tată dacă nu ar fi luat numele tatălui. Cei care au acest nume îl înţeleg, dar nu îl rostesc. Cei care nu îl au nu îl pot nici măcar înţelege.

Adevărul

Adevărul a adus pentru noi nume[9] în lume şi nimeni nu poate vorbi despre adevăr fără nume. Adevărul este unul şi multe de dragul nostru, spre a ne învăţa cu iubire despre unul prin multe.

Domniile

Domniile au vrut să-i prostească pe oameni, căci au văzut oamenii înrudiţi cu ceea ce este cu adevărat bun. Au luat numele binelui şi le-au dat la ce nu este bun, spre a-i prosti pe oameni prin nume şi a lega numele de ce nu este bun. Tot aşa, ca şi cum le-ar fi făcut oamenilor un hatâr, au luat numele de la ce nu este bun şi le-au dat binelui, după felul cugetării lor. Căci voiau să ia oameni slobozi ca să-i înrobească pe vecie.

Puterile

Sunt puteri[10] care le fac oamenilor [pe plac]. Ele nu vor ca oamenii să ajungă la [mântuire], ci vor să-şi păstreze fiinţa. Căci dacă oamenii ar ajunge la mântuire, jertfa ar [înceta] ... şi nu ar mai fi aduse dobitoace ca jertfă [55] puterilor. De fapt cele cărora le erau făcute jertfe erau dobitoace.[11] Dobitoacele erau aduse ca jertfă vii, iar odată jertfite piereau. Dar o fiinţă omenească[12] a fost adusă moartă ca jertfă lui Dumnezeu, iar fiinţa omenească a ajuns vie.

Hristos a adus pâine

Înainte ca Hristos să vină nu era pâine în lume, aşa cum raiul, în care Adam a vieţuit, avea mulţi pomi pentru hrana dobitoacelor, dar

nu avea grâu pentru hrana oamenilor, iar oamenii mâncau asemenea dobitoacelor. Dar când Hristos, omul desăvârşit, a venit, el a adus pâine din cer[13] pentru ca oamenii să fie hrăniţi cu hrană omenească.

Domniile şi Sfântul Duh

Domniile şi-au închipuit că au făptuit tot ce au făptuit prin voia şi puterea lor, dar Sfântul Duh le împlinea pe toate în taină[14] prin mijlocirea lor, cu voia sa.[15]

Semănatul şi culesul adevărului

Adevărul, care este de la început, este semănat pretutindeni şi mulţi îl văd semănat, dar puţini îl văd cules.

Maria zămisleşte

Unii au zis că Maria a rămas grea de la Sfântul Duh.[16] Ei greşesc şi nu ştiu ce spun. Când a fost vreo femeie lăsată grea de o altă femeie?[17]

Maria este fecioara pe care nici o putere nu a pângărit-o, ceea ce este o mare urâciune pentru iudei, care sunt apostolii şi oamenii apostolici. Această fecioară pe care nici o putere nu a pângărit-o [voieşte ca][18] puterile să se pângărească pe ele însele.

Tatăl meu

Stăpânul[19] nu [ar] fi zis „[Tatăl] meu [care este] în ceruri"[20] dacă [el] nu ar fi avut şi un alt tată. Ar fi zis doar „[Tatăl meu]".

Luați din fiecare casă

Stăpânul le-a zis ucenicilor „[Luați câte ceva] [56] din fiecare casă și aduceți în casa tatălui, dar nu furați când sunteți în casa tatălui și nu luați nimic ca să duceți de acolo.

Iisus este un nume ascuns

„Iisus" este un nume ascuns,[21] „Hristos" este un nume descoperit.[22] Numele „Iisus" nu se găsește în nici o altă limbă, dar el este chemat prin numele „Iisus". Cuvântul pentru „Hristos" este *messias* pe limba siriacă, iar pe grecește este *christos* și toate celelalte noroade au un cuvânt după limba lor. „Nazarineanul" este chipul descoperit al numelui ascuns.

Hristos are totul

Hristos are totul în sine, fie om, înger sau taină, și pe tatăl.

Hristos a înviat, apoi a murit

Cei care zic că stăpânul mai întâi a murit, iar apoi a înviat greșesc, căci el mai întâi a înviat, iar apoi a murit. Dacă cineva nu este mai întâi înviat, nu ar muri? Așa cum Dumnezeu trăiește, acela ar <muri>.[23]

Lucrul de preț în ce e vrednic de dispreț

Nimeni nu ar ascunde ceva scump și de preț într-o ladă de preț, ci averi fără număr sunt păstrate în lăzi de un ban.[24] Așa și cu sufletul. Este un lucru de preț și a ajuns să fie într-un trup vrednic de dispreț.

Dezgolit și nedezgolit

Unora le este teamă că ar putea învia dezgoliți dintre cei morți și astfel vor să învieze în trup. Ei nu știu că aceia care poartă [trupul] sunt de fapt dezgoliți. Cei care sunt [în stare] să și-l lepede nu sunt dezgoliți.

„Trupul [și sângele] nu [vor] moșteni împărăția lui Dumnezeu."[25] Ce este trupul care nu va [57] moșteni? Este ce purtăm. Și ce este trupul care va moșteni? Este trupul și sângele lui Iisus.

De aceea el a zis: „Cine nu îmi va mănânca trupul și nu îmi va bea sângele nu va avea viață în el."[26] Ce însemnează aceasta? Trupul său este cuvântul, iar sângele său este Sfântul Duh. Cine le-a primit pe acestea va avea hrană, băutură și îmbrăcăminte.

Tot astfel nu împărtășesc ce zic alții, anume că trupul nu va învia. Și ei greșesc ca și cei dintâi. Spuneți că trupul nu va învia? Atunci spuneți-mi ce va învia, ca să vă dăm sărutare. Spuneți că este duhul din trup și lumina din trup? Dar ce este în trup este cuvântul, iar lucrul de care vorbiți voi nu e altceva decât trup.[27] Este nevoie a învia într-un astfel de trup, căci totul este în el.

În această lume cei care poartă veșminte sunt mai presus de veșminte. În împărăția cerurilor veșmintele sunt mai presus de cei care le poartă.

Botezul și ungerea

Prin apă și foc acest întreg tărâm este curățit, văzutul prin văzut, ascunsul prin ascuns. Unele sunt ascunse prin văzut. Este apă în apă[28], este foc în untdelemnul ungerii.

Iisus i-a păcălit pe toți

Iisus i-a păcălit pe toți, căci el nu a apărut așa cum era, ci a apărut ca să poată fi văzut. El le-a apărut tuturor. [A apărut] marelui ca

mare, [a apărut] micului ca mic, [le-a apărut [58]] îngeri[lor] ca înger şi oamenilor ca om. De aceea cuvântul său a fost ascuns tuturor. Unii l-au privit şi şi-au închipuit că se văd pe sine, dar când a apărut pe munte în slavă ucenicilor săi, el nu era mic. El era mare. Ci mai degrabă el a făcut ucenicii mari ca ei să-l poată vedea în măreţia sa.

Rugăciunea de mulţumire

El[29] a zis în acea zi, în rugăciunea de mulţumire[30]:

> *Tu, care ai unit lumina desăvârşită cu Sfântul Duh,*
> *uneşte şi îngerii cu noi, drept chipuri.*[31]

Mielul

Nu disprețuiți mielul, căci fără el nimeni nu poate vedea împăratul.[32]

Întâlnirea împăratului

Nimeni nu poate întâlni împăratul câtă vreme este dezgolit.

Copiii omului desăvârşit

Omul ceresc are mai mulţi copii decât omul pământesc. Dacă fiii lui Adam sunt în număr mare, dar mor, cu cât mai mulţi sunt fiii omului desăvârşit, care nu mor, dar se nasc întruna.

Un tată zămisleşte copii, dar un copil nu poate zămisli copii. Unul care tocmai a fost născut nu poate fi părinte. Ci mai degrabă copilul are fraţi şi surori[33] nu copii.

Toţi cei născuţi în lume sunt născuţi din fire, iar ceilalţi [sunt hrăniţi] de unde sunt născuţi. Oamenii [sunt] hrăniţi de făgăduinţa sălaşului ceresc. [Dacă ar fi] ... din gură, din care cuvântul vine, [59] ar fi hrăniţi de la gură şi ar fi desăvârşiţi.

Cel desăvârşit zămisleşte şi dă naştere printr-un sărut. De aceea ne sărutăm unii pe alţii.

Noi zămislim prin har unii în alţii.

Trei femei numite Maria

Trei femei au umblat mereu cu stăpânul: Maria, mama sa, sora[34] <sa> şi Maria din Magdala, care este numită tovarăşa sa. Căci „Maria" este numele surorii lui, al mamei lui şi al însoţitoarei lui.

Tatăl, fiul, Sfântul Duh

Tată şi *fiu* sunt nume dintr-un cuvânt, *Sfântul Duh* este din două. Ei[35] sunt pretutindeni, sus şi jos, în ascuns şi în văzut. Sfântul Duh este în văzut, iar atunci este jos, şi este în ascuns, iar atunci este sus.

Sfântul Duh şi puterile răului

Puterile răului îi slujesc pe cei sfinţi, căci au fost orbite de Sfântul Duh în a crede că îi ajută pe ai lor, pe când, de fapt, îi ajută pe cei sfinţi.

Astfel un ucenic a cerut odată stăpânului ceva din lume, iar el a zis: „Cere-i mamei tale, iar ea îţi va da ceva din alt tărâm."

Înțelepciunea și sarea

Apostolii le-au zis ucenicilor: „Fie ca întregul nostru dar să aibă sare." Căci ei numeau [înțelepciunea][36] sare. Fără ea, un dar nu este primit.[37] Înțelepciunea este stearpă, [fără] copii, și astfel este numită [stâlpul] de sare.[38] Oricând ... Sfântul Duh ..., [60] și are mulți copii.

Tatăl și fiul

Averea tatălui este a fiului său. Câtă vreme fiul este tânăr, nu are parte de ea. Când fiul va crește, tatăl îi va da întreaga avere.

Cei pierduți

Cei care s-au rătăcit, care sunt vlăstarele duhului se rătăcesc din pricina duhului. Astfel, dintr-un duh focul izbucnește și focul este stins.

Înțelepciunea și înțelepciunea morții

Este Echamoth și este Echmoth. Echamoth este doar înțelepciune, dar Echmoth este înțelepciunea morții – adică, înțelepciunea care cunoaște moartea și este numită mică înțelepciune.[39]

Dobitoacele blânde și dobitoacele fioroase

Unele dobitoace sunt blânde, cum ar fi vita, măgarul și cele asemenea, pe când altele sunt fioroase și viețuiesc în sălbăticie. Oamenii ară țarinile cu dobitoace blânde și prin aceasta sunt hrăniți, atât ei, cât și dobitoacele, fie blânde, fie fioroase.

Tot aşa, omul desăvârşit ară cu puterile blânde şi pregăteşte totul spre a veni întru fiinţă. Astfel întregul sălaş are statornicie, bun şi rău, drept şi stâng. Sfântul Duh îngrijeşte de toate şi stăpâneşte asupra [tuturor] puterilor, fie blânde, fie fioroase şi slobode. Căci duhul e [hotărât] să le înţărcuiască, pentru ca să nu poată scăpa nici dacă vor.

Adam şi Cain

[Cel] zidit[40] era [fire aleasă şi era de] aşteptat ca fiii săi să fie [61] firi alese. Dacă nu ar fi fost zidit, ci zămislit, era de aşteptat ca vlăstarele sale să fie firi alese. Dar de fapt a fost zidit şi apoi a născut vlăstare.

Şi ce fire aleasă este aceasta! Mai întâi a venit preacurvia, apoi omorul. Unul[41] a fost născut din preacurvie, căci era fiul şarpelui[42]. A ajuns ucigaş, asemenea tatălui său, şi şi-a omorât fratele.[43] Orice împreunare între cei neasemenea este preacurvie.

Dumnezeu vopsitorul

Dumnezeu este vopsitor. Aşa cum vopselele bune, despre care se spune că sunt adevărate, se topesc în ce este vopsit cu ele, tot aşa aceia pe care Dumnezeu îi vopseşte sunt nemuritori, căci vopselele sale sunt nemuritoare. Iar Dumnezeu cufundă[44] pe cei care sunt de cufundat[45] în apă.[46]

Vederea

Oamenii nu pot vedea nimic care este cu adevărat fără a-i fi asemănători. Nu este aşa cu oamenii din lume care văd soarele fără a fi soarele şi văd cerul şi pământul şi toate celelalte fără a fi ca ele.

Dar în tărâmul adevărului
ați văzut lucruri acolo și ați ajuns acele lucruri,
ați văzut duhul și ați ajuns duh,
ați văzut pe Hristos și ați ajuns Hristos,
ați văzut pe [tatăl] și veți ajunge tată.[47]

[Aici] în lume le vedeți pe toate, dar nu vă [vedeți] pe voi înșivă, însă acolo, în acel tărâm, vă veți vedea pe voi înșivă și veți [ajunge] ce veți vedea.

Credința și dragostea

Credința primește, dragostea dăruiește. [Nimeni nu poate [62] primi] fără credință și nimeni nu poate dărui fără dragoste. Deci pentru a primi avem credință, iar pentru a iubi dăruim. Dacă cineva dăruiește fără dragoste, acela nu are nici un câștig din ce a fost dăruit.[48]

Cine primește ceva, dar nu-l primește pe Domnul este încă iudeu.

Numele lui Iisus

Apostolii care au fost înaintea noastră au folosit numele *Iēsous nazōraios, messias* care se tălmăcește ca „Iisus nazoreanul, Hristosul."[49] Ultimul nume este „Hristos", cel dintâi este „Iisus", cel din mijloc este „nazarineanul".[50] *Messias* are două tălmăciri, „Hristos"[51] și „măsurat"[52]. Pe limba evreiască, „Iisus" înseamnă „izbăvire"[53], *Nazara* înseamnă „adevăr" și deci „nazarineanul" înseamnă „adevăr"[54]. „Hristos", și astfel „nazarineanul" și „Iisus"[55] au fost măsurate.

Un mărgăritar în noroi

Dacă un mărgăritar este aruncat în noroi, nu-şi va pierde preţul, iar dacă este uns cu untdelemn înmiresmat, preţul nu-i va creşte. El este mereu de preţ în ochii celui care îl stăpâneşte. Asemenea, copiii lui Dumnezeu sunt preţioşi în ochii tatălui, oricare le-ar fi traiul.

Numele „creştin"

Dacă spuneţi „Sunt iudeu", nimeni nu va fi mişcat. Dacă spuneţi „Sunt roman", nimeni nu va fi tulburat. Dacă spuneţi „Sunt grec, barbar, rob, slobod", nimeni nu va fi încurcat. Dacă spuneţi „Sunt creştin", [lume]a se va clătina. Fie ca eu [să primesc pe cel] al cărui nume [lume]a nu poate îndura să-l audă.

Dumnezeu este mâncător de oameni

Dumnezeu[56] este mâncător de oameni, [63] şi astfel îi sunt [jertfiţi] oameni. Înainte ca oameni să-i fie jertfiţi, erau jertfite dobitoace, căci cei cărora le erau jertfite nu erau dumnezei.

Vasele de sticlă şi de lut

Vasele de sticlă şi cele de lut sunt şi unele, şi altele făcute cu foc. Dacă vasele de sticlă se sparg, ele sunt făurite iarăşi, căci au fost făcute prin suflare.[57] Dar dacă vasele de lut se sparg, ele sunt nimicite, întrucât au fost făcute fără suflare.

Un măgar învârteşte o piatră de moară

Un măgar învârtind o piatră de moară a umblat cât pentru o sută de mile. După ce a fost slobozit, s-a găsit în acelaşi loc. Unii fac cale lungă, dar nu ajung nicăieri. A venit căderea nopţii şi ei nu au văzut nici o cetate sau sat, nimic făcut de om sau nefăcut de om, nici putere, nici înger. Aceşti nenorociţi au lucrat degeaba.

Împărtăşania şi Iisus

Împărtăşania este Iisus. Pe limba siriacă, este numită *pharisatha*, care se tălmăceşte „ceea ce se întinde". Căci Iisus a venit să răstignească[58] lumea.

Vopsitoria lui Levi

Stăpânul a mers în vopsitoria lui Levi, a luat şaptezeci şi două de veşminte vopsite felurit[59] şi le-a aruncat într-un butoi. Le-a scos afară şi toate erau albe. El a zis: „Astfel copilul omenirii[60] a venit ca un vopsitor."[61]

Înţelepciunea şi Maria din Magdala

Înţelepciunea[62], care este numită stearpă, este mama îngerilor.

Însoţitoarea [Mântuitor]ului este Maria din Magdala. [Mântuitor]ul [a iubit-]o[63] mai mult decât pe [toţi] ucenicii [şi] o săruta adesea pe [gură].

Ceilalţi [ucenici] [64] ... i-au zis: „Pentru ce o iubeşti pe ea mai mult decât pe noi toţi?"

Mântuitorul le-a răspuns zicând: „Pentru ce nu vă iubesc ca pe ea? Dacă un orb şi unul care vede sunt amândoi în întuneric, ei sunt

la fel. Atunci când lumina vine, văzătorul va vedea lumina, iar orbul va rămâne în întuneric."[64]

Cel ce este

Stăpânul a zis: „Binecuvântat fie cel ce este înainte de a veni întru ființă. Căci cine este a fost și va fi."[65]

Oamenii și dobitoacele

Faptul că oamenii sunt mai presus de dobitoace nu este vădit ochiului, ci se află în ce este ascuns. Așadar, ei stăpânesc dobitoace mai puternice și mai mari în chip vădit și ascuns. Astfel dobitoacele rămân în viață. Dar când oamenii le lasă, dobitoacele se ucid și se sfâșie unele pe altele. Dobitoacele s-au mâncat unele pe altele, fiindcă nu au găsit nici o altă hrană. Însă acum ele au hrană, căci oamenii lucrează pământul.

Cufundarea în apă

Cine se cufundă în apă[66] și iese fără să primească nimic, spunând „Eu sunt creștin", a luat numele cu împrumut. Dar cel care primește pe Sfântul Duh are numele drept dar. Un dar nu este înapoiat, dar ce este luat cu împrumut trebuie plătit. Așa este și cu noi, când unul dintre noi trece printr-o taină.

Căsătoria

Taina căsătoriei este mare. [Fără] ea lumea [nu] ar fi. Ființa [lumii ține de] oameni, iar ființa [oamenilor ține de] căsătorie.

Aşadar, cugetaţi la puterea împreunării [curate], deşi chipul îi [65] este pângărit.

Duhurile necurate

Duhurile necurate sunt bărbăteşti şi femeieşti în înfăţişare. Cele bărbăteşti se împreunează cu sufletele care sunt femeieşti, iar cele femeieşti se hârjonesc în murdărie cu suflete bărbăteşti. Sufletele nu le pot scăpa dacă duhurile pun mâna pe ele decât dacă primesc puterea bărbătească sau femeiască a mirelui şi a miresei. Aceasta este primită de la oglindita odaie de nuntă.

Când femeile fără minte văd un bărbat singur, ele sar pe el, îl dezmiardă şi îl spurcă. Tot aşa, când bărbaţii fără minte văd o femeie frumoasă stând singură, o ademenesc şi o siluiesc pentru a o spurca. Dar când văd soţul şi soţia împreună, femeile nu se apropie de bărbat, nici bărbaţii nu se apropie de femeie. Tot aşa, când chipul şi îngerul sunt împreunaţi, nimeni nu poate îndrăzni să se apropie de bărbat sau de femeie.[67]

Cine părăseşte lumea

Cine părăseşte lumea nu mai poate fi oprit ca şi cum ar fi încă în lume. Un astfel de om este limpede dincolo de dorinţă ... şi teamă, este stăpânitor ... şi este mai presus de pizmă.

Dacă ...[68] acela este prins şi sugrumat. Cum poate să scape [marilor puteri care sugrumă]? Cum poate [să se ascundă de ele?]

Unii [zic]: „Noi suntem credincioşi" ca [să poată scăpa [66]] duhurilor [necurate] şi diavolilor. Căci dacă ar avea duh sfânt, nici un duh necurat nu ar putea să-i înhaţe.

Nu vă temeţi de trup şi nu-l iubiţi. Dacă vă temeţi de trup, vă va stăpâni, dacă iubiţi trupul, vă va înghiţi şi vă va sugruma.

Lumea aceasta, Învierea și mijlocul

Cineva este fie în această lume, fie în înviere, fie în locul de mijloc.[69] Fie ca eu să nu fiu aflat acolo! În această lume este bine și rău, dar binele din lume nu este cu adevărat bun și răul din lume nu este cu adevărat rău. După această lume este un rău cu adevărat rău. Acesta este numit mijlocul. Mijlocul este moarte. Câtă vreme suntem în această lume trebuie să dobândim învierea pentru ca atunci când ne vom dezbrăca de trup[70] să fim aflați în odihnă și nu rătăcind în mijloc. Căci mulți se pierd pe drum.

Voia și fapta

Este bine a părăsi lumea înainte de a păcătui. Unii nu au nici voința, nici puterea de a făptui. Alții, chiar dacă au voința, nu-și fac nici un bine, căci nu au făptuit. Iar dacă nu au voința ... Dreptatea este dincolo de ce pot apuca, oricum ar fi. Ea ajunge mereu la voință, nu la făptuire.[71]

Vederea iadului

Într-o vedenie, unui om apostolic i s-au arătat unii închiși într-o casă de foc, legați cu [lanțuri] de foc și azvârliți [în] ... foc [din pricina ...] credinței [mincinoase]. S-a zis: „[Ei ar fi putut] să[-și] mântuiască [sufletele], dar nu au vrut-o, așa că au ajuns în [acest loc de] pedeapsă numit [67] întuneric[ul de afară] ...[72]

Apa și focul

Sufletul și duhul au venit întru ființă din apă[73] și foc. Părtașul la nuntă a venit întru ființă din apă, foc și lumină. Focul este mirungere. Lumina este foc. Nu vorbesc despre focul obișnuit, care nu are chip,

ci despre focul celălalt, care este alb curat la chip, frumos strălucitor şi împărtăşind frumuseţe.

Adevărul şi goliciunea

Adevărul nu a venit în lume dezgolit, ci în semne şi chipuri. Lumea nu poate primi adevărul altfel. Este naştere din nou şi chip al naşterii din nou, iar prin mijlocirea acestui chip cineva trebuie să se nască din nou. Ce fel de chip este acesta? Este înviere. Chipul trebuie să se ridice prin chip. Prin mijlocirea acestui chip, odaia de nuntă şi chipul trebuie să se apropie de adevăr. Aceasta este apocatastaza.

Cei cărora li se dau numele tatălui, al fiului şi al Sfântului Duh şi le primesc trebuie s-o facă. Dacă cineva nu le primeşte, numele[74] îi va fi de asemeni luat aceluia. El le primeşte în mirungerea cu untdelemnul puterii crucii. Apostolii au numit această putere dreapta şi stânga. El nu mai este creştin, ci este Hristos.

Tainele

Stăpânul [a făcut] totul în taină: botezul, mirungerea, împărtăşania, izbăvirea şi odaia de nuntă.

Înlăuntrul şi în afara

[De aceea] el[75] a zis: „Am venit să fac [ce este mai jos] precum [ce este mai sus şi] ce este în afară precum [ce este înlăuntru şi să] le [unesc] în acel loc."[76] [El a vorbit] aici în semne [şi înfăţişări].

Cei care spun [că este un om ceresc şi] unul mai presus greşesc[77], căci ei numesc pe omul ceresc văzut [68] „mai de jos", iar pe cel căruia îi aparţine tărâmul ascuns, „mai de sus". Ar fi mai bine

pentru ei să vorbească despre ce este înlăuntru, ce este în afară şi ce este cel mai în afară.[78] Căci stăpânul a numit stricăciunea „întunericul cel mai din afară"[79] şi nu îi este nimic în afară. El a zis: „Tatăl meu care este în taină." El a zis: „Mergeţi în odaia voastră, închideţi uşa după voi şi rugaţi-vă tatălui vostru care este în taină"[80] – adică, cel care este cel mai înlăuntru. Ce este cel mai înlăuntru este plinătatea, şi nu îi este nimic mai înlăuntru, şi aceasta este ce ei numesc cel mai de sus.

Căderea şi întoarcerea la plinătate

Înainte de Hristos unii au venit dintr-un tărâm în care nu puteau să se întoarcă şi s-au dus către un loc pe care nu-l puteau încă părăsi. Atunci Hristos a venit. Pe cei care au intrat el i-a scos afară, iar pe cei care au ieşit el i-a adus înlăuntru.[81]

Când Eva era în Adam

Pe când Eva era în Adam, nu era moarte. Când a fost despărţită de el, moartea a venit. Dacă <ea> va intra în el din nou, iar el <o> va îmbrăţişa, moartea va înceta să mai fie.[82]

De ce m-ai părăsit?

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce, Doamne, m-ai părăsit?"[83] El a rostit aceste cuvinte pe cruce, căci părăsise locul acela.

Adevăratul trup

[Stăpânul] a fost zămislit din ce [este nepieritor] prin Dumnezeu. [Stăpân]ul [a înviat] din morţi, dar [nu a venit întru fiinţă aşa

cum] era. Ci [trupul] său era [pe deplin] desăvârşit. [Era] din carne, iar această [carne] era carne adevărată. [Carnea noastră] nu este carne adevărată, ci doar chip al celei adevărate. [69]

Odaia de nuntă

Dobitoacele nu au odaie de nuntă[84], nici robii sau femeile pângărite. Odaia de nuntă este pentru oameni slobozi şi fecioare.

Botezul

Suntem născuţi din nou prin Sfântul Duh şi suntem zămisliţi prin Hristos în botezul cu cele două. Suntem unşi prin duh, iar când am fost zămisliţi am fost uniţi.

Nimeni nu se poate vedea pe sine fără lumină în apă sau în oglindă, nici nu vă puteţi vedea în lumină fără apă sau oglindă. Deci este nevoie a boteza cu cele două, lumină şi apă, iar lumina este mirungerea.

Templul din Ierusalim

Erau trei clădiri pentru jertfe în Ierusalim. Una se deschidea către apus şi era numită sfânta aşezare; a doua se deschidea către miazăzi şi era numită sfânta sfintei; a treia se deschidea către răsărit şi era numită sfânta sfintelor, unde numai marele preot putea intra. Sfânta aşezare este botezul; sfânta sfintei este izbăvirea; sfânta sfintelor este odaia de nuntă. Botezul duce la înviere şi izbăvire, iar izbăvirea este în odaia de nuntă. Aceasta se află într-un tărâm mai presus de [cel în care ne aflăm] şi nu puteţi găsi nimic [să-i fie asemenea ... Aceştia] sunt cei care se închină [în duh şi adevăr[85], căci ei nu se închină] în

Ierusalim. Sunt oameni în Ierusalim care [se închină] în Ierusalim şi ei aşteaptă [tainele] numite [sfânta] sfintelor, [a cărei] catapeteasmă a fost sfâşiată. Odaia [noastră] de nuntă este chipul [odăii de nuntă] [70] de sus. De aceea catapeteasma a fost sfâşiată de sus până jos, pentru că unii de jos aveau să urce.[86]

Înveşmântarea în lumină

Puterile nu îi pot vedea pe cei care s-au înveşmântat în lumina desăvârşită şi nu pot pune stăpânire pe ei. Cine se înveşmântează în lumină o face în taina unirii.

Unirea din odaia de nuntă

Dacă femeia nu s-ar fi despărţit de bărbat, femeia şi bărbatul nu ar fi murit. Despărţirea bărbatului şi femeii a fost începutul morţii. Hristos a venit să vindece despărţirea care a fost de la început şi să facă iar unul din doi, ca să dea viaţă celor care au murit prin despărţire şi să-i unească. O femeie este unită cu soţul ei în odaia de nuntă, iar cei uniţi în odaia de nuntă nu vor fi despărţiţi iarăşi. De aceea Eva a fost despărţită de Adam, pentru că nu fusese unită cu el în odaia de nuntă.

Sufletul lui Adam

Sufletul lui Adam a venit dintr-o suflare.[87] Însoţitorul sufletului este duhul, iar duhul ce-i este dat este mama sa. Sufletul i-a fost [luat] şi înlocuit cu [duh]. Când a fost unit cu duhul, [el] a rostit cuvinte mai presus de puteri, iar puterile l-au pizmuit.[88] L-au [despărţit de] însoţitorul său duhovnicesc ... ascuns ... odaia de nuntă ...

Iisus la Iordan

Iisus s-a făcut descoperit [la] râu[l] Iordan ca plinătate a împărăţiei cerurilor. Cel [zămislit] înainte de toate [71] a fost zămislit din nou. Cel uns înainte a fost uns din nou. Cel răscumpărat i-a răscumpărat pe alţii.

Taina naşterii feciorelnice

Este de trebuinţă a rosti o taină. Tatăl a toate s-a unit cu fecioara care s-a pogorât, iar foc l-a străluminat.

În acea zi a făcut descoperită marea odaie de nuntă şi astfel trupul său a venit întru fiinţă.

În acea zi a ieşit din odaia de nuntă ca unul născut din mire şi din mireasă. Deci Iisus a aşezat totul înlăuntrul ei şi este potrivit fiecăruia dintre ucenici a intra în odihna sa.

Naşterea lui Adam şi naşterea lui Hristos

Adam a ieşit din două fecioare, duhul şi pământul feciorelnic.[89] Hristos a fost născut din fecioară pentru a îndrepta căderea ce s-a petrecut la început.

Doi pomi în rai

Sunt doi pomi care cresc în rai. Unul face [dobitoace], celălalt, oameni. Adam [a mâncat] din pomul care face dobitoace şi a ajuns o dobitoacă dând naştere la dobitoace. Din această pricină copiii lui Adam se închină la dobitoace.[90] Pomul [al cărui] rod [l-a mâncat] este [pom]ul [cunoaşterii, şi de aceea păcatele] s-au înmulţit. [Dacă

ar fi] mâncat [rod]ul [celuilalt pom], rodul [pomului vieții care] face oameni, [dumnezeii s-ar fi] închinat la oameni. Ca și [în rai], Dumnezeu a făcut oameni [pentru ca oamenii] [72] să facă Dumnezeu[91] și tot astfel, în această lume, oamenii fac dumnezei și se închină la ce au făcut. Ar fi fost mai potrivit ca dumnezeii să se închine la oameni.

Împliniri

Adevărul este că împlinirile cuiva țin de puterile aceluia. Și de aceea numim împlinirile puteri. Printre astfel de împliniri sunt copiii, iar ei vin întru ființă într-o vreme de odihnă.[92] Acum puterile cuiva se întruchipează în ce împlinește, iar odihna se află limpede în copii. Veți vedea că aceasta se potrivește și chipului. Ei sunt oameni făcuți după chip[93], care împlinesc lucruri prin puterea lor și dau naștere la copii prin odihnă.

Robi și slobozi

În această lume, robii slujesc celor slobozi. În împărăția cerurilor, cei slobozi vor sluji robilor, iar părtașii la nuntă vor sluji oaspeților.

Părtașii la nuntă au un singur nume, și acela este odihna. Când sunt împreună, ei nu au nevoie de altă întruchipare, [căci se află în] cugetare adâncă ... simțire. Ei sunt mai presus ... printre cei în ... slava slăvilor.

Cufundarea lui Iisus în apă

[A] fost [de trebuință pentru Iisus] să se cufunde în apă [pentru a o desăvârși] și curăți. [Tot așa,] cei care sunt [botezați] în numele său [sunt desăvârșiți]. Căci el a zis: „[Astfel] să plinim [73] toată dreptatea."[94]

Învierea şi botezul

Cei care zic că mai întâi vor muri şi apoi vor învia greşesc. Dacă nu primesc mai întâi învierea, câtă vreme sunt în viaţă, ei nu vor primi nimic după ce vor muri. Astfel se spune despre botez: „Mare este botezul, căci, dacă oamenii îl primesc, ei vor trăi."

Iosif tâmplarul

Apostolul Filip a zis: „Iosif tâmplarul a sădit o grădină[95], căci avea nevoie de lemn pentru lucrul său. El este cel care a făcut crucea din pomii pe care i-a sădit, iar vlăstarul său a fost spânzurat de ceea ce sădise. Vlăstarul său era Iisus, iar ce a sădit era crucea."

Însă pomul vieţii este în mijlocul grădinii.[96] Acesta este un măslin, şi din el vine mirungerea, iar din mirungere vine învierea.

Lumea mănâncă hoituri

Lumea aceasta mănâncă hoituri şi tot ce e mâncat în această lume moare. Adevărul mănâncă viaţă şi nimeni hrănit de [adevăr] nu va muri.[97] Iisus a venit din acel tărâm aducând hrană de acolo şi a dăruit [viaţă] tuturor celor care o voiau, ca ei să nu moară.

Dumnezeu sădeşte raiul

[Dumnezeu a sădit] o grădină[98] şi oamenii [au vieţuit în] grădină. Sunt unii [care sălăşluiesc] cu ... Dumnezeu ....

Această grădină [este unde] mi se va spune: „... [mănâncă] aceasta şi nu mânca aceea, [după cum ţi-e] [74] voia." Unde pomul cunoaşterii este, acolo le voi mânca pe toate.[99]

Pomul acela l-a ucis pe Adam, dar aici pomul cunoaşterii i-a adus pe oameni din nou la viaţă. Pomul acela era legea. Putea da cunoaşterea binelui şi răului, dar nici nu l-a slobozit pe Adam de rău, nici nu l-a făcut bun şi a adus moarte celor care au mâncat din el. Căci atunci când s-a spus: „Mănâncă aceasta şi nu mânca aceea" a fost începutul morţii.

Mirungerea este mai presus de botez

Mirungerea este mai presus de botez. Noi suntem numiţi creştini de la cuvântul „mirungere", nu de la cuvântul „botez". Hristos[100] de asemeni îşi are numele de la mirungere, căci tatăl l-a uns pe fiu, fiul i-a uns pe apostoli, iar apostolii ne-au uns pe noi. Cine este uns le are pe toate: înviere, lumină, cruce, duh sfânt. Tatăl le-a dăruit pe toate acestea celui din odaia de nuntă, iar acela le-a primit. Tatăl a fost în fiul şi fiul a fost în tatăl. Aceasta este împărăţia cerurilor.

Râsul

Bine a grăit Stăpânul: „Unii au pătruns în împărăţia cerurilor râzând şi au apărut [râzând]."

Cineva a spus: „[Acela este] un creştin."

A spus [iarăşi: „Acela este cel care s-a cufundat] în apă şi a ieşit [ca stăpân][101] al tuturor. [Izbăvirea nu este] ceva de râs, dar [se intră râzând în] împărăţia cerurilor din dispreţ pentru aceste zdrenţe.[102] Dacă cineva dispreţuieşte [trupul] şi îl vede a fi de râs, [acela va apărea] râzând."

Aşa este şi [75] cu pâinea, potirul şi untdelemnul[103], deşi sunt taine mai mari decât acestea.

Facerea prin greşeală

Lumea a venit întru fiinţă printr-o greşeală. Ziditorul a vrut să o facă nestricăcioasă şi nemuritoare, dar a dat greş şi nu i-a ieşit ce a nădăjduit. Căci lumea nu este nestricăcioasă şi ziditorul lumii nu este nestricăcios. Lucrurile nu sunt nestricăcioase, dar vlăstarele[104] sunt. Nimic nu poate primi nestricăciune dacă nu este vlăstar.[105] Şi cine nu poate primi fără îndoială că nu poate dărui.

Împărtăşania şi botezul

Potirul rugăciunii[106] are vin şi apă, căci înfăţişează sângele pentru care sunt înălţate mulţumiri. Este plin de duh sfânt şi este al omului pe deplin desăvârşit. Când îl bem, luăm asupra noastră omul desăvârşit.

Apa cea vie este un trup, iar noi trebuie să ne înveşmântăm în omul cel viu. Astfel, când cineva este pe cale să se cufunde în apă, se dezgoleşte spre a se putea înveşmânta în omul cel viu.[107]

Asemănătorul naşte asemănător

Calul naşte cai, omul naşte oameni, dumnezeirea naşte dumnezei. Tot aşa, mirele şi mireasa vin de la [mire şi mireasă].

Nici iudeii ... din greci ... din iudei ... creştinilor. [A fost o altă stirpe], iar aceşti [oameni binecuvântaţi] au fost numiţi cei aleşi duhovniceşti, [76] adevărata omenire, copilul omenirii şi vlăstarul copilului omenirii. Această adevărată stirpe este vestită în lume şi acolo sunt părtaşii la nuntă.

Puterea şi slăbiciunea

În această lume în care se află putere şi slăbiciune se petrece unirea dintre bărbat şi femeie. Dar în tărâmul veşnic este un alt fel de unire.

Deşi vorbim despre aceste lucruri cu aceleaşi cuvinte, sunt şi alte cuvinte mai presus de orice cuvânt rostit.

Acestea sunt deasupra puterii. Căci este putere şi sunt aceia mai presus de putere, iar ei nu sunt deosebiţi, ci aceiaşi. Este ceva de neînţeles inimilor trupeşti.

Cunoaşte-te pe tine însuţi

Aceia care le au pe toate ar trebui să se cunoască pe ei înşişi[108], nu-i aşa? Dacă unii nu se cunosc pe ei înşişi, ei nu se vor bucura de ce au, dar cei care se cunosc pe ei înşişi se vor bucura de ce au.

Înveşmântarea în lumină

Omul desăvârşit nu poate fi nici atins, nici văzut. Ce este văzut poate fi atins. Nimeni nu poate căpăta acest har fără a se înveşmânta în lumină desăvârşită şi a ajunge lumină desăvârşită. Cine se înveşmântează în lumină va pătrunde [în locul de odihnă]. Aceasta este [lumina] desăvârşită, [iar] noi [trebuie] să ajungem [oameni desăvârşiţi] înainte de a părăsi [lumea]. Cine le capătă pe toate, [dar nu se desparte] de lume, [nu] va putea [atinge] acel tărâm, ci va [merge] în locul de mijloc[109], căci nu este desăvârşit. [77] Doar Iisus îi cunoaşte soarta.[110]

Omul sfânt

Omul sfânt[111] este pe deplin sfânt, chiar şi trupul său. Omul sfânt care ia pâinea o sfinţeşte şi face acelaşi lucru cu potirul şi cu orice altceva ia şi sfinţeşte.[112] Deci cum de nu şi-ar sfinţi acela şi trupul?

Apa botezului şi moartea

Pe când Iisus a desăvârşit[113] apa botezului, a vărsat moartea din ea. De aceea ne cufundăm în apă, dar nu în moarte, ca să nu fim vărsaţi în duhul[114] lumii. Când suflă vântul vine iarna. Când suflă Sfântul Duh vine vara.

Cunoaşterea şi dragostea

Cine cunoaşte[115] adevărul este slobod[116], iar cine este slobod nu păcătuieşte, căci „cel care păcătuieşte este rob al păcatului".[117] Adevărul este mama, cunoaşterea este tatăl. Pe cei care se înfrânează de la a păcătui lumea îi numeşte slobozi. Ei se înfrânează de la a păcătui, iar cunoaşterea adevărului îi înalţă[118] – adică, îi face slobozi şi mai presus de toate. Dar „dragostea zideşte"[119]. Cine este slobod prin cunoaştere este rob din pricina dragostei pentru cei care încă nu au slobozenia cunoaşterii. Cunoaşterea îi face să fie slobozi.

Dragostea [nu zice niciodată] că stăpâneşte ceva, [deşi] le stăpâneşte [pe toate]. Dragostea nu [zice: „Acesta este al meu"] sau „Acela este al meu", ci „[Tot ce este al meu] este al vostru".

Dragostea duhovnicească

Dragostea duhovnicească este vinul şi mireasma. Cei care se ung cu ea se bucură de ea şi, câtă vreme sunt de faţă, cei din jur se bucură

şi ei de ea. Dacă cei unşi îi părăsesc şi se îndepărtează, cei care nu sunt unşi, ci doar stau prin preajmă, sunt loviţi de duhoarea ce o au.

Samariteanul nu a dăruit nimic celui rănit în afară de vin şi untdelemn – adică, doar unsoare.[120] Unsoarea a vindecat rana, căci „dragostea acoperă mulţime de păcate".[121]

Copiii şi dragostea

Copiii pe care o femeie îi naşte se aseamănă omului pe care îl iubeşte. Dacă acesta este soţul ei, îi seamănă soţului. Dacă este un ibovnic, îi seamănă aceluia. Deseori, dacă o femeie trebuie să se culce cu soţul ei, dar inima îi este la ibovnicul cu care de obicei se culcă, copilul pe care îl poartă îi va semăna ibovnicului.

Deci voi, cei care vieţuiţi cu fiul lui Dumnezeu, nu iubiţi lumea, ci iubiţi stăpânul,[122] pentru ca rodul naşterii să nu se asemene lumii, ci să se asemene stăpânului.

Împreunarea şi duhul

Oamenii se împreunează cu oameni, caii cu cai, măgarii cu măgari. Cei ai unei spiţe se împreunează cu cei ai aceleiaşi spiţe. Tot aşa, duhul se împreunează cu duhul, cuvântul[123] se amestecă cu cuvântul, lumina se amestecă [cu lumina].

Dacă ajung[i] om,
[un om] te va iubi.
Dacă ajungi [duh],
duhul se va uni cu tine.
Dacă ajungi cuvânt,
cuvântul [79] se va împreuna cu tine.
Dacă ajungi lumină,

lumina se va amesteca cu tine.
Dacă ajungi unul din cei de sus,
cei de sus se vor odihni în tine.
Dacă ajungi cal sau măgar sau bou
sau câine sau oaie sau o altă dobitoacă,
blândă sau fioroasă,
atunci nici om, nici duh,
nici cuvânt, nici lumină nu te pot iubi.
Cei de sus şi cei dinlăuntru nu se pot odihni în tine
şi tu nu ai parte de ei.

Rob şi slobod

Cei care sunt robi împotriva voinţei lor pot fi slobozi. Cei care sunt sloboziţi prin bunăvoinţa stăpânului şi apoi se vând din nou în robie nu pot fi iarăşi sloboziţi.

Muncitul pământului

În această lume, muncitul pământului este legat de patru lucruri, iar roada este culeasă şi dusă în hambare prin apă, pământ, aer[124] şi lumină.

Lucrarea lui Dumnezeu este legată tot de patru: credinţă, nădejde, dragoste şi cunoaştere.[125] Credinţa este pământul în care prindem rădăcină. Nădejdea este apa cu care suntem hrăniţi. Dragostea este aerul prin care creştem. Cunoaşterea este lumina prin care ne [coacem][126].

Harul este [în patru feluri. Este] pământesc; este [ceresc] ... cerul cel mai înalt ....

Binecuvântat fie cel care nu mâhneşte pe nimeni

[Binecuvântat] fie cel care nu a mâhnit niciodată [80] vreun suflet. Acesta este Iisus Hristos. A venit la întregul pământ şi nu a împovărat niciodată pe nimeni. Binecuvântat fie cel asemenea acestuia, căci este un om desăvârşit.

Cuvântul[127] ne spune cât este de anevoios. Cum putem îndeplini o astfel de faptă? Cum putem da ajutor[128] tuturor?

Pentru început, nu trebuie pricinuită mâhnire nimănui, nici mare, nici mic, nici credincios, nici necredincios şi nu trebuie dat ajutor celor care sunt îndeajuns de bine. Sunt unii care trag foloase ajutând pe cei bogaţi. Cel care face fapte bune nu va da ajutor bogaţilor, căci acesta nu va lua orice este de dorit, nici nu poate să le pricinuiască mâhnire, căci nu le aduce nici un necaz. Noul îmbogăţit le pricinuieşte câteodată altora mâhnire, dar cel care face fapte bune, nu. Răutatea lor este cea care le pricinuieşte mâhnirea. Cel având firea omului desăvârşit dăruieşte bucurie celor buni, dar unii sunt adânc îndureraţi de toate acestea.

Stăpânul casei şi hrana

Era odată un stăpân care avea de toate: copii, robi, vite, câini, porci, grâu, orz, pleavă, fân, [untdelemn], carne şi ghindă. Stăpânul era înţelept şi cunoştea hrana fiecăruia. El îşi hrănea copiii cu pâine [coaptă şi carne]. Îşi hrănea robii cu [untdelemn şi] grăunţe. [Îşi hrănea] vitele cu orz, pleavă şi fân. Câinilor le arunca oase. Porcii şi-i hrănea cu ghindă [81] şi ovăz.

Aşa este şi cu ucenicii lui Dumnezeu. Dacă sunt înţelepţi, ei înţeleg ucenicia. Înfăţişările trupeşti nu-i vor amăgi, ci vor cerceta starea sufletului fiecăruia şi vor vorbi după cum se cuvine cu fiecare. În lume, multe dobitoace au înfăţişare omenească. Dacă ucenicii lui Dumnezeu văd porci, îi vor hrăni cu ghindă. Dacă văd vite, le vor

hrăni cu orz, pleavă şi fân. Dacă văd câini, le vor arunca oase. Dacă văd robi, îi vor hrăni cu ce este de început. Dacă văd copii, îi vor hrăni cu ce este desăvârşit.[129]

Zidirea şi zămislirea

Este copilul omenirii şi este copilul copilului omenirii. Copilul omenirii este stăpânul, iar copilul copilului omenirii este cel care zideşte prin copilul omenirii. Copilul omenirii primeşte de la Dumnezeu puterea de a zidi. El poate şi zămisli. Cel care a primit puterea de a zidi este făptură, iar cel care a primit puterea de a zămisli este vlăstar. Cel care zideşte nu poate zămisli, dar cel care zămisleşte poate zidi. Despre cel care zideşte se spune că zămisleşte, dar „vlăstarele" sunt cu adevărat făpturi, căci nu sunt copii ai zămislirii, ci [lucrări ale zidirii].

Cel care zideşte lucrează făţiş şi este văzut. Cel care zămisleşte o face [în taină] şi este ascuns, căci cel care zămisleşte [este dincolo de orice] înfăţişare. Deci cel care zideşte o face făţiş, iar cel care zămisleşte [dă naştere] vlăstarelor în taină.

Căsătoria neprihănită

Nimeni nu [poate] şti când [soţul] [82] şi soţia se împreunează, în afara celor doi, căci căsătoria în această lume este o taină pentru cei căsătoriţi. Dacă este ascunsă căsătoria pângărită, cu cât mai mult este o adevărată taină căsătoria nepângărită! Ea nu este trupească, ci neprihănită. Nu este a poftei, ci a voinţei. Nu este a întunericului sau a nopţii, ci a zilei şi a luminii.

Dacă este în văzul lumii, căsătoria este curvie, iar mireasa este o curvă nu numai dacă este lăsată grea de un bărbat, ci chiar dacă se strecoară din iatacul ei şi este văzută. Să se arate numai tatălui şi

mamei, prietenului mirelui şi însoţitorilor mirelui. Lor le este îngăduit să intre în odaia de nuntă în fiecare zi. Dar lăsaţi-i pe ceilalţi să râvnească doar să-i audă glasul şi să se bucure de mireasma unsorii ei şi lăsaţi-i să se hrănească cu firimiturile care cad de la masă, asemenea câinilor.[130]

Mirii şi miresele sunt ai odăii de nuntă. Nimeni nu poate vedea mirele şi mireasa decât dacă ajunge unul dintre ei.

Tăierea împrejur a lui Avraam

Când Avraam [a putut][131] vedea ce a văzut, [el] a tăiat împrejur carnea prepuţului, învăţându-ne astfel că este de trebuinţă a nimici carnea.

Părţile ascunse

Atâta vreme cât [măruntaiele] lor sunt ascunse, [mai toate] fiinţele din lume sunt vii şi nevătămate. [Dacă măruntaiele lor] ies la lumină, ele pier, aşa cum este limpede pentru partea văzută a unui om. [Câtă vreme] măruntaiele îi sunt ascunse, el este viu. [83] Dacă măruntaiele ies la lumină şi la vedere, omul moare. Tot astfel, câtă vreme rădăcina sa este ascunsă, pomul înmugureşte şi creşte. Dacă rădăcina îi este la vedere, pomul se usucă.

Aşa este cu toate lucrurile născute în lume, nu doar cele văzute, ci şi cele ascunse. Câtă vreme rădăcina răului este ascunsă, este puternică. Atunci când este descoperită, este nimicită, iar dacă este adusă la lumină, piere. Din această pricină cuvântul[132] spune: „De pe acum securea zace la rădăcina pomilor."[133] Nu doar că-i va doborî, căci ce este tăiat înmugureşte din nou. Ci securea va săpa până îi va tăia rădăcina. Iisus a smuls rădăcinile din întregul loc, dar alţii au făcut-o doar în parte.

Rădăcina răului

Fie ca oricare dintre noi să sape până la rădăcina răului din noi şi să-l smulgă cu toată inima din rădăcină. Va fi smuls din rădăcină dacă îl vom descoperi. Dar dacă nu îl descoperim, prinde rădăcină în noi şi rodeşte în inimile noastre. Pune stăpânire pe noi. Noi suntem robii săi şi ne înhaţă, astfel încât să facem ce [nu] vrem şi să [nu] facem ce vrem. Este puternic pentru că nu-l descoperim. Câtă vreme rămâne, el lucrează.

Necunoaşterea este mama răului

Necunoaşterea este mama [întregului rău]. Necunoaşterea duce la [moarte, căci] cei care vin din [necunoaştere] nici nu erau, nici nu [sunt], nici nu vor fi. [Dar cei în adevăr] [84] vor fi desăvârşiţi când întregul adevăr va fi dezvăluit. Căci adevărul se asemuieşte necunoaşterii. Câtă vreme este ascuns, adevărul se odihneşte în sine. Dar odată dezvăluit şi descoperit, este lăudat ca fiind mai puternic decât necunoaşterea şi greşeala. El dăruieşte slobozenie.

Cuvântul[134] spune: „Cunoaşteţi adevărul şi adevărul vă va slobozi"[135]. Necunoaşterea este rob, cunoaşterea[136] este slobozenie. Dacă vom cunoaşte adevărul, vom afla roadele adevărului în noi. Dacă ne unim cu el, ne va aduce împlinire.

Cele văzute şi cele ascunse

Acum întâlnim cele văzute ale făpturii şi spunem că sunt puternice şi de preţ, iar cele ascunse sunt slabe şi neînsemnate. <Nu>[137] este aşa cu cele văzute ale adevărului. Ele sunt slabe şi neînsemnate, dar cele ascunse sunt puternice şi de preţ.

Templul, crucea, arca

Tainele adevărului sunt făcute cunoscute prin semne şi chipuri. Iatacul este ascuns şi este sfânta sfintei. La început, catapeteasma[138] ascundea cum Dumnezeu călăuzeşte făptura, dar când catapeteasma este sfâşiată[139] şi ce este înlăuntru se iveşte, zidirea este pustiită sau mai degrabă este nimicită. Şi întreaga dumnezeire[140] se va îndepărta de aici, dar nu în sfânta sfintelor, căci nu se poate afla în amestec cu [lumina] curată şi plinătatea [desăvârşită]. Ci va rămâne sub aripile crucii [şi sub] braţele ei.[141] Această arcă va fi izbăvire [oamenilor] atunci când apele potopului [85] îi vor tălăzui.[142]

Cine este al rânduirii preoţeşti poate pătrunde cu marele preot dincolo de catapeteasmă. Din această pricină catapeteasma nu a fost sfâşiată doar în partea de sus, căci atunci numai tărâmul de sus ar fi fost deschis. Nu a fost sfâşiată doar în partea de jos, căci atunci ar fi fost făcut descoperit numai tărâmul de jos. Nu, ea a fost sfâşiată de sus până jos. Tărâmul de sus a fost deschis pentru noi în tărâmul de jos[143], ca să putem pătrunde în tărâmul ascuns al adevărului. Acesta este cu adevărat de preţ şi puternic, iar noi trebuie să pătrundem prin înfăţişări fără putere şi neînsemnate. Ele sunt fără putere faţă de slava desăvârşită. Este o slavă mai presus de slavă, o putere mai presus de putere. Cele desăvârşite ne-au fost deschise, ca şi cele ascunse ale adevărului. Sfânta sfintelor a fost dezvăluită, iar iatacul ne-a chemat înlăuntru.

Dezvăluirea seminţei

Câtă vreme sămânţa[144] Sfântului Duh este ascunsă, răutatea nu are putere, deşi nu este încă îndepărtată din mijlocul semniţei şi ei sunt încă robi răului. Dar când sămânţa este dezvăluită, atunci lumina desăvârşită va străluci asupra fiecăruia, iar toţi cei aflaţi în lumină vor [primi] mirungere[a].[145] Atunci robii vor fi sloboziţi,

[iar] prinşii, răscumpăraţi. „Tot sadul pe care nu l-a sădit tatăl meu cel ceresc [se va] dezrădăcina."[146] Ce este despărţit va fi unit, [ce este gol] va fi umplut.

Lumina veşnică

Oricine [pătrunde în] iatac va aprinde [lumina. Aceasta] se asemuieşte căsătoriilor făcute [în taină şi] se petrece noaptea. Lumina focului [străluceşte] [86] în timpul nopţii şi apoi este stinsă. Însă tainele căsătoriei se petrec ziua şi în lumină, iar nici ziua, nici lumina ei nu apun vreodată.

Dacă cineva este părtaş la nuntă, va primi lumina. Dacă nu o primeşte cât este aici, în acest loc, nu o va putea primi din altă parte.

Cei care primesc lumina nu pot fi văzuţi sau atinşi. Nimic nu poate tulbura astfel de oameni, nici măcar câtă vreme vieţuiesc în această lume. Iar când vor părăsi lumea, ei vor fi primit prin înfăţişări adevărul, iar lumea va fi ajuns tărâm veşnic. Pentru aceştia tărâmul veşnic este plinătatea.

Iată calea. Este dezvăluită doar unui astfel de om, ascunsă nu în întuneric şi noapte, ci în zi desăvârşită şi sfântă lumină.

Evanghelia după Filip

PARTEA A PATRA

Evanghelia adevărului

Evanghelia adevărului este o predică valentiniană despre cunoaşterea de Dumnezeu mântuitoare. Textul este denumit astfel în prologul său, acest titlu fiind de asemeni menţionat de Irineu din Lyon, care afirmă despre creştinii valentinieni că ar fi folosit o *Evanghelie a adevărului.* Cartea este uneori atribuită marelui învăţător şi predicator Valentin. Bentley Layton consideră această atribuire ca fiind plauzibilă, menţionând trei argumente solide pentru care *Evanghelia adevărului* ar putea fi considerată ca provenind de la Valentin: 1) stilul scrierii se aseamănă cu stilul fragmentelor din Valentin, care se găsesc mai ales în operele lui Clement din Alexandria şi Ipolit Romanul; 2) Valentin era socotit elocvent, fiind prin urmare un candidat potrivit spre a fi numit autorul unei evanghelii atât de elocvente; 3) trăsături importante ale *Evangheliei adevărului* sugerează o dată timpurie a compoziţiei textului, anterioară elaborării unor sisteme de gândire valentiniene mai complexe.[1]

Predica se deschide cu memorabilul verset „Evanghelia adevărului este bucurie...". Este bucurie, continuă predica, pentru cei care ajung să-l cunoască pe Dumnezeu prin cuvânt, despre care, într-o manieră amintind de prologul *Evangheliei după Ioan,* se spune că îşi are obârşia în Dumnezeu, mai precis, în acest caz: „în plinătatea *(plērōma)* din gândul şi mintea tatălui." Cuvântul este mântuitorul Iisus Hristos.

Problema pe care Mântuitorul a venit să o îndrepte este uitarea şi necunoaşterea de Dumnezeu: din cauza uitării şi ignoranţei, oamenii sunt bântuiţi de groază şi teamă. Mântuitorul a scos oamenii din uitare şi ignoranţă, dăruind lumină celor care se aflau în întuneric: „I-a luminat şi a arătat calea, iar acea cale este adevărul pe care i-a învăţat" (18). Mânia, atât sub formă personificată, cât şi aparent ca realitate psihologică lăuntrică, îl prigoneşte pe Iisus, făcând să fie spânzurat pe lemn. Prin răstignire, proclamă textul, Iisus este pironit de lemn, dar mânia se dovedeşte a fi neputincioasă, iar Iisus devine „rod al cunoaşterii tatălui". Rodul, care este Iisus, odată mâncat, dăruieşte viaţă celor care s-au înfruptat din el. După cuvintele Evangheliei: „Ei erau plini de bucurie în această descoperire, iar el i-a aflat înlăuntrul său, şi ei l-au aflat înlăuntrul lor" (18).

Evanghelia adevărului explică această viziune asupra mântuirii prin metaforă, parabolă, interpretare şi elaborare. Iisus este călăuză, în odihnă, dar totodată activ în locurile de învăţătură (19). El revelează cartea cea vie care oglindeşte gândul şi mintea lui Dumnezeu, în răstignire, prin care este vestită cunoaşterea de Dumnezeu (20). Celor rătăcite în ignoranţă li se spune pe nume şi, astfel, ele ajung la sine şi la cunoaşterea de sine (21, 22). Ele sunt aduse de la lipsă la plinătate şi întregire (24, 25). Aceasta se aseamănă cu vasele goale sau pline (25, 26), cu un coşmar urmat de trezire (28–30), cu rătăcirea şi regăsirea oii (31, 32) sau cu apa rece care devine caldă (34).

Cele care ajung la cunoaştere ajung la tatăl:

> *Ele sunt adevăr. Tatăl este în ele, şi ele sunt în tatăl, desăvârşit, nedespărţite de Acela care este cu adevărat bun. Ele nu duc lipsă de nimic, ci sunt în odihnă, înnoite în duh. Ele vor lua aminte la obârşia lor şi se vor îngriji să-şi poată afla obârşia şi să nu-şi facă rău sufletelor (42).*

Evanghelia se încheie astfel: „Copii precum aceştia iubeşte tatăl" (43).

Evanghelia adevărului s-a păstrat ca al Treilea tratat al Codexului I din Biblioteca de la Nag Hammadi. Câteva fragmente din Codexul XII, Tratatul II, provin de asemeni dintr-o ediție a *Evangheliei adevărului*. Predica a fost compusă în greacă, dar supraviețuiește doar în traducere coptă. Data redactării este cel mai probabil undeva în secolul al II-lea, în timpul vieții lui Valentin, care a murit în jurul anului 175 d. Hr. Unde a fost scrisă nu se cunoaște, dar Valentin și-a petrecut o mare parte a vieții în Alexandria și Roma.

Lecturi suplimentare: Harold W. Attridge și George W. MacRae, „The Gospel of Truth"; Kendrick Grobel, *The Gospel of Truth*; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 250–264; Jacques-É. Ménard, *L'Évangile de Vérité*; Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis"; Hans-Martin Schenke, *Die Herkunft des sogennanten Evangelium Veritatis*.

Evanghelia adevărului[2]

(NHC I,3; XII,2)

Evanghelia adevărului este bucurie pentru cei care au primit de la tatăl adevărului harul de a-l putea cunoaşte prin puterea cuvântului[3] care a venit din plinătatea[4] ce este în gândul şi mintea tatălui. Cuvântul este numit „mântuitor", cu privire la lucrarea sa întru răscumpărarea celor ce nu-l cunoscuseră [17] pe tatăl. Iar „evanghelie" priveşte dezvăluirea prin nădejde, întrucât este mijlocul descoperirii pentru cei care-l caută.

Necunoaşterea duce la greşeală

Toate l-au căutat pe acela din care au izvorât. Toate au fost înlăuntrul său, nemărginitul, neînchipuitul care este dincolo de orice gând. Dar necunoaşterea tatălui a adus groaza şi teama, iar groaza s-a îndesit ca o ceaţă, astfel încât nimeni să nu poată vedea. În felul acesta, greşeala a sporit cu tărie. Ea a lucrat în zadar asupra firii sale materiale.[5] Întrucât nu cunoştea adevărul, a luat înfăţişare plămădită, cu putere şi întru frumuseţe, ca înlocuitor pentru adevăr.

Aceasta nu a fost înjositor pentru cel nemărginit, cel neînchipuit, deoarece groaza, uitarea şi înfăţişarea amăgitoare erau ca şi nimic,

pe când adevărul statornic este neschimbător, netulburat şi mai presus de frumuseţe.

Din pricina aceasta dispreţuieşte greşeala.

Greşeala nu avea rădăcină. Ea era în ceaţă în ceea ce-l priveşte pe tatăl. Era acolo pregătind lucrări şi fapte ale uitării şi temerii, pentru ca prin ele să-i atragă pe cei ai mijlocului şi să-i înrobească.[6]

Uitarea greşelii nu era vădită. Nu este [18] ... de la tatăl. Uitarea nu a venit întru fiinţă de la tatăl, dar, dacă a venit întru fiinţă, este din pricina tatălui.[7] Ce vine întru fiinţă înlăuntrul său este cunoaşterea, care s-a ivit pentru ca uitarea să poată fi nimicită, iar tatăl să poată fi cunoscut. Uitarea a venit întru fiinţă, deoarece tatăl nu era cunoscut, astfel încât, odată ce tatăl devine cunoscut, uitarea va înceta să mai fie.

Iisus ca rod al cunoaşterii

Aceasta este evanghelia aceluia pe care ei îl caută, descoperită, prin mila tatălui, celor desăvârşiţi. Prin taina ascunsă, Iisus Hristos i-a luminat pe cei care se aflau în întuneric din pricina uitării. El i-a luminat şi a arătat calea, iar acea cale este adevărul pe care i-a învăţat.[8]

De aceea greşeala s-a mâniat pe acesta şi l-a prigonit, dar a fost împiedicată de el şi făcută neputincioasă. A fost pironit de pom şi a devenit rod al cunoaşterii tatălui. Totuşi acest rod al pomului nu a adus nimicire când a fost mâncat, ci le-a pricinuit celor care s-au înfruptat din el venirea întru fiinţă. Ei erau plini de bucurie în această descoperire, iar el i-a aflat înlăuntrul său, şi ei l-au aflat înlăuntrul lor.[9]

Cât despre nemărginitul, neînchipuitul tată desăvârşit care pe toate le-a făcut, tărâmul a toate este înlăuntrul său şi îl are de trebuinţă. Deşi tatăl a ţinut înlăuntrul său desăvârşirea lor, pe care nu o dăduse tuturor, el nu era gelos. Pentru că ce gelozie ar putea fi între tatăl şi cele ale sale? Căci chiar dacă [19] cele aparţinând tărâmului etern şi-ar fi [primit desăvârşirea], ele nu ar fi putut să se apropie ... tatăl. Acesta a ţinut desăvârşirea înlăuntrul său, dându-le-o ca mijloc

de a se întoarce la el, având cunoaştere deplină şi într-un singur cuget. El este cel care a aşezat tărâmul a toate în rânduială, iar tărâmul a toate este înlăuntrul său şi îl are de trebuinţă.

După cum cineva necunoscut altora vrea ca aceştia să îl cunoască şi să-l iubească, tot aşa şi cu tatăl. Căci de ce are trebuinţă tărâmul a toate dacă nu de cunoaşterea tatălui?

Iisus drept călăuză şi învăţător

Iisus a devenit o călăuză, în odihnă, dar neobosit în locurile de învăţătură. El a ieşit înainte şi a rostit cuvântul asemenea unui învăţător. Cei înţelepţi în propriii lor ochi au venit să-l pună la încercare, dar el i-a dovedit, întrucât erau nebuni şi îl urau, nefiind cu adevărat înţelepţi.

După aceştia au venit copilaşii, care au cunoaşterea tatălui. Când au căpătat putere şi au învăţat despre înfăţişările tatălui, ei au cunoscut, au fost cunoscuţi, au fost proslăviţi, au proslăvit.

Cartea cea vie este descoperită

În inimile lor, cartea cea vie a celor vii a fost descoperită, cartea ce a fost scrisă în gândul şi în mintea tatălui şi care se afla, [20] de la zidirea a toate, în firea sa de necuprins. Nimeni nu fusese în stare să ridice această carte, întrucât fusese poruncit ca acela care o va ridica să fie ucis. Şi nimic nu putea să apară printre cei care credeau în mântuire, decât dacă acea carte ar fi ieşit la iveală.

De aceea milostivul, credinciosul Iisus a fost răbdător şi şi-a primit patimile până la a lua cartea, deoarece el cunoştea că moartea sa va fi viaţă pentru mulţi.[10]

Aşa cum, dacă un testament nu a fost încă deschis, averea răposatului stăpân al casei este ascunsă, la fel cu tot ce fusese ascuns pe când tatăl a toate era nevăzut, dar care izvorăşte din el, cel din care orice tărâm vine.

Iisus s-a ivit,
s-a îmbrăcat cu acea carte,
a fost pironit de pom
şi a vestit de pe cruce hotărârea tatălui.
O, ce învăţătură măreaţă!
El s-a smerit pe sine chiar până la moarte,
deşi înveşmântat în viaţă veşnică.
El a lepădat zdrenţele pieritoare
şi s-a înveşmântat pe sine în nestricăciune,
pe care nimeni nu i-o poate lua.[11]

Când a intrat pe drumurile pustii ale temerii, el a trecut dincolo de acei despuiaţi de către uitare, pentru că el cuprinde cunoaşterea şi desăvârşirea şi vesteşte ceea ce este în inimă [21] ... [El] dă învăţătură celor care vor învăţa. Iar aceia care vor învăţa sunt cei vii, înscrişi în cartea celor vii. Ei învaţă despre ei înşişi, primind învăţătură de la tatăl, întorcându-se la acesta.

Întrucât desăvârşirea a toate este în tatăl, toate trebuie să se înalţe la el. Când toate au primit cunoaştere, ele au primit ce este al lor, atrăgând-o către sine. Pentru că cele care sunt necunoscătoare se află în trebuinţă, iar nevoia lor este mare, având trebuinţă de ceea ce le-ar face desăvârşite. Întrucât desăvârşirea a toate este în tatăl, toate trebuie să se înalţe la el şi să primească ce este al lor. Tatăl a înscris aceste lucruri de la început, pregătindu-le spre a fi dăruite celor care au venit de la el.

Tatăl rosteşte numele celor ce cunosc

Cei ale căror nume tatăl le cunoştea încă de la început au fost chemaţi la sfârşit, aşa cum se întâmplă cu oricine are cunoaştere. Astfel de nume a rostit tatăl. Cel al cărui nume nu a fost rostit este necunoscător, deoarece cum ar putea cineva să audă dacă numele său nu a fost rostit? Cine rămâne necunoscător până la sfârşit este o

făptură a uitării şi va pieri odată cu ea. Altfel de ce nu au [22] nume aceşti nenorociţi, de ce nu au glas?

Deci cine are cunoaştere este de sus. Odată chemat, el aude, răspunde, se întoarce către cel care cheamă şi se înalţă spre acesta. El cunoaşte cum este chemat. El are cunoaştere şi face voia celui care a chemat. El vrea să-i facă pe plac, află odihna şi are numele potrivit. Cei care au cunoaştere în felul acesta ştiu de unde au venit şi încotro se duc. Ei ştiu asemenea celui care, îmbătându-se, s-a trezit din beţie şi, revenindu-şi în simţire, a căpătat stăpânire de sine.

Mântuitorul[12] i-a întors pe mulţi înapoi din greşeală. El a mers înaintea lor la locurile de la care se îndepărtaseră când au urmat greşeala, din pricina adâncimii celui care înconjoară orice loc, deşi pe el nimic nu-l înconjoară. Într-adevăr este uimitor că erau în tatăl fără să-l cunoască şi că au putut pleca din proprie voinţă, întrucât nu-l puteau contempla sau cunoaşte pe cel în care erau.

Căci dacă voia sa nu a venit de la el... el a făcut-o descoperită drept cunoaştere, în potrivire desăvârşită cu înfăţişările voii sale – adică cunoaşterea cărţii celei vii, pe care a dezvăluit-o tărâmurilor veşnice la sfârşit [23] ca [slove] ale sale. El a arătat că nu sunt doar vocale sau consoane, astfel încât cineva să le citească şi să le creadă lipsite de înţeles. Ci sunt slove ale adevărului. Ele vorbesc şi se cunosc pe sine. Fiecare slovă este adevăr[13] desăvârşit, asemenea unei cărţi desăvârşite, pentru că sunt scrise în unitate, scrise de tatăl pentru tărâmurile veşnice, ca prin mijlocirea slovelor sale să poată ajunge să-l cunoască pe tatăl.

Lumea tatălui se iveşte

Cât despre cuvânt,
înţelepciunea sa îl contemplă,
învăţătura sa îl rosteşte,
cunoaşterea sa l-a făcut descoperit,
răbdarea sa îi este cunună,

răbdarea sa îi este în armonie,
slava sa l-a înălțat,
chipul său l-a dezvăluit,
dragostea sa l-a întrupat,
credința sa l-a îmbrățișat.

Astfel cuvântul tatălui se răspândește în tărâmul a toate ca rod [24] al inimii sale și înfățișare a voii sale. El le susține pe toate și le alege pe toate. El ia totodată înfățișarea tuturor și o curăță și o aduce înapoi tatălui, mamei. Acesta este Iisus al nemărginitei dulceți.[14]

Tatăl își descoperă sânul, iar sânul său este Sfântul Duh. El își dezvăluie sinele ascuns, iar sinele său ascuns este fiul său, astfel ca prin mila tatălui tărâmurile veșnice să-l poată cunoaște, să-și sfârșească obositoarea căutare a tatălui și să se odihnească în acesta, cunoscând că este odihnă. Pentru că el a împlinit ceea ce era în lipsă și a risipit întruchiparea. Doar întruchiparea a ceea ce avea lipsă este lumea și doar întruchiparea slujește în lume.

Pentru că unde este pizmă și vrăjmășie este lipsă, dar unde este unitate este întregire. Întrucât lipsa a apărut fiindcă tatăl nu a fost cunoscut, din clipa în care tatăl este cunoscut, lipsa va înceta să mai fie. Precum necunoașterea unuia despre altul se risipește prin cunoașterea aceluia și întunericul se îndepărtează când se ivește lumina, [25] tot așa lipsa dispare în întregire. De acum încolo lumea întruchipării nu va mai fi văzută, ci mai degrabă va dispărea în armonia unității. Acum lucrările a toate sunt împrăștiate. În vreme, unitatea va întregi lăcașurile cerești, iar în unitate toate vor ajunge la sinele lor. Prin mijlocirea cunoașterii se vor curăți de multiplicitate în unitate, mistuind materia din lăuntrul lor asemenea focului, întunericul prin lumină, moartea prin viață.

Deoarece acestea s-au petrecut fiecăruia dintre noi, este drept să ne îngrijim înainte de toate ca această casă să fie sfântă și liniștită în numele unității.

Pilda vaselor sparte

Aceasta se aseamănă oamenilor care s-au mutat dintr-o casă într-alta. Ei aveau vase care nu erau bune şi s-au spart. Dar stăpânul nu a suferit nici o pierdere, ci a fost bucuros pentru că în locul vaselor având cusur erau vase întregi, desăvârşite.

Aceasta este judecata care a venit [26] de sus şi i-a judecat pe fiecare, o sabie cu două tăişuri lovind într-o parte şi-ntr-alta, întrucât cuvântul ce este în inima celor care îl rostesc s-a ivit.[15] Nu este doar sunet, ci a fost întrupat.

O mare tulburare s-a petrecut printre vase, căci unele erau golite, iar altele erau umplute, unele erau încărcate, iar altele erau vărsate, unele erau curăţite, iar altele erau sparte.

Toate tărâmurile au fost clătinate şi tulburate pentru că nu aveau rânduială sau statornicie. Greşeala era neliniştită şi nu ştia ce să facă. Era îngrijorată, se jeluia şi s-a întors împotriva sa, întrucât nu cunoştea nimic[16]. Căci cunoaşterea, care duce la nimicirea greşelii şi a tuturor înfăţişărilor acesteia s-a apropiat. Greşeala este goală, nu este nimic înlăuntrul ei.

Ivirea adevărului şi emanaţiile tatălui

Adevărul s-a ivit şi toate întruchipările sale l-au recunoscut. Ele l-au întâmpinat pe tatăl în adevăr şi în puterea desăvârşită care le uneşte cu acesta.

Cine iubeşte adevărul, cine atinge [27] adevărul atinge gura tatălui, pentru că adevărul este gura tatălui. Limba sa este Sfântul Duh, şi de pe limba sa Sfântul Duh va fi primit. Aceasta este înfăţişarea tatălui şi descoperirea pe care a făcut-o tărâmurilor sale veşnice. El şi-a dezvăluit sinele ascuns şi l-a făcut lămurit. Căci cine are ceva în sine, dacă nu[17] singur tatăl?

Toate tărâmurile sunt de la tatăl. Ele ştiu că au venit de la acesta asemenea unor copii care erau într-un om matur, dar ştiau că încă nu primiseră chip şi nici nu li se dăduse un nume. Tatăl le face să se ivească atunci când primesc miezul cunoaşterii sale. Altfel, deşi se aflau în el, nu-l puteau cunoaşte. Tatăl este desăvârşit şi cunoaşte fiecare tărâm dinlăuntrul său. Dacă voieşte, ceea ce voieşte se iveşte când el îi dă chip şi-i dă cu adevărat nume. El aduce întru fiinţă pe acelea care înainte de a veni întru fiinţă nu cunoşteau pe cel care le-a făcut.

Nu spun că acelea care încă nu au ajuns să fie nu sunt nimic[18]. Ele sunt [28] înlăuntrul celui care poate voi ca ele să vină întru fiinţă, dacă va voi astfel cândva. Pe de o parte, el cunoaşte, înainte ca orice să se ivească, ceea ce va făptui. Pe de altă parte, rodul care încă nu s-a ivit nu cunoaşte nimic şi nu face nimic. Astfel, fiecare tărâm din tatăl vine din ceea ce este, dar ce s-a făcut pe sine este din ceea ce nu este. Întrucât cine nu are rădăcină nu are rod şi, deşi cugetă: „Am venit întru fiinţă", va pieri prin sine. Ca atare ceea ce nu este nu va fi niciodată.

Ce ar vrea deci să cugete unul ca acesta? Ar fi: „Am venit întru fiinţă asemenea umbrelor şi nălucirilor nopţii." Când lumina străluceşte, acela ştie că groaza pe care o simţise era nimic.

Necunoaşterea este un coşmar

Astfel erau necunoscători ai tatălui, întrucât nu-l vedeau. [29] De când apăruseră groaza, nedumerirea, nesiguranţa, îndoiala şi separarea, erau multe năluciri şi necunoaştere prostească, de parcă ar fi dormit adânc şi s-ar fi aflat pradă coşmarurilor.[19] În aceste vise fug către undeva sau nu pot scăpa de cei care-i urmăresc sau se luptă sunt ei înşişi bătuţi, cad de la înălţime sau zboară fără aripi prin văzduh ori li se pare că unii încearcă să-i ucidă, deşi nu-i urmăreşte nimeni, sau că îşi ucid vecinii şi sunt acoperiţi de sângele lor. Aceasta durează până când cei ce au astfel de vise se trezesc. Cât sunt prinşi

în mijlocul tuturor acestor lucruri tulburătoare nu văd nimic, pentru că visele sunt nimic. Aşa este cu cei care alungă necunoaşterea de la sine asemenea somnului. Ei nu o privesc ca fiind ceva şi nici nu-i văd însuşirile ca aievea şi le leapădă ca pe un vis al nopţii, înţelegând cunoaşterea tatălui ca fiind lumina zorilor. Astfel făptuieşte oricine este în necunoaştere, ca şi adormit, şi astfel ajunge cineva la cunoaştere, ca şi trezit. Ferice de cel care a ajuns la sine însuşi şi se trezeşte. Şi binecuvântat fie cel care a deschis ochii orbilor.[20]

Duhul vine în grabă la el când acesta s-a trezit. Întinzând mâna celui ce zace întins pe pământ, duhul l-a pus cu tărie pe picioare, pentru că încă nu se ridicase.

Fiul preaiubit dezvăluie ce este nou

Cunoaşterea tatălui şi descoperirea fiului le-au dat mijloacele cunoaşterii, pentru că atunci când l-au văzut şi l-au auzit, i-a lăsat să-l guste, să-l miroasă şi să-l atingă pe fiul preaiubit. El s-a ivit dându-le ştire despre tatăl nemărginitul şi le-a insuflat ceea ce este în gândul tatălui, făcând voia sa. Mulţi au primit lumina şi s-au întors [31] la el, dar oamenii trupeşti i-au fost străini şi nu i-au deslușit înfăţişarea, nici nu l-au recunoscut. Pentru că a venit în asemănarea cărnii şi nimic nu i-a stat în cale, căci nestricăciunea nu poate fi apucată. Mai mult, spunându-le lucruri noi şi vorbindu-le despre ceea ce este în mintea tatălui, el a făcut să se ivească cuvântul fără greşeală. Lumina a vorbit prin gura sa şi glasul său a adus viaţă. El le-a dat cuget, înţelegere, milă şi mântuire, precum şi duhul tăriei din nemărginirea şi dulceaţa tatălui. El a făcut să înceteze pedepsele şi chinurile, căci ele făceau ca aceia având trebuinţă de milă să rătăcească departe de el, în greşeală şi robie. El le-a nimicit cu putere şi le-a respins prin cunoaştere.

El a devenit o cale pentru cei rătăciţi,
cunoaştere pentru cei fără ştiinţă,

descoperire pentru cei ce căutau,
reazem pentru cei ce tremură,
curăţie pentru cei ce erau spurcaţi.[21]

Pilda oii

El este păstorul care a lăsat în urmă cele nouăzeci şi nouă [32] de oi care nu se rătăciseră şi s-a dus în căutarea celei pierdute.[22] S-a veselit atunci când a găsit-o. Pentru că nouăzeci şi nouă este un număr înfăţişat cu mâna stângă, dar când un altul este aflat, totalul este strămutat la mâna dreaptă. Astfel ceea ce are trebuinţă de încă unul – adică întreaga mână dreaptă – aduce la sine ceea ce avea de trebuinţă, îl ia de la stânga şi îl aduce către dreapta, şi aşa numărul devine o sută.[23] Întocmai este tâlcul rostirii acestor numere.

La fel este şi tatăl. El a lucrat chiar şi în ziua de sabat pentru oaia pe care a găsit-o căzută în puţ. A salvat viaţa oii şi a scos-o din puţ.[24]

Înţelegeţi dar tâlcul lăuntric, căci voi sunteţi copii ai tâlcului lăuntric. Ce este sabatul? Este o zi în care mântuirea nu trebuie să lenevească. Vorbiţi despre ziua cerească ce nu are noapte şi despre lumina[25] ce nu apune, pentru că este desăvârşită. Vorbiţi din inimă deoarece voi sunteţi ziua desăvârşită şi înlăuntrul vostru sălăşluieşte lumina ce nu se stinge. Vorbiţi despre adevăr cu cei care-l caută şi despre cunoaştere cu cei care au păcătuit în greşeala lor. [33]

Faceţi voia tatălui

Îndreptaţi picioarele celor ce se împiedică şi întindeţi-vă braţele către cei bolnavi. Hrăniţi pe cei flămânzi şi odihniţi-i pe cei osteniţi. Treziţi-i pe cei ce vor să se ridice şi sculaţi-i pe cei ce dorm, căci voi întruchipaţi înţelegerea cea plină de putere. Dacă ce este puternic face astfel, devine încă şi mai puternic.

Luaţi aminte la voi înşivă. Nu luaţi aminte la altele – adică la ceea ce aţi îndepărtat de la voi. Nu vă întoarceţi să mâncaţi ce aţi vărsat. Nu vă lăsaţi mâncaţi de molii, nu vă lăsaţi mâncaţi de viermi, pentru că voi aţi scăpat de acestea. Nu fiţi un sălaş pentru diavol, căci l-aţi nimicit. Nu întăriţi ce vă stă în cale şi se prăbuşeşte, ca să-i fiţi sprijin. Cine este fără de lege este nimic. Purtaţi-vă cu cel fără de lege mai aspru decât cu cel drept, întrucât cel fără de lege face ceea ce face pentru că este fără de lege, pe când cel drept face ceea ce face pentru că este drept. Deci faceţi voia tatălui pentru că sunteţi de la el.

Dulceaţa tatălui

Căci tatăl este dulce şi bunătatea este în voia sa. El ştie ce este al vostru, în care voi aflaţi odihnă. După rod se cunoaşte ce este al vostru.[26] Căci copiii tatălui [34] sunt mireasma sa. Ei sunt din frumuseţea feţei sale. Tatăl îşi iubeşte mireasma şi o răspândeşte pretutindeni. Iar când se amestecă cu materia, îi dăruieşte mireasma tatălui luminii. Prin tăcerea sa, el face ca mireasma sa să fie mai presus de orice sunet, pentru că nu urechile adulmecă mireasma, ci duhul[27] este cel care are simţul mirosului, îşi atrage mireasma către sine şi se cufundă pe sine în mireasma tatălui. Astfel duhul se îngrijeşte de ea şi o duce către locul în care a venit mireasma din începuturi, ce s-a răcit în chipul trupesc.[28] Este asemenea apei reci care a pătruns în pământ moale, iar cei care privesc cred că acolo este doar pământ. Mai târziu apa se face abur, atunci când vântul o trage în sus, şi devine caldă. Aşadar, miresmele reci sunt din separare.

Din pricina aceasta a venit credinţa, a sfârşit cu separarea şi a adus plinătatea caldă a dragostei, astfel încât ceea ce este rece să nu se mai întoarcă, iar unitatea gândului desăvârşit să stăpânească.

Acesta <este> cuvântul Evangheliei despre descoperirea plinătății către cei care așteaptă [35] mântuirea venind din înalt. Nădejdea lor, pe care o așteaptă, este în așteptare, iar acesta este chipul lor, lumina în care nu este umbră. La această vreme plinătatea este pe cale să vină. Lipsa materiei nu este din nemărginirea tatălui, care a venit să lase timp lipsei. De fapt, nu este cuviincios a spune că nestricăciunea ar veni astfel. Adâncimea tatălui este mare, iar gândul greșelii nu este cu el. Este ceva care a căzut și ceva care poate fi îndreptat prin descoperirea celui care a venit la ceea ce va restatornici.

Această restatornicire este numită căință. Pricina pentru care nestricăciunea a suflat și a urmat pe cel care a păcătuit a fost aceea de a-l face pe păcătos să-și găsească odihna. Iertarea este ceea ce rămâne luminii aflate în lipsă, cuvântul plinătății. Pentru că un doftor se grăbește acolo unde e boala, întrucât aceasta este voia doftorului. Cel aflat în nevoie nu-și ascunde boala, pentru că doftorul are ceea ce bolnavului îi trebuiește. Astfel plinătatea în care nu este lipsă, ci umple lipsa, [36] acoperă nevoia, ca acela aflat în nevoie să poată primi harul. Cât timp era în lipsă, cel aflat în nevoie nu avea har, și de aceea o împuținare apăruse acolo unde nu era har. Când ceea ce era împuținat a fost restatornicit, cel în nevoie a fost descoperit ca plinătate. Acesta este tâlcul descoperirii luminii adevărului care a strălucit asupra cuiva; este neschimbătoare.

Datorită venirii lui Hristos[29] s-a spus pe față: „Căutați, și cei în necaz vor fi restatorniciți, iar el îi va unge cu unsoare." Unsoarea este mila tatălui care va avea milă de ei, iar cei unși sunt desăvârșiți. Pentru că vasele pline sunt de obicei pecetluite cu ceară. Dar când pecetea vasului este ruptă, el se poate scurge, iar pricina acestui cusur este lipsa peceții. Căci suflarea vântului și puterea pe care o are pot goli vasul, dar pe vasul fără cusur pecetea nu este ruptă și nici nu se scurge, iar tatăl cel desăvârșit umple din nou ce îi lipsește.

Tatăl își cunoaște sadurile din Rai

Tatăl este bun. El își cunoaște sadurile pentru că el le-a sădit în Raiul său, iar Raiul său este locul odihnei sale. Raiul [37] este desăvârșirea din gândul tatălui, iar sadurile sunt cuvintele cugetării sale. Fiecare dintre aceste cuvinte este urmare a voii sale și descoperirea vorbirii sale. Întrucât erau adâncimea gândului său, cuvântul care a ieșit le-a făcut să se ivească împreună cu mintea care rostește cuvântul și cu harul tăcut. Era[30] numit gând deoarece sălășluiau în har tăcut[31] înainte de a fi descoperite. Deci s-a întâmplat că a venit cuvântul în afară atunci când i-a fost plăcut voii celui care l-a voit.

Tatăl se află în odihnă în voia sa. Nimic nu se petrece fără placul tatălui, nimic fără voia sa. Iar voia sa este de necuprins cu mintea. Voia sa este urma pasului său, dar nimeni nu poate să-l înțeleagă și nici nu este el, încât ei să-l poată cerceta[32] spre a-l atinge cu mintea. Ci, atunci când voiește, ceea ce voiește este astfel, chiar dacă nu e pe placul celor din fața lui Dumnezeu: este voia tatălui. Pentru că tatăl cunoaște începutul și sfârșitul a toate, iar la sfârșit le va întâmpina. Sfârșitul este recunoașterea celui ce este ascuns, iar el este tatăl, [38] din care începutul a ieșit și la care toate cele care au venit de la el se vor întoarce. Ele s-au ivit pentru slava și bucuria numelui său.

Numele tatălui este descoperit

Numele tatălui este fiul. La început el a dat nume celui care a venit de la el, rămânând totodată același, și l-a zămislit ca fiu. I-a dat numele său, care îi aparținea. Tot ce este cu tatăl îi aparține. El are numele; el are fiul. Fiul poate fi văzut, dar numele este nevăzut, pentru că singurul este taina nevăzutului, care ajunge la urechi plin de aceasta, prin mijlocirea tatălui. Totuși numele tatălui nu este rostit; el este descoperit printr-un fiu, iar numele este mare.

Cine îi poate dar rosti numele, numele cel mare, decât singurul acela căruia numele îi aparţine şi copiii numelui în care numele tatălui se odihneşte şi care se odihnesc în numele său? Deoarece tatăl nu are început, el singurul l-a zămislit pentru sine ca nume înainte de a zidi tărâmurile veşnice, pentru ca numele tatălui să poată domni peste ele. Acesta este [39] numele adevărat, întărit prin porunca sa cu putere desăvârşită. El nu se trage din cuvinte sau nume obişnuite, căci este nevăzut.

Tatăl singurul i-a dat fiului un nume, căci el singurul l-a văzut şi el singurul l-a putut numi. Cel care nu este nu are nume, pentru că ce nume s-ar putea da unuia care nu este? Cel care este cu numele său este. El singurul îl cunoaşte şi lui singur tatăl i-a dat un nume.[33] Acesta este tatăl, iar numele său este fiul. El nu l-a ascuns înlăuntru, ci era în fiinţă şi fiul însuşi a dezvăluit numele. Numele deci aparţine tatălui, aşa cum numele tatălui este fiul preaiubit. Altfel de unde ar fi putut el găsi un nume decât de la tatăl?

Dar cineva ar putea spune unei cunoştinţe: Cine dă un nume cuiva care era înainte de sine însuşi? Nu-şi primesc copiii numele [40] de la părinţi? Mai întâi, trebuie să avem în vedere: Ce este un nume? Acesta este numele adevărat, numele de la tatăl, şi acesta este numele potrivit. Tatăl[34] nu şi-a primit numele cu împrumut, aşa cum este cu aceia care primesc nume plăsmuite. Acesta este numele potrivit şi nu este nimeni altul care să i-l fi dat. El este nenumit, nezugrăvit până la vremea când cel desăvârşit[35] l-a pomenit, pentru că singurul cel desăvârşit poate să-i rostească numele şi să-l vadă.

Când i-a fost pe plac tatălui ca fiul să-i fie numele rostit şi cel care a venit din adâncime[36] i-a dezvăluit numele, el a descoperit ce era ascuns, pentru că ştia că în tatăl nu este rău. De aceea tatăl l-a răspândit, ca să poată grăi despre locul din care venise şi locul său de odihnă [41] şi să poată proslăvi plinătatea, măreţia numelui său şi dulceaţa tatălui.

Toate vor grăi în parte despre locul din care au venit şi despre cum au fost aşezate în locul de odihnă. Se vor grăbi să se întoarcă şi să primească din locul acela, locul în care mai stătuseră cândva, şi vor gusta acel loc, vor fi hrănite şi vor creşte. Locul lor de odihnă le este plinătatea. Toate cele ce vin de la tatăl sunt plinătăţi şi toate îşi au rădăcina în cel care le-a făcut să crească din sine însuşi. El le-a hărăzit soarta. Ele toate apar astfel încât prin propriul lor gând [să poată fi desăvârşite].[37] Pentru că locul spre care îşi îndreaptă gândul le este rădăcina care le ridică prin toate înălţimile la tatăl.

Ele îi îmbrăţişează capul, care le este odihnă, şi îl ţin aproape, aşa-zicând, ca şi cum i-ar mângâia obrazul cu sărutări. Dar nu fac [42] aceasta vădit, pentru că nici nu se preamăresc, nici nu ştirbesc slava tatălui. Şi nu-l gândesc pe tatăl ca neînsemnat, amar sau furios, ci ca lipsit de orice rău, nepătimitor, dulce, cunoscând toate sălaşurile cereşti înainte ca ele să vină la fiinţă şi neavând nevoie de nici o învăţătură.

Astfel sunt cele care au o parte din această nemăsurată măreţie de sus, în vreme ce-l aşteaptă pe unicul şi desăvârşitul unul care le este mamă.[38] Şi nu se coboară către lumea de dedesubt, nu au pizmă, nici geamăt şi nici nu este moartea cu ele. Ele se odihnesc în cel ce se odihneşte şi nu sunt ostenite sau tulburate cu privire la adevăr.

Ele sunt adevăr. Tatăl este în ele, şi ele sunt în tatăl, desăvârşit, nedespărţite de Acela care este cu adevărat bun. Ele nu duc lipsă de nimic, ci sunt în odihnă, înnoite în duh. Ele vor lua aminte la obârşia lor şi se vor îngriji să-şi poată afla obârşia şi să nu-şi facă rău sufletelor.

Astfel este locul celor binecuvântaţi, astfel le este locul. Cât despre ceilalţi, lăsaţi-i să cunoască locurile lor, că nu voi [43] spune mai mult, căci am fost în locul de odihnă. Acolo voi sălăşlui spre a mă închina statornic tatălui a toate şi adevăraţilor fraţi şi surori[39] asupra cărora dragostea tatălui se răsfrânge cu dărnicie şi în mijlocul

cărora nimic din ce-i al lui nu lipseşte. Ei apar în adevăr, sălăşluind în viaţa adevărată şi veşnică, şi grăiesc despre lumina desăvârşită plină de sămânţa tatălui, care este în inima sa şi în plinătate. Duhul său se veseleşte în aceasta şi-l proslăveşte pe cel în care se afla. Pentru că tatăl este bun, iar copiii săi sunt desăvârşiţi şi vrednici de numele său. Copii precum aceştia iubeşte tatăl.

PARTEA A CINCEA

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut
sau
Evanghelia egipteană

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut sau *Evanghelia egipteană* este un ghid baptismal setian care prezintă o ceremonie a botezului, introdusă de o descriere a originii universului în termeni cosmologici setieni. Conform încheierii cărții, ghidul a fost compus de către marele Set – adică Set cel Ceresc – și pus la păstrare în înălțimile munților. Este posibil ca textul să sugereze că Sfânta carte a fost lăsată în munți inscripționată pe stele de piatră, așa cum o fac alte două scrieri de la Nag Hammadi, *Cele trei stele de piatră ale lui Set* și *Discurs despre al optulea și al nouălea.* Aceste relatări sunt la rândul lor reminiscențe ale relatării istoricului iudeu Josephus, care povestește cum urmașii lui Set au păstrat înțelepciunea lui Adam, a Evei și a lui Set pe două stele de cărămidă și piatră, astfel încât cunoașterea lor să se păstreze, indiferent de împrejurări, prin foc sau potop. Într-o notă a unui copist aflată chiar la finalul *Sfintei cărți a Marelui Duh Nevăzut,* numele scribului este de asemeni reprodus: Gongessos, în latină Concessus, cu numele duhovnicesc de Eugnostos, însemnând „mult priceput în ale cunoașterii". Același nume duhovnicesc este dat ca titlu al altei scrieri de la Nag Hammadi, Eugnostos, în acest caz *Eugnostos cel Binecuvântat* (NHC III, 3 și V, 1).

Introducerea cosmologică a *Sfintei cărți a Marelui Duh Nevăzut* se deschide cu o prezentare a celui transcendent, Marele Duh Nevăzut,

părinte şi tată a toate. Descrierea acestuia este plină de nume glorioase şi epitete, iar termenii folosiţi, mai ales cei apofatici, au scopul de a-i evidenţia inefabilul. Din Marele Duh Nevăzut provin trei puteri – tatăl, mama şi copilul –, iar din aceştia, mai multe fiinţe de lumină. Tărâmul lui Doxomedon sau Domedon Doxomedon apare ca „tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice, cu tronuri înlăuntru, puteri în jur şi slăvi şi nestricăciuni" (III, 43) şi într-o rapidă succesiune Yoel, Hristos cel Uns, Esephech, omul Adamas şi marele Set se ivesc împreună cu un şir uluitor de luminatori şi fiinţe pline de slavă. Când cuvântul a fost rostit, astfel spune textul, „omenirea a venit întru fiinţă prin cuvânt" (III, 49). Apoi întreaga lume este zidită prin Sophia, marele demon Nebrouel şi Sakla nebunul, stăpânul arogant al lumii. Lumea nu este un loc potrivit pentru urmaşii lui Set, dar în ciuda ostilităţii puternicilor acestei lumi, sămânţa lui Set supravieţuieşte vicisitudinilor istoriei – potop, foc, judecată –, iar marele Set lucrează pentru mântuirea poporului sfânt. În text este descrisă întreaga făptuire a lui Set, astfel încât *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* poate fi considerată drept vestea cea bună a lui Set.

În opoziţie cu acest substrat cosmologic, cartea prezintă o ceremonie a botezului, care include un imn baptismal ecstatic. Se afirmă că Set însuşi a instituit botezul şi ceremonia şi că s-a îmbrăcat sau întrupat în „Iisus cel Viu". Iisus este manifestarea lui Set. Ceremonia botezului este prăznuită în tovărăşia unei mulţimi de slăvi cereşti, iar imnul însuşi conţine nume preamărite, vocale cântate, epitete desăvârşite, glossolalia şi cuvinte de laudă şi putere. Ceremonia setiană a botezului este de asemeni menţionată în încheierea *Cărţii tainice a lui Ioan,* unde textul îl arată pe Iisus ridicând şi pecetluind „în apă limpede cu cinci peceţi". Aici, în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut,* cel care primeşte botezul şi cântă imnul declară că ia asupra-şi numele lui Iisus şi se uneşte cu acesta.

Acest mare nume al tău este asupra mea,
tu, căruia nu-ţi lipseşte nimic,

tu, cel pe sine zămislit,
care îmi eşti aproape.
Te văd
tu, care eşti nevăzut tuturor.
Cine te poate cuprinde cu mintea?

Într-un alt glas:

Cunoscându-te,
m-am amestecat acum cu statornicia ta,
m-am înarmat cu pavăza luminii.
Am ajuns strălucitor.
Mama era acolo datorită minunatei frumuseţi a harului.
Deci mi-am întins mâinile.
Am fost plămădit în cercul bogăţiilor luminii din sânul meu,
plămădind multe fiinţe
cărora chip s-a dat în lumina cea fără dojană.
Cu adevărat voi mărturisi slava ta,
te-am cuprins cu mintea:
Al tău, Iisus;
iată,
în veci Ō
în veci E
O, Iisus
O, tărâm veşnic,
Dumnezeu al tăcerii,
te cinstesc pe deplin. (III, 66 şi 67)

Mai sunt încă întrebări cu privire la ceremonia baptismală setiană. Cum era îndeplinită? Cât de des? În ce măsură era spiritualizată? Oricum ar fi fost, un astfel de botez era o experienţă transformatoare.

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut se găseşte în două versiuni copte în Biblioteca de la Nag Hammadi, ca Tratatul II din Codexul III

şi Tratatul II din Codexul IV. Asemenea altor texte din bibliotecă, a fost compusă în greacă. Circumstanţele elaborării sunt necunoscute.

Lecturi suplimentare: Alexander Böhlig şi Frederik Wisse, editori, *Nag Hammadi Codices III,2 & IV,2*; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 101–120; Uwe-Karsten Plisch, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes"; John D. Turner, *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*.

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut

sau

Evanghelia egipteană[1]

(NHC III,2; IV,2)

Sfânta carte a ... Marelui [Duh] Nevăzut,[2]
părintele, tatăl[3] al cărui nume nu poate fi rostit,
care a venit din înălțimile plinătății,
lumina luminii tărâmurilor luminii,
lumina tăcerii[4] prevederii
și tatăl tăcerii,
lumina cuvântului și a adevărului,
lumina [41] nestricăciunilor,
lumina nesfârșitei,
strălucirea din tărâmul luminii
nedescoperitului, nedezvăluitului,
nevârstnicului, nevestitului tată,
tărâmul veșnic al tărâmurilor veșnice,
pe sine zămislitul[5], pe sine zămislitorul,
pe sine născătorul, străinul,
cu adevărat adevăratul tărâm veșnic.

Trei puteri s-au ivit de la Marele Duh Nevăzut: tatăl, mama şi copilul.[6] Ele au venit din tăcerea cea vie a nestricăciosului tată, din tăcerea necunoscutului tată.

Tărâmul lui Domedon Doxomedon[7] a venit din ea, tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice şi lumina fiecăreia dintre puterile lor.

Copilul s-a ivit al patrulea, mama, [a cincea], tatăl, al şaselea.[8] Marele Duh Nevăzut era ... nerecunoscut, nedezvăluit printre toate puterile, slăvile şi nestricăciunile.

Deci de la Marele Duh Nevăzut au venit trei puteri [42], trei tărâmuri ale celor opt, pe care tatăl le-a zămislit din lăuntrul său[9] în tăcere, cu prevedere: tatăl, mama şi copilul.

TATĂL

Primul tărâm al celor opt[10], pentru al cărui nume copilul de trei ori bărbat s-a ivit:

gândul
cuvântul
nestricăciunea
[viaţa] veşnică
voia
mintea
prevederea
androginul tată

MAMA

A doua putere a tărâmului celor opt:
mama
feciorul Barbelo[11]
Epititioch ... ai
Memeneaimen ..., care domneşte asupra cerului
Karb ...[12]

Adonai[13]
... netâlcuita putere
neînfăţişata mamă[14]
Ea a strălucit, s-a ivit şi s-a desfătat în tatăl tăcutei tăceri.

COPILUL
A treia putere a tărâmului celor opt:
copilul
tăcutei tăceri,
cununa
tăcutei tăceri,
slava
tatălui,
virtutea
[43] mamei.
Din lăuntrul său copilul dă naştere la şapte puteri ale marii lumini, care sunt cele şapte vocale[15], iar cuvântul le întregeşte.

Tărâmul lui Doxomedon

Domedon Doxomedon s-a ivit, tărâmul veşnic al tărâmurilor veşnice, cu tronuri înlăuntru, puteri în jur şi slăvi şi nestricăciuni. Tatăl marii lumini care [a ieşit] în tăcere este [marele] tărâm al lui Doxomedon, în care copilul [de trei ori] bărbat[16] se odihneşte.

Tronul slavei sale a fost statornicit în el, iar nedezvăluitul nume [este scris] pe el, pe tăbliţa, ... cuvântul, tatăl luminii a toate, care a venit din tăcere şi se odihneşte în tăcere, al cărui [44] nume este un semn nevăzut. O taină ascunsă, [nevăzută], a ieşit.

IIIIIIIIIIIIIIII
EEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE
OOOOOOOOOOOOOOOOOOOO

YYYYYYYYYYYYYYYYYYYY
EEEEEEEEEEEEEEEEEEEE
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
ŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌŌ[17]

Astfel cele trei puteri au înălţat laudă marelui, nevăzutului, nenumitului, neînfăţişatului duh feciorelnic şi feciorului.

Yoel, Hristos, Esephech

Ei au cerut putere.[18] O tăcere a tăcerii celei vii a apărut, slăvi şi nestricăciuni în tărâmurile veşnice, ... tărâmuri, miriade pe lângă, ... fiinţe de trei ori bărbat, prunci [de trei ori bărbat], stirpe [bărbat, slăvi ale tatălui], slăvi ale marelui [Hristos şi] ale prunc[ului] bărbat. [Stirpe]le[19] au umplut marele tărâm al lui Doxomedon cu puterea cuvântului a toată [plinătate]a.

[Copilul] de trei ori bărbat, [marele] Hristos, pe care [Marele] Duh Nevăzut l-a uns şi a cărui putere [este numită] Ainon[20], a înălţat laudă Marelui Duh Nevăzut şi feciorului Yoel şi tăcerii tăcutei tăceri şi măreţiei [55][21] ..., neînfăţişat ..., nerostit ..., neraspuns, netălmăcit, primul [ivit], nevestit, ..., [56] minunat ..., nerostit..., care are toate măreţiile măreţiei tăcerii tăcerii de acolo. [Copilul] de trei ori [bărbat] a înălţat laudă şi a cerut putere de la [marele, nevăzutul şi feciorelnicul] duh.

S-a ivit în acel loc ... [cel ce] contemplă [slăvi] ... comori ... [nevăzute] taine ... ale tăcerii ... [feciorul] Youel.

[Copilul] copilului Esephech [s-a ivit].

[Astfel] a fost desăvârşit:

[Tatăl]
Mama
Copilul
Cele cinci peceţi[22]
Puterea de neînvins

care este [marele] Hristos al tuturor celor ce sunt în nestricăciune ... [57] sfânt ... sfârşitul ... nestricăcios ... sunt puteri, [slăvi] şi nestricăciuni ... au ieşit ... Acesta a înălţat [laudă] nedescoperitei [taine] ascunse ... ascunsă ... în ... tărâmurile veşnice ... tronuri ... şi fiecare miriade de [puteri] fără număr împrejuru[-le, (58) slăvi] şi nestricăciuni ..., iar ei ... tatăl, mama şi copilul şi toată [plinătatea] înainte [amintită şi] cinci peceţi [şi taina tainelor]. Ei [s-au ivit ... care] este [deasupra] ... şi tărâmurile veşnice, în adevăr, cu adevărat ... veşnic ... şi tărâmurile [veşnice], în veci în adevăr, cu adevărat.

Emanaţia divină

[O emanaţie[23] s-a ivit în tăcere], cu tăcerea [vie] a duhului, cuvântul tatălui şi lumina. [Ea ... cinci] [59] peceţi, pe care tatăl le-a zămislit dinlăuntru, iar ea a trecut [prin] toate tărâmurile veşnice înainte amintite. Ea a întemeiat tronuri pline de slavă [şi miriade] de îngeri [fără] număr împrejuru-le, [puteri şi nestricăcioase] slăvi şi [au cântat] cu toţii [imnuri], au slăvit şi au înălţat laudă într-un [singur glas], la unison, [într-o rostire] care nu este niciodată tăcută ... către:

tatăl
[mama]
copilul ...
[toate] plinătăţile [înainte] amintite
adică [marele] Hristos,
care a venit din [tăcere],
care este copilul [nestricăcios],
Telmael Telmachael [Eli Eli] Machar Machar [Set],
puterea ce cu adevărat trăieşte
[şi fecior]ul care este cu [el], Youel,
şi Esephech, stăpânul slavei şi [copil] al copilului

şi [cununa] slavei sale,
... a celor cinci peceţi,
plinătatea [înainte amintită]. [60]

Cuvântul

Marele, viul, pe sine zămislitul [cuvânt s-a ivit], adevăratul [Dumnezeu], firea nenăscută, al cărui nume îl rostesc spunând:

... AIA ... THAŌTHŌSTH ...,
copil al [marelui] Hristos,
copil al neînfăţişatei tăceri,
[care] a venit din marele, [nevăzutul] nestricăciosul [Duh].

[Copilul] tăcerii s-a ivit cu [tăcere ... nevăzut ... ascuns ... şi] comorile slavei sale. S-a ivit în văzutul ... şi [a întemeiat] patru [tărâmuri veşnice]. Prin cuvânt le-a întemeiat.

Cuvântul a înălţat [laudă] marelui, nevăzutului şi feciorelnicului duh, [tăcerea tatălui], în tăcerea tăcerii celei vii a [tăcerii], unde omenirea se odihneşte...

Mirothea şi Adamas

Apoi a ieşit din [49][24] acel loc norul măreţei lumini, puterea vie, mama celor sfinţi şi nestricăcioşi, marea putere Mirothea.[25] Ea a născut fiinţa al cărei nume îl rostesc spunând:

[Tu eşti unul],
tu eşti unul,
tu eşti unul,
EA EA EA.[26]

Acesta este Adamas, lumina care a strălucit [din lumină], ochiul [luminii], prima ființă omenească[27], prin care și pentru care este totul și fără de care nimic nu este.[28] Necunoscutul, necuprinsul tată s-a pogorât din înalt spre a umple lipsa.

Marele, dumnezeiescul, pe sine zămislitul cuvânt și nestricăciosul om Adamas s-au unit și o putere omenească a cuvântului s-a născut. Astfel omenirea a luat ființă prin cuvânt.

Această putere omenească a cuvântului a înălțat laudă către:

marele, nevăzutul, necuprinsul și feciorelnicul duh
fecioara bărbătească [Barbelo][29]
copilul de trei ori bărbat [50]
[feciorul] Youel
Esephech, stăpânul slavei și copil al copilului
cununa slavei sale
marele tărâm al lui Doxomedon
tronurile înlăuntrul său
puterile din jurul său
slăvile, nestricăciunile și toată plinătatea lor înainte amintită
pământul străveziu, primitor de Dumnezeu
unde ia chip poporul cel sfânt al măreței lumini
poporul tatălui tăcerii tăcute și vii
tatăl și întreaga lor plinătate înainte amintită.

Patru tărâmuri veșnice, Set, patru luminatori

Marele, dumnzeiescul și pe sine zămislitul cuvânt și nestricăciosul om Adamas au înălțat laudă. Ei au cerut putere și tărie veșnică de la cel pe sine zămislit, astfel încât cele patru tărâmuri veșnice să fie pe deplin desăvârșite și prin ele să se poată ivi [51] slava și puterea tatălui nevăzut al poporului sfânt al măreței lumini venite în lume. Lumea se aseamănă nopții.

Apoi nestricăciosul om Adamas a cerut ca un copil să iasă din sine însuşi, astfel încât copilul să fie tatăl statornicei şi nestricăcioasei stirpe, iar prin această stirpe tăcerea şi graiul să se poată ivi, şi prin ea tărâmul morţilor să se poată ridica şi apoi să dispară.

Aşadar, puterea măreţei lumini a venit din înalt. Ea a fost descoperire[30] şi a zămislit patru mari luminatori[31]:

Harmozel
Oroiael
Daveithe
Eleleth

alături de marele şi nestricăciosul Set, fiu al nestricăciosului om Adamas.

Şi astfel s-a întregit desăvârşitul tărâm al celor şapte, care se află în taine ascunse. [52] Când primeşte slavă ajunge unsprezece tărâmuri ale celor opt.

Tovarăşi şi însoţitori ai luminatorilor

Tatăl a încuviinţat şi întreaga plinătate a luminatorilor a consimţit. Tovarăşi ai luminatorilor s-au ivit pentru a întregi tărâmul celor opt al pe sine zămislitului Dumnezeu:

har, pentru întâiul luminator Harmozel
discernământ, pentru al doilea luminator Oroiael
inteligenţă, pentru al treilea luminator Daveithe
înţelegere, pentru al patrulea luminator Eleleth

Acesta este tărâmul celor opt al pe sine zămislitului Dumnezeu.

Tatăl a încuviinţat şi întreaga plinătate a luminatorilor a consimţit. Însoţitori s-au ivit:

primul, marele Gamaliel, pentru întâiul mare luminator Harmozel
marele Gabriel, pentru al doilea mare luminator Oroiael
marele Samblo,[32] pentru marele luminator Daveithe
marele Abrasax,[33] pentru [53] [marele luminator] Eleleth

Tovarăşi pentru însoţitori s-au ivit prin voia şi buna plăcere a tatălui:

aducerea-aminte, pentru întâiul, marele Gamaliel
dragostea, pentru al doilea, marele Gabriel
pacea, pentru al treilea, marele Samblo
viaţa veşnică, pentru al patrulea, marele Abrasax

Astfel au fost întregite cele cinci tărâmuri ale celor opt, patruzeci cu totul, ca putere de nedesluşit.

Marele, pe sine zămislitul cuvânt şi înfăţişare a plinătăţii celor patru luminatori a înălţat laudă către:

marele, nevăzutul, nenumitul şi feciorelnicul duh
feciorul
marele tărâm al lui Doxomedon
tronurile dinlăuntrul său
puterile din jurul său
slăvile, tăriile şi puterile
copilul de trei ori bărbat
feciorul Youel
Esephech, [54] stăpân al slavei şi [copil] al copilului
cununa gloriei sale
toată plinătatea
toate slăvile ce acolo sunt
nesfârşitele plinătăţi şi nenumitele tărâmuri

pentru ca ei să-l poată numi pe tatăl al patrulea,[34] alături de nestricăcioasa stirpe, şi să numească sămânţa[35] tatălui sămânţa marelui Set.

Apoi toate s-au clătinat, iar cei nestricăcioși s-au cutremurat. Copilul de trei ori bărbat[36] a coborât din înalt către cei nenăscuți și pe sine zămisliți și către cei zămisliți în tărâmul nașterii. Măreția s-a ivit, întreaga măreție a marelui Hristos, și a întemeiat tronuri ale slavei, miriade fără număr, în cele patru tărâmuri dimprejur, miriade fără număr, puteri, slăvi [55] și nestricăciuni. Astfel s-au ivit acestea.

Adunarea[37] nestricăcioasă duhovnicească s-a răspândit înlăuntrul celor patru luminatori ai marelui, viului, pe sine zămislitului Dumnezeu al adevărului. Ei au lăudat, cântat și proslăvit într-un singur glas, la unison, cu o gură nicicând tăcută pe:

tatăl,
mama,
fiul,
și întreaga lor plinătate înainte amintită.
Cele cinci peceți ale miriadelor,
stăpânitorii peste tărâmuri
și vestitorii slavei cârmuitorilor
au primit poruncă să se descopere celor vrednici.
Amin.

Sămânța marelui Set

Marele Set, fiul nestricăciosului om Adamas, a înălțat laudă către:

marele, nevăzutul, nenumitul, nerostitul și feciorelnicul duh
feciorul
copilul de trei ori bărbat
feciorul[38] Youel
Esephech, stăpân al slavei

cununa slavei sale şi copil al copilului [56]
marele tărâm al lui Doxomedon
şi toată plinătatea înainte amintită.

Set şi-a cerut sămânţa.
Apoi Plesithea[39] a venit de acolo,

marea putere a măreţei lumini
mamă a îngerilor
mamă a luminatorilor
mamă proslăvită
fecioară cu patru sâni
purtând rod din izvorul Gomorei şi Sodomei
rod al izvorului Gomorei în pântecele său.[40]

Plesithea s-a ivit prin marele Set.

Marele Set s-a veselit de darul ce-i fusese adus de nestricăciosul copil. El şi-a luat sămânţa din fecioara Plesithea cea cu patru sâni şi a aşezat-o cu el[41] în cele patru tărâmuri,[42] în al treilea mare luminator Daveithe.

Sophia materiei, Sakla, Nebrouel şi îngerii

Cinci mii de ani mai târziu, marele luminator Eleleth a spus: „Să domnească cineva peste haos şi Hades."

Un nor [57] [numit] Sophia materiei s-a ivit ... [Ea] a cercetat ţinuturile [haosului], iar chipul ei arăta precum ... în înfăţişarea sa ... sânge.

[Marele] înger Gamaliel i-a vorbit [marelui Gabriel], însoţitorul [marelui luminator] Oroiael şi [i-a spus: „Să] se ivească un înger care să domnească peste haos [şi Hades]."

Norul înţelepciunii [a consimţit şi a făcut] doi[43] ... o mică lumină ... [îngerul] pe care ea l-a statornicit în norul [de deasupra].

Sakla[44] marele [înger l-a văzut pe] Nebrouel marele demon[45] care este cu el. [Împreună] au făcut să se ivească pe pământ un duh al înmulțirii și [au făcut] îngeri ajutători.

Sakla [i-a spus] marelui [demon] Nebrouel: „Să capete ființă douăsprezece tărâmuri în ... tărâm, lumi ...“

Prin voința celui pe sine zămislit, marele înger Sakla a spus: [58] „Acolo vor fi ... șapte la număr ...“

El le-a spus [marilor îngeri]: „Mergeți, [fiecare] dintre voi să domnească peste [lumea] sa.“ Iar fiecare [dintre acești] doisprezece [îngeri] s-a îndepărtat.

[Întâiul] înger este Athoth, pe care [marile] stirpe omenești îl numesc...
al doilea este Harmas, [ochiul focului]
al treilea [este Galila]
al patrulea este Yobel
[al cincilea este] Adonaios, care este [numit] Sabaoth[46]
al șaselea [este Cain, pe care marile stirpe] omenești îl numesc soarele
al [șaptelea este Abel]
al optulea, Akiressina
al [nouălea, Youbel]
al zecelea este Harmoupiael
al unsprezecelea este Archir-Adonin
al doisprezecelea [este Belias][47].

Aceștia sunt puși să domnească peste Hades [și haos].

Trufia lui Sakla, venirea pocăinței

După ce [lumea] a fost zidită, Sakla a spus [îngerilor] săi: Sunt un dumnezeu [gelos] și nimic nu a venit întru ființă în afara mea.[48] [El] [59] nu avea îndoială în privința firii sale.

O voce a venit din înalt şi a spus: Omenirea[49] este, la fel şi fiul omenirii.[50]

Întâia făptură zidită a fost plămădită prin pogorârea chipului de sus. Chipul este asemenea glasului său din înalt, glasul chipului. El a privit, şi din privirea sa întâia făptură a fost zidită. Şi pentru această făptură pocăinţa[51] a venit întru fiinţă.

Pocăinţa a fost desăvârşită şi i s-a dat putere prin voia şi buna plăcere a tatălui. Tatăl a fost mulţumit de marea, nestricăcioasa şi nemişcata stirpe a marelui şi puternicului neam al marelui Set, astfel încât să poată sădi pocăinţa în tărâmurile ce fuseseră zidite, şi prin pocăinţă lipsa să poată fi împlinită. Căci pocăinţa a coborât din înalt către lume, care este asemenea nopţii. Când a venit, s-a rugat pentru sămânţa stăpânitorului acestui tărâm şi a împuterniciţilor ce se trag din acesta, care este sămânţa pângărită de la dumnezeul care zideşte demoni şi care este sortită nimicirii. Şi s-a rugat pentru [60] sămânţa lui Adam şi a marelui Set, care este precum soarele.

Hormos şi sămânţa lui Set

Apoi marele înger Hormos[52] a venit să pregătească sămânţa marelui Set, prin Sfântul Duh, într-un trup sfânt[53] zămislit de cuvânt prin mijlocirea fecioarelor pângăritei sădiri a seminţei în tărâmul acesta.[54]

Marele Set a venit cu sămânţa sa şi a sădit-o în tărâmurile aduse la fiinţă aici jos, al căror număr este numărul Sodomei. Unii spun că Sodoma este păşunea marelui Set – adică Gomora. Dar alţii spun că marele Set şi-a luat recolta din Gomora şi a sădit-o într-un alt loc, pe care l-a denumit Sodoma.

Aceasta este stirpea ce s-a ivit prin Edokla. Căci prin cuvânt ea a dat naştere adevărului şi dreptăţii. Acesta este izvorul seminţei vieţii veşnice, care este a celor ce dăinuiesc prin cunoaşterea[55] locului din care au venit. Iată marea şi nestricăcioasa stirpe ce a venit în această lume prin trei [61] lumi.

Potop, foc, molime, foamete, ispite

Potopul a venit să arate sfârşitul veacului şi va fi trimis în lume. Din pricina acestei stirpe un foc va veni pe pământ, dar celor ce sunt ai stirpei le va fi dăruit har prin prorocii şi străjerii ce-i ocrotesc viaţa. Din pricina acestei stirpe va fi foamete şi molimă, din pricina acestei mari şi nestricăcioasei stirpe. Din pricina acestei stirpe vor fi ispite şi înşelătorii ale profeţilor mincinoşi.

Marele Set a văzut ce făcea diavolul[56], multele sale întruchipări amăgitoare, uneltirile sale împotriva nestricăcioasei şi statornicei stirpe, prigonirile puterilor şi îngerilor săi, înşelătoria lor. Ei au lucrat în pripă împotriva lor înşile.

Marele Set a înălţat laudă către:

marele, nenumitul duh feciorelnic
fecioara bărbătească [62] Barbelo[57]
copilul de trei ori bărbat Telmael Telmael Heli Heli Machar Machar Set
puterea ce cu adevărat trăieşte în adevăr
feciorul Youel
Esephech, stăpân al slavei
cununa slavei sale
marele tărâm al lui Doxomedon
tronurile dinlăuntrul său
puterile din jurul lor
întreaga plinătate înainte amintită.

Îngerii păzitori şi întrupările lui Set

Set a cerut păzitori pentru sămânţa sa. Patru sute de îngeri ai văzduhului au venit din marile tărâmuri însoţiţi de marele Aerosiel şi de marele Selmechel[58] pentru a ocroti marea şi nestricăcioasa

stirpe, rodnicia acesteia şi marele popor al marelui Set din vremea şi vârsta adevărului şi dreptăţii, până la sfârşitul veacului şi domniilor sale, pe care marii judecători le-au osândit la moarte.

Marele Set a fost trimis de cei patru luminatori, după voia celui pe sine zămislit [63] şi a întregii plinătăţi, prin darul şi bunul plac al Marelui Duh Nevăzut, al celor cinci peceţi şi al întregii plinătăţi. Set a trecut prin trei veniri înainte amintite: potopul, focul şi judecata domniilor, puterilor şi stăpâniilor. El a făcut aceasta pentru a mântui stirpea ce se rătăcise,

prin nimicirea[59] *lumii*
şi botez printr-un trup zămislit de cuvânt,
pe care marele Set l-a pregătit pentru sine
în chip mistic, prin fecioară,
pentru ca poporul cel sfânt să poată fi zămislit de Sfântul Duh
prin semne nevăzute şi tainice,
prin nimicirea lumii de către lume[60],
prin lepădarea de lume
şi de dumnezeul celor treisprezece tărâmuri[61]
şi prin chemarea celor sfinţi, neînfăţişaţi şi nestricăcioşi,
în inima şi marea lumină a tatălui
care de mai înainte este în prevederea sa.

Set rânduieşte botezul prin Iisus

Prin prevederea sa, Set a rânduit sfântul botez, ce mai presus este de cer, prin mijlocirea celui nestricăcios, [64] zămislit de cuvânt, Iisus cel viu[62] în care marele Set s-a îmbrăcat.

El a pironit puterile celui de-al treisprezecelea tărâm.[63] Prin aceasta[64] i-a rânduit pe cei ce intră şi ies[65] şi i-a înzestrat cu pavăza cunoaşterii adevărului, cu putere nestricăcioasă şi de neînvins.

Le-au apărut
marele însoţitor Yesseus Mazareus Yessedekeus[66], apa cea vie
marile căpetenii Iacov cel Mare, Theopemptos, Isaouel
cel aşezat deasupra harului, Mep... el[67]
cei aşezaţi asupra izvorului adevărului, Micheus, Michar, Mnesinous
cel aşezat deasupra botezului celor vii şi curăţitorilor, Sesengenbarpharanges[68]
cei aşezaţi asupra porţilor apelor, Micheus şi Michar
cei aşezaţi asupra înălţimii, Seldao şi Elainos
cei primind marea stirpe
nestricăciosul popor măreţ al marelui Set
însoţitorii celor patru luminatori
marele Gamaliel, marele Gabriel, marele Samblo, marele [65] Abrasax
cei aşezaţi asupra răsăritului, Olses, Hypneus[69], Heurumaious
cei aşezaţi asupra intrării în starea de odihnă a vieţii veşnice
cârmuitorii[70] Mixanther şi Michanor
păzitorii sufletelor alese[71], Akramas şi Strempouchos
marea putere Heli Heli Machar Machar Set[72]
marele, nevăzutul, nenumitul, nerostitul duh feciorelnic şi tăcerea
marele luminator Harmozel, unde este Dumnezeul cel viu pe sine zămislit al adevărului
cu care este nestricăciosul om Adamas
cel de-al doilea luminator Oroiael, unde sunt marele Set şi Iisus
Iisus, care are viaţă
şi care a venit şi a răstignit ce este sub lege[73]
al treilea luminator Daveithe, unde sunt copiii marelui Set
al patrulea luminator Eleleth, unde sufletele copiilor sunt în odihnă
al cincilea, Yoel, aşezat peste numele celui care va fi rânduit să boteze
cu sfântul nestricăciosul botez, ce mai presus de cer este.

De acum încolo, [66] prin nestricăciosul om Poimael[74], cu privire la cei vrednici de chemare şi de cuvintele de lepădare ale celor cinci peceţi în botezul apei curgătoare,[75] ei vor cunoaşte pe cei care îi vor primi, aşa cum sunt învăţaţi, vor fi cunoscuţi de aceştia şi nu vor cunoaşte moartea.[76]

Imn pentru botez

Yesseus[77]
ĒŌ OU ĒŌ ŌUA
cu adevărat adevărat
Yesseus Mazareus Yessedekeus
apă vie
copil al copilului
nume slăvit
cu adevărat adevărat
fiinţă veşnică
IIII
ĒĒĒĒ
EEEE
OOOO
YYYY
ŌŌŌŌ
AAAA
cu adevărat adevărat
ĒI AAAA ŌŌŌŌ[78]
fiinţă ce vede tărâmurile veşnice
cu adevărat adevărat
A
EE
ĒĒĒ
IIII

YYYYYY
ŌŌŌŌŌŌŌŌ[79]
ființă ce este în veci
cu adevărat adevărat
IĒA AIŌ[80]
în inimă
ființă ce este
U[81]
în vecii vecilor
tu ești ce ești
tu ești cine ești.[82]

Acest mare nume al tău este asupra mea,
tu, căruia nu-ți lipsește nimic,
tu, cel pe sine zămislit,
care îmi ești aproape.
Te văd
pe tine, care ești nevăzut tuturor.
Cine te poate cuprinde cu mintea?

Într-un alt glas:[83] [67]

Cunoscându-te,
m-am amestecat acum cu statornicia ta,
m-am înarmat cu pavăza luminii.
Am ajuns strălucitor.
Mama era acolo datorită minunatei frumuseți a harului.
Deci mi-am întins mâinile.
Am fost plămădit în cercul bogățiilor luminii din sânul meu,
plămădind multe ființe
cărora chip s-a dat în lumina cea fără dojană.
Cu adevărat voi mărturisi slava ta,
te-am cuprins cu mintea:

al tău,[84] *Iisus;*
iată,
în veci Ō
în veci E[85]
O, Iisus,
O, tărâm veşnic,
Dumnezeu al tăcerii,
te cinstesc pe deplin.
Tu eşti locul meu de odihnă,
copilul,
ĒS ĒS[86]
E-ul
cel fără chip fiinţând printre cei fără chip,
ridicând pe cel prin care mă vei curăţi în viaţa ta,
după numele tău nepieritor.
Deci mireasma dulce a vieţii este înlăuntrul meu.
Am amestecat-o cu apă drept pildă pentru toate domniile,
ca să pot vieţui cu tine în pacea sfinţilor,
tu, cel ce eşti în veci,
cu adevărat adevărat. [68]

Încheiere

Aceasta este cartea pe care marele Set a izvădit-o şi a aşezat-o în înălţimile munţilor asupra cărora soarele nu a răsărit şi nu poate răsări. Din zilele profeţilor, apostolilor şi propovăduitorilor numele nu s-a ridicat nicicând în inimile lor şi nu se poate înălţa, iar urechile lor nu l-au auzit.

Marele Set a scris această carte slovă cu slovă, de-a lungul a o sută treizeci de ani. El a aşezat-o pe muntele numit Charaxio, astfel încât la sfârşitul vremurilor şi al veacurilor, după voia pe sine zămislitului Dumnezeu şi a întregii plinătăţi, prin darul necăutatei, nepătrunsei

voi a tatălui, el[87] să se poată ivi și înfățișa acestei sfinte și nestricăcioase stirpe a marelui mântuitor, celor sălășluind cu ei în dragoste, marelui, nevăzutului duh veșnic și unicului său copil, luminii veșnice, marelui, nestricăciosului ei soț, nestricăcioasei Sophia, lui Barbelo și întregii plinătăți, în veci. Amin.

Însemnarea copistului

Evanghelia egipteană, o sfântă carte tainică, scrisă de Dumnezeu. Harul, înțelepciunea, priceperea și înțelegerea fie cu copistul, Eugnostos cel iubit în duh – numele meu lumesc este Gongessos[88] – și cu tovarășii mei luminatori întru nestricăciune. Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, mântuitorul, ICHTHYS![89] Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut e scrisă de Dumnezeu. Amin.

Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut.
Amin.

PARTEA A ŞASEA

Cartea tainică a lui Ioan

Cartea tainică a lui Ioan sau *Apocriful lui Ioan* reprezintă o descriere gnostică, aparţinând setianismului clasic, a originii, căderii şi mântuirii lumii şi a oamenilor. S-au păstrat patru copii ale textului, trei în Biblioteca de la Nag Hammadi şi una în Codexul gnostic berlinez 8502, iar relatarea lui Irineu din Lyon despre barbelognostici se aseamănă îndeaproape cu pasaje din partea de început a *Cărţii tainice a lui Ioan*. În forma sa actuală, *Cartea tainică a lui Ioan* este un document creştin, în care Iisus este considerat drept revelatorul cunoaşterii cosmologice şi soteriologice, însă textul pare să se întemeieze pe o scriere iudaică anterioară, care tratează problema răului şi justifică bunătatea lui Dumnezeu prin interpretarea primelor capitole ale Facerii şi ale altor pasaje din scripturile evreieşti într-o manieră inovatoare, utilizând aspecte din filosofia şi mitologia greacă. Cel care primeşte revelaţia lui Iisus este Ioan, fiul lui Zebedei, şi ca atare *cartea* se plasează în tradiţia ioanică. Karen King a sugerat că gnosticii setieni ar fi putut considera textul ca fiind a doua parte a *Evangheliei după Ioan*.

Relatarea din *Cartea tainică a lui Ioan* reprezintă istoria dezvăluirii minţii divine şi a implicaţiilor pe care aceasta le are pentru viaţa omenească. La început, spune Iisus, este Unu, nevăzutul duh feciorelnic, părintele şi tatăl a toate. Natura transcendentă a lui Unu este înfăţişată printr-un enunţ cu grijă articulat, aparţinând teologiei apofatice:

Unul nu are trup și nu este fără de trup.
Unul nu este mare și nu este mic.
Nu se poate spune
cât este.
în ce [fel este]
Căci nimeni nu poate înțelege. (II,3)

Duhul nevăzut este mintea divină și, făcând o aparentă aluzie mitologică la Narcis, Iisus descrie mintea divină ca îndrăgostindu-se de propria imagine reflectată în apa duhovnicească și producând un gând, o prevedere, numită Barbelo. Din părintele a toate și din prevedere provin o mulțime de ființe duhovnicești și de trăsături ale minții care constituie plinătatea *(plērōma)* divinității, dar printr-o greșeală a înțelepciunii, Sophia, ceva din strălucirea tărâmului divin este pierdut. Copilul Sophiei, creatorul sau demiurgul – numit Yaldabaoth, Sakla sau Samael –, modelează o lume a mortalității care înlănțuie ființele omenești, iar sămânța lui Set, care conține o parte a luminii și vieții divine, este persecutată de ignoranța și megalomania lui Yaldabaoth și ale părtașilor săi în nelegiuire.

Istorisirea din *Cartea tainică a lui Ioan* are totuși un final fericit. Divinul se îngrijește de starea omenească, iar prevederea, pătrunderea *(epinoia)*, chiar și Iisus (probabil ca manifestare a lui Set sau a prevederii) vin în ajutorul omenirii. Ființele omenești care au dat uitării divinitatea și au căzut în umbra morții sunt chemate să-și amintească de unde au venit și cine sunt. Pătrunderea se reîntoarce printre oameni. Toate acestea au loc „pentru ca atunci când duhul se pogoară din tărâmurile sfinte să poată crește sămânța și să vindece ce-i lipsește, astfel încât întregul tărâm al plinătății să fie sfânt și să nu-i lipsească nimic" (II,25). În felul acesta, Dumnezeu mântuiește și este mântuit, atunci când lumina și viața dumnezeiască din oameni este mântuită, și împreună cu Dumnezeu toți cei numiți sămânța lui Set, care sunt părtași la lumina și viața dumnezeiască, sunt mântuiți. Înțelepciunea divină, Sophia, este restatornicită, iar plinătatea glorioasă a divinului este înfăptuită.

„Imnul Mântuitorului" – al lui Iisus în creştinata *Carte tainică a lui Ioan*, al prevederii în versiunea iudaică anterioară – este prezentat spre sfârşitul versiunii mai lungi a scrierii. În imn, Mântuitorul foloseşte autoreferinţe aretologice (enunţuri de tip „Eu sunt") pentru a descrie multiplele sale iviri în lume. Trei iviri sunt evidenţiate, iar în descrierea celei de-a treia el spune: „Mi-am strălucit chipul cu lumina venită din mistuirea tărâmului lor şi am intrat în mijlocul temniţei lor, care este închisoarea trupului" (II,31). Gnosticii creştini setieni ar interpreta cel mai probabil aceste cuvinte ca referindu-se la întruparea lui Iisus. Mântuitorul îi cheamă pe cei lâncezind în somn adânc, iar cineva aude chemarea şi îi răspunde. În imn, Mântuitorul îl cheamă pe acela să se ridice, să-şi amintească şi să-şi găsească obârşia care merge până la divin. Cel care este chemat şi îşi aminteşte este fiecare – fiecare gnostic care ajunge la cunoaştere şi înţelege divinul lăuntric. Într-un mod ce duce cu gândul la *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, Iisus din *Cartea tainică a lui Ioan* încheie cu o proclamare a botezului „în apă limpede cu cinci peceţi" ca trecere de la moarte la viaţa *gnōsis*-ului.

Cartea tainică a lui Ioan este păstrată în traducere coptă în Biblioteca de la Nag Hammadi (NHC II,1; III,1 şi IV,1) şi în Codexul gnostic berlinez 8502 (BG 8502,2), iar Irineu din Lyon oferă un rezumat al unora dintre ideile textului în scrierea sa *Împotriva ereziilor* 1.29.1–4. Cartea a fost cel mai probabil compusă în greacă, în secolul al II-lea, deşi o versiune anterioară ar fi putut apărea înainte. Ea este cunoscută într-o versiune mai scurtă şi una mai lungă; varianta mai lungă este tradusă aici, iar câteva note oferă comentarii asupra deosebirilor din text.

Lecturi suplimentare: Karen L. King, „The Apocryphon of John: Part II of the Gospel of John?"; Karen L. King, „Sophia and Christ in the Apocryphon of John"; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 23–51; Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, pp. 114–185; Michel Tardieu, *Écrits gnostiques*; Michael Waldstein, „Das Apokryphon des Johannes"; Michael Waldstein şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John*.

Cartea tainică a lui Ioan

sau

Apocriful lui Ioan[1]

(NHC II,1; III,1; IV,1; BG 8502,2)

Învăţătura Mântuitorului şi [descoperirea] tainelor [şi lucrurilor][2] ascunse în tăcere, lucruri despre care l-a învăţat pe ucenicul său Ioan.

Descoperitorul îi apare lui Ioan

Într-o zi, pe când Ioan, fratele lui Iacov, care sunt fiii lui Zevedei, se suia la templu, s-a întâmplat ca un fariseu numit Arimanios[3] să vină la el şi să-i spună: Unde este învăţătorul tău pe care l-ai urmat?

I-am[4] spus: S-a întors la locul din care a venit.

Fariseul mi-a spus: Acest nazarinean cu adevărat v-a înşelat. V-a umplut urechile cu minciuni, [v-]a încuiat [mintile] şi v-a îndepărtat de la datina strămoşilor voştri.

Când eu, Ioan, am auzit acestea, m-am îndepărtat de templu şi m-am dus către un loc muntos şi pustiu. Eram mâhnit pe dinăuntru şi am întrebat cum a fost ales Mântuitorul.

De ce a fost trimis în lume de tatăl său?
Cine este tatăl său care l-a trimis?
Către ce fel de tărâm veşnic vom merge?
Şi de ce ne-a spus, când a grăit,
că acest tărâm veşnic [la care vom merge]
este plămădit după tărâmul nestricăcios,
dar nu ne-a învăţat ce fel de tărâm este acela?

În clipa în care cugetam la acestea, iată, cerurile s-au deschis, toată făptura de sub cer s-a aprins, iar lumea s-a clătinat. [2] Mi-era teamă şi, iată, am văzut înlăuntrul luminii [pe cineva[5] şezând] lângă mine. Privind, părea să fie cineva vârstnic. Apoi şi-a schimbat înfăţişarea într-a unui tânăr.[6] Nu că ar fi fost mai multe chipuri în faţa mea, ci înlăuntrul luminii se afla un chip cu mai multe înfăţişări. Aceste înfăţişări se zăreau una prin alta, iar chipul avea trei înfăţişări.

Chipul mi-a spus: Ioane, Ioane, de ce te îndoieşti, de ce ţi-e teamă? Nu eşti obişnuit cu acest chip? Atunci nu-ţi fie frică. Eu sunt cu tine mereu. Eu sunt [tatăl], eu sunt mama, eu sunt copilul. Eu sunt cel nestricăcios şi nepângărit. [Acum am venit] să te învăţ ce este, ce [era] şi ce va fi, pentru ca tu să poţi [înţelege] ce este nevăzut şi ce este văzut. Şi să te învăţ despre [stirpea neclintită a omului] desăvârşit. Deci ridică-ţi [capul] ca să poţi [auzi] lucrurile pe care ţi le voi grăi astăzi şi să le poţi povesti prietenilor tăi duhovniceşti care sunt din stirpea neclintită a omului desăvârşit.

Unul

Am întrebat dacă aş putea să înţeleg acestea şi mi-a spus:

Unul[7] este stăpân deplin ce n-are nimic deasupra sa. El este Dumnezeu şi părinte, tată[8] a toate, cel nevăzut deasupra tuturor, care este nestricăcios, care este lumina curată şi pe care nici un ochi nu-l poate privi.

Unul este duh nevăzut. Nu trebuie să ne gândim la el ca la un dumnezeu sau ca la ceva asemenea unui dumnezeu. Pentru că este mai mare decât un dumnezeu, căci nu are nimic peste sine şi nici [3] un domn deasupra sa. Nu [este] în nimic mai prejos, [întrucât totul] este în el, [căci s-a întemeiat] pe sine.[9] Este veşnic, întrucât nu are nevoie de nimic. Căci este pe deplin desăvârşit. Nu i-a lipsit niciodată ceva pentru a putea fi întregit de acela, ci este mereu pe deplin desăvârşit în lumină.

Unul este

nemărginit, căci nu-i este nimic înainte ca să-l mărginească
nepătruns, căci nu-i este nimic înainte ca să-l pătrundă
nemăsurat, căci nu-i este nimic înainte ca să-l măsoare
nevăzut, căci nimic nu l-a văzut
veşnic, căci este din veşnicie
nerostit, căci nimic nu-l poate cuprinde cu mintea ca să-l rostească
nenumit, căci nu-i este nimic înainte ca să-l numească.

Unul este lumină nemăsurată, curat, sfânt, nepătat. Este nerostit şi desăvârşit în nestricăciune. Nu că este doar desăvârşire, binecuvântare sau dumnezeire: este mult mai mare.

Unul nu are trup şi nu este fără de trup.
Unul nu este mare şi nu este mic.
Nu se poate spune
cât este.
în ce [fel este].[10]
Căci nimeni nu poate înţelege.

Unul nu este printre lucrurile ce sunt, ci este mult mai mare. Nu că este mai mare, ci, aşa cum este în sine, nu este o parte din tărâmurile veşnice sau din timp, pentru că ce este parte a unui tărâm

a fost cândva pregătit de altul. Timpul nu i-a fost de nimeni îngăduit, căci nu primeşte nimic de la nimeni. Ce ar fi primit ar fi din împrumut. Cel ce este întâiul nu are nevoie să primească nimic de la nimeni. El se priveşte pe sine [4] în lumina sa.

Unul este măreţ şi este de o curăţie nemăsurată.

Unul este tărâm ce dăruieşte un tărâm,
viaţă ce dăruieşte viaţă,
binecuvântat ce dăruieşte binecuvântare,
cunoaştere ce dăruieşte cunoaştere[11]*,*
bun ce dăruieşte bunătate,
milă ce dăruieşte milă şi izbăvire,
har ce dăruieşte har.

Nu că Unul le are pe acestea, ci Unul dăruieşte lumină nemăsurată şi de necuprins cu mintea.

Ce să-ţi grăiesc despre el? Tărâmul său veşnic este nestricăcios în pace, sălăşluind în tăcere, aflat în odihnă, înainte de toate.

El este capul a toate tărâmurile şi cel ce le sprijină prin bunătatea sa.

Noi nu am cunoaşte [ce este neînfăţişat], noi nu am înţelege ce este nemăsurat, dacă nu ar fi cel care a venit de la tatăl. El este cel care ne-a spus aceste lucruri [doar] nouă.

Barbelo se iveşte

Acest tată[12] este acela care se priveşte pe sine în lumina care îl înconjoară, izvorul apei celei vii şi care înzestrează toate tărâmurile. El îşi oglindeşte chipul pretutindeni, îl vede în izvorul duhului şi se îndrăgosteşte de apa sa limpede [deoarece chipul său este în] izvorul apei curate şi limpezi care-l înconjoară.[13]

Gândul tatălui s-a făcut aievea, iar cea apărută în preajma tatălui în lumină strălucitoare s-a ivit. Ea este cea dintâi putere care este

înainte de toate şi s-a ivit din mintea tatălui ca prevedere a toate. Lumina sa străluceşte asemenea luminii tatălui; ea, puterea desăvârşită, este chipul desăvârşitului şi nevăzutului duh feciorelnic.[14]

Ea, [cea dintâi] putere, slava lui Barbelo[15], slava [5] desăvârşită printre tărâmuri, slava descoperirii, a proslăvit şi a înălţat laudă duhului feciorelnic, pentru că datorită duhului se ivise.

Ea este întâiul gând, chipul duhului. Ea s-a făcut pântecele tuturor, căci este înainte de toate

mama-tată[16]
întâiul om
Sfântul Duh
de trei ori bărbatul[17]
de trei ori puterea
cel androgin cu trei nume
tărâmul veşnic printre fiinţele nevăzute
cel dintâi care se iveşte.

Barbelo a cerut nevăzutului duh feciorelnic să-i dăruiască preştiinţă, iar duhul a încuviinţat.[18] Când duhul a încuviinţat, preştiinţa a apărut şi a stat alături de prevedere. Aceasta este cea care a venit din gândul nevăzutului duh feciorelnic.[19] Preştiinţa a proslăvit duhul şi puterea desăvârşită a duhului, Barbelo, pentru că mulţumită ei venise întru fiinţă.

Ea a mai cerut să-i fie dăruită nestricăciunea, iar duhul a încuviinţat. Când duhul a încuviinţat, nestricăciunea a apărut şi a stat alături de gând şi preştiinţă. Nestricăciunea a proslăvit pe cel nevăzut şi pe Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Barbelo a cerut să-i fie dăruită viaţă veşnică, iar duhul nevăzut a încuviinţat. Când duhul a încuviinţat, viaţa veşnică a apărut şi au stat împreună şi au proslăvit duhul nevăzut şi pe Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Ea a mai cerut să-i fie dăruit adevăr, iar duhul nevăzut a încuviinţat. Adevărul a apărut şi au stat împreună şi au proslăvit pe

bunul, nevăzutul [6] duh şi pe a sa Barbelo. Mulţumită ei, veniseră întru fiinţă.

Acestea sunt cele cinci tărâmuri ale tatălui. Ele sunt

întâiul om, chipul duhului nevăzut – adică prevedere, care este Barbelo, şi gând[20]
alături de preştiinţă
nestricăciune
viaţă veşnică
şi adevăr.

Acestea sunt cele cinci tărâmuri androgine, care sunt cele zece tărâmuri, care sunt tatăl.[21]

Barbelo zămisleşte

Tatăl a privit în Barbelo cu lumina curată ce înconjoară duhul nevăzut şi cu strălucirea sa. Barbelo a zămislit de la acesta şi a născut o scânteie asemănătoare binecuvântatei lumini, dar nu într-atât de mare. Acesta a fost singurul copil al mamei-tată ce se ivise, singurul vlăstar, singurul copil al tatălui, curata lumină.[22] Nevăzutul duh feciorelnic s-a veselit deasupra luminii ce se născuse, care se ivise din cea dintâi putere a prevederii duhului, care este Barbelo. Duhul l-a uns cu bunătatea[23] sa până ce a fost desăvârşit, fără lipsă în bunătate, întrucât fusese uns cu bunătatea duhului nevăzut. Copilul a stat în preajma duhului, în vreme ce duhul l-a uns. Îndată ce copilul a primit această ungere de la duh, a proslăvit Sfântul Duh şi prevederea desăvârşită. Mulţumită ei se ivise.

Copilul a cerut să-i fie dăruită minte[24], ca tovarăş al lucrării sale, iar duhul a încuviinţat. Când nevăzutul duh a încuviinţat, [7] mintea a apărut, a stat alături de cel uns[25] şi a proslăvit duhul[26] şi pe Barbelo.

Toate acestea au venit întru fiinţă în tăcere.

Mintea a voit să zidească ceva prin mijlocirea cuvântului duhului nevăzut.[27] Voia lui s-a făcut aievea şi a apărut, cu mintea şi lumina, proslăvind. Cuvântul a urmat voii. Pentru că cel uns, Dumnezeu cel pe sine zămislit[28], le-a zidit pe toate prin cuvânt. Viaţa veşnică, voia, mintea şi prevederea au stat împreună şi au proslăvit duhul nevăzut şi pe Barbelo, căci mulţumită ei veniseră întru fiinţă.

Sfântul Duh a adus la desăvârşire pe copilul dumnezeiesc pe sine zămislit al său şi al lui Barbelo, astfel încât copilul să poată sta în faţa marelui, nevăzutului duh feciorelnic ca Dumnezeu pe sine zămislit, cel uns, care a cinstit cu glas puternic duhul.[29] Copilul se ivise prin prevedere. Nevăzutul duh feciorelnic l-a aşezat pe adevăratul, pe sine zămislitul Dumnezeu deasupra a toate şi a făcut ca întreaga-i stăpânire şi adevărul dinlăuntru să îi fie supuse, astfel încât copilul să poată înţelege totul, cel chemat printr-un nume mai mare decât orice nume, căci acel nume le va fi spus celor ce vor fi vrednici de el.

Cei patru luminatori

Acum, din lumina care este cel uns şi din nestricăciune, prin harul duhului, cei patru luminatori care purced de la pe sine zămislitul Dumnezeu au privit în afară[30] pentru a-i sta [8] în faţă. Cele trei fiinţe sunt:

voia
gândul
viaţa.

Cele patru puteri sunt

înţelegerea
harul
simţirea
chibzuinţa.

Harul sălăşluieşte în tărâmul veşnic al luminatorului Harmozel, care este cel dintâi înger.[31] Sunt trei alte tărâmuri cu acest tărâm veşnic:

harul
adevărul
întruchiparea.

Al doilea luminator este Oroiael, care a fost numit asupra celui de-al doilea tărâm veşnic. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

pătrunderea[32] simţirea
amintirea.

Al treilea luminator este Daveithai, care e fost numit asupra celui de-al treilea tărâm veşnic. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

înţelegerea
dragostea
cugetul.

Al patrulea tărâm veşnic a fost rânduit pentru al patrulea luminator, Eleleth. Mai sunt alte trei tărâmuri cu el:

desăvârşirea
pacea
Sophia.

Aceştia sunt cei patru luminatori ce stau înaintea pe sine zămislitului Dumnezeu. Acestea sunt cele douăsprezece tărâmuri veşnice care stau înaintea copilului marelui, pe sine zămislit, cel uns[33] prin voia şi harul duhului nevăzut. Cele douăsprezece tărâmuri sunt ale copilului celui pe sine zămislit şi toate au fost rânduite de voia Sfântului Duh prin cel pe sine zămislit.

Pigeradamas și Set

Din prestiința minții desăvârșite, prin voia vădită a duhului nevăzut și voia pe sine zămislitului, a venit omul desăvârșit, cea dintâi descoperire, adevărul. Feciorelnicul duh a numit omul Pigeradamas[34] și l-a așezat [9] peste cel dintâi tărâm veșnic împreună cu marele pe sine zămislit, cel uns, alături de întâiul luminator Harmozel. Puterile sale sălășluiesc cu el. Cel nevăzut i-a dat lui Pigeradamas o putere a minții de neînvins.

Pigeradamas a vorbit, a slăvit și a înălțat laudă duhului nevăzut, spunând:

Datorită ție totul a venit întru ființă
și la tine totul se va întoarce.
Vă voi înălța laudă și vă voi proslăvi,
pe sine zămislitul,
tărâmurile veșnice,
cei trei, tatăl, mama, copilul,
puterea desăvârșită.

Pigeradamas l-a așezat pe fiul său Set peste al doilea tărâm veșnic, înaintea celui de-al doilea luminator Oroiael.

În cel de-al treilea tărâm veșnic au fost așezate vlăstarele lui Set, cu cel de-al treilea luminator Daveithai. Sufletele sfinților au fost așezate acolo.

În cel de-al patrulea tărâm veșnic au fost așezate sufletele celor care erau necunoscători ai plinătății. Ei nu s-au căit pe dată, ci s-au împotrivit pentru o vreme, căindu-se mai târziu. Ei au ajuns să fie cu cel de-al patrulea luminator Eleleth.

Acestea sunt făpturile care proslăvesc nevăzutul duh.

Căderea Sophiei

Acum Sophia, care este înțelepciunea pătrunderii și care înseamnă un tărâm veșnic, a zămislit un gând de la sine, cu puterea de zămislire

a duhului nevăzut şi a preştiinţei. Ea a vrut să dea naştere la ceva care să-i fie asemenea fără îngăduinţa duhului, care nu dăduse încuviinţare, fără soţul ei şi fără sfatul acestuia.[35] Bărbatul nu a dat încuviinţarea. Ea nu şi-a găsit soţul şi a hotărât aceasta fără îngăduinţa duhului şi fără cunoaşterea soţului ei. Cu toate acestea, ea a dat naştere. [10] Şi din pricina puterii neînvinse din lăuntrul său, gândul ei nu a fost în zadar. Ceva nedesăvârşit şi deosebindu-i-se ca înfăţişare a ieşit din ea, pentru că dăduse naştere fără soţul ei. Nu îi semăna mamei sale şi era slut.

Când Sophia a văzut ce născuse dorinţa ei, acela s-a preschimbat într-un şarpe cu chip de leu. Ochii săi erau asemenea săgeţilor fulgerului. Ea l-a alungat departe de sine, afară din acel tărâm, astfel încât nimeni dintre muritori să nu-l vadă. Îl născuse cu necunoaştere.

Sophia l-a înconjurat cu un nor luminos şi a aşezat un tron în mijlocul norului, pentru ca nimeni să nu-l vadă în afară de Sfântul Duh, care este numit mama celor vii. Ea şi-a numit vlăstarul Yaldabaoth.

Rânduiala lumii de către Yaldabaoth

Yaldabaoth este cea dintâi domnie, care a luat mare putere de la mama sa. Apoi a părăsit-o şi s-a îndepărtat de locul în care a fost născut. El a luat stapânirea şi a zidit pentru sine alte tărâmuri cu foc luminos, care încă dăinuiesc. El s-a împreunat cu nechibzuinţa[36] sa şi a dat naştere la stăpânii pentru sine.

Numele celui dintâi este Athoth, pe care neamurile îl numesc [secerător]ul.[37]
Al doilea este Harmas, care este ochiul pizmaş.[38]
Al treilea este Kalila-Oumbri.
Al patrulea este Yabel.
Al cincilea este Adonaios, numit Sabaoth.[39]
Al şaselea este Cain, pe care neamurile îl numesc soarele.

Al şaptelea este Abel.
Al optulea este Abrisene.
Al nouălea este Yobel. [11]
Al zecelea este Armoupieel.
Al unsprezecelea este Melcheir-Adonein.
Al doisprezecelea este Belias, care stă peste adâncul lumii de dedesubt.[40]

Yaldabaoth a aşezat şapte împăraţi, câte unul pentru fiecare tărie cerească, pentru a domni peste cele şapte ceruri, şi cinci ca să domnească peste adâncul hăului.[41] El şi-a împărţit focul cu ei, dar nu a dăruit nici una dintre puterile luminii pe care le luase de la mama sa. Pentru că el este întuneric necunoscător.

Când lumina s-a amestecat cu întunericul, ea a făcut întunericul să strălucească. Când întunericul s-a amestecat cu lumina, a împuţinat lumina şi s-a făcut nici lumină, nici întuneric, ci asemenea amurgului.

Acest stăpân întunecos are trei nume; cel dintâi este Yaldabaoth, al doilea este Sakla, al treilea este Samael.[42]

El este netrebnic în nechibzuinţa dinlăuntrul său. A spus: „Eu sunt Dumnezeu şi nu este alt dumnezeu în afară de mine",[43] întrucât nu cunoştea tăria din care i se trăsese puterea.

Fiecare dintre domnii a zidit şapte puteri pentru sine şi fiecare putere a zidit şase îngeri, până când au fost trei sute şaizeci şi cinci de îngeri.[44] Iată numele şi înfăţişările lor:

Cea dintâi este Athoth şi are chip de oaie.
A doua este Eloaios şi are chip de asin.
A treia este Astaphaios şi are chip de hienă.
A patra este Yao[45] şi are chip de şarpe cu şapte capete.
A cincea este Sabaoth şi are chip de şarpe.
A şasea este Adonin şi are chip de maimuţă.
A şaptea este Sabbataios[46] şi are chipul ca para focului.

Aceasta este firea înşeptită a săptămânii.[47]

Yaldabaoth are multe [12] înfăţişări, mai multe decât toate acestea, astfel încât putea să-şi arate orice înfăţişare voia, pe când era printre serafim.[48] El şi-a împărţit focul cu ei şi l-a înstăpânit peste ei din pricina puterii slăvite pe care o avea din lumina mamei sale. De aceea s-a numit pe sine Dumnezeu şi a sfidat locul din care venise.

În gândul său, el a unit cele şapte puteri cu stăpâniile care erau cu el. Cum a grăit, a şi fost făcut. El a numit fiecare dintre puteri, începând cu cea mai înaltă:

Cea dintâi este bunătatea, cu întâia putere, Athoth.
A doua este prevederea, cu a doua putere, Eloaios.[49]
A treia este dumnezeirea, cu a treia putere, Astaphaios.[50]
A patra este domnia, cu a patra putere, Yao.
A cincea este împărăţia, cu a cincea putere, Sabaoth.[51]
A şasea este gelozia, cu a şasea putere, Adonin.
A şaptea este înţelegerea, cu a şaptea putere, Sabbataios.[52]

Fiecare are o tărie în tărâmul său.

Ele au fost numite după slava de sus, pentru nimicirea puterilor, în vreme ce numele date de către ziditorul lor erau pline de putere, numele date după slava de sus duc la nimicirea lor şi la pierderea puterii. De aceea ele au două nume.

Yaldabaoth le-a rânduit pe toate în chipul celor dintâi tărâmuri care veniseră întru fiinţă, astfel încât să poată [13] zidi totul nestricăcios. Nu că i-ar fi văzut pe cei nestricăcioşi, ci puterea care este în el, pe care o luase de la mama sa, a născut în sine chipul rânduielii din lume.

Când a văzut făptura înconjurându-l şi cetele îngereşti dimprejurul său, care ieşiseră din el, le-a spus: Eu sunt un Dumnezeu gelos şi nu este alt dumnezeu în afară de mine.[53]

Dar, vestind aceasta, el le-a arătat îngerilor care erau cu el că mai este un alt dumnezeu, căci dacă nu ar fi un alt dumnezeu, pe cine ar fi el gelos?

Atunci mama a început să se mişte de colo-colo. Când strălucirea luminii sale a început să pălească, ea a înţeles că era ceva care îi lipsea. Pălise pentru că soţul ei nu luase parte la lucrare.

Eu[54] am spus: Stăpâne,[55] ce înseamnă că se mişca de colo-colo?

Stăpânul a râs şi a spus: Nu-ţi închipui că este aşa cum a spus Moise, deasupra apelor.[56] Nu, când şi-a dat seama de netrebnicia care avusese loc şi de tâlhăria pe care fiul său o înfăptuise, ea s-a căit. Când a ajuns fără ţinere de minte în întunericul necunoaşterii, a început să se ruşineze. Nu îndrăznea să se întoarcă, dar era frământată.[57] Această frământare este mişcarea de colo-colo.

Cel trufaş a luat putere de la mama sa. El era necunoscător, căci credea că nimeni nu este în afară doar de mama sa. Când a văzut cetele îngereşti pe care le zidise, s-a înălţat pe sine deasupra lor.

Când mama şi-a dat seama că odoarele[58] întunericului veniseră întru fiinţă nedesăvârşit, a înţeles că soţul ei nu luase parte la lucrare. Ea s-a căit [14] cu multe lacrimi. Întregul tărâm al plinătăţii a auzit rugăciunea ei de pocăinţă şi a înălţat laudă în numele ei nevăzutului duh feciorelnic, iar duhul a încuviinţat. Când duhul a încuviinţat[59], Sfântul Duh a turnat asupra ei o parte din plinătatea a toate. Pentru că soţul nu venise la ea de la sine, ci venise prin tărâmul plinătăţii, ca să poată restatornici ceea ce-i lipsea. A fost înălţată nu la tărâmul ei veşnic, ci într-un loc deasupra fiului său. Ea ar fi trebuit să rămână în al nouălea cer până când ar fi restatornicit ceea ce lipsea în ea însăşi.[60]

Omul se iveşte

Un glas a strigat din preamăritul tărâm ceresc:

Omenirea[61] *este*
şi copilul omenirii.[62]

Cea dintâi domnie, Yaldabaoth, a auzit glasul şi a crezut că venise de la mama sa. El nu şi-a dat seama de obârşia acestuia.

Desăvârşitul preasfânt mamă-tată,
deplina prevedere,
chipul celui nevăzut
care este tatăl a toate,
prin care toate au venit întru fiinţă,
întâiul om –

acesta este cel care le-a arătat şi s-a ivit în chip de om.[63]

Întregul tărâm al celei dintâi domnii s-a cutremurat, iar temeliile hăului s-au cutremurat. Partea de jos a apelor de deasupra lumii materiale a fost aprinsă de acest chip care se ivise. Când toate stăpâniile şi cea dintâi domnie au privit spre această ivire, ei au văzut întreaga parte de jos cum fusese aprinsă, iar prin lumină au văzut chipul în apă.[64] [15]

Zidirea lui Adam

Yaldabaoth a spus stăpâniilor care erau cu el: Să facem om după chipul lui Dumnezeu şi asemănarea noastră, astfel încât acest chip omenesc să ne dea lumină.[65]

Ei au zidit prin puterile lor şi după trăsăturile ce le fuseseră date. Fiecare dintre stăpânii a ajutat cu o trăsătură potrivit chipului pe care îl văzuse. Au zidit o fiinţă asemenea întâiului om desăvârşit şi au spus: Să-l numim Adam, pentru ca numele său să ne dea puterea luminii.[66]

Puterile au început să zidească.

Cea dintâi, bunătatea, a zidit un suflet de os.
A doua, prevederea, a zidit un suflet de tendoane.
A treia, dumnezeirea, a zidit un suflet de carne.

A patra, domnia, a zidit un suflet de măduvă.
A cincea, împărăția, a zidit un suflet de sânge.
A șasea, gelozia, a zidit un suflet de piele.
A șaptea, înțelegerea, a zidit un suflet de păr.

Cetele îngerești au stat, s-au alăturat și au primit aceste substanțe sufletești de la stăpânii[67], pentru a zidi o țesătură de mădulare și trunchi, având toate părțile potrivit rânduite.

Cel dintâi, care este Raphao, a început zidind capul
Abron a zidit țeasta[68]
Meniggesstroeth a zidit creierul
Asterechme, ochiul drept
Thaspomocha, ochiul stâng
Yeronumos, urechea dreaptă
Bissoum, urechea stângă
Akioreim, nasul [16]
Banen-Ephroum, buzele
Amen, dinții
Ibikan, măselele
Basiliademe, amigdalele
Achcha, omușorul
Adaban, grumazul
Chaaman, vertebrele
Dearcho, gâtul
Tebar, umărul drept
N... umărul stâng
Mniarchon, cotul drept
...e, cotul stâng[69]
Abitrion, subrațul drept
Euanthen, subrațul stâng
Krus, mâna dreaptă
Beluai, mâna stângă

Treneu, degetele de la mâna dreaptă
Balbel, degetele de la mâna stângă
Krima, unghiile de la degetele mâinilor
Astrops, sânul drept
Barroph, sânul stâng
Baoum, încheietura de la umărul drept
Ararim, încheietura de la umărul stâng
Areche, pântecele
Phthaue, buricul
Senaphim, burta
Arachethopi, coastele din dreapta
Zabedo, coastele din stânga
Barias, şoldul drept
Phnouth, şoldul stâng[70]
Abenlenarchei, măduva
Chnoumeninorin, oasele
Gesole, stomacul
Agromauma, inima
Bano, plămânii
Sostrapal, ficatul
Anesimalar, splina
Thopithro, maţele
Biblo, rinichii
Roeror, tendoanele
Taphreo, şira spinării
Ipouspoboba, vinele
Bineborin, arterele
Aatoimenpsephei, suflurile prin toate mădularele
Entholleia, toată carnea
Bedouk, fesa dreaptă
Arabeei, [fesa] stângă[71]
... penisul
Eilo, testiculele

Sorma, organele genitale
Gormakaiochlabar, coapsa dreaptă
Nebrith, coapsa stângă
Pserem, mușchii piciorului drept
Asaklas, mușchii piciorului stâng
Ormaoth, piciorul drept
Emenun, piciorul stâng
Knux, [17] fluierul piciorului drept
Tupelon, fluierul piciorului stâng
Achiel, glezna dreaptă
Phneme, glezna stângă
Phiouthrom, laba piciorului drept
Boabel, degetele sale
Trachoun, laba piciorului stâng
Phikna, degetele sale
Miamai, unghiile degetelor de la picioare
Labernioum...

Cei care sunt așezați peste toate acestea sunt șapte la număr:

Athoth
Armas
Kalila
Yabel
Sabaoth
Cain
Abel[72]

Cei care însuflețesc mădularele sunt, unul după altul:

capul, Diolimodraza
grumazul, Yammeax
umărul drept, Yakouib

umărul stâng, Ouerton
mâna dreaptă, Oudidi
cea stângă, Arbao
degetele mâinii drepte, Lampno
degetele mâinii stângi, Leekaphar
sânul drept, Barbar
sânul stâng, Imae
pieptul, Pisandraptes
încheietura umărului drept, Koade
încheietura umărului stâng, Odeor
coastele din dreapta, Asphixix
coastele din stânga, Sunogchouta
burta, Arouph
pântecele, Sabalo
coapsa dreaptă, Charcharb
coapsa stângă, Chthaon
toate organele genitale, Bathinoth
piciorul drept, Choux
piciorul stâng, Charcha
fluierul piciorului drept, Aroer
fluierul piciorului stâng, Toechtha
glezna dreaptă, Aol
glezna stângă, Charaner
laba piciorului drept, Bastan
degetele sale, Archentechtha
laba piciorului stâng, Marephnounth
degetele sale, Abrana

Şapte au fost împuterniciţi peste toate acestea:

Michael
Uriel
Asmenedas

Saphasatoel
Aarmouriam
Richram
Amiorps
Cei peste simţuri sunt Archendekta.
Cel peste simţire este Deitharbathas.
Cel pus peste plăsmuire este Oummaa.
Cel pus peste potrivire [18] este Aachiaram.
Cel pus peste toate imboldurile la faptă este Riaramnacho.

Izvorul demonilor care sunt în tot trupul este împărţit în patru:

căldura
răceala
umezeala
uscăciunea.

iar mama tuturor este materia.

Cel care e domn peste căldură este Phloxopha.
Cel care e domn peste răceală este Oroorrothos.
Cel care e domn peste ce-i uscat este Erimacho.
Cel care e domn peste umezeală este Athuro.

Mama tuturor acestora, Onorthochras, stă în mijlocul lor, pentru că este nemărginită şi se amestecă cu toţi. Ea este materie şi prin ea ei sunt hrăniţi.

Cei patru demoni de frunte sunt:

Ephememphi, demonul plăcerii
Yoko, demonul dorinţei
Nenentophni, demonul suferinţei
Blaomen, demonul fricii.

Mama tuturor acestora este Esthesis-Ouch-Epi-Ptoe.[73]

De la cei patru demoni au venit patimile:

Din suferinţă vin gelozia, pizma, durerea, necazul, tulburarea, inima rea, neliniştea, mâhnirea şi altele.

Din plăcere vin o mulţime de rele, îngâmfarea deşartă şi altele asemenea.

Din dorinţă vin supărarea, mânia, amărăciunea, pofta aprinsă, lăcomia şi altele asemenea.

Din frică vin groaza, slugărnicia, chinul şi ruşinea.

Toate acestea sunt asemenea virtuţilor şi viciilor. Oglindirea firii lor adevărate este Anaro, care este capul sufletului material [19] şi sălăşluieşte alături de Esthesis-Z-Ouch-Epi-Ptoe.[74]

Acesta este numărul îngerilor. Cu totul ei sunt trei sute şaizeci şi cinci.[75] Ei au lucrat laolaltă până când, mădular cu mădular, sufletul şi trupul au fost săvârşite. Acum, mai sunt şi alţii peste patimile ce rămân şi nu ţi-am grăit despre ei. Dacă vrei să afli şi despre aceştia, cunoştinţele sunt aşternute în scris în Cartea lui Zoroastru.[76]

Adam primeşte duh şi viaţă

Toţi îngerii şi demonii au lucrat împreună până ce au plămădit trupul. Dar pentru multă vreme lucrarea lor nu umbla şi nu se mişca nicidecum.

Când mama a vrut să-şi ia înapoi puterea pe care o lăsase celei dintâi domnii, ea s-a rugat preamilostivului mamă-tată a toate. Cu o sfântă poruncă mama-tată a trimis cinci luminatori spre sălaşul îngerilor celei dintâi domnii. L-au sfătuit astfel încât să poată recăpăta puterea mamei.

Ei i-au spus lui Yaldabaoth: Suflă din duhul tău în chipul lui Adam, iar trupul se va ridica.

El şi-a suflat duhul în Adam.[77] Duhul este puterea mamei sale, dar el nu şi-a dat seama, întrucât vieţuieşte în necunoaştere. Puterea mamei a ieşit din Yaldabaoth şi a intrat în trupul ce fusese zidit pentru a fi asemenea celui ce este de la început.

Trupul s-a mişcat şi s-a făcut puternic. Şi a fost luminat.

Deodată restul [20] puterilor au ajuns pline de gelozie. Deşi Adam venise întru fiinţă prin toate şi ele îi dăduseră puterea acestui om, acesta era mai ager la minte decât ziditorii săi şi cea dintâi domnie. Când şi-au dat seama că Adam fusese luminat, că putea cugeta mai limpede decât ele şi că fusese dezbrăcat de rău[78], l-au luat şi l-au azvârlit în cea mai de jos parte a întregului tărâm material.

Binecuvântatului, binevoitorului şi milostivului mamă-tată i s-a făcut milă de puterea mamei ce fusese îndepărtată de la întâia domnie. Domniile ar fi putut să supună iarăşi trupul de carne, văzut. Deci cu binevoitorul şi preamilostivul său duh, mama-tată a trimis un ajutor lui Adam – pătrunderea luminată care este de la mama-tată şi care a fost numită viaţă.[79] Ea a ajutat întreaga făptură, trudind alături de aceasta, redându-i plinătatea, învăţând-o despre pogorârea seminţei,[80] învăţând-o despre calea înălţării, care este calea pogorârii.[81]

Pătrunderea luminată a fost ascunsă în Adam, astfel încât domniile să nu o poată recunoaşte, dar aceasta să poată înapoia ceea ce îi lipsea mamei.

Întemniţarea omenirii

Omul Adam a fost descoperit prin umbra strălucitoare lăuntrică, iar puterea lui Adam de a cugeta era mai mare decât a tuturor ziditorilor. Când şi-au înălţat privirea, au văzut că puterea lui Adam de a cugeta era mai mare şi, împreună cu întreaga ceată a domniilor şi îngerilor, au urzit un plan. Au luat foc, pământ [21] şi apă şi le-au amestecat cu cele patru vânturi arzătoare.[82] Le-au amestecat laolaltă şi au făcut o mare zarvă.[83]

Domniile l-au dus pe Adam în umbra morții, astfel încât să poată plămădi din nou un chip, din pământ, apă, foc și din duhul care vine din materie[84] – adică din necunoașterea ce este a întunericului, din dorință și din duhul lor mincinos. Chipul este peștera rezidirii trupului cu care acești netrebnici l-au îmbrăcat pe om, lanțul uitării.[85] Adam a ajuns muritor, cel dintâi care s-a pogorât și cel dintâi înstrăinat.

Însă pătrunderea luminată din Adam îi întinerea mintea.

Domniile l-au luat pe Adam și l-au pus în rai. Ei au spus: „Mănâncă!" – însemnând: „Fă-o în voie!"[86] Dar, de fapt, plăcerea lor este amară, iar frumusețea lor este stricăcioasă. Plăcerea lor este o capcană, pomii lor sunt pângărire, fructul lor este otravă ucigătoare, iar făgăduința lor este moarte.

Ei au pus pomul vieții în mijlocul raiului.[87]

Eu[88] te voi învăța care este taina vieții lor – planul pe care l-au urzit laolaltă, firea duhului lor. Rădăcina pomului lor este amară, ramurile sale sunt moarte, umbra sa este ură, o capcană este în frunzele sale, floarea sa este unsoare proastă, fructul său este moarte, dorința este sămânța sa, iar în floarea sa este întuneric. Sălașul celor care gustă [22] din el este lumea de dedesubt, iar întunericul este locul lor de odihnă.

Dar domniile au zăbovit în fața a ceea ce ei numesc pomul cunoașterii binelui și răului, care este pătrunderea luminată[89], astfel încât Adam să nu-i poată privi plinătatea[90] și să-și dea seama de goliciunea sa rușinoasă.

Dar eu[91] am fost cel care i-a făcut să mănânce.

I[92]-am spus Mântuitorului: Stăpâne, nu a fost șarpele cel care l-a îndemnat pe Adam să mănânce?

Mântuitorul a râs și i-a spus: Șarpele i-a îndemnat să mănânce din ticăloșia poftei trupești și nimicirii pentru ca Adam să-i poată fi de folos.

Cea dintâi domnie[93] știa că Adam îi era nesupus din pricina pătrunderii luminate aflate în el și care îl făcea mai ager la minte. Și voia să recapete puterea pe care el însuși i-o dăduse. Astfel a trimis un somn adânc asupra lui Adam.

I-am spus Mântuitorului: Ce este acest somn adânc?

Mântuitorul a spus: Nu este așa cum Moise a scris și voi ați auzit. El a zis în cea dintâi carte a sa[94]: „L-a adormit pe Adam."[95] Mai degrabă, acel somn adânc a fost o pierdere a simțirii. Astfel cea dintâi domnie a spus prin proroc: „Le voi face mințile leneșe, pentru ca ei să nu poată înțelege, nici deosebi."[96]

Zidirea Evei

Pătrunderea luminată s-a ascuns înlăuntrul lui Adam. Cea dintâi domnie voia s-o ia de la Adam, dar pătrunderea luminată nu poate fi prinsă. Pe când întunericul o urmărea, el nu a prins-o. Cea dintâi domnie a luat o parte din puterea lui Adam și a zidit un alt chip cu înfățișarea unei femei, asemenea imaginii pătrunderii care îi apăruse. El a pus [23] partea pe care o luase din puterea ființei omenești în făptura femeiască. Însă nu s-a întâmplat după cum a spus Moise: „coasta lui Adam".[97]

Adam a văzut femeia lângă el. Deodată pătrunderea luminată s-a ivit și a înlăturat vălul care îi acoperea mintea. El s-a trezit din beția întunericului. Și-a recunoscut perechea și a spus: Aceasta este acum os din oasele mele și carne din carnea mea.[98] De aceea bărbatul își va părăsi tatăl și mama și se va uni cu soața sa, iar cei doi vor ajunge un singur trup. Pentru că soața îi va fi trimisă și își va părăsi tatăl și mama.[99]

Sora noastră Sophia este cea care s-a pogorât într-un chip nevinovat pentru a-i reface ceea ce-i lipsea. De aceea a fost numită viață[100] – adică mama celor vii – de prevederea împărăției cerești și de [pătrunderea care i-a apărut] lui Adam.[101] Prin ea cei vii au gustat cunoaștere desăvârșită.[102]

Cât despre mine, am apărut în chipul unei pajure[103] în pomul cunoașterii, care este pătrunderea prevederii limpezi și luminate, ca să pot învăța ființele omenești și să le trezesc din adâncimea somnului.

Pentru că cei doi erau căzuți și și-au dat seama că erau goi.[104] Pătrunderea le-a apărut ca lumină și le-a trezit mințile.

Yaldabaoth o pângărește pe Eva

Când Yaldabaoth și-a dat seama că oamenii se îndepărtaseră de la el, și-a blestemat pământul. El a găsit femeia în timp ce [24] se pregătea pentru soțul ei. El îi era stăpân. Și el nu cunoștea taina care venise întru ființă prin planul cel sfânt. Celor doi le era teamă să-l învinuiască pe Yaldabaoth. El le-a arătat îngerilor săi necunoașterea dinlăuntrul său, i-a alungat pe oameni din rai și i-a ascuns în beznă.[105]

Cea dintâi domnie a văzut-o pe tânăra femeie stând lângă Adam și a băgat de seamă că pătrunderea luminată a vieții se ivise în ea. Însă Yaldabaoth era adâncit în necunoaștere. Deci când prevederea a toate și-a dat seama de aceasta, ea a trimis soli, iar ei au furat viața din Eva.[106]

Cea dintâi domnie a pângărit-o pe Eva și a zămislit în ea doi fii – întâiul, Elohim, și al doilea, Yahweh.[107]

> *Elohim are chip de urs,*
> *Yahweh are chip de pisică.*
> *Unul este drept, celălalt, nedrept.*
> *El l-a așezat pe Yahweh asupra focului și vântului,*
> *el l-a așezat pe Elohim asupra apei și pământului.*
> *El i-a chemat pe nume Cain și Abel*
> *cu țelul de a înșela.*[108]

Până în ziua de azi a dăinuit împreunarea din pricina celei dintâi domnii. El a sădit pofta trupească în femeia care era a lui Adam. Prin împreunare, cea dintâi domnie a zămislit alte trupuri asemenea și a suflat din duhul său mincinos în ele.

El a așezat aceste două domnii[109] asupra stihiilor, ca să poată stăpâni asupra peșterii.[110]

Când Adam a ajuns să cunoască perechea prevederii sale, el a zămislit un fiu asemenea [25] copilului omenirii. L-a numit Set, după felul stirpei din tărâmurile veşnice.[111] Tot aşa, mama a trimis duhul său, care îi este asemenea şi este imaginea a ceea ce se află în tărâmul plinătăţii, deoarece pregătea un sălaş pentru tărâmurile veşnice care aveau să se pogoare.

Fiinţele omeneşti au fost făcute să bea din apa uitării[112] de cea dintâi domnie, ca să nu poată cunoaşte de unde veniseră. O vreme, sămânţa a rămas şi a ajutat, astfel încât, atunci când duhul se va fi pogorât din tărâmurile sfinte, să o poată face să crească şi să vindece ceea ce-i lipseşte, pentru ca întreg tărâmul plinătăţii să fie sfânt şi să nu-i lipsească nimic.

Despre soarta omului

I-am spus Mântuitorului: Stăpâne, vor fi toate sufletele atunci îndrumate fără primejdie spre lumina curată?

El a răspuns zicându-mi: Acestea sunt lucruri mari ce ţi-au răsărit în minte şi este anevoios de a le lămuri oricui în afara celor din stirpea neclintită.

Cei asupra cărora duhul vieţii se va pogorî şi cărora duhul le va da putere vor fi mântuiţi şi vor ajunge desăvârşiţi şi vrednici de măreţie şi vor fi curăţiţi acolo de tot răul şi de neliniştile răutăţii, întrucât ei nu mai au nici o nelinişte în afară de nestricăciune şi se îngrijesc de aceasta de pe acum fără mânie, gelozie, pizmă, dorinţă sau lăcomie.

Ei nu sunt atinşi de nimic în afară de a sălăşlui în trup şi îşi poartă trupul aşteptând vremea când vor fi întâmpinaţi [26] de cei care îi vor primi. Astfel de oameni sunt vrednici de nestricăciune, viaţă veşnică şi chemare. Ei le rabdă pe toate şi le poartă pe toate ca să poată duce la bun sfârşit întrecerea[113] şi să primească viaţă veşnică.

I-am spus: Stăpâne, vor fi [lepădate][114] sufletele celor ce nu au făcut aceste lucruri, dar asupra cărora puterea şi duhul vieţii s-au pogorât?

El a răspuns zicându-mi: Dacă duhul se va pogorî asupra lor[115] cu adevărat ei vor fi mântuiţi şi se vor preschimba. Puterea va pogorî asupra fiecăruia, pentru că fără ea nimeni nu poate dăinui.[116] După naştere, dacă duhul vieţii face să crească, iar puterea vine şi întăreşte acel suflet, nimeni nu va fi în stare să-l rătăcească prin fapte rele. Dar cei asupra cărora se pogoară duhul mincinos sunt amăgiţi de acesta şi se rătăcesc.

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele când părăsesc trupul?

El a râs şi mi-a spus: Sufletul în care este mai multă putere decât în duhul vrednic de dispreţ este plin de tărie. El îi scapă răului şi, cu ajutorul celui nestricăcios, este mântuit şi înălţat la odihna veşnică.[117]

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele celor care nu au cunoscut ai cui sunt?

El mi-a spus: Duhul vrednic de dispreţ s-a [27] întărit în astfel de oameni pe când ei rătăceau. Acest duh aşază o grea povară asupra sufletului, îl îndeamnă la fapte rele şi îl azvârle în uitare. După ce sufletul părăseşte trupul, este dat stăpâniilor care au venit întru fiinţă prin domnie. Îl leagă cu lanţuri şi îl aruncă în temniţă.[118] Îl însoţesc până când se trezeşte din uitare şi capătă cunoaştere. Astfel atinge desăvârşirea şi este mântuit.

Am spus: Stăpâne, cum poate sufletul să întinerească şi să se întoarcă în pântecele mamei sale[119] sau în om?

El s-a bucurat când l-am întrebat despre aceasta şi mi-a spus: Eşti cu adevărat binecuvântat pentru că ai înţeles. Acest suflet va fi făcut să urmeze altui suflet în care duhul vieţii sălăşluieşte şi va fi mântuit prin acela. Atunci nu va mai fi vârât în trup din nou.

Am spus: Stăpâne, unde se vor duce sufletele celor care au avut cunoaştere, dar s-au îndepărtat?

El mi-a spus: Ele vor fi duse către locul în care merg îngerii nenorocirii, unde nu este căinţă. Vor fi ţinute acolo până în ziua în care cele care au hulit împotriva Sfântului Duh vor fi chinuite şi pedepsite veşnic.

Am spus: Stăpâne, de unde vine duhul cel vrednic de dispreţ?

El mi-a spus: Mama-tată este mare în milă, Sfântul Duh, care este întru totul îndurător, [28] care vă înțelege, pătrunderea prevederii luminate. Acesta a ridicat vlăstarele stirpei desăvârșite și gândul lor, și lumina veșnică a omului. Când cea dintâi domnie și-a dat seama că au fost înălțați deasupra sa și că pot cugeta mai bine, a vrut să prindă gândul lor. El nu cunoștea că-l întrecuseră în gând și că nu va fi în stare să-i prindă.

El a urzit un plan laolaltă cu stăpâniile sale, care îi sunt puterile. Împreună au preacurvit cu Sophia, și prin ei a fost zămislită soarta cea amară,[120] cea din urmă, nestatornică robie. Soarta este astfel, întrucât puterile sunt nestatornice. Până în ziua de azi soarta este mai tare și mai puternică decât ceea ce dumnezeii, îngerii, demonii și toate stirpele au întâlnit. Pentru că de la soartă vin toată fărădelegea, nedreptatea și hula, robia uitării și necunoașterea și toate poruncile împovărătoare, păcatele cele grele și temerile cele mari.

Astfel, întreaga făptură a fost orbită pentru ca nimeni să nu poată cunoaște pe Dumnezeul care este deasupra tuturor. Din pricina robiei uitării păcatele lor au fost ascunse. Au fost mărginiți cu măsuri, vremuri și anotimpuri, iar soarta este stăpâna tuturor.

Celei dintâi domnii i-a părut rău pentru tot ceea ce se petrecuse din pricina sa. Încă o dată a urzit un plan, acela de a trimite un potop [29] asupra făpturii omenești.[121] Însă măreția luminată a prevederii i-a dat de știre lui Noe. El a vestit aceasta tuturor vlăstarelor, copiii oamenilor, dar cei care îi erau străini nu l-au ascultat. Nu s-a petrecut după cum a spus Moise, „Ei s-au ascuns într-o arcă".[122] Ci s-au ascuns într-un loc anume. Nu numai Noe, dar și mulți alții din stirpea neclintită. Ei au pătruns în acel loc și s-au ascuns într-un nor strălucitor. Noe își cunoștea puterea deplină. Cu el era cel luminat care îi luminase, căci cea dintâi domnie trimisese întuneric pe întregul pământ.

Cea dintâi domnie a mai urzit un plan cu puterile sale. El și-a trimis îngerii la fiicele oamenilor ca să ia o parte din ele și să dea naștere la vlăstare pentru plăcerea lor.[123] La început nu le-a reușit. Când s-au dovedit neputincioși, s-au întâlnit din nou și au urzit un alt plan. Ei au zidit un duh vrednic de dispreț, asemănător duhului

care se pogorâse, pentru a înjosi sufletele prin el. Îngerii şi-au schimbat înfăţişarea pentru a arăta asemenea soţilor femeilor şi au umplut femeile cu duhul întunericului, pe care îl zidiseră, şi cu rău.

Ei au adus aur, argint, daruri, aramă, fier, metal şi tot felul de lucruri. Ei au adus mari nelinişti celor care i-au urmat, [30] rătăcindu-i cu multe amăgiri. Aceştia au îmbătrânit fără să cunoască plăcerea şi au murit fără să afle adevărul sau să-l cunoască pe Dumnezeul adevărului. Astfel întreaga făptură a fost înrobită pe veci, de la începutul lumii şi până în ziua de azi.

Îngerii au luat femei, şi din întuneric au zămislit copii asemenea duhului lor. Ei şi-au încuiat minţile şi au ajuns încăpăţânaţi prin încăpăţânarea duhului cel vrednic de dispreţ până în ziua de azi.

Imnul Mântuitorului[124]

Acum eu, prevederea desăvârşită a toate, m-am preschimbat în vlăstarele mele. Am fost cel dintâi şi m-am pogorât pe fiecare cale.

Eu sunt belşugul luminii.
Eu sunt amintirea plinătăţii.

Am călătorit în tărâmul marelui întuneric până când am pătruns în mijlocul temniţei. Temeliile haosului s-au clătinat şi m-am ascuns de ele din pricina răului lor, şi ele nu m-au recunoscut.

M-am întors şi am mers mai departe. Venisem dintre cei care sălăşluiesc în lumină – eu, amintirea prevederii.

Am intrat în mijlocul întunericului şi în măruntaiele lumii de dedesubt, întorcându-mă la lucrarea mea. Temeliile haosului s-au clătinat, ca şi când ar fi fost gata să cadă asupra celor care sălăşluiesc în haos şi să-i nimicească. Din nou m-am grăbit să mă înapoiez la obârşia luminii mele ca să nu fie nimiciţi înainte de a le veni vremea.

Iarăşi, pentru a treia oară, m-am ivit –

Eu sunt lumina ce sălăşluieşte în lumină.
Eu sunt amintirea prevederii –

ca să pot pătrunde în mijlocul întunericului şi în măruntaiele [31] lumii de dedesubt. Mi-am străluminat faţa cu lumină din mistuirea tărâmului lor şi am pătruns în mijlocul temniţei lor, care este temniţa trupului.

Am spus, cine aude să se trezească din somnul adânc.[125]

Unul a plâns şi a vărsat lacrimi. Lacrimi amare şi-a şters acela şi a zis: Cine mă cheamă pe nume? De unde mi-a venit nădejdea când sălăşluiesc în robia temniţei?

Am spus:

Eu sunt prevederea luminii curate,
eu sunt gândul duhului feciorelnic,
care te ridică spre un loc de cinste.
Ridică-te, aminteşte-ţi că ai auzit
şi află-ţi obârşia
care sunt eu, îndurătorul,
păzeşte-te de îngerii nenorocirii,
de demonii haosului şi de toţi cei care te înrobesc
şi fereşte-te de somnul adânc
şi de capcana[126] *din măruntaiele lumii de dedesubt.*

L-am ridicat şi l-am pecetluit în apă limpede cu cinci peceţi pentru ca de atunci încolo moartea să nu mai aibă putere asupra lui.

Încheiere

Iată, acum mă voi înălţa la tărâmul desăvârşit. Am sfârşit tot ce am avut să-ţi fac auzit. Ţi-am spus totul ca să aşterni în scris şi

să dai de ştire în ascuns prietenilor tăi duhovniceşti. Aceasta este taina stirpei neclintite.

Mântuitorul i le-a grăit pe toate lui Ioan pentru ca el să le aştearnă în scris şi să le păzească. I-a spus: Blestemat fie cel ce va face negoţ cu acestea pentru vreun dar, hrană, băutură, veşminte sau altele [32] asemenea.

Toate i-au fost grăite lui Ioan în taină. Şi deodată Mântuitorul s-a făcut nevăzut. Apoi Ioan s-a dus la ceilalţi ucenici şi i-a înştiinţat de ceea ce Mântuitorul îi spusese.

Iisus Hristos
Amin[127]
Cartea tainică după Ioan

PARTEA A ŞAPTEA

Cartea tainică a lui Iacov

Cartea tainică a lui Iacov sau *Apocriful lui Iacov* este o scrisoare despre care se spune că Iacov, cel mai probabil Iacov cel Drept, fratele lui Iisus şi conducătorul Bisericii din Ierusalim, ar fi trimis-o unui anumit destinatar, poate Cerint, un lider creştin din secolul al II-lea şi, conform ereziologilor, unul dintre primii gnostici. Titlul este sugerat de referirea în cadrul documentului la o carte tainică *(apokryphon),* dar fiindcă are forma unei scrisori este câteodată denumit, în literatura de specialitate, *Scrisoarea lui Iacov* (sau *Scrisoarea tainică a lui Iacov*). *Cartea tainică a lui Iacov* conţine teme tipic gnostice (cunoaştere, plinătate, lipsă). Mai exact, textul poate fi considerat un document valentinian. El se găseşte în Codexul I al Bibliotecii de la Nag Hammadi, codexul incluzând alte texte valentiniene (de exemplu, *Evanghelia adevărului*). În plus, o parte din materialul conţinut în *Cartea tainică a lui Iacov* ar putea oglindi preocupări specific valentiniene (cum ar fi diviziunea ternară a oamenilor în trup, suflet şi duh).

În deschiderea scrisorii este descrisă o scenă în care Iacov şi cei doisprezece ucenici sunt ocupaţi cu lucrul la scrierea cărţilor lor, probabil evanghelii şi alte texte: „Cei doisprezece ucenici stăteau laolaltă, amintindu-şi ceea ce Mântuitorul spusese fiecăruia, în taină sau pe faţă, rânduind aceasta în cărţi. Eu scriam ce se găseşte în

[cartea mea]" (2). Apoi Iisus le apare ucenicilor pentru a le oferi mai multă putere de pătrundere în ceea ce îi preocupă.

Grosul cărții constă într-un dialog între Iisus și ucenicii săi, mai ales Iacov și Petru, iar spusele lui Iisus sunt prezentate și desfășurate în contextul întrebărilor și comentariilor ucenicilor. Cuvintele lui Iisus iau forma unor binecuvântări și mustrări, pilde și istorisiri și a unor discursuri pe teme ca umplerea și lipsa, pătimirea și cunoașterea de sine. Multe dintre spusele lui Iisus sunt necunoscute anterior, iar unele dintre ele ar putea oglindi aspecte ale învățăturii lui Iisus istoric. Unele spuse sunt enigmatice și paradoxale. Petru afirmă că ucenicii au deja drept trăsătură plinătatea, iar Iisus răspunde, printr-o afirmație neclară, dar incitantă, despre cum cineva poate fi umplut și cum poate fi în lipsă (4). El cuvântează despre răstignirea sa și despre moartea nemeritată a celui drept, folosind aceasta ca pe o ocazie de a îmbărbăta ucenicii să-și privească suferința cu înțelegere și curaj:

> *Îndrăzniți să cruțați carnea, voi, pentru care duhul este un zid ce vă înconjoară? Dacă țineți seama de câtă vreme lumea a fost înaintea voastră și de câtă vreme va fi după voi, veți vedea că viața voastră e doar o zi și pătimirea voastră, doar o oră. Binele nu va pătrunde în lume. Disprețuiți deci moartea și îngrijiți-vă de viață. Amintiți-vă de crucea și de moartea mea și veți trăi. (5)*

Iisus din *Cartea tainică a lui Iacov* le cere ucenicilor să se cunoască pe ei înșiși pentru că mântuirea nu vine doar prin dărnicia lui Dumnezeu sau prin rugăciune. Un comentariu al lui Iisus presupune că o astfel de încredere oarbă în bunăvoința lui Dumnezeu și în puterea rugăciunii este greșită: „Sau poate credeți că tatăl este iubitor de oameni sau că e câștigat de rugăciunile voastre, sau că e binevoitor cu unul din pricina altuia, sau că este îngăduitor cu oricine caută?" (11). Mai degrabă, mântuirea vine prin cunoaștere, iar calea spre cunoaștere necesită dedicare și angajament. Oamenii trebuie să se mântuiască singuri. Iisus rostește o binecuvântare asupra celor care

„au vorbit fățiș și au dobândit harul pentru ei înșiși" (11). Dacă oamenii urmează calea cunoașterii, ei îl pot depăși chiar pe Iisus. Acesta spune: „Ajungeți mai buni decât mine. Fiți asemenea copilului Sfântului Duh" (6).

Cartea tainică a lui Iacov este al doilea tratat din Codexul I al Bibliotecii de la Nag Hammadi. Ea se păstrează în limba coptă, dar cel mai probabil a fost compusă în greacă, deși în text se pretinde că ar fi fost scrisă în ebraică. La începutul documentului, autorul face aluzie la o altă carte tainică, dar nimic nu se cunoaște despre o asemenea lucrare. *Cartea tainică a lui Iacov* a fost redactată în prima jumătate a secolului al II-lea, deși părți ale textului pot fi mai vechi. Locul redactării este necunoscut. Referirea la Iisus ca „fiind îngropat în nisip" (5) poate sugera că autorul era din Egipt, unde îngroparea se făcea în nisip uscat (dar vezi posibila amendare a textului în nota la acel pasaj).

Lecturi suplimentare: Ron Cameron, *Sayings Traditions in the Apocryphon of James*; Judith Hartenstein și Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus"; Dankwart Kirchner și Einar Thomassen, „The Apocryphon of James"; Donald Rouleau, *L'Épître apocryphe de Jacques*; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James".

Cartea tainică a lui Iacov,
Apocriful lui Iacov
sau
Scrisoarea lui Iacov[1]
(NHC I,2)

[Iacov][2] către [învățăcelul Cerint]:[3]

Pace [din] pace fie [cu tine],
[dragoste] din dragoste,
[har] din har,
[credință] din credință,
viață din sfânta viață.

Cărți tainice

Mi-ai cerut să-ți trimit o carte tainică, descoperită mie și lui Petru de către stăpân[4], și nu am putut să nu-ți dau ascultare, nici nu am putut să-ți vorbesc, așa că [am scris-]o pe limba evreiască[5] și ți-am trimis-o ție și numai ție. Dar întrucât tu ești slujitor al mântuirii sfinților, fă ce poți mai bine și ai grijă să nu împărtășești multora această carte pe care Mântuitorul nu a vrut s-o împărtășească nici

măcar nouă tuturor, celor doisprezece ucenici ai săi. Totuşi binecuvântarea va fi cu cei care vor fi mântuiţi prin credinţa acestui izvod.

Cu zece luni în urmă ţi-am trimis o altă carte tainică[6] pe care Mântuitorul mi-a făcut-o descoperită. Priveşte acea carte ca descoperită mie, Iacov. Cât despre aceasta [2], [nu am înţeles-o încă pe deplin şi a fost totodată] descoperită [pentru tine şi] cei ai tăi, aşa că [încearcă] să-i cuprinzi [tâlcul] cu mintea. Iată cum [poţi fi] mântuit, iar [apoi] va trebui s-o faci [de asemeni cunoscută].[7]

Iisus le apare lui Petru şi Iacov

Cei doisprezece ucenici stăteau laolaltă, amintindu-şi ceea ce Mântuitorul spusese fiecăruia, în taină sau pe faţă, rânduind aceasta în cărţi.[8] Eu scriam ce se găseşte în [cartea mea]. Iată, Mântuitorul s-a ivit, după ce [ne] părăsise, [pe când noi] îl urmăream cu privirea.

La cinci sute cincizeci de zile[9] după ce înviase dintre cei morţi, noi i-am spus: Te îndepărtezi şi ne părăseşti?

Iisus a spus: Nu. Dar am să mă întorc la locul din care am venit. Dacă vreţi să veniţi cu mine, veniţi.

Ei toţi au răspuns zicând: Dacă ne poruncesti, vom veni.

El a spus: Adevăr grăiesc vouă, nimeni nu va intra în împărăţia cerurilor pentru că eu am poruncit, ci pentru că voi înşivă sunteţi umpluţi. Lăsaţi-i pe Petru şi Iacov să vină cu mine ca să-i pot umple.

Când i-a chemat pe cei doi, i-a luat la o parte şi le-a poruncit celorlalţi să facă mai departe ce făceau.

Mântuitorul a grăit: Aţi fost aleşi [3] [prin tatăl să-mi primiţi spusele. Ceilalţi ucenici] au scris şi ei [spusele] în cărţile lor, ca şi când [ar fi înţeles, dar fiţi cu grijă. Ei şi-au făcut] lucrul fără să [înţeleagă cu adevărat]. Au ascultat asemenea [nebunilor] şi ...[10] nu au înţeles.[11]

Nu vreţi să fiţi umpluţi?
Inimile voastre sunt bete.

Nu vreți să fiți treji?
Ar trebui să fiți rușinați.

De acum încolo, treji sau adormiți, amintiți-vă că l-ați văzut pe copilul omenirii[12] și ați vorbit cu el și l-ați ascultat.

Rușine celor care l-au văzut pe copilul omenirii.

Binecuvântați veți fi voi, cei care nu ați văzut omul, nu v-ați întovărășit cu el, nu ați vorbit cu el și nu ați ascultat nimic de la el. A voastră este viața.[13]

Înțelegeți că v-a vindecat pe când erați bolnavi, ca să puteți domni.

Rușine celor care au găsit alinare în boala lor, căci ei vor recădea în boală.

Binecuvântați fiți voi care nu ați fost bolnavi și ați cunoscut alinarea înainte de a cădea în boală. Împărăția lui Dumnezeu este a voastră.

Deci vă grăiesc, fiți umpluți și nu lăsați nimic gol înlăuntrul vostru, altfel cel care va veni vă va batjocori.

A fi umplut și a fi în lipsă

Atunci Petru a răspuns: Iată, de trei ori ne-ai spus [4] „Fiți [umpluți", dar] noi suntem umpluți.

[Mântuitorul] a răspuns zicând: De [aceea] v[-am grăit „Fiți umpluți"] ca să nu fiți în [lipsă. Cei care sunt în lipsă] nu vor [fi mântuiți]. A fi umplut este bine, iar a fi în lipsă este rău. Dar întrucât este totodată bine pentru voi să fiți în lipsă, dar rău să fiți umpluți, cine este umplut este și în lipsă. Cel care este în lipsă nu este umplut așa cum altul care este în lipsă este umplut, dar cine este umplut este dus unde trebuie. Deci trebuie să fiți în lipsă când vă puteți umple și să fiți umpluți când sunteți în lipsă, ca să vă puteți [umple] mai mult. Fiți umpluți cu duh, dar aveți lipsă în judecată, căci judecata este a sufletului. Este suflet.[14]

I-am răspuns zicându-i: Stăpâne, ne putem supune ție dacă voiești, pentru că am dat uitării tații, mamele și satele noastre și pe tine te-a urmat. Dă-ne puterea de a nu fi ispitiți de diavolul cel rău.

Stăpânul a răspuns zicând: La ce vă folosește dacă faceți voia tatălui, dar nu vi se dă partea voastră din darul său atunci când sunteți ispitiți de Satana? Dar dacă sunteți asupriți de Satana și prigoniți și faceți voia tatălui [5], eu vă [spun] că el vă va iubi, vă va face asemenea mie și vă va socoti preaiubiți prin prevederea sa[15] și prin alegerea voastră. Nu încetați să iubiți carnea și să vă temeți de pătimire? Nu știți că nu ați fost încă ocărâți, învinuiți pe nedrept, închiși în temniță, osândiți prin fărădelege, răstigniți <fără> pricină[16] sau îngropați în nisip[17], așa cum eu însumi am fost de către cel rău? Îndrăzniți să cruțați carnea, voi, pentru care duhul este un zid ce vă înconjoară? Dacă țineți seama de câtă vreme lumea a fost înaintea voastră și de câtă vreme va fi după voi, veți vedea că viața voastră e doar o zi și pătimirea voastră, doar o oră. Binele nu va pătrunde în lume. Disprețuiți deci moartea și îngrijiți-vă de viață. Amintiți-vă de crucea și de moartea mea și veți trăi.

I-am răspuns zicându-i: Stăpâne, nu ne aminti de cruce și moarte, căci ele sunt departe [6] de tine.

Stăpânul a răspuns zicând: Adevăr grăiesc vouă, nimeni nu va fi mântuit decât dacă va crede în crucea mea, căci împărăția lui Dumnezeu este a celor care au crezut în crucea mea. Deci fiți căutători ai morții asemenea morților ce caută viața, pentru că ceea ce caută le va fi vădit. Și ce este aici să le pricinuiască grija? Cât despre voi, când căutați moartea, vă va învăța ce înseamnă a fi ales. Adevăr vă grăiesc, nimeni dintre cei care se tem de moarte nu va fi mântuit, pentru că împărăția morții[18] aparține celor dați morții.[19] Ajungeți mai buni decât mine. Fiți asemenea copilului Sfâtului Duh.[20]

Atunci l-am întrebat: Stăpâne, cum putem proroci celor care ne cer să le prorocim? Mulți sunt cei care ne întreabă și așteaptă să ne audă cuvântul.

Stăpânul a răspuns zicând: Nu știți voi că odată cu Ioan capul prorocirii a fost tăiat?[21]

Am spus: Stăpâne, este cu neputință a lua capul prorocirii, nu este așa?

Stăpânul mi-a zis: Când vă veți da seama ce înseamnă „cap" și că prorocirea vine de la cap, atunci veți înțelege ce înseamnă „Capul său a fost [7] luat".

Mai întâi v-am vorbit în pilde, iar voi nu ați înțeles. Acum vă vorbesc pe față, iar voi nu pricepeți. Totuși voi ați fost pentru mine o pildă printre pilde și o dezvăluire printre cele descoperite.

Fiți dornici de a fi mântuiți fără îndemnare și fiți plini de zel în cele ale voastre și, dacă este cu putință, întreceți-mă chiar și pe mine, căci astfel tatăl vă va iubi.

Urâți fățărnicia și socoteala cea rea. Socoteala naște fățărnicie, iar fățărnicia este departe de adevăr.

Nu lăsați împărăția cerurilor să se veștejească. Este asemenea unei mlădițe de curmal ale cărei roade s-au răspândit împrejur. A născut muguri, iar după ce au crescut, rodul său s-a uscat. Așa s-a petrecut și cu rodul ce a ieșit dintr-o singură rădăcină. După ce a fost cules, rodul a fost dobândit de mulți. Cu siguranță ar fi bine dacă ați putea naște nou rod acum. Ați afla aceasta.[22]

Întrucât am mai fost o dată astfel proslăvit, de ce mă țineți când sunt dornic să plec? [8] După muncile mele[23], m-ați făcut să stau cu voi alte optsprezece zile[24] din pricina pildelor. Pentru unii a fost îndeajuns să asculte învățătura și să înțeleagă „Păstorii", „Sămânța", „Zidirea", „Lămpile și fecioarele", „Plata lucrătorilor" și „Argintul și femeia".[25]

Fiți dornici de cuvânt. Întâia înfățișare a cuvântului este credința, a doua – dragostea, a treia sunt lucrările, și din acestea vine viața.

Cuvântul este asemenea bobului de grâu. Când cineva l-a semănat, a avut credinţă în el, iar când a înmugurit, l-a iubit, căci a văzut multe boabe în loc de numai unul. Iar după ce a lucrat, a fost izbăvit, întrucât l-a pregătit pentru hrană şi încă a păstrat o parte pentru semănat.

Tot aşa veţi putea dobândi pentru voi împărăţia cerurilor. Dacă nu o dobândiţi prin cunoaştere,[26] nu o veţi putea afla.

Fiţi treji, fiţi mântuiţi

Deci vă spun vouă, fiţi treji. Nu vă rătăciţi. Şi deseori v-am spus vouă laolaltă şi ţie în parte, Iacov, fiţi mântuiţi. V-am poruncit să mă urmaţi şi v-am învăţat cum să vorbiţi în faţa domniilor.

Vedeţi că m-am pogorât, am vorbit, m-am străduit şi mi-am câştigat cununa [9] atunci când v-am mântuit. M-am pogorât să vieţuiesc cu voi pentru ca şi voi să puteţi vieţui cu mine. Iar când am găsit casele voastre fără acoperiş, am vieţuit în case care mă puteau primi atunci când am pogorât.

Aveţi încredere în mine, fraţii mei. Înţelegeţi ce este marea lumină. Tatăl nu are trebuinţă de mine. Un tată nu are trebuinţă de fiu, ci fiul este cel care are trebuinţă de tatăl. Către el mă duc, pentru că tatăl fiului nu are trebuinţă de voi.

Ascultaţi cuvântul, înţelegeţi cunoaşterea,[27] iubiţi viaţa şi nimeni nu vă va prigoni sau vă va asupri în afară de voi înşivă.

Ruşine vouă, binecuvântare vouă

Voi, nenorociţi! Voi, draci amărâţi! Voi cei care pretindeţi adevărul! Voi, prefăcători ai cunoaşterii! Voi, păcătoşi împotriva duhului! Tot mai îndrăzniţi să ascultaţi când încă de la început ar fi trebuit să vorbiţi? Tot mai îndrăzniţi să dormiţi când încă de la început ar fi

trebuit să fiţi treji pentru ca împărăţia cerurilor să vă poată primi? [10] Adevăr grăiesc vouă, este mai uşor pentru omul sfânt să se cufunde în spurcăciune şi pentru omul luminat să se cufunde în întuneric decât vă este vouă să domniţi, sau să nu domniţi.[28]

Mi-am amintit de lacrimile voastre, de jeluirea şi de mâhnirea voastră. Ele sunt departe de noi. Voi, cei care sunteţi în afara moştenirii tatălui, plângeţi când trebuie, jeluiţi-vă şi propovăduiţi ce este bine. Fiul se înalţă, după cum este cuvenit.

Adevăr grăiesc vouă, dacă aş fi fost trimis la cei care m-ar fi ascultat şi le-aş fi vorbit lor, nu aş fi pogorât nicicând pe pământ.[29] Acum, ruşinaţi-vă!

Iată, vă voi părăsi şi mă voi îndepărta, şi nu vreau să mai rămân cu voi nici o clipă, aşa cum nici voi nu aţi vrut-o. Urmaţi-mă degrabă. De aceea vă spun vouă, pentru voi am pogorât. Voi sunteţi cei iubiţi. Voi sunteţi cei ce vor aduce viaţă multora. Chemaţi-l pe tatăl în ajutor, rugaţi-vă ades la Dumnezeu, iar el va fi darnic cu voi.

Binecuvântat fie cel care v-a văzut alături atunci când este pomenit printre îngeri şi slăvit printre sfinţi. A voastră este viaţa. Bucuraţi-vă şi veseliţi ca [11] fii ai lui Dumnezeu. Supuneţi-vă voii sale ca să puteţi fi mântuiţi. Primiţi dojană de la mine şi mântuiţi-vă. Eu mijlocesc pentru voi la tatăl, iar el vă va ierta multe.

Puţini află împărăţia cerurilor

Când am auzit aceasta, ne-am bucurat. Ne posomorâserăm din pricina a ceea ce noi[30] spuseserăm mai devreme. Dar când ne-a văzut bucuroşi, el a spus:

Ruşine vouă, care sunteţi în nevoie de apărător.

Ruşine vouă, care sunteţi în nevoie de har.

Binecuvântaţi vor fi cei care au vorbit făţiş şi şi-au dobândit harul.

Măsuraţi-vă cu străinii. Cum sunt ei văzuţi în cetatea voastră? De ce sunteţi nerăbdători să vă izgoniţi de bunăvoie şi să vă îndepărtaţi

de cetatea voastră? De ce vă părăsiţi sălaşul de bunăvoie şi îl lăsaţi celor care vor să viețuiască într-însul? Voi, surghiuniţi şi fugari, ruşine vouă, căci veţi fi prinşi.

Sau poate credeţi că tatăl este iubitor de oameni sau că e câştigat de rugăciunile voastre, sau că e binevoitor cu unul din pricina altuia, sau că este îngăduitor cu oricine caută.

El[31] cunoaşte ce este dorinţa şi care sunt trebuinţele cărnii. Nu sufletul doreşte? Trupul nu păcătuieşte fără suflet, aşa cum [12] sufletul nu este mântuit fără duh. Dar dacă sufletul este mântuit de rău, iar duhul este totodată mântuit, trupul ajunge fără păcat. Duhul mişcă sufletul, dar trupul îl ucide. Sufletul se ucide pe sine.[32]

Adevăr grăiesc vouă, el nu va ierta negreşit păcatul sufletului sau vina cărnii, căci nici unul dintre cei care şi-au istovit carnea nu va fi mântuit. Credeţi că mulţi au aflat împărăţia cerurilor?

Binecuvântat fie cel care s-a văzut pe sine ca un al patrulea în ceruri.[33]

Cunoaşteţi-vă pe voi înşivă

Când am auzit cuvintele sale, ne-am întristat. Dar când a văzut că ne-am întristat, el a zis: V-am grăit acestea ca să vă puteţi cunoaşte pe voi înşivă.[34]

Împărăţia cerurilor este asemenea spicului de grâu care a înmugurit în ogor, iar când s-a copt şi a răspândit sămânţa a umplut iarăşi ogorul cu spice de grâu pentru un alt an. Aşa şi cu voi. Fiţi dornici să culegeţi pentru voi un spic din grâul vieţii, ca să puteţi fi umpluţi cu împărăţia.

Câtă vreme sunt cu voi, luaţi seama la mine şi aveţi încredere în mine, dar când voi fi departe, amintiţi-vă de mine. Şi amintiţi-vă de mine pentru că am fost cu voi, iar voi nu m-aţi cunoscut.

Binecuvântaţi vor fi cei care m-au cunoscut.

Ruşine celor care au auzit şi nu au crezut.

Binecuvântaţi vor fi cei care [13] nu au văzut, dar totuşi au [crezut].[35]

Încă o dată vă fac chemare. Vă sunt dezvăluit cum zidesc o casă ce vă va fi de folos atunci când veți găsi adăpost în ea și va sprijini[36] casa vecinilor atunci când va fi pe cale să se năruie.

Adevăr grăiesc vouă, rușine celor pentru care am fost trimis aici jos.

Binecuvântați vor fi cei ce se suie la tatăl.

Din nou vă dau de știre, vouă, celor care sunteți. Fiți asemenea celor care nu sunt, ca să puteți sălășlui cu cei care nu sunt.[37] Nu lăsați împărăția cerurilor să ajungă un pustiu înlăuntrul vostru.

Nu fiți mândri din pricina luminii care luminează. Ci purtați-vă cu voi înșivă așa cum m-am purtat eu cu voi. M-am pus sub blestem pentru voi, ca voi să puteți fi mântuiți.

Ultimul cuvânt

Petru a răspuns acestor cuvinte zicând: Câteodată ne îndemni către împărăția cerurilor, dar alteori ne întorci din drum, stăpâne. Câteodată ne îmbărbătezi, ne atragi către credință și ne făgăduiești viața, dar alteori ne duci departe de împărăția cerurilor.

Stăpânul a răspuns zicându-ne: V-am dăruit credință de multe ori – și m-am descoperit ție, [14] Iacov – iar voi nu m-ați cunoscut. Acum vă văd ades veselindu-vă și, deși sunteți bucuroși de făgăduința vieții, sunteți întristați și posomorâți când sunteți învățați despre împărăție.

Cu toate acestea voi, prin credință și cunoaștere, ați primit viață. Deci nu luați seama la lepădare când auziți de ea, dar când auziți de făgăduință, fiți bucuroși cu atât mai mult.

Adevăr grăiesc vouă, cine va primi viață și va crede în împărăție nu o va părăsi niciodată, nici chiar dacă tatăl va voi să-l izgonească.

Iată tot ce am să vă spun pentru această vreme. Acum mă voi înălța către locul din care am venit. Când am fost dornic să plec m-ați alungat, iar în loc să mă însoțiți, m-ați izgonit.

Luați aminte la slava care mă așteaptă, iar când vă veți deschide inimile ascultați imnurile care mă așteaptă sus în ceruri. Astăzi trebuie să-mi iau locul la dreapta tatălui.

V-am rostit ultimul meu cuvânt. Mă voi depărta de la voi, căci un car al duhului[38] mă ridică în înalt, iar de acum mă voi dezbrăca pentru a mă înveşmânta.[39]

Deci fiţi cu băgare de seamă: Binecuvântaţi fie cei care au vestit fiul înainte de a se pogorî, astfel încât atunci când am venit să mă pot înălţa.

Binecuvântaţi de trei ori [15] fie cei care au fost vestiţi de fiu înainte de a veni întru fiinţă, astfel încât să puteţi avea parte cu ei.

Înălţarea apocaliptică

Cum a spus aceasta s-a îndepărtat. Petru şi cu mine am îngenuncheat dând mulţumiri şi ne-am înălţat inimile până în ceruri. Am auzit cu urechile noastre şi am văzut cu ochii noştri zarvă de război, tunet de trâmbiţă şi mare frământare.[40]

Când am trecut de acel loc, ne-am înălţat minţile şi mai sus. Am văzut cu ochii noştri şi am auzit cu urechile noastre imnuri, laude îngereşti şi îngeri veselindu-se. Măreţii cereşti cântau imnuri şi ne-am veselit şi noi.

Iarăşi, după aceasta am dorit să ne înălţăm duhurile până la măreţie. Când ne-am suit, nu ni s-a îngăduit să vedem sau să auzim nimic. Pentru că ceilalţi ucenici ne-au strigat şi ne-au întrebat: Ce aţi auzit de la învăţător? Ce v-a grăit? Încotro s-a dus?

Noi le-am răspuns: S-a înălţat. Ne-a dat mâna sa dreaptă şi ne-a promis nouă tuturor viaţă. Ne-a arătat copii venind după noi şi [ne-a] poruncit [16] să-i iubim, întrucât vom fi [mântuiţi] în numele lor.

Când au auzit aceasta, ei au crezut descoperirea, dar erau mâniaţi pe cei care se vor naşte. Nevrând să le dau pricină de supărare, l-am trimis pe fiecare către un alt loc. Eu m-am suit la Ierusalim, rugându-mă să pot avea parte cu cei iubiţi care sunt pe cale să se ivească.[41]

Mă rog ca începutul să vină de la voi. Aşa voi putea fi mântuit. Ei vor fi luminaţi prin mine, prin credinţa mea şi prin a altuia care este mai mare decât a mea. Aş vrea ca a mea să fie cea mai mică.

Faceţi ce puteţi mai bine pentru a fi asemenea lor şi rugaţi-vă să aveţi parte cu ei. Dincolo de ceea ce v-am spus, Mântuitorul nu ne-a mai dezvăluit nimic în ceea ce-i priveşte. Vestim parte cu cei pentru care ştirea a fost vestită, cei pe care Domnul i-a făcut copiii săi.

PARTEA A OPTA

Cartea lui Toma

Cartea lui Toma Atletul este un dialog între Iisus şi Iuda Toma asupra unor aspecte privind viaţa etică. Mai exact, textul are forma unui dialog la început (138–142) şi a unui monolog al lui Iisus la sfârşit (142–145). Titlul, care apare la final, are de asemeni două părţi: „Cartea lui Toma – Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi", ceea ce i-a făcut pe unii savanţi să se refere la text numindu-l „Cartea lui Toma Atletul". Aceste trăsături l-au determinat pe John D. Turner să conchidă că documentul se întemeiază pe două izvoare: un dialog între Iisus şi Iuda Toma şi o colecţie de spuse ale lui Iisus. Conform lui Turner, colecţia de spuse poate lămuri descrierea din prolog: „Spusele tainice pe care Mântuitorul le-a rostit lui Iuda Toma şi pe care eu, Mathaias, la rândul meu, le-am aşternut în scris." La rândul său, prologul cărţii este asemănător prologului *Evangheliei lui Toma.*

Hans-Martin Schenke propune o teorie diferită privind originea *Cărţii lui Toma.* El avansează ideea că documentul ar fi întemeiat pe un text elenistic iudaic, adaptat în carte concepţiei creştine sub forma unui dialog între Iisus şi Iuda Toma. Conform lui Schenke, izvorul elenistic iudaic ar fi indicat de cea de-a doua parte a titlului, „Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi". În viziunea sa, Atletul ar fi patriarhul Iacov, care ar fi fost menţionat în izvorul iudaic ca trimiţând o scrisoare de înţelepciune şi virtute către cei denumiţi „desăvârşiţi".

Mesajul cărții se întemeiază pe cuvintele Mântuitorului cum că necunoașterea trebuie stârpită, iar cunoașterea – îmbrățișată. Iisus îi spune lui Iuda Toma:

> *Întrucât se spune că ești geamănul și prietenul meu adevărat, cercetează-te pe tine însuți și înțelege cine ești, cum de ești și cum vei fi. Deoarece vei fi numit fratele meu, nu se cuvine să nu te cunoști pe tine însuți. Și știu că ai înțeles, pentru că ai înțeles dinainte că eu sunt cunoașterea adevărului. Deci câtă vreme umbli alături de mine, deși ești necunoscător, ai atins de pe acum cunoaștere și vei fi numit unul care se cunoaște pe sine. Pentru că aceia care nu s-au cunoscut pe ei înșiși nu au cunoscut nimic, dar cei care s-au cunoscut pe ei înșiși au dobândit cunoaștere despre adâncul universului. (138)*

Pornind de la această declarație privind cunoașterea, Iisus rostește vorbe pline de tărie despre cum focul patimii și focul judecății pot fi evitate. Cuvintele sunt modelate după preocupările înțelepciunii iudaice și filosofiei grecești, mai ales cea platoniciană. Iisus spune că oricine caută adevăr de la adevărata înțelepciune *(sophia)* își va făuri aripi să zboare, fugind de patima ce aprinde duhurile omenești (140); și adaugă, în termeni ce amintesc de dialogul *Phaidros* al lui Platon, că focul care-i conduce pe oameni în patima lor îi întemnițează și îi constrânge asemenea unui țăruș în inimă sau unei zăbale. Iisus dă o imagine vie a focului iadului comparabilă cu cea din *Descoperirea* (etiopiană) (sau *Apocalipsa*) *lui Petru,* aparținând literaturii creștine timpurii, și cu cea din *Infernul* lui Dante, adăugând cuvinte de încheiere despre rușine și binecuvântare.

Cartea lui Toma face parte din tradiția tomasiană, iar „spusele tainice" ale lui Iisus din carte se aseamănă cu cele din *Evanghelia lui Toma.* La fel ca în acea evanghelie timpurie, Iisus se găsește în compania lui Iuda Toma Geamănul și discută despre cunoașterea de sine, ce este ascuns și ce este văzut, poftele cărnii și despre înțelepciune și nebunie. Când Iisus spune în *Cartea lui Toma* (140, 141 și 145) că

înțeleptul trebuie să caute (sau să se roage), să găsească, să domnească și să se odihnească, el vorbește în termeni ce sunt familiari din *Evanghelia lui Toma* 2. În același timp, perspectiva *Cărții lui Toma* este mai radical ascetică decât cea a *Evangheliei lui Toma*, folosind un limbaj aspru în condamnarea pe care o aduce focului patimii.

Cartea lui Toma se păstrează în traducere coptă ca al șaptelea tratat din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi. A fost cel mai probabil compusă în greacă, poate în Siria, unde Toma era venerat, deși Hans-Martin Schenke identifică în text și trăsături alexandrine. Data redactării ar putea fi începutul secolului al III-lea sau chiar secolul al II-lea – adică după *Evanghelia lui Toma* și înainte de *Faptele lui Toma*.

Lecturi suplimentare: Raymond Kuntzmann, *Le Livre de Thomas*; Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas"; Hans-Martin Schenke, *Das Thomas-Buch*; Hans-Martin Schenke și Einar Thomassen, „The Book of Thomas"; John D. Turner, *The Book of Thomas the Contender*; John D. Turner și Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect".

Cartea lui Toma

sau

Scrierea Atletului către cei desăvârşiţi[1]

(NHC II,7)

Spusele tainice pe care Mântuitorul le-a rostit lui Iuda Toma şi pe care eu, Mathaias, la rândul meu, le-am aşternut în scris.[2] Umblam, ascultând cum îşi vorbeau unul altuia.

Iisus îi vorbeşte fratelui Toma

Mântuitorul a spus: Frate Toma, câtă vreme eşti încă în lume, ascultă-mă şi-ţi voi descoperi ce-ai cugetat în inima ta.

Întrucât se spune că eşti geamănul şi prietenul meu adevărat, cercetează-te pe tine însuţi şi înţelege cine eşti, cum de eşti şi cum vei fi. Deoarece vei fi numit fratele meu, nu se cuvine să nu te cunoşti pe tine însuţi. Şi ştiu că ai înţeles, pentru că ai înţeles dinainte că eu sunt cunoaşterea adevărului. Deci câtă vreme umbli alături de mine, deşi eşti necunoscător, ai atins de pe acum cunoaştere şi vei fi numit unul care se cunoaşte pe sine.[3] Pentru că aceia care nu s-au cunoscut pe ei înşişi nu au cunoscut nimic, dar cei care s-au cunoscut pe ei înşişi au dobândit cunoaştere despre

adâncul universului. Deci, frate Toma, ai văzut ce este ascuns oamenilor, ce îi face să se împiedice în necunoaşterea lor.

Ascunsul şi văzutul

Toma a spus stăpânului[4]: De aceea te rog să-mi răspunzi la ce am întrebat înainte de înălţarea ta. Când aud de la tine despre ce este ascuns, pot să vorbesc despre aceasta. Şi îmi este limpede că adevărul este greu de atins în faţa oamenilor.

Mântuitorul a răspuns zicând: Dacă ce vă este văzut nu vă este limpede, cum veţi înţelege ce este nevăzut? Dacă faptele adevărului văzute în lume vă sunt anevoios de îndeplinit, cum le veţi putea îndeplini pe cele ale înaltei măreţii şi plinătăţi, care sunt nevăzute?[5] Cum veţi fi numiţi lucrători? Voi sunteţi începători şi nu aţi atins măreţia desăvârşirii.

Toma a răspuns zicând Mântuitorului: Grăieşte-ne despre aceste lucruri de care spui că sunt nevăzute şi ascunse nouă.

Mântuitorul a zis: [Toate] trupurile [au venit întru fiinţă în acelaşi chip fără de judecată] în care dobitoacele sunt zămislite şi astfel sunt văzute, ca [făpturi poftind după făpturi]. Însă cele care sunt în înalt [nu sunt precum] cele care sunt văzute,[6] ci [ele] trăiesc[7] [139] prin rădăcina lor, iar semănătura lor le hrăneşte. Dar trupurile văzute se hrănesc din făpturi ce le sunt asemenea şi astfel sunt schimbătoare. Ce este schimbător va pieri şi va fi pierdut şi deci nu are nădejde la viaţă, pentru că acest trup este un trup de dobitoacă. Aşa cum trupul dobitoacei piere, aceste întruchipări plămădite vor pieri şi ele. Nu sunt ele din împreunare precum ale dobitoacelor? Dacă şi trupul este din împreunare, cum va da el naştere la ceva neasemeni cu el? Deci voi sunteţi copii până ce veţi ajunge desăvârşiţi.

Toma a răspuns: De aceea îţi zic, stăpâne, cei care vorbesc despre ce este nevăzut şi anevoios de tâlcuit sunt precum aceia care-şi slobozesc săgeţile spre ţintă în timpul nopţii. Negreşit ei îşi slobozesc

săgeţile ca oricare alţii, întrucât ei trag la ţintă, dar ea nu este văzută. Însă atunci când lumina vine şi risipeşte întunericul, ce a îndeplinit fiecare va fi limpede. Iar tu, lumina noastră, adu luminare, stăpâne.

Iisus a zis: Prin lumină este lumina.

Toma a grăit zicând: Stăpâne, de ce această lumină văzută, care străluceşte pentru oameni, răsare şi apune?[8]

Mântuitorul a zis: Binecuvântate Toma, negreşit că această lumină văzută a strălucit pentru voi nu ca să vă ţină aici, ci ca să puteţi pleca. Iar când toţi cei aleşi îşi vor lepăda firea de dobitoacă, lumina se va retrage în fiinţa sa, iar fiinţa sa o va întâmpina în sine, căci lumina este un bun ajutor.

Înţelepciune şi nebunie

Mântuitorul a urmat zicând: O, necăutată dragoste de lumină! O, amărăciune a focului, tu arzi în trupurile oamenilor şi în măduva oaselor lor, arzând în ei noapte şi zi, mistuindu-le mădularele, îmbătându-le minţile şi smintindu-le sufletele. [Tu stăpâneşti] bărbaţi şi femei, zi şi noapte; tu îi mişti [şi] îi [stârneşti] în taină sau pe faţă. Când bărbaţii sunt [stârniţi, ei sunt ispitiţi de] femei, iar femeile de bărbaţi.[9] De aceea se spune [140] că oricine caută adevăr de la adevărata înţelepciune[10] îşi va făuri aripi să zboare, fugind de patima ce arde duhurile omeneşti. Şi îşi va făuri aripi să fugă de orice duh văzut.

Toma a răspuns zicând: Stăpâne, tocmai asta e ce vreau să te întreb, căci înţeleg că ne eşti binevoitor prin ceea ce zici.

Din nou Mântuitorul a răspuns zicând: De aceea trebuie să vorbim, pentru că aceasta este învăţătura pentru cei desăvârşiţi. Dacă vreţi să ajungeţi desăvârşiţi, păstraţi aceste spuse. Dacă nu, numele vostru este necunoscător, întrucât un om ager la minte nu se poate întovărăşi cu un nebun. Cel ager la minte este desăvârşit în toată înţelepciunea, dar pentru nebun binele şi răul sunt una şi aceeaşi. Înţeleptul va fi hrănit de adevăr şi va fi asemenea unui pom crescând

pe malul apei.[11] Unii au aripi, dar se grăbesc către cele văzute şi sunt departe de adevăr. Focul ce-i călăuzeşte le dă nălucirea adevărului. Va străluci asupra lor cu o frumuseţe pieritoare, îi va întemniţa în desfătare întunecată şi-i va înlănţui în plăcere înmiresmată. Îi va face orbi cu poftă nesătulă, le va aprinde sufletele şi va fi ca un ţăruş înfipt în inima lor, ce nu va putea fi îndepărtat nicicând. Ca o zăbală, îi duce după cum voieşte.[12]

I-a prins în lanţurile sale şi le-a legat mădularele cu amărăciunea robiei dorinţei pentru cele văzute, care sunt pieritoare, schimbătoare şi nestatornice cu nestăpânire. Ei au fost întotdeauna traşi către jos. Când sunt ucişi, sunt târâţi la toate fiarele stricăciunii.

Toma a răspuns zicând: Este limpede şi se spune că [mulţi sunt] ... cei care nu cunosc ... sufletul.

[Mântuitorul] a răspuns zicând: Binecuvântat fie înţeleptul care a [căutat adevărul, iar] atunci când l-a aflat, s-a sprijinit [141] în veci de acesta şi nu s-a temut de cei care vor să-i aducă necaz.[13]

Ai noştri şi ceilalţi

Toma a răspuns zicând: Stăpâne, este bine pentru noi să rămânem printre ai noştri?

Mântuitorul a zis: Da, dacă este cu folos şi este bine pentru voi, întrucât cele văzute printre oameni vor trece. Pentru că vasul trupului lor va trece, iar când se va destrăma, va ajunge să fie printre cele văzute, printre cele care pot fi privite de ochi. Focul văzut le dă durere din pricina dragostei de credinţă pe care au avut-o cândva. Vor fi iarăşi adunaţi în tărâmul văzut.[14] Mai mult, printre cele nevăzute, cele care pot vedea vor pieri, fără cea dintâi dragoste, în grija lor pentru această viaţă şi arsura focului. Mai e scurtă vreme până când ce este văzut va trece. Apoi arătări fără chip vor veni şi vor sălăşlui în veci în morminte pe leşuri, întru durere şi nimicirea sufletului.[15]

Toma a răspuns zicând: Ce putem grăi în fața acestora?[16] Ce să le spunem orbilor? Ce învățătură să dăm acestor nenorociți supuși morții care zic „Am venit să [facem] bine și să nu blestemăm" și vor [zice] mai departe „Dacă nu am fi fost născuți în trup, nu am fi cunoscut nelegiuire".

Mântuitorul a spus: Adevăr grăind, nu-i priviți pe aceștia ca pe ființe omenești, ci [ca pe] fiare sălbatice. Așa cum fiarele se sfâșie unele pe altele, tot așa astfel de oameni se sfâșie unii pe alții. Ei sunt lipsiți de împărăție[17], căci ei iubesc desfătarea focului, sunt robi ai morții și se grăbesc către fapte de stricăciune. Ei împlinesc pofta părinților lor. Vor fi azvârliți în hău și chinuiți de silnicia amărăciunii firii lor rele. Vor fi biciuiți pentru a fi duși jos, către un loc pe care nu îl cunosc, și își vor lăsa în urmă mădularele nu cu tărie, ci cu deznădejde. Și se veselesc în [foc, iubesc] nebunia și sminteala, căci sunt [nebuni]. Ei urmează smintelii fără să își dea seama de nebunia lor, ci crezând că sunt înțelepți. Ei... dragostea de trupurile lor...,[18] [142] inimile lor întorcându-se către ei înșiși și gândurile fiindu-le la treburile lor. Dar focul îi va mistui.

Toma a răspuns zicând: Cum se poate cineva lepăda de ei? Sunt foarte îngrijorat din pricina lor, căci mulți li se împotrivesc.

Mântuitorul a răspuns zicând: Ce-ți este limpede?

Iuda, numit Toma, a zis: Stăpâne, se cuvine ca tu să vorbești, iar eu să ascult.

Mântuitorul a răspuns: Ascultă la ce-ți grăiesc și crede adevărul. Ce însămânțează și ce este însămânțat va dispărea în focul lor, în foc și apă, și va fi ascuns în mormintele întunericului. Iar după multă vreme, rodul pomilor celor răi se va ivi, va fi pedepsit și sfâșiat de gurile fiarelor și oamenilor prin mijlocirea ploilor, vânturilor, văzduhului și a luminii strălucind din înalt.[19]

Toma a răspuns: Ne-ai făcut încrezători negreșit, stăpâne. Înțelegem în inimile noastre că este limpede așa, iar cuvântul tău nu este fără însemnătate. Dar spusele pe care ni le grăiești sunt de râsul și batjocura

lumii, căci nu sunt înţelese. Cum putem merge să le propovăduim când [nu] suntem preţuiţi în lume?

Iisus propovăduieşte despre judecată

Mântuitorul a răspuns zicând: Adevăr grăiesc vouă, cine ascultă cuvântul [vostru] şi îşi întoarce spatele sau îl batjocoreşte sau îşi râde de aceste lucruri, adevăr vă grăiesc, acela va fi dat pe mâna domniei care este în înalt, care domneşte ca împărat peste toate puterile, iar domnia îşi va întoarce faţa de la el, îl va arunca în hău din înalt şi va fi întemniţat în loc înghesuit şi întunecat. Nu se va putea răsuci sau mişca din pricina marii adâncimi a Tartarului[20] şi a [amărăciunii împovărătoare] a Hadesului. Cui se bizuie pe ce îi [este adus] ... nu [îi] va fi iertată nebunia, ci va [fi judecat. Cine v-a] prigonit va fi dat pe mâna îngerului Tartarouchos[21] [ce are] un paloş de foc care îi urmăreşte[22] [143] şi biciuri arzânde scuipând scântei în faţa celui urmărit. Dacă fuge către apus, află foc. Dacă se întoarce spre miazăzi, îl află şi acolo. Dacă se întoarce spre miazănoapte, ameninţarea focului ce izbucneşte dă iarăşi peste el. Nici nu poate afla cale către răsărit, să fugă într-acolo şi să fie mântuit, căci nu a aflat-o cât era în trup ca să o poată afla în ziua judecăţii.

Ruşine vouă

Apoi Mântuitorul a urmat zicând: Ruşine vouă, popor fără Dumnezeu, care nu are nădejde şi se simte la adăpost în cele care nu durează.

Ruşine vouă, celor care aveţi nădejde în trup şi în temniţa care va pieri.[23] Câtă vreme veţi dormi şi veţi cugeta că ce e nepieritor va pieri totodată? Nădejdea voastră se sprijină pe lume, iar dumnezeul vostru este viaţa de aici. Vă nimiciţi sufletele.

Ruşine vouă, pentru focul care arde înlăuntrul vostru. Este de nesăturat.

Ruşine vouă din pricina roţii care vă zăpăceşte minţile.

Ruşine vouă din pricina mocnirii dinlăuntrul vostru. Vă va măcina vădit carnea, vă va sfâşia sufletele în taină şi vă va pregăti unii pentru alţii.

Ruşine vouă, celor prinşi, pentru că staţi legaţi în peşteri. Râdeţi, vă veseliţi în râs nebunesc, nu vă vedeţi nimicirea. Nici nu vedeţi în ce hal sunteţi şi nu aţi înţeles că sălăşluiţi în întuneric şi moarte. Ci sunteţi îmbătaţi cu foc şi [plini] de amărăciune. Inimile voastre sunt smintite din pricina mocnirii dinlăuntrul vostru, iar otrava şi loviturile duşmanilor voştri vă bucură. Întunericul s-a ridicat în voi asemenea luminii, căci v-aţi predat slobozenia robiei. V-aţi întunecat inimile şi v-aţi predat minţile nebuniei. V-aţi umplut minţile cu fumul focului dinlăuntrul vostru şi lumina voastră a fost ascunsă în norul [întunecat]. [Iubi]ţi veşmântul[24] pe care îl purtaţi, [deşi e murdar] şi sunteţi cuprinşi [de] nădejde zadarnică. [Aţi] crezut în ce [nu] cunoaşteţi. Cu toţii vieţuiţi în [robie], dar vă lăudaţi cu [slobozenia voastră].[25] [144] V-aţi botezat sufletele în apa întunericului. Aţi ascultat de dorinţele voastre.

Ruşine vouă, celor care sălăşluiţi în greşeală, nevăzând că lumina soarelui, care judecă lumea şi o priveşte cu dispreţ, va încercui totul pentru a face robi din duşmani. Nici nu vă daţi seama de cum luna priveşte în jos noapte şi zi, văzând trupurile jertfelor voastre.

Ruşine vouă, celor care iubiţi împreunarea şi întovărăşia întinată cu femeia.

Şi ruşine vouă din pricina puterilor trupurilor voastre, căci rău se vor purta cu voi.

Ruşine vouă din pricina lucrărilor diavolilor celor răi.

Ruşine vouă, celor care vă momiţi mădularele cu foc. Cine va stropi cu rouă odihnitoare ca să stingă multele focuri dinlăuntrul vostru şi arsura voastră? Cine va face soarele să răsară asupra voastră ca să risipească întunericul dinlăuntrul vostru şi să ascundă întunericul şi apa murdară?

Soarele şi luna vă vor dărui o mireasmă plăcută, tot aşa văzduhul, duhul, pământul şi apa.[26] Dacă soarele nu străluceşte asupra acelor trupuri, ele vor putrezi şi vor pieri asemenea buruienilor şi ierbii. Dacă soarele străluceşte asupra lor, vor creşte vânjoase şi vor înăbuşi viţa-de-vie. Dar dacă viţa-de-vie ajunge puternică şi îşi aruncă umbra asupra buruienilor şi celorlaltor ierburi ce-i cresc alături, [răspândindu-se] şi întinzându-se, doar ea va moşteni ţarina unde creşte şi va copleşi orice-i cade sub umbră. Deci când va creşte, va copleşi întreaga ţarină şi va da rod stăpânului, făcând mare bucurie acestuia. Ar fi trecut prin multe necazuri din pricina buruienilor, înainte de a le smulge, dar viţa-de-vie le-a stârpit şi înăbuşit de la sine, iar ele au pierit şi s-au făcut una cu pământul.

Apoi Iisus a urmat zicându-le: Ruşine vouă, pentru că nu aţi primit învăţătura, iar cei care [doresc s-o primească] vor pătimi când vor propovădui. [Voi îi veţi prigoni], dar veţi cădea în [cursele voastre.] Îi veţi arunca [la lei][27] şi îi veţi da morţii, în fiecare zi,[28] [145] iar ei vor învia din morţi.[29]

Fiţi binecuvântaţi

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care înţelegeţi dinainte ispitele şi fugiţi de cele străine.

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care sunteţi batjocoriţi şi dispreţuiţi din pricina dragostei pe care stăpânul o are pentru voi.

Fiţi binecuvântaţi voi, cei care plângeţi şi sunteţi asupriţi de aceia fără nădejde, căci veţi fi sloboziţi din toate lanţurile.

Vegheaţi şi rugaţi-vă să nu rămâneţi în trup, ci să lepădaţi lanţurile amărăciunii acestei vieţi. Iar când vă veţi ruga, vă veţi găsi odihnă, căci aţi lăsat în urmă durerea şi dojana. Când veţi părăsi durerea şi patimile trupului, veţi primi odihna de la cel bun. Veţi domni alături de împărat, voi uniţi cu el, iar el cu voi, acum şi pururea şi în veci. Amin.[30]

Cartea lui Toma
Scrierea Atletului
către cei desăvârşiţi

Însemnarea diaculuí

Amintiţi-vă şi de mine, fraţii mei,[31] în rugăciunile voastre.
Pacea fie cu cei sfinţi[32] şi cu cei ai duhului.[33]

PARTEA A NOUA

Dialogul Mântuitorului

Aşa cum arată titlul, *Dialogul Mântuitorului* reprezintă un dialog între Iisus şi ucenicii săi. În cazul acestui text, ucenicii menţionaţi ca parteneri de dialog ai lui Iisus sunt Iuda, Matei şi Maria – după toate probabilităţile, Iuda Toma Geamănul, fie Matei ucenicul, fie apostolul înlocuitor sau scribul şi Maria din Magdala. Subiectele discutate sunt numeroase, dar accentul este pus pe viaţa *gnōsis*-ului, iar planul discuţiei pare a fi determinat de o remarcă a stăpânului, Iisus, din *Dialogul Mântuitorului* 129: „Lăsaţi-l pe cel ce [cunoaşte] să caute, să găsească şi să se veselească." Această remarcă ce îşi găseşte ecoul pe întreg cuprinsul *Dialogului Mântuitorului* exprimă aceeaşi înţelegere a căutării şi găsirii, ca şi cuvintele lui Iisus din *Evanghelia lui Toma* 2, iar textul s-ar fi putut folosi în egală măsură de aceste spuse, ca şi de altele din *Evanghelia lui Toma.*

Conform lui Helmut Koester şi Elaine Pagels, pot fi detectate până la cinci izvoare ale versiunii actuale a *Dialogului Mântuitorului,* ele fiind cele care au determinat trăsăturile textului. Koester şi Pagels au identificat următoarele surse: 1) un dialog între „stăpânul Iisus şi ucenicii săi, cu spuse ale lui Iisus amintind în special de *Evanghelia lui Toma* (124ff); 2) un fragment al unui mit al creaţiei (127–131); 3) o listă a înţelepciunii cosmologice (133 şi 134); 4) un

fragment al unei viziuni apocaliptice (134–137); 5) o introducere despre „Mântuitorul" Iisus adăugată de autorul final (120–124).

Dialogul Mântuitorului se deschide prin cuvintele lui Iisus adresate ucenicilor: „Fraţi şi surori, acum a sosit vremea să ne lăsăm lucrarea în urmă şi să ne aşezăm în odihnă, pentru că cine se va aşeza în odihnă se va odihni veşnic." După ce Iisus rosteşte o rugăciune de laudă, El îşi învaţă ucenicii (atât cât ne putem da seama) despre sfârşitul tuturor lucrurilor, oferind perspectiva eshatologică conform căreia sfârşitul este „de pe acum, dar încă nu este" de faţă. Dialogul începe, iar în cursul discuţiei Iisus şi ucenicii vorbesc despre viaţa lăuntrică, duh, trup, lumină, întuneric, facere, cuvânt, foc, apă, lume, domniile lumii, plinătate, lipsă, viaţă, moarte – teme bine cunoscute din scrierile gnostice. De asemenea, în cadrul textului se regăsesc aluzii baptismale. Maria însăşi rosteşte trei spuse atribuite de obicei lui Iisus:

> Răutatea fiecărei zile <este de ajuns>.
> Lucrătorii sunt vrednici de hrana lor.
> Ucenicii se asemuiesc cu învăţătorii lor.

Maria este lăudată pentru pătrunderea ei, textul făcând observaţia că a rostit aceste vorbe ca o femeie care a înţeles totul (139). Scopul cercetării cunoaşterii din *Dialogul Mântuitorului* este mântuirea, iar Iisus explică natura căutării şi găsirii. El spune: „[Adevăr] grăiesc vouă, iată, ce căutaţi şi cercetaţi [este] înlăuntrul vostru şi [are] puterea şi taina duh[ului], pentru că [este] din [duh]"(128).

Dialogul Mântuitorului reprezintă al cincilea tratat din Codex III al Bibliotecii de la Nag Hammadi. Un fragment din text, inv. Yale 1784, a ajuns la Biblioteca Beinecke a Universităţii Yale, unde a fost identificat de Stephen Emmel. Scrierea este păstrată în traducere coptă, dar a fost cel mai probabil compusă în limba greacă. Starea de conservare a documentului copt nu este bună, multele lacune îngreunând deplina înţelegere a textului. Koester şi Pagels susţin că *Dialogul Mântuitorului* ar fi putut fi redactat la începutul

secolului al II-lea după Hristos, deşi izvoarele încorporate în acesta ar fi putut fi scrise în ultimele decade ale primului secol după Hristos. Uneori specialiştii atribuie numere secţiunilor pentru a înlesni referinţele la text, dar această convenţie nu este urmată aici.

Lecturi recomandate: Beate Blatz şi Einar Thomassen, „The Dialogue of the Saviour"; ed. Stephen Emmel, *Nag Hammadi Codex III,5*; Julian V. Hills, „The Dialogue of the Saviour"; Helmut Koester şi Elaine H. Pagels, „Introducere" în *Nag Hammadi Codex III,5*, ed. Stephen Emmel; Pierre Létourneau, *Le Dialogue du Sauveur*; Silke Peterson şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers".

Dialogul Mântuitorului[1]

(NHC III,5; inv. Yale 1784)

Mântuitorul dă învățătură despre odihnă

Frați și surori,[2] acum a sosit vremea să ne lăsăm lucrarea[3] în urmă și să ne așezăm în odihnă,[4] pentru că cine se va așeza în odihnă se va odihni veșnic. Vă spun vouă, mereu ridicați-vă deasupra ... vreme .... Vă [spun] vouă, ... [nu] vă fie teamă de [acei] ... vouă. [Vă spun vouă], mânia este înfricoșătoare, [și oricine] stârnește mânia este [înfricoșător]. Dar întrucât voi [ați putut îndura], ar putea veni de la [voi] ....

Norodul a primit aceste cuvinte despre mânie[5] cu teamă și cutremur. Mânia a așezat domnii asupra lor, pentru că nimeni nu-i scapă mâniei. Dar atunci când am venit, am deschis drum și am învățat norodul despre calea de trecere pentru cei aleși și singuri[6] [121] care l-au cunoscut pe Tatăl și au crezut în adevăr. Iar voi ați înălțat laudă.

Înălțând laudă tatălui

Acum, atunci când înălțați laudă, să o faceți astfel:

Auzi-ne, tată,
așa cum l-ai auzit pe singurul tău fiu

şi l-ai primit la tine însuţi.[7]
[Tu] i-[ai dat] odihnă de la multe [munci].
Puterea ta este [neînvinsă],
[pentru că] armele tale sunt [neînvinse],
... lumină ... viu ... neatins ... [viu].
[Adevărat]ul cuvânt[8] *a adus căinţă pentru viaţă,*
[şi aceasta a venit] de la tine.
Tu eşti gândul şi seninătatea desăvârşită
a celor ce sunt singuri.[9]
Din nou, auzi-ne
aşa cum i-ai auzit pe aleşii tăi.
Prin jertfa ta cei aleşi vor intra.
Prin faptele lor bune ei şi-au slobozit sufletele
din oarbele mădulare trupeşti,
ca să poată fi [122] în veci.
Amin.

Înfrângerea puterii întunericului

Vă voi da învăţătură. La vremea nimicirii, cea dintâi putere a întunericului va veni asupra voastră. Nu vă temeţi şi spuneţi: „Iată, vremea a sosit!" Dar când veţi vedea un singur înţelegeţi că ... dintr-un asemenea lucru şi domniile ... vin asupra voastră. Cu adevărat, teama este puterea [întunericului]. Deci dacă vă veţi teme de ceea ce va veni asupra voastră, vă va copleşi şi nici unul dintre ei nu vă va cruţa sau vă va arăta milă. Ci priviţi la [ceea ce este] înlăuntru întrucât aţi stăpânit fiecare cuvânt pe pământ. Aceasta [123] vă [va] înălţa către un [loc] unde nu este cârmuire [şi nici] tiran. Când veţi ... îi veţi vedea pe acei ... şi totodată [îi] veţi [auzi. Eu] vă spun: oglindirea .... Oglindirea este ... [unde] adevărul [este] ... dar ei ... şi voi ... adevăr. Aceasta [este ... în mintea] cea vie. De aceea ... şi bucuria voastră ... pentru ca ... sufletele voastre ... ca nu cumva cuvântul ... pe

care l-au ridicat iar ei nu l-au putut [înțelege]. Faceți ce este [înlăuntrul] vostru și ce este [în afara voastră una singură].[10] Fiți încredințați, locul [124] de trecere este înfricoșător la vedere [pentru voi], dar pășiți fără șovăială.[11] Adâncimea sa este mare, înălțimea [sa este] ametitoare. [Fiți într-un singur cuget] ... și focul ... picături de rouă ... toate puterile ... vouă. Ei vor ... și [toate] puterile ... ele ... înainte. Eu [vă] spun, ... sufletul ... devine ... în fiecare ... voi sunteți ... și că ... fără somn ... copiii ... și voi ... voi ....

Mântuitorul și ucenicii săi vorbesc despre viața lăuntrică

Matei[12] a spus: Cum ... ? [125]

Mântuitorul a spus: [Dacă nu păstrați în rânduială] ce este înlăuntrul vostru, [lucrarea voastră] va dăinui, dar voi [nu].

Iuda[13] [a spus]: Stăpâne[14], [eu vreau să înțeleg toate] lucrările sufletelor [care sunt în] acești micuți. Când ... unde vor fi ei? ... duhul ...?

Stăpânul [a spus ...să-i primească] pe ei. Ei nu mor și nici nu sunt nimiciți întrucât [și-]au cunoscut tovarășii și pe cel care îi va primi. Pentru că adevărul caută pe cel înțelept și pe cel drept.

Mântuitorul [a spus]: Lampa trup[ului] este mintea. Câtă vreme [ce este înlăuntrul] vostru este ținut în rânduială – adică [sufletul][15] – trupurile voastre sunt [luminate]. Câtă vreme inimile voastre sunt întunecate, lumina voastră pe care [126] o așteptați [este departe de voi][16]. [V-]am chemat [la mine însumi] deoarece sunt pe cale să plec, astfel încât [voi să puteți primi] cuvântul meu printre [voi. Iată,] eu îl trimit [la voi].[17]

Cine caută, cine descoperă?

Ucenicii săi [au spus: Stăpâne,] cine caută și [cine] descoperă? [Stăpânul le-]a spus: Cel care caută [de asemeni] descoperă.

Matei [i-a spus din nou: Stăpâne,] când [te ascult] şi vorbesc, cine este cel care [vorbeşte şi] cine ascultă?

[Stăpân]ul a spus: Cel care vorbeşte de asemeni [ascultă], iar cel care poate vedea de asemeni descoperă.

Maria[18] a spus: Stăpâne, iată, [câtă vreme] port un trup, de unde îmi vin lacrimile, de unde îmi vine râsul?

Stăpânul a spus: [Trupul] plânge din pricina lucrărilor sale şi [a ceea ce] rămâne de făcut. Mintea râde [din pricina (127) roadelor[19]] duhului. Cine nu [se va afla] în întuneric [nu] va putea vedea [lumina].[20] Eu vă spun, [ce nu are] lumină este întuneric, [iar ce nu] se va afla în [întuneric] nu [va putea] vedea lumina. Totuşi [copiii] minciunii au fost scoşi afară Voi vă veţi îmbrăca în lumină şi [astfel veţi trăi] în veci ... [Dacă] ...[21] atunci [toate] puterile de deasupra şi de dedesubt se vor purta cu voi cu asprime. În acel loc [va] fi plânsul şi [scrâşnirea] dinţilor până la sfârşitul tuturor.

Facerea lumii

Iuda a spus: Grăieşte[-ne], Stăpâne, ce [a fost] înainte ca [cerul şi] pământul să vină întru fiinţă.[22]

Stăpânul a spus: Era întuneric şi apă şi [128] duh deasupra [apei].[23] Şi [adevăr] grăiesc vouă, iată, ceea ce căutaţi şi întrebaţi [este] înlăuntrul vostru şi [are] puterea şi taina duh[ului], pentru că [este] de la [duhul].[24] Răutatea a intrat [pentru a nimici] mintea, [în veci]. Iată, ...[25]

[Matei] a spus:[26] Stăpâne, grăieşte-ne, unde este [sufletul] aşezat şi unde sălăşluieşte [mintea] cea adevărată?

Stăpânul [a spus:] Focul duhului a venit întru fiinţă [între] cele două şi astfel a ajuns să fie [duh][27] şi mintea cea adevărată înlăuntrul lor. [Dacă] cineva aşază sufletul în înalt, atunci [acela va] fi proslăvit.

Matei l-a întrebat [129]: [Nu este ...[28] neapărat] când este înțeles [în chipul cel adevărat]?[29]

Stăpânul [a spus: ... este] mai folositor decât [lucrarea] voastră. [Înlăturați] de la voi [ce] vă [poate] frământa și totul [din] inimile voastre. Pentru că așa cum inimile voastre ...,[30] tot așa [veți găsi] o cale de a înfrânge puterile de deasupra și de dedesubt. Și vă spun vouă, lăsați-l pe cel [ce are] putere să se lepede [de ea și] să se căiască[31] și lăsați-l pe cel ce [cunoaște] să caute, să găsească și să se veselească.[32]

Iuda a spus: Iată, [eu] văd că toate lucrurile sunt [doar] ca semne pe [pământ] și de aceea au ajuns să fie astfel.

Apariția cuvântului

Stăpânul [a spus:] Când tatăl a întemeiat lumea, el [a adunat] o parte din apele ei, iar cuvântul[33] a venit din aceasta. [130] A[34] trecut prin multe [necazuri, dar] a fost înălțat mai mult decât calea [stelelor] ce înconjoară întregul pământ.[35]

[El a dat glas mai departe:][36] Apa adunată [deasupra] este dincolo de stele, iar [dincolo] de apă <se află> un foc mare ce le încercuiește asemenea unui zid. Răstimpurile [au început a fi măsurate] odată ce multe dintre ființele [care] se aflau înăuntru se despărțiseră de restul.

Când [cuvânt]ul a fost întemeiat, el a privit [către jos]. Tatăl i-a spus: Du-te, [trimite ceva] de la tine astfel încât [pământul] să nu fie în nevoie de la neam la [neam și] de la vârstă la vârstă.

Deci [el] a trimis de la sine izvoare de lapte, izvoare de miere, untdelemn, vin și roade bune și gusturi încântătoare și rădăcini sănătoase [pentru ca] pământul să nu ducă lipsă de la neam [la] neam și de la vârstă la vârstă.

Cuvântul este deasupra ... [131] a stat [și] și[-a arătat] frumusețea ... Și afară [era o mare lumină] mai strălucitoare [decât] cel aseme-

nea ei,[37] pentru că acela domnește asupra [tuturor] tărâmurilor de deasupra și de dedesubt. [Lumina a fost] luată de la foc și împrăștiată în [tăria][38] de deasupra și de dedesubt. Cele peste cerul de deasupra și pământul de dedesubt sunt legate de ele. Totul este legat de ele.

Când Iuda a auzit aceasta, s-a aplecat, a căzut în genunchi[39] și a înălțat laudă stăpânului.

Mântuitorul și ucenicii săi vorbesc despre sălașul vieții

Maria le-a zis fraților săi: Unde veți păstra [aceste] întrebări pe care i le puneți copilului [omenirii]?

Stăpânul i[-a spus]: Soră, [nimeni nu] poate întreba despre aceste lucruri [în afară de] cel care are un loc [132] pentru a le păstra în inimă. Un astfel de om poate părăsi [lumea] și intra în sălașul [vieții] și nu va fi oprit în această lume a sărăciei.[40]

Matei a spus: Stăpâne, vreau [să văd] acel sălaș al vieții [unde] nu este răutate, ci doar lumină curată.

Stăpânul a răspuns: Frate Matei, nu-l vei putea vedea [câtă vreme] porți carne.

Matei i-a spus: Stăpâne, [dacă] nu îl pot vedea, cel puțin lasă-mă să-l înțeleg.

Stăpânul a spus: Oricine s-a cunoscut pe sine[41] s-a văzut pe sine. Orice îi este dat aceluia să facă va face, deci un astfel de om a ajuns să [semene] cu sălașul[42] acela în bunătate[43].

Cum scutură cutremurul pământul?

Iuda a răspuns spunând: Grăiește-mi, stăpâne, cum scutură [cutremurul] atunci când scutură pământul?

Stăpânul a ridicat o piatră și a ținut-o în mâna sa. [El (133) i-a spus: Ce] țin în mână?

A răspuns: [Este] o piatră.

El le-a spus: Ce sprijină [pământ]ul este ceea ce sprijină şi cerul. Când un cuvânt vine din măreţie, el se va duce la ceea ce sprijină cerul şi pământul. Pământul nu se mişcă. Dacă s-ar mişca, s-ar nărui. Dar nu o face, astfel încât cel dintâi cuvânt să nu poată da greş. Cuvântul a întemeiat lumea şi a sălăşluit în ea şi ea i-a adulmecat mireasma.[44] Vă fac cunoscut vouă tuturor, voi, copii ai omenirii, toate lucrurile nemişcate, pentru că voi sunteţi din acel loc. Voi trăiţi în inimile celor care vorbesc deslușit cu bucurie şi în adevăr. Dacă cuvântul vine printre oameni din trupul tatălui, iar ei nu-l primesc, se va întoarce în sălaşul său.

Ajungerea la înţelegere

Cine [nu] cunoaşte lucrarea desăvârşirii nu cunoaşte nimic.

Cel ce nu se află în întuneric nu poate vedea [134] lumina.

Cel ce nu [înţelege] cum focul a venit întru fiinţă va arde în acesta necunoscându-i obârşia[45].

Cel ce nu înţelege mai întâi apa nu cunoaşte nimic, căci ce folos este pentru un astfel de om să fie botezat în ea?

Cel ce nu înţelege cum a venit întru fiinţă vântul ce suflă va fi suflat cu acesta.[46]

Cel ce nu înţelege cum trupul pe care îl poartă a venit întru fiinţă va pieri odată cu acesta.

Cum va putea cineva care nu-l cunoaşte pe fiul să-l cunoască pe [tatăl]?

Toate lucrurile sunt ascunse aceluia care nu cunoaşte rădăcina tuturor lucrurilor.

Cine nu cunoaşte obârşia răutăţii nu îi este străin.

Cei ce nu înţeleg cum au venit nu vor înţelege cum vor pleca, iar ei nu sunt străini acestei lumi care se va [înălţa pe sine] şi va fi înjosită.

El i[-a luat] pe Iuda, Matei şi Maria [135] [ca să le arate] mistuirea [cea din urmă] a cerului şi pământului, iar când şi-a aşezat [mâna] peste ei, aceia au nădăjduit că ar putea-o [vedea]. Iuda a privit în sus şi a văzut un ţinut al marii înălţimi şi a văzut ţinutul hăului de dedesubt.

Iuda i-a spus lui Matei: Frate, cine se poate sui la o asemenea înălţime sau coborî la hăul de dedesubt? Pentru că este mare foc acolo şi mare groază.

În acea clipă, un cuvânt[47] a ieşit din înălţimi. Pe când Iuda stătea acolo, el a văzut cum cuvântul [a pogorât].

El a întrebat cuvântul: De ce ai pogorât?

Copilul omenirii[48] le-a dat bineţe şi le-a spus: O sămânţă dintr-o putere avea lipsă şi s-a pogorât către hăul pământului. Măreţia şi-a amintit [de ea] şi a trimis [cuvântul la] ea. Cuvântul a înălţat sămânţa în preajma măreţiei, astfel încât [136] cel dintâi cuvânt să nu se poată rătăci.[49]

Ucenicii [săi] s-au minunat de tot ceea ce le-a spus şi au primit totul cu credinţă şi au înţeles că nu mai trebuia să se păzească de rău.

Atunci el le-a spus ucenicilor săi: Nu v-am grăit eu că asemenea scânteierii fulgerului şi tunetului ce este bun va fi înălţat la lumină?

Toţi ucenicii săi i-au înălţat laudă şi i-au spus: Stăpâne, înainte să te iveşti aici, cine era să te laude? Căci toate laudele sunt datorate ţie. Sau cine era să [te] binecuvânteze, pentru că toată binecuvântarea vine de la tine.

În timp ce stăteau acolo, el a văzut două duhuri ducând cu ele un singur suflet, şi s-a petrecut o mare străfulgerare. Un cuvânt a venit de la copilul omenirii, spunând: „Daţi-le veşmintele", iar cei mici au devenit asemenea celor mari. Ei erau [ca şi] aceia ce fuseseră primiţi în înalt; [137] nu era deosebire între ei.[50]

[Cuvinte]le pe care el le[-a rostit au dat credinţă] ucenici[lor].

Maria întreabă despre vedenii

Maria [i-a spus: Iată, eu] văd răul [ce lovește] de la început oamenii, când ei sălășluiesc împreună.

Stăpânul [i-] a spus: când îi vezi [înțelegi foarte mult]; ei [nu] vor [sta acolo]. Dar când îl vezi pe cel ce este veșnic, aceea este o mare vedenie.

Ei toți i-au spus: Lămurește-ne-o.

El le-a spus: Cum ați vrea s-o vedeți? [Într-]o vedere trecătoare sau într-o vedere veșnică?

El a spus mai departe: Faceți tot ce puteți mai bine ca să păstrați ce poate veni după [mine] și căutați-l și vorbiți prin acesta, astfel încât tot ce căutați să fie în bună înțelegere cu voi. Pentru că eu vă [spun], cu adevărat Dumnezeu cel viu [este] în voi, [138] [după cum și voi sunteți] în Dumnezeu.[51]

Iuda întreabă despre domniile lumii și despre veșminte

Iuda [a spus]: Cu adevărat vreau să învăț totul.

[Stăpân]ul i-a spus: [Dumnezeu] cel viu [nu] sălășluiește [în] tot [acest ținut] al lipsei.[52]

Iuda [a întrebat:] Cine [va domni asupra noastră?]

Stăpânul a răspuns: [Iată, aici sunt] toate lucrurile ce ființează [printre] ceea ce rămâne. Voi [domniți] asupra lor.

Iuda a spus: Dar, iată, domniile sunt asupra noastră, deci ele vor domni asupra noastră.

Stăpânul a răspuns: Voi veți domni deasupra lor, când veți lepăda pizma de la voi, vă veți îmbrăca în lumină și veți intra în odaia de nuntă.[53]

Iuda a întrebat: Cum [ne] vor fi aduse veșmintele?

Stăpânul a răspuns: Sunt unii care le vor da pentru voi și alții care [le] vor primi, [139] iar aceștia vă [vor dărui] veșmintele voas-

tre. Pentru că cine poate ajunge la acel loc? Este foarte [înspăimântător]. Dar veşmintele vieţii au fost date acestor oameni, întrucât ei cunosc calea pe care vor merge.[54] Într-adevăr este anevoios chiar şi pentru mine să ajung acolo.[55]

Maria rosteşte cuvinte de înţelepciune

Maria a spus: Deci
Răutatea fiecărei zile <este de ajuns>.[56]
Lucrătorii sunt vrednici de hrana lor.[57]
Ucenicii se asemuiesc cu învăţătorii lor.[58]
Ea a rostit aceste vorbe ca o femeie care le-a înţeles pe toate.[59]

Ucenicii întreabă despre plinătate şi lipsă, viaţă şi moarte

Ucenicii l-au întrebat: Ce este plinătatea şi ce este lipsa?

El le-a răspuns: Voi sunteţi din plinătate şi vă aflaţi într-un loc al lipsei. Şi, iată, lumina lui s-a revărsat asupra mea.

Matei a întrebat: Grăieşte-mi stăpâne, cum pier morţii şi cum de trăiesc cei vii? [140]

Stăpânul a spus: M[-ai] întrebat despre nişte vorbe adevărate pe care ochiul nu le-a văzut, nici eu nu le-am auzit decât de la tine.[60] Dar vă spun, când ceea ce mişcă pe cineva dispare, acela va fi numit mort. Iar când ce trăieşte părăseşte ce este mort, acela va fi numit viu.

Iuda a întrebat: De ce cu adevărat unii <mor>, iar unii trăiesc?

Stăpânul a spus: Ce este din adevăr nu moare, ce este din femeie moare.[61]

Maria a întrebat: Grăieşte-mi, stăpâne, de ce am venit în acelaşi loc, să câştig sau să pierd?[62]

Stăpânul a răspuns: Tu arăţi belşugul celui ce descoperă.

Maria l-a întrebat: Stăpâne, atunci este vreun loc părăsit sau fără adevăr?

Stăpânul a răspuns: Locul în care eu nu sunt.

Maria a spus: Stăpâne, tu eşti nemaipomenit şi minunat [141] şi [asemenea unui foc mistuitor] pentru cei ce nu [te] cunosc.

Matei a întrebat: De ce nu mergem numaidecât la locul nostru de odihnă?[63]

Stăpânul a spus: Când veţi lăsa în urmă aceste poveri.

Matei a întrebat: Cum se uneşte micul cu marele?

Stăpânul a spus: Când veţi lăsa în urmă ce nu vă poate însoţi, atunci vă veţi odihni.[64]

Maria şi ceilalţi ucenici vorbesc cu stăpânul despre viaţa adevărată

Maria a spus: Vreau să înţeleg toate lucrurile [întocmai aşa cum] sunt.

Stăpânul a spus: pentru cine caută viaţă, aceasta este averea sa, căci [odihna] lumii este mincinoasă, iar aurul şi argintul său sunt amăgitoare.[65]

Ucenicii săi l-au întrebat: Ce trebuie să facem pentru ca lucrarea noastră să fie desăvârşită?

Stăpânul le[-a spus]: Fiţi pregătiţi în orice împrejurare. Binecuvântaţi fie cei care au aflat [142] [încleştare]a [şi au văzut] lupta cu ochii lor. Ei nu au ucis şi nici nu [au] fost ucişi, dar au ieşit învingători.

Iuda a întrebat: Grăieşte-mi, stăpâne, care este începutul drumului?[66]

El a spus: Dragostea şi bunătatea. Dacă vreuna dintre acestea ar fi fost printre domnii, răutatea nu ar fi fost niciodată.

Matei a spus: Stăpâne, ai vorbit fără greutate despre sfârşitul lumii.

Stăpânul a spus: Aţi înţeles toate lucrurile pe care le-am grăit şi le-aţi primit cu credinţă. Dacă le cunoaşteţi, ele sunt ale voastre. Dacă nu, ele nu sunt ale voastre.

Ei l-au întrebat: Către ce loc mergem?

Stăpânul le-a spus: Staţi în locul la care puteţi ajunge.

Maria a întrebat: Totul astfel rânduit este văzut?

Stăpânul a spus: V-am grăit, cel care poate vedea descoperă.

Cei doisprezece ucenici ai săi l-au întrebat: Stăpâne, [cu] [143] seninătate... învaţă-ne...

Stăpânul a spus: [Dacă aţi înţeles] tot ce [v-]am [grăit], veţi [deveni fără de moarte, pentru că] voi ....[67]

Maria a spus: Voi [vorbi] un singur lucru stăpânului, despre taina adevărului. Întru aceasta răbdăm şi întru aceasta apărem celor ce sunt ai lumii.

Iuda i-a spus lui Matei: Vrem să înţelegem cu ce fel de veşminte vom fi îmbrăcaţi când vom părăsi stricăciunea [cărni]i?

Stăpânul a spus: Domniile şi vechilii[68] au veşminte ce le sunt date doar pentru o vreme şi care nu durează, dar voi, fiind copii ai adevărului, nu vă veţi îmbrăca cu aceste veşminte ce durează doar pentru o vreme, ci vouă vă zic, veţi fi binecuvântaţi când vă veţi dezbrăca de veşmintele voastre. Pentru că nu este mare lucru [144] [a da la o parte ce este] din afară.[69]

...[70] a spus: Vorbesc şi primesc ...?

Stăpânul a spus: Da, [cel care] îl [primeşte] pe tatăl vostru [cu chibzuinţă].[71]

Maria îl întreabă pe stăpân despre grăuntele de muştar

Maria a întrebat: [De ce] fel este grăuntele de muştar?[72] Este din cer sau este din pământ?

Stăpânul a spus: Când tatăl a zidit lumea pentru sine, el a lăsat multe lucruri cu mama a toate. De aceea el seamănă şi lucrează.[73]

Iuda a spus: Ne-ai grăit aceasta de la mintea adevărului. Când ne rugăm, cum ar trebui să ne rugăm?

Stăpânul a spus: Rugaţi-vă în locul în care nu este nici o femeie.

Matei spune: El ne grăieşte, „ Rugaţi-vă în locul în care nu este nici o femeie." Ceea ce înseamnă: nimiciţi lucrările femeii,[74] nu pentru că ar fi un alt fel de naştere,[75] ci pentru că ar trebui să se oprească [din a naşte].

Maria a spus: Vor fi nimicite?

Stăpânul a spus: [Tu] ştii că vor pieri [încă o dată], [145] iar [lucrările femei]i [de aici] vor fi [nimicite de asemeni].[76]

Iuda [i-]a spus [lui Matei]: Lucrările [femei]i vor pieri. [Atunci] domniile vor [da chemare în ţinuturile lor], iar noi vom fi pregătiţi pentru ele.

Stăpânul a spus: [Vă] vor vedea ele [şi vor] vedea [ele] pe acei ce vă vor primi? Iată, un cuvânt adevărat[77] vine de la tatăl către hău în tăcere, cu o strălucire, şi este rodnic.[78] Îl văd ele sau îl înfrâng? Nu, voi cunoaşteţi mai pe deplin [calea] pe care [nici îngerul] şi nici stăpânirea nu o cunoaşte. Este calea tatălui şi a fiului, întrucât cei doi una sunt. Iar voi veţi străbate [cale]a pe care aţi ajuns să o cunoaşteţi. Chiar dacă domniile se vor mări, ele nu vor putea să o ajungă. [Adevăr] grăiesc vouă, este anevoios chiar pentru mine să ajung acolo.[79] [146]

[Maria] l-a întrebat pe [stăpân]: Dacă lucrările [sunt nimicite, ce] nimiceşte [în fapt] o lucrare?

[Stăpânul a spus:] Ştiţi că [atunci când o] voi nimici, [oamenii] se vor duce la locurile lor.

Iuda a spus: Cum este duhul dezvăluit?

Stăpânul a spus: Cum [este] sabia [dezvăluită]?

Iuda a spus: Cum este lumina dezvăluită?

Stăpânul a spus: [Este dezvăluită] veşnic prin sine.

Iuda a întrebat: Cine cui iartă lucrările? Lucrările [iartă] lumea sau lumea iartă lucrările?

Stăpânul [a răspuns]: Cine [cunoaşte]? Pentru că este de datoria celui care a ajuns să cunoască lucrările să facă [voia] tatălui.

Încheiere

Cât despre voi, lucrați din greu să vă dezbărați de [mânie] și pizmă și dezgoliți-vă de [lucrările] voastre și nu ... [147] dojană ... Pentru că [vă] spun, ... primiți ... o mulțime ... cel care a căutat, [aflând viața cea adevărată]. Acesta va [ajunge la odihnă și] va trăi în veci. [Vouă vă] spun, [păziți-vă] ca să nu [vă] duceți duhurile și sufletele în rătăcire.[80]

[Dialogul] Mântuitorului

PARTEA A ZECEA

A doua cuvântare a marelui Set

A doua cuvântare a marelui Set, tradiţional intitulată „Al doilea tratat (sau Logos) al marelui Set" este un discurs sau mesaj al lui Iisus despre cunoaşterea mântuitoare şi adevăratul înţeles al răstignirii în faţa recent apărutei teologii a bisericii ortodoxe. Titlul, redat în întregime în limba greacă la sfârşitul documentului, denumeşte scrierea „Al doilea *Logos*". În contrast aparent cu cea dintâi cuvântare, la care s-ar putea face referire la început: „Am rostit o cuvântare pentru slava tatălui...". În ambele cazuri, cuvântarea poate fi un cuvânt rostit – în speţă, un cuvânt rostit care a fost aşezat în scris. Dacă interpretarea este corectă, această scriere constă într-un al doilea discurs sau mesaj al marelui Set. Titlul se mai poate referi la *logosul* personificat, cuvântul divin, ca în Ioan 1 şi multe texte gnostice. Marele Set, amintit doar în titlu, este o personalitate de prim rang în alte texte gnostice, mai ales setiene, cum ar fi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*. În tradiţia setiană creştină, figura cerească a lui Set poate ajunge la exprimare în persoana lui Hristos, care ar putea fi întruparea lui Set. Astfel, *A doua cuvântare a marelui Set* poate fi înţelesă ca al doilea discurs sau mesaj rostit de Iisus, manifestarea ceresculuiSet.

De-a lungul cuvântării, vorbitorul este însuşi Iisus. El proclamă vestea cea bună a mântuirii la persoana I singular, astfel

încât textul se prezintă ca vestea cea bună după Iisus. Acesta arată că el este cu măreția duhului – adică cu Dumnezeu – și că s-a pogorât în această lume, „și-a însușit un sălaș trupesc și a izgonit pe cel care locuia înainte acolo", pătrunzând înăuntru (51). Domniile lumii au fost încurcate și tulburate de străinul divin din mijlocul lor, deși cel puțin una dintre puteri, al cărei nume este Adonaios și care este cunoscută din alte texte gnostice, inclusiv setiene, nu s-a alăturat celorlalți arhonți în împotrivirea lor față de Iisus. Numele lui Adonaios provine din Adonai, cuvânt ebraic pentru „domnul meu", iar Adonaios pare a fi aici domn al iudeilor. Ca și în textul gnostic *Despre obârșia lumii*, Adonaios este un arhonte bun.

Restul domniilor lumii au încercat să-l ucidă pe Iisus, dar în ignoranța lor nu au fost în stare s-o facă. Iisus spune:

> *Moartea pe care ei cred că am pătimit-o ei au pătimit-o, în greșeala și orbirea lor. Și-au pironit omul până la moartea lor. Gândurile ce le aveau nu m-au atins, căci erau surzi și orbi. Făcând aceste lucruri, ei au rostit judecată împotriva lor înșile. Cât despre mine, ei m-au văzut și m-au pedepsit, dar altcineva, tatăl lor, a băut fierea și oțetul; nu am fost eu acela. Ei m-au lovit cu biciul, dar altcineva, Simon, a purtat crucea pe umeri. Altcineva a purtat cununa de spini; iar eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură și rodul greșelii și îngâmfării lor. Râdeam de necunoașterea lor (55, 56).*

Conducătorii și membrii recent apărutei biserici ortodoxe, continuă să spună Iisus, se concentrează în mod eronat asupra istoriei răstignirii, pe care nu o înțeleg cum se cuvine, bazându-și teologia pe aceasta. Asemenea lui Pavel, ei pretind că botezul înseamnă a muri cu Hristos, dar Hristos însuși spune în textul de față că adevăratul botez înseamnă ca oamenii să ajungă a fi în Hristos, iar Hristos în ei. „Scriptura privind nerostita apă ce o

folosim este acest cuvânt: Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în> voi, fără de înşelăciune." (49, 50). În cadrul nou-apărutei biserici ortodoxe, oamenii predică „învăţătura unui mort" (60), comportându-se într-un mod supus Legii, astfel încât ei se află în robie, deşi unii folosesc numele lui Hristos şi pretind a fi susţinători ai lui Hristos. De fapt, ei slujesc doi stăpâni, Hristos şi Yaldabaoth, domnul lumii, ba mai mult, probabil chiar şi pe tovarăşii lui Yaldabaoth din birocraţia cosmică. Mai departe, Iisus spune: Yaldabaoth este o glumă, aşa cum sunt toţi aceia, de la Adam la Ioan Botezătorul, care sunt slugile lui Yaldabaoth. Aşa-numiţii creştini sunt chiar aceia care, împreună cu cei ignoranţi, se împotrivesc membrilor desăvârşitei adunări sau bisericii. În acest fel, *A doua cuvântare a marelui Set*, asemenea textelor valentiniene, poate sugera o împărţire tripartită a oamenilor în necunoscători (oameni ai trupului), creştini obişnuiţi (oameni ai sufletului) şi membri ai adunării desăvârşite – gnosticii (oameni ai duhului).

Conform *Celei de-a doua cuvântări a marelui Set*, Iisus afirmă că a venit la ai săi şi s-a unit cu ei. El spune: „Gândul nostru a fost una cu gândul lor, deci ei au înţeles ce spuneam" (59). În cuvânt şi pace, ei s-au unit în *gnōsis*-ul lui Iisus, iar acesta încheie:

> *Ei au ajuns să cunoască pe deplin şi pe de-a-ntregul că cel ce este este unu şi toate sunt una. Ei au fost învăţaţi despre Unu, despre adunare şi cei din adunare. Pentru că tatăl a toate este nemăsurat şi nemişcat, minte, cuvânt, împărţire, gelozie, foc, şi totuşi este doar unu, totul în toate într-un singur început, pentru că toate sunt de la un singur duh.*

A doua cuvântare a marelui Set se găseşte în Codexul VII de la Nag Hammadi, Tratatul II. A fost tradusă în limba coptă, dar originar a fost compusă în greacă. Varianta în limba coptă este greu de înţeles şi tradus, multe pasaje rămânând obscure. Gregory

Riley susține că textul ar fi fost scris în a doua jumătate a secolului al II-lea, probabil în Alexandria, iar opinia sa este la fel de valabilă ca oricare alta.

Lecturi suplimentare: Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*; Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des großen Set"; Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set".

A doua cuvântare a marelui Set

sau

Al doilea tratat al marelui Set[1]

(NHC VII,2)

Măreţia desăvârşită, mama şi Mântuitorul

Măreţia desăvârşită se află în odihnă în lumina nerostită, în adevăr, mama tuturor. Întrucât eu[2] singur sunt desăvârşit, voi toţi puteţi ajunge la mine datorită cuvântului. Pentru că eu sălăşluiesc cu toată măreţia duhului care este prieten atât nouă, cât şi alor noştri.

Cuvântul şi botezul

Am rostit o cuvântare[3] pentru slava tatălui nostru, prin bunătatea sa şi gândul său nepieritor, iar acest cuvânt vine de la el. Este potrivit robiei a spune: vom muri cu Hristos,[4] adică cu gândul nepieritor şi nepângărit. Ce minune de necuprins cu mintea! Scriptura privind nerostita apă ce o folosim este acest cuvânt: Eu sunt în voi şi voi sunteţi în mine, după cum tatăl este în mine <şi în> voi, [50] fără de înşelăciune.[5]

Să ne strângem într-o adunare.[6] Să cercetăm această făptură a sa[7] și să trimitem pe cineva, după cum și el a cercetat gânduri[8] în ținuturile de jos.[9]

Am spus aceasta tuturor celor din întreaga adunare întinsă a măreției, astfel încât ei s-au veselit și întreaga casă a tatălui adevărului s-a veselit. Întrucât sunt dintre ei, le-am amintit de gândurile care veniseră de la duhul neprihănit și se pogorâseră la apă – adică la ținuturile de jos. Un singur gând era în toate, căci venea dintr-o singură obârșie. Ele mi-au arătat hotărârea lor, iar eu am încuviințat și am ieșit să descopăr slavă alor mei, prietenilor mei în duh.

Cei din lume au fost pregătiți prin voia surorii noastre Sophia[10], a cărei nesocotință[11] a fost fără de vicleníe. Ea nu a fost izgonită, nici nu a cerut ceva de la tărâmul a toate, măreția adunării și plinătatea,[12] când a venit întâia oară [51] să pregătească locuințe și case pentru copilul luminii. Din stihiile de jos ea și-a făcut tovarăși să zidească sălașe trupești pentru ei, dar în slava lor deșartă au căzut în ruină. Însă cei din lume au ajuns să viețuiască[13] în aceste locuințe. Și întrucât au fost pregătiți de Sophia, ei sunt gata de a primi cuvântul mântuitor al nerostitului Unu[14] și măreția adunării tuturor celor care sunt încă în așteptare și a celor care sunt de pe acum în mine.

Venirea în această lume

Mi-am însușit un sălaș trupesc, am izgonit pe cel care locuia înainte acolo și am pătruns înlăuntru.[15] Întreaga mulțime a domniilor era tulburată și toate cele materiale ale domniilor și puterilor născute din pământ au început să se cutremure la vederea chipului cu mai multe înfățișări.[16] Eu eram în el și nu arătam asemenea celui care locuia înainte acolo. El era [52] lumesc, dar eu, eu sunt de deasupra cerurilor. Nu i-am înfruntat cu dispreț și am ajuns cel uns[17],

dar nici nu m-am descoperit lor în dragostea venind de la mine. Ci le-am descoperit că sunt un străin de ţinuturile de jos.

Neliniște și tulburare în lume

A fost o mare tulburare, cu încurcătură și neliniște, în întreaga lume și în sfatul domniilor.

Unii au fost încredinţaţi când au văzut faptele măreţe pe care le-am împlinit. Ei sunt din spiţa lui Adonaios[18] și se trag din cel care a fugit de la tronul Sophiei nădejdii, căci ea dăduse mai înainte lămurire cu privire la noi și la toţi cei cu mine.[19] Toţi umblau de colo-colo.

Alţii s-au grăbit să îmi dea tot felul de pedepse de la domnul lumii și părtaşii săi. Erau cu mintea neobosită la ce ar putea să urzească împotriva mea. Ei credeau că măreţia lor era totul și au grăit totodată minciuni despre fiinţa omenească[20] și întreaga măreţie [53] a adunării. Erau neputincioși să cunoască pe tatăl adevărului, fiinţa omenească a măreţiei. Ei și-au însuşit pe nedrept numele prin stricăciune și necunoaştere, <printr->[21]o pară de foc și un vas zidit pentru nimicirea lui Adam, făcut să ascundă pe toţi cei care sunt de asemeni ai lor.

Domniile din tărâmul lui Yaldabaoth au dezvăluit rotirea îngerilor.[22] Aceasta este ceea ce omenirea căuta, ca ei să nu cunoască pe adevăratul om, căci Adam, făptura plămădită, li s-a ivit. Astfel, în toate locuinţele lor era neliniște și teama că îngerii ce-i înconjoară ar putea să le stea împotrivă.

Pentru cei înălţând laudă am murit, deși nu aievea, ca arhanghelii lor să fie fără de folos.

Trufia domniei lumii

Apoi glasul domniei lumii a vestit îngerilor: „Eu sunt Dumnezeu și nu este altul în afară de mine.“[23] Am râs din toată inima când am

cugetat la cât de îngâmfat era. El o ţinea întruna, iarăşi şi iarăşi, „Cine [54] este fiinţa omenească?“[24] Întreaga ceată a îngerilor săi, care îl văzuse pe Adam şi sălaşul său, a râs de neînsemnătatea acestuia. Astfel, gândul lor s-a întors de la cereasca măreţie, care este adevăratul om, al cărei nume l-au văzut în neînsemnătatea unui sălaş. Ei sunt josnici, fără de simţire în gândul lor gol, în râsul lor, şi astfel au fost stricaţi.

Întreaga măreţie de tată a duhului se afla în odihnă în ţinuturile sale, iar eu eram cu acesta, întrucât am gândul unei singure purcederi din cei veşnici şi necunoscuţi, neprihăniţi şi nemăsuraţi. Am tulburat şi înspăimântat întreaga mulţime a îngerilor şi pe domnul lor şi am aşezat un mic gând în lume. Am cercetat totul cu foc şi pară prin gândul meu, iar tot ce au făcut au făcut prin mine.

A fost necaz şi vrajbă în jurul serafilor şi heruvinilor, a căror slavă va pieri, [55] şi zarvă în jurul lui Adonaios, în toate părţile, şi în jurul sălaşului lor, până la domnul lumii care a spus: „Să punem mâna pe el!“ Alţii au spus: „Această urzeală nu va ţine.“ Căci Adonaios mă cunoaşte prin nădejde.[25]

În gura leilor

Am fost în gura leilor.[26] Ei au uneltit împotriva mea, ca să stăvilească nimicirea greşelii şi nebuniei lor, dar nu m-am lăsat în mâna lor, aşa cum uneltiseră. Nu am pătimit nici un rău. Deşi m-au pedepsit, nu am murit aievea, ci doar a părut, ca să nu fiu făcut de ocară de către ei, ca şi cum ar fi o parte din mine. M-am slobozit de ocară şi nu am ajuns laş din pricina a ce mi-au făcut. Aş fi ajuns înlănţuit de teamă, dar am pătimit doar în ochii şi gândul lor, ca nimic să nu se mai poată vreodată spune despre ei. Moartea pe care ei cred că am pătimit-o ei au pătimit-o, în greşeala şi orbirea lor. Şi-au pironit omul până la moartea lor. Gândurile ce le aveau nu m-au atins, [56] căci erau surzi şi orbi. Făcând aceste lucruri, ei au

rostit judecată împotriva lor înşile. Cât despre mine, ei m-au văzut şi m-au pedepsit, dar altcineva, tatăl lor, a băut fierea şi oţetul; nu am fost eu acela. Ei m-au lovit cu biciul, dar altcineva, Simon,[27] a purtat crucea pe umeri. Altcineva a purtat cununa de spini; iar eu eram în înalt, batjocorind toată lipsa de măsură şi rodul greşelii şi îngâmfării lor. Râdeam de necunoaşterea lor.[28]

Pogorârea trecând dincolo de domnii

Le-am adus toate puterile sub stăpânire. Când m-am pogorât, nimeni nu m-a văzut, căci îmi schimbam înfăţişările din înalt, luând chip după chip, astfel încât atunci când am fost la poarta lor le-am luat asemănarea.[29] Am trecut de ei în linişte. Le-am văzut tărâmurile, dar nu am fost înfricoşat sau ruşinat, căci eram neprihănit. Le vorbeam şi mă amestecam cu ei, prin cei care sunt ai mei. Am călcat în picioare gelozia celor care [57] sunt aspri cu ei şi am stins focul. Făceam toate acestea din voia mea, spre a desăvârşi ce am voit, în voia tatălui de sus.

Ridicarea copilului măreţiei din ţinuturile de jos

Noi am adus la înălţime copilul măreţiei, ascuns în ţinuturile de jos. Acolo sunt, în tărâmurile veşnice pe care nimeni nu le-a văzut sau înţeles, unde este nunta cămăşii de nuntă. Este nunta cea nouă, nu cea veche, şi ea nu piere, căci noua odaie a nunţii este din ceruri şi este desăvârşită.[30]

După cum am arătat, sunt trei căi, iar aceasta este o taină nepângărită în duhul tărâmurilor veşnice, care nu este nimicit, împărţit, nici chiar prilej de vorbă, pentru că este de neîmpărţit, atotcuprinzător şi neschimbător. Sufletul din înălţimi nu va vorbi aici despre greşeală, nici nu se va îndepărta de aceste tărâmuri care sunt aici. El[31] va fi

dus afară, când va fi slobozit şi cinstit în lume, şi va sta [58] în faţa tatălui, fără greutate sau teamă, în veci în strânsă legătură cu mintea puterii desăvârşite. Aceştia mă vor vedea de pretutindeni fără vrăjmăşie, căci ei mă văd şi sunt văzuţi, unindu-mă cu ei. Ei nu m-au făcut de ruşine şi nu au fost ruşinaţi. Nu le-a fost teamă în preajma mea, vor trece de fiecare poartă fără teamă şi vor fi desăvârşiţi în cea de-a treia slavă.[32]

Tâlcul răstignirii

Lumea nu a fost primitoarea preamăririi mele văzute, a treia mea cufundare într-un chip văzut.[33] Flacăra celor şapte stăpânii a fost stinsă, soarele puterilor domniilor a apus, întunericul i-a copleşit, iar lumea a ajuns sărăcită. Ei l-au legat pe acesta cu multe legături, l-au pironit pe cruce şi l-au ţintuit cu patru cuie din aramă. El a sfâşiat catapeteasma templului cu mâinile sale. Un cutremur a zguduit haosul pământului, pentru că sufletele morţilor au fost slobozite şi înviate şi au ieşit din morminte. Ele au înlăturat [59] gelozia necunoscătoare şi lipsa de pătrundere din mormintele celor morţi şi s-au îmbrăcat în omul cel nou. Veniseră să cunoască pe cel binecuvântat, cel desăvârşit al veşniciei, tatăl de necuprins cu mintea şi lumina fără de sfârşit. Iată ce sunt eu.[34]

Când am venit la ai mei şi i-am unit cu mine, nu a fost nevoie de multe cuvinte. Gândul nostru era una cu gândul lor, deci au înţeles ce spuneam. Noi am pus la cale nimicirea domniilor, iar prin aceasta am făcut voia tatălui. Iată ce sunt eu.

Înfruntat şi prigonit în lume

Când ne-am părăsit sălaşul şi ne-am pogorât la această lume, fiind întrupaţi în ea, am fost urâţi şi prigoniţi atât de cei necunoscători[35], cât şi de cei care-şi zic îmbogăţiţi cu numele lui Hristos,[36] deşi sunt

îngâmfaţi şi necunoscători. Asemenea dobitoacelor fără de judecată, ei nu ştiu cine sunt. Ei urăsc şi prigonesc pe cei pe care eu i-am slobozit.[37] De şi-ar închide măcar gura aceşti oameni, ar plânge şi s-ar văicări în zadar, căci [60] ei nu m-au cunoscut cu adevărat, ci au slujit la doi stăpâni[38] – ba chiar la mai mulţi.[39] Însă voi veţi fi învingători în toate, în întrecere, lupte şi dezbinare, cu gelozie şi mânie. În cinstirea dragostei noastre, noi suntem neprihăniţi, curaţi şi buni, având mintea tatălui într-o nerostită taină.

Vrăjmaşii sunt neînsemnaţi şi necunoscători

A fost o glumă, vă spun vouă, a fost o glumă. Domniile nu ştiu că toată aceasta este o unire nerostită a adevărului nepângărit, cum este printre copiii luminii. Ei au maimuţărit-o şi vestesc crezul unui mort,[40] alături de învăţături mincinoase care batjocoresc slobozenia şi curăţia desăvârşitei adunări. În crezul lor, se leagă singuri de teamă, robie, griji lumeşti şi de închinări necuvenite, căci sunt necunoscători şi fără însemnătate. Ei nu primesc firea aleasă a adevărului. Ei urăsc pe cel al căruia sunt şi iubesc pe cel al căruia nu sunt.

Lor le lipseşte [61] cunoaşterea[41] măreţiei care este de sus, din izvorul adevărului, şi nu din robie, gelozie, teamă şi dragoste faţă de cele lumeşti. Cu îndrăzneală şi slobozi, ei folosesc ce nu este al lor şi ce este al lor. Ei nu râvnesc din pricina stăpâniei şi a legii lor care ţinteşte la ce ei poftesc.[42] Iar cei care sunt fără lege se află la mare strâmtoare: ei nu o au şi totuşi poftesc. Aceştia îi amăgesc pe cei care prin ei se aseamănă celor care îşi au adevărul slobozeniei, astfel încât să ne pună sub jug şi să ne pedepsească cu nelinişte şi teamă.[43] Unul este supus robiei, altul este stăpânit de Dumnezeu prin ameninţări şi silnicie.

Însă cei cu firea aleasă ai tatălui nu sunt stăpâniţi, căci se stăpânesc singuri prin ei înşişi, fără poruncă sau silnicie. Ei sunt ai gândului tatălui şi sunt una cu voia lor, ca tatăl să fie desăvârşit şi neînfăţişat prin [62] apa cea vie.

Oamenii desăvârşiţi care vieţuiesc în potrivire şi cu prietenie

Fiţi înţelepţi printre ai voştri, nu doar în cuvinte auzite, ci şi în fapte, în cuvinte împlinite. Astfel, cei desăvârşiţi sunt vrednici să fie aşezaţi şi uniţi cu mine, şi nu vor avea vrăjmăşie. Cu bună prietenie fac totul prin cel care este bun, pentru că aceasta este unirea adevărului, ca oamenii să nu aibă vrăjmaşi. Dacă cineva pricinuieşte dezbinare, ei nu învaţă înţelepciunea, căci pricinuiesc dezbinare şi nu sunt prieteni. Sunt vrăjmaşi. Dar cei care vieţuiesc în potrivirea şi prietenia dragostei de frate şi soră, firesc şi nu doar din nevoie, în întregime şi nu doar în parte, ei oglindesc cu adevărat voia tatălui. Aceasta este dragostea atotcuprinzătoare şi desăvârşită.

Adam şi urmaşii săi au fost o glumă

Adam a fost o glumă.[44] A fost zidit cu înşelăciune de către domnul celui de-al şaptelea tărâm[45], sub chip omenesc, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei.[46] Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit.

Avraam a fost o glumă, aşa cum au fost Isac şi Iacov, căci ei au fost numiţi cu înşelăciune patriarhi de către domnul celui de-al şaptelea tărâm, ca şi cum [63] ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit.

David a fost o glumă, căci fiul său a fost numit copil al omenirii[47] şi i s-a dat puterea de către domnul celui de-al şaptelea tărâm, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi ai mei. Noi suntem fără vină faţă de el; noi nu am păcătuit.

Solomon a fost o glumă, căci s-a făcut trufaş prin domnul celui de-al şaptelea tărâm şi a crezut că a fost cel uns,[48] ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el; eu nu am păcătuit.

Cei doisprezece proroci au fost o glumă, căci s-au ivit ca maimuţăreli ale adevăraţilor proroci. Ei au venit cu înşelăciune prin domnul celui

de-al şaptelea tărâm, ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit.

Moise a fost o glumă, numit rob credincios[49] şi prieten.[50] Mărturia despre el a fost mincinoasă, căci nu m-a cunoscut nicicând. El nu m-a cunoscut şi nimeni dintre cei dinaintea lui, de la Adam la Moise şi Ioan Botezătorul, nu ne-a cunoscut pe mine sau [64] pe fraţii mei. Ei au avut poruncă de la îngeri să se supună la legi ale hranei şi robiei amare. Ei nu au cunoscut adevărul şi nici nu o vor face, căci sufletele lor sunt înrobite şi nu vor putea afla nicicând o minte slobodă spre a cunoaşte, până când vor ajunge să-l cunoască pe copilul omenirii. Datorită tatălui meu am fost cel pe care lumea nu l-a cunoscut, şi din această pricină s-a ridicat împotriva mea şi a fraţilor mei. Dar noi suntem fără vină faţă de ea; noi nu am păcătuit.

Domnia lumii este o glumă

Domnia lumii a fost o glumă, căci a spus: „Eu sunt Dumnezeu şi nimeni nu este mai mare decât mine. Eu singur sunt tată şi domn şi nu este altul în afara mea. Eu sunt un dumnezeu gelos şi pun păcatele părinţilor pe seama copiilor până la al treilea şi al patrulea neam",[51] ca şi cum ar fi ajuns mai puternic decât mine şi fraţii mei. Noi suntem fără vină faţă de el şi nu am păcătuit. Astfel, am stăpânit pe deplin crezul său, dar el este îngâmfat şi se împotriveşte tatălui nostru. Deci prin prietenia noastră i-am înfrânt crezul, căci este trufaş, îngâmfat şi se împotriveşte tatălui nostru. El a fost o glumă, cu [65] judecata sa şi cu prorocii săi mincinoşi.

Eu sunt Hristos

O, voi, care nu puteţi vedea! Voi nu pricepeţi că din pricina vorbirii voastre acesta este unul necunoscut. Nici nu l-au cunoscut sau

înţeles aceia vreodată. Ei nu au vrut să asculte la adevăratele vorbe despre el şi astfel au folosit judecata lor fără de lege şi şi-au ridicat mâinile murdare şi ucigaşe împotriva sa, ca şi cum ar fi lovit văzduhul. Cei fără de minte şi orbi vor fi mereu fără de minte, mereu robi ai legii şi ai temerii lumeşti.

Eu sunt Hristos, copilul omenirii, unul dintre voi care este înlăuntrul vostru. Pentru voi sunt dispreţuit, ca voi să lepădaţi ce este nestatornic. Nu fiţi femei, căci veţi da naştere la rău şi la cele ce-i sunt deopotrivă: gelozie, vrajbă, mânie, furie, necinste, lăcomie.[52]

Pentru voi sunt o nerostită taină. Odată, înainte de întemeierea lumii, când întreaga adunare din tărâmul celor opt[53] s-a întrunit [66] şi au făcut pregătiri, ei s-au unit în căsătorie duhovnicească.[54] Căsătoria a fost săvârşită în aceste locuri nerostite, cu mijlocirea unui cuvânt viu, prin Iisus mijlocitorul, care sălăşluieşte în toţi şi domneşte asupra lor cu dragoste adâncă şi curată.[55] El s-a preschimbat şi s-a înfăţişat ca o singură întruchipare a tuturor, ca gând, tată, Unu. El a stat deoparte, căci s-a ivit prin sine.

El este viaţă,
el, de la tatăl adevărului,[56]
nerostit, desăvârşit,
tatăl celor de acolo,
unirea păcii,
prieten al celor buni,
viaţă veşnică şi bucurie nepătată,
în potrivirea desăvârşită a vieţii şi credinţei,
prin veşnica viaţă
ca tată, mamă, soră
şi înţelepciune
a cuvântului.
Aceştia erau una cu mintea
care se dăruieşte,
care se va dărui

în unire plină de bucurie.
El este preacinstit [67]
și ascultă cu credință
de Unu.

Aceasta este
în firea de tată, mamă și frate
a cuvântului
și înțelepciune.
Aceasta este o nuntă a adevărului,
odihna nestricăcioasă,
într-un duh al adevărului,
în fiece minte,
lumină desăvârșită
în nenumita taină.

Aceasta nu se petrece și nu se va petrece printre noi, în ținuturile și sălașurile unde este vrajbă și tulburare a păcii, ci este unire, un praznic al dragostei[57], și toate sunt împlinite în cel ce este. Totodată, această dragoste se găsește în ținuturile de sub cer care sunt unite cu tărâmurile din înalt. Cei care au ajuns să mă cunoască prin mântuire și unire și cei care au viețuit întru slava tatălui și adevărului fuseseră cândva despărțiți, dar au fost uniți cu Unu prin cuvântul cel viu.

Eu sunt cu cei care sunt prieteni

Eu sunt în duh și adevăr ca mamă, unde este unirea, și sunt cu cei care sunt mereu prieteni unii altora. Ei nu știu nimic de vrajbă și răutate, ci sunt uniți [68] prin cunoașterea mea[58] în cuvânt și pace, care sălășluiește pe de-a-ntregul cu fiecare și în fiecare. Cei care au luat asemănarea chipului meu vor lua asemănarea cuvântului

meu şi vor apărea în veci în lumină, în prietenie duhovnicească împărtăşită. Ei au ajuns să cunoască pe deplin şi pe de-a-ntregul că cel ce este este unu şi toate sunt una. Ei au fost învăţaţi despre Unu, despre adunare şi cei din adunare. Pentru că tatăl a toate este nemăsurat şi nemişcat, minte, cuvânt, împărţire, gelozie, foc şi totuşi este doar unu, totul în toate într-un singur început, pentru că toate sunt de la singur duh.

De ce nu mi-aţi cunoscut taina?

O, voi, care nu puteţi vedea! Oare de ce nu mi-aţi cunoscut taina? Domniile din preajma lui Yaldabaoth au fost nesupuse din pricina gândului care s-a pogorât la acesta de la Sophia, sora gândului, şi s-au adunat cu cei ce le erau alături în focul [69] norului arzând, care era gelozia lor, împreună cu toţi ceilalţi născuţi de făpturile lor. Ei s-au purtat ca şi cum ar fi strâns laolaltă plăcerea aleasă a adunării. De fapt, şi-au arătat necunoaşterea printr-un chip înşelător de foc şi pământ, şi ucigaş.[59] Ei sunt puţini, lipsiţi de învăţătură şi sunt necunoscători. Ei au îndrăznit să facă acestea, dar nu au înţeles că lumina se întovărăşeşte cu lumina şi întunericul cu întunericul, şi că ce este necurat se întovărăşeşte cu ce este pieritor, iar ce este nepieritor, cu ce este curat.

Iată ce v-am dăruit

Iată ce v-am dăruit. Eu sunt Iisus Hristosul, copilul omenirii înălţat deasupra cerurilor. Vouă, celor desăvârşiţi şi nepângăriţi, v-am dăruit aceasta în numele tainei nepângărite, desăvârşite şi nerostite, ca voi să înţelegeţi că noi am rânduit acestea înainte de întemeierea lumii, ca atunci când ne vom ivi în întreaga lume să dăruim semnele nestricăciunii din unirea duhovnicească cu [70]

cunoaşterea. Voi nu cunoaşteţi aceasta din pricina norului de carne care vă umbreşte.

Eu sunt cel ce este prietenul Sophiei.[60] De la început am fost aproape tatălui, unde sunt copiii adevărului şi măreţia.[61] Odihniţi-vă în mine în veci, prietenii mei în duh, fraţii mei şi surorile mele.

A doua cuvântare a marelui Set[62]

PARTEA A UNSPREZECEA

Cartea lui Baruh de Iustin

Cartea lui Baruh este o descriere gnostică a originii şi destinului universului, pe deplin iudaică în caracter, deşi în ea îşi găsesc loc atât persoana lui Iisus din Nazareth, cât şi figuri din mitologia greco-romană. Cunoscută doar din pasaje extrase şi parafrazate de ereziologul Ipolit Romanul, despre carte se spune că ar fi fost scrisă de un învăţător gnostic numit Iustin. Ipolit o denumeşte cea mai dezgustătoare carte pe care a citit-o vreodată, dar el cu greu poate fi socotit un martor obiectiv. Textul redă istoria puterilor divine şi fiinţelor angelice, având nume evreieşti, prin interpretarea pasajelor din scripturile iudaice, incluzând capitolele de început ale Facerii. Totuşi, Iisus joacă un rol-cheie în relatare, la fel ca şi zeii, zeiţele şi eroii, mai ales Hercule, aparţinând mitologiei greco-romane.

Cartea lui Baruh este o poveste de dragoste cu o întorsătură tragicosmică, dar cu o încheiere satisfăcătoare. La început sunt trei puteri ale universului: cel mai înalt Dumnezeu, numit Binele, Elohim şi Eden. Elohim este bărbat, iar Eden este femeie, aceasta având parţial fire sălbatică serpentină. Ei se îndrăgostesc, dând naştere unor copii angelici cu nume care, în multe cazuri, sunt familiare din moştenirea iudaică. Unele dintre ele sunt de asemeni bine cunoscute din textele gnostice – de exemplu, Achamoth (numele înţelepciunii inferioare, mai ales în textele valentiniene) şi Adonaios (o formă greacă a lui

Adonai, nume ebraic pentru Dumnezeu şi numele unei puteri cosmice, în special în scrierile setiene). Copiii angelici ai lui Elohim şi Eden zidesc lumea, cu toate trăsăturile sale. Elohim insuflă duh în omenire, iar Eden, suflet.

După ce lumea este pe deplin zidită, Elohim se hotărăşte să se suie la cel mai înalt cer, dar o face fără Eden. În cer, el îl vede pe Dumnezeu şi lumina mai strălucitoare decât soarele, rămânând uluit. Pentru început doreşte să nimicească ceea ce el împreună cu Eden au făcut, căci duhul lui Elohim este captiv în fiinţele omeneşti, dar Dumnezeu nu o permite. Binele spune: „Nu poţi făptui nimic rău când eşti cu mine. Tu şi cu Eden aţi zidit lumea prin dragostea voastră, deci las-o pe Eden să aibă făptura cât timp doreşte, iar tu rămâi cu mine" (26,18). Elohim nu se întoarce niciodată la Eden.

Între timp, conform *Cărţii lui Baruh*, Eden îşi dă seama că Elohim a părăsit-o şi nu-i este pe plac. Ea se hotărăşte să-şi folosească îngerul Naas (din cuvântul ebraic pentru „şarpe") pentru a chinui oamenii şi duhul lui Elohim dinlăuntrul lor, astfel încât ei să simtă durerea pe care ea o simte. Împreună cu suita ei angelică instigă la adulter şi divorţ pe pământ. Când Elohim vede ceea ce face Eden, răspunde trimiţând pe unul dintre îngeri, Baruh (cuvânt ebraic pentru „binecuvântat"), să vină în ajutorul duhului din oameni şi să se împotrivească lui Naas. Cei doi poartă bătălie pentru duh, iar Baruh îi abordează pe Moise, profeţi, Hercule şi Iisus spre a ajuta în luptă. *Cartea lui Baruh* spune: „Baruh i-a istorisit lui Iisus tot ce se petrecuse de la început, de la Eden şi Elohim, şi tot ce avea să urmeze" (26–29), iar Iisus acceptă să propovăduiască oamenilor cuvântul şi să proclame „pe cele ale tatălui şi Binelui" (26–30). În ciuda împotrivirii aprige a lui Naas, Iisus rămâne credincios lui Baruh şi mesajului său. Naas face ca Iisus să fie răstignit. Relatarea continuă: „Iisus a părăsit trupul lui Eden pe cruce şi s-a înălţat la Bine" (26–31). Cartea se încheie prin mai multe referiri la mitologia greco-romană şi literatura iudaică. Când acestea sunt interpretate alegoric, se spune, ele redau aceeaşi istorie a lui Elohim şi Eden.

Cartea lui Baruh provine din descrierea ereziologică a lui Ipolit din *Respingerea tuturor ereziilor*. În lucrarea menționată, pasajele din *Cartea lui Baruh* sunt reproduse în greacă. Ipolit a scris respingerea la începutul secolului al III-lea, deci în mod evident *Cartea lui Baruh* a fost compusă anterior, însă circumstanțele redactării nu sunt cunoscute.

Lecturi suplimentare: Willis Barnstone, „The Book of Baruch"; Ernst Haenchen, „The Book Baruch"; Ernst Haenchen, „Das Buch Baruch"; Kurt Rudolph, *Gnosis*, pp. 144–147; Michael A. Williams, *Rethinking „Gnosticism"*, pp. 18–23.

Cartea lui Baruh[1]

(Ipolit, Respingerea tuturor ereziilor 5)

Legământul

[24.1] Dacă vrei să cunoşti[2] ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit şi nu s-a ridicat în inima omenească[3] şi care este Binele înălţat peste toate, jură să păstrezi tăcerea asupra tainelor învăţăturii. Tatăl nostru a văzut Binele şi a fost făcut desăvârşit cu acesta, păstrând de asemeni tăcerea asupra a ce trebuie să rămână în taină. El a făcut un legământ, aşa cum este scris, „Domnul a jurat şi nu se va răzgândi"[4].

[27.2] Iată legământul: Jur pe Bine, care este peste toate, să păstrez aceste taine şi să nu le spun nimănui şi să nu mă întorc de la Bine spre făptură. Când cineva face acest legământ, se duce la Bine şi vede ceea ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit şi nu s-a ridicat în inima omenească.[5] Acela bea din apa vie, care este scăldatul după rânduială, izvorul ţâşnitor al apei vii.[6] [3] Este deosebire între apă şi apă.[7] Apa de dedesubtul tăriei este a făpturii celei rele, iar cei pământeşti şi sufleteşti se spală în ea. Apa de deasupra tăriei este apa vie a Binelui şi a celor duhovniceşti, cei vii se scaldă în ea, aşa cum a făcut-o Elohim, iar el nu s-a răzgândit după ce s-a scăldat.

Trei puteri nezămislite la început

[26.1] Erau trei puteri nezămislite ale lumii: două bărbăteşti şi una femeiască. Una din puterile bărbăteşti este numită Binele, doar ea fiind numită astfel[8], şi le cunoaşte pe toate dinainte. Cealaltă putere bărbătească, numită tată al întregii făpturi, nu are asemenea preştiinţă şi este nevăzut. Puterea femeiască nu are nici ea preştiinţă şi este uşor de mâniat. Ea are două minţi şi două trupuri, ca şi femeia din istorisirea lui Herodot, tânără femeie în sus şi năpârcă în jos.[9] [2] Este numită Eden[10] şi Israel.

Acestea sunt puterile lumii, rădăcinile şi izvoarele din care totul vine. Nu era nimic pe deasupra.

Unirea lui Elohim şi Eden

Când tatăl Elohim[11], fiind fără preştiinţă, a văzut-o pe Eden cea pe jumătate femeie, a ajuns să poftească la ea. Eden poftea nu mai puţin la Elohim, iar dorinţa i-a unit în dragoste. [3] Din această unire, tatăl a zămislit prin Eden doisprezece îngeri pentru sine. Numele îngerilor tatălui sunt:

Michael
Amen
Baruh
Gabriel
Esaddaios
***[12]

[4] Tot aşa, numele îngerilor mamei, pe care Eden i-a născut, sunt după cum urmează:

Babel
Achamoth[13]

Naas
Bel
Belias
Satan
Sael
Adonaios[14]
Kauithan
Pharaoth
Karkamenos
Lathen

[5] Din aceşti douăzeci şi patru de îngeri, îngerii tatălui îl ajută pe tatăl şi fac totul după voia acestuia, iar îngerii mamei fac acelaşi lucru pentru mama Eden. Adunarea tuturor acestor îngeri este raiul, despre care Moise spune: „Dumnezeu a sădit raiul în Eden, către răsărit"[15] – în faţa lui Eden – pentru ca Eden să poată privi cu statornicie la rai, adică la îngeri.

[6] Îngerii raiului sunt numiţi pomi, iar pomul vieţii este Baruh,[16] al treilea înger al tatălui, pe când pomul cunoaşterii[17] binelui şi răului este Naas[18], al treilea înger al mamei. Moise a vorbit nedesluşit despre acestea, întrucât nu oricine poate cuprinde cu mintea adevărul.

Zidirea lui Adam şi a Evei

[7] După ce raiul a căpătat fiinţă din dragostea lui Elohim şi Eden, îngerii lui Elohim au luat din cel mai bun pământ şi au zidit omenirea.[19] Ei nu l-au luat din partea de fiară a lui Eden, ci din părţile de sus, omeneşti, din ţinuturile locuite. Din părţile de fiară se trag jivinele şi alte făpturi.

[8] Ei au făcut din omenire un semn al unirii şi dragostei lor şi şi-au aşezat puterile în ea. Eden i-a dăruit sufletul, Elohim, duhul. Fiinţa omenească Adam a fost un fel de pecete şi dovadă a dragostei

lor şi un semn veşnic al căsniciei lui Eden şi Elohim. [9] Tot aşa precum este scris de Moise, Eva a fost o întruchipare şi un semn, o pecete a lui Eden spre a dăinui în veci. Eden a pus suflet în Eva-întruchiparea, Elohim a pus duh în ea.

Lui Adam şi Evei li s-a poruncit: „Fiţi rodnici şi înmulţiţi-vă şi moşteniţi pământul"[20] – adică, pe Eden. [10] Eden şi-a adus toate puterile la Elohim ca pe o zestre şi de atunci femeile vin la soţii lor cu zestre, după felul celei dintâi căsnicii, şi se supun legii dumnezeieşti privitoare la moştenire ce a venit de la Elohim şi Eden.[21]

Îngerii sunt împărţiţi în patru cete cereşti

[11] După ce totul a fost zidit, aşa cum este scris de Moise, „cerul şi pământul şi tot ce este în ele", cei doisprezece îngeri ai mamei au fost împărţiţi în patru puteri, iar fiecare dintre aceste patru părţi este numită râu: Pishon, Gihon, Tigru şi Eufrat, după cum a spus Moise[22]. Aceşti doisprezece îngeri sunt rânduiţi în patru cete şi ei înconjoară şi cârmuiesc lumea cu putere deplină de la Eden. [12] Ei nu stau în aceleaşi locuri, dar ca într-o horă se mişcă din loc în loc, iar la vremurile şi după măsurile potrivite îşi părăsesc locurile ce le-au fost date. Când îngerii lui Pishon stăpânesc un ţinut, atunci foametea, suferinţa şi nenorocirea izbucnesc în acea parte a pământului, căci aceşti îngeri domnesc cu zgârcenie. [13] În toate cele patru ţinuturi, vremuri rele şi boli vin potrivit cu fiecare putere şi fire. Acest puhoi al răului se revarsă întruna asupra lumii, sub stăpânirea celor patru râuri şi prin voinţa lui Eden.

Elohim se înalţă la Bine

[14] Astfel, fără ocolire, răul s-a petrecut. După ce Elohim a zidit şi plămădit lumea prin dragostea sa cu Eden, a vrut să se suie până

la cele mai de sus înălțimi ale cerului, să vadă dacă făpturii îi lipsea ceva. Și-a luat îngerii cu sine. A fost atras către înălțimi, dar a lăsat-o pe Eden în urmă, căci ea este pământ și a hotărât să nu-și urmeze soțul în înalt.

[15] Când Elohim a atins marginea de sus a cerului, a văzut o lumină mai strălucitoare decât lumina pe care o făcuse și a spus: Deschideți porțile să pot intra și să-l mărturisesc[23]. Am crezut că eu eram Domnul.

[16] O voce a venit spre el din lumină și a spus: Aceasta este poarta Domnului. Cei drepți intră prin ea.[24]

Deodată poarta s-a deschis și tatăl, fără îngerii săi, a pătruns către Bine și a zărit ce ochiul nu a văzut, nici urechea nu a auzit și nu s-a ridicat în inima omenească.[25]

[17] Binele i-a zis: Așază-te la dreapta mea.[26]

Tatăl i-a zis Binelui: Doamne, lasă-mă să nimicesc lumea pe care am zidit-o, căci duhul meu este întemnițat în ființele omenești și vreau să-l iau înapoi.[27]

[18] Binele i-a răspuns: Nu poți făptui nimic rău când ești cu mine. Tu și cu Eden ați zidit lumea prin dragostea voastră, deci las-o pe Eden să aibă făptura cât timp dorește, iar tu rămâi cu mine.

Eden pedepsește duhul lui Elohim

[19] Atunci Eden a știut că fusese părăsită de Elohim. În mâhnirea sa și-a adunat îngerii împrejur și s-a împodobit în chip ispititor ca să stârnească dorința lui Elohim și să-l facă să se întoarcă la ea.

[20] Însă Elohim a fost împiedicat de Bine și nu s-a întors jos la Eden. Atunci Eden i-a poruncit lui Babel, care este aceeași cu Afrodita, să împingă oamenii la preacurvie și divorț, astfel încât, așa cum ea fusese despărțită de Elohim, duhul lui Elohim din oameni să simtă durerea și chinurile despărțirii și să pătimească așa cum o făcuse Eden, care fusese și ea părăsită. [21] Eden i-a dat putere

deplină lui Naas, al treilea înger al ei, să pedepsească duhul lui Elohim din oameni cu tot felul de chinuri, pentru ca prin acel duh însuşi Elohim să fie pedepsit, căci îşi părăsise soaţa, încălcând înţelegerea pe care o făcuse.

Elohim îşi trimite îngerul Baruh

Când tatăl Elohim a văzut aceasta, el l-a trimis pe Baruh, cel de-al treilea înger al său, să vină în ajutorul duhului din toţi oamenii. [22] Baruh a venit şi a stat printre îngerii lui Eden, în mijlocul raiului, căci raiul era îngerii printre care a stat.[28] El a poruncit omenirii să mănânce din toţi pomii raiului şi să se bucure de ei, dar să nu mănânce din pomul cunoaşterii[29] binelui şi răului.[30] Acel pom este Naas.[31] Cu alte cuvinte, ei se puteau supune celorlalţi unsprezece îngeri ai lui Eden, întrucât aceştia au patimi, dar nu încalcă legea, pe când Naas o încalcă. [23] Căci Naas s-a apropiat de Eva, ademenind-o şi preacurvind, iar aceasta este împotriva legii. Şi s-a apropiat şi de Adam, atingându-l în chip necuvenit pe când era băiat, iar şi aceasta este împotriva legii. Preacurvia şi pederastia au venit din aceste fapte.

De atunci, atât răul, cât şi binele au avut puteri asupra oamenilor şi amândouă au venit din acelaşi izvor, tatăl. [24] Înălţându-se la Bine, tatăl a arătat calea celor care vor să se înalţe, iar părăsind-o pe Eden, a iscat răul pentru duhul său din oameni.

Baruh le este trimis lui Moise, profeţilor şi lui Hercule

Baruh i-a fost trimis lui Moise, şi prin Moise el le-a vorbit copiilor lui Israel, ca să se poată întoarce la Bine. [25] Dar Naas, al treilea înger al lui Eden, a tăinuit poruncile lui Baruh şi a făcut în aşa fel ca poruncile sale să fie auzite prin mijlocirea sufletului lui Eden, care era în Moise şi în toţi oamenii. De aceea sufletul se împotriveşte

duhului, iar duhul, sufletului. Sufletul este Eden, iar duhul este Elohim şi ambele sunt în toţi oamenii, atât în femei, cât şi în bărbaţi.

[26] Apoi Baruh le-a fost trimis profeţilor, ca prin aceştia duhul ce vieţuieşte în oameni să poată auzi şi fugi de Eden şi de făptura cea rea, aşa cum a făcut-o tatăl Elohim. În acelaşi fel şi cu aceeaşi socoteală, Naas i-a înşelat pe profeţi prin suflet, care alături de duhul tatălui este în oameni, şi toţi au fost îndemnaţi s-o ia pe căi greşite, neurmând cuvintele lui Baruh pe care Elohim le poruncise.

[27] Atunci Elohim a ales un profet dintre cei netăiaţi împrejur, Hercule, şi l-a trimis să-i biruiască pe cei doisprezece îngeri ai lui Eden şi să-l slobozească pe tatăl de sub cei doisprezece îngeri ai facerii. Acestea sunt cele douăsprezece munci ale lui Hercule, în care s-a luptat, de la cea dintâi până la ultima, cu leul, hidra, porcul mistreţ şi celelalte. [28] Aceste nume de la neamuri au fost prefăcute prin făptuirea îngerilor mamei. Pe când părea că Hercule ar fi ieşit învingător, Omphale[32], care este aceeaşi cu Babel sau Afrodita, s-a însoţit cu el, l-a înrobit şi i-a luat puterea, adică ceea ce Baruh îi ceruse şi Elohim poruncise, şi l-a îmbrăcat în veşmântul ei, care este puterea lui Eden, puterea de jos. Astfel din profeţirea şi din faptele lui Hercule nu s-a ales nimic.

Baruh îl găseşte pe Iisus din Nazareth

[29] În cele din urmă, în zilele împăratului Irod[33], Baruh a fost încă o dată trimis de Elohim şi a ajuns la Nazareth, găsindu-l pe Iisus, fiul lui Iosif şi al Mariei, un băiat de doisprezece ani,[34] pe când păzea oile. Baruh i-a istorisit lui Iisus tot ce se petrecuse de la început, de la Eden şi Elohim, şi tot ce avea să urmeze.

[30] Baruh a spus: Toţi profeţii dinaintea ta au fost duşi pe căi greşite. Iisuse, copil al omenirii,[35] încearcă să nu te laşi dus pe căi greşite, ci propovăduieşte acest cuvânt oamenilor şi grăieşte-le despre cele ale tatălui şi ale Binelui, înalţă-te la Bine şi aşază-te acolo cu Elohim, tatăl nostru al tuturor.

[31] Iisus s-a supus îngerului şi i-a zis: Doamne, voi face toate acestea. Şi a propovăduit.

Naas a vrut de asemeni să-l înşele pe Iisus, dar nu a izbutit s-o facă, întrucât Iisus i-a rămas credincios lui Baruh. Naas era furios că nu l-a putut duce pe căi greşite şi a pus să-l răstignească. Dar Iisus a părăsit pe cruce trupul lui Eden şi s-a înălţat la Bine.[36]

[32] Iisus i-a spus lui Eden: Femeie, iată fiul tău[37] – omul trupesc şi pământesc – , apoi şi-a încredinţat duhul în mâinile tatălui[38] şi s-a înălţat la Bine.[39]

Miturile lui Priap, Leda, Ganymede şi Danae

Binele este Priap, care a zidit înainte ca orice să fie.[40] El este numit Priap pentru că le-a pregătit pe toate dinainte. [33] Astfel, este aşezat în fiecare templu şi cinstit de toată făptura, şi pe uliţe, purtând fruct[41] – rod al zidirii pe care a prilejuit-o –, căci a pregătit zidirea înainte ca orice să fie.

[34] Când auziţi oamenii spunând că lebăda a coborât asupra Ledei şi a zămislit copii cu ea, lebăda este Elohim, iar Leda este Eden.[42]

Când oamenii zic că o pajură a venit asupra lui Ganymede, pajura este Naas, iar Ganymede e Adam.[43]

[35] Când se vorbeşte că aur a venit asupra lui Danae şi a zămislit urmaşi cu ea, aurul este Elohim, iar Danae este Eden.[44]

În acelaşi fel toate aceste poveşti sunt tâlcuite, apropiindu-le de miturile ce li se aseamănă.

Istorisirile proorocilor

[36] Când proorocul zice: „Auzi, Cerule, şi ascultă, Pământule, căci Domnul a vorbit“[45], el vrea să spună că Cerul este duhul lui Elohim din oameni, Pământul este sufletul, care împreună cu duhul sunt

în oameni, Domnul este Baruh, iar Israel este Eden, pentru că Eden, soaţa lui Elohim, este de asemeni numită Israel. [37] „Israel nu m-a cunoscut.[46] Dacă ar[47] fi cunoscut că eu[48] sunt cu Binele, ea nu ar fi pedepsit duhul din oameni, fiindcă tatăl a nesocotit-o."[49]

[27.4] Când profeţiei i se spune să-şi ia de nevastă o curvă, căci ţara este o curvă în urma Domnului,[50] prin aceste cuvinte profeţia vorbeşte limpede despre întreaga taină a faptelor lui Eden în urma lui Elohim, dar, din pricina răutăţii lui Naas, profeţia nu a fost luat în seamă.

PARTEA A DOUĂSPREZECEA

Hora Crucii

Hora Crucii sau *Imnul lui Iisus* este un cântec despre care se spune că Iisus i-a învățat pe ucenicii săi înainte de a fi răstignit. Inclus în *Faptele lui Ioan,* cântecul este însoțit de îndrumări cu privire la dansul liturgic. Descrierea imnului și dansului se găsește în romanul lui Marguerite Yourcenar *L'œuvre au noir* și în filmul lui Luis Buñuel *La voie lactée,* iar Gustav Holst a pus-o pe muzică în *The Hymn of Jesus. Hora Crucii* folosește teme din tradiția ioanică (de exemplu, Iisus este Cuvântul lui Dumnezeu care înfățișează taina pătimirii) și este posibil să oglindească motive valentiniene (de exemplu, se referă la cuvânt, minte, un tărâm al celor opt, înțelepciune și harul dansului). Iisus cântă strofele imnului, care includ declarații de tipul „Eu sunt", unele asemenea ghicitorilor și paradoxale. Ucenicii răspund antifonic cu „Amin" și dansează împrejurul lui Iisus.

Imnul și dansul se încheie cu o lămurire a înțelesului. În *Hora Crucii* se vorbește despre pătimire, nu doar pătimirea lui Iisus, ci și a ucenicilor și a oricui altcuiva. Iisus spune: „A voastră este pătimirea omenească pe care o voi pătimi", dar adaugă că el nu este ceea ce pare a fi și, prin urmare, suferința de asemeni nu este ceea ce pare a fi. Căci dacă oamenii vor ajunge să înțeleagă pătimirea, ei vor fi sloboziți de pătimire.

De-ați ști cum să pătimiți,
ați putea să nu pătimiți.
Învățați cum să pătimiți
și veți putea să nu pătimiți.

Iisus proclamă: „Cunoașteți cuvântul înțelepciunii" și încheie cu câteva remarci finale și cu o altă strofă a imnului:

Slavă ție, tată.
Slavă ție, cuvânt.
Slavă ție, duh.
Amin.

Istoria textului *Faptelor lui Ioan* este complexă, dar în mod obișnuit se presupune că ar fi fost compus în a doua jumătate a secolului al II-lea sau chiar puțin mai târziu. Cel mai probabil, sau măcar în cea mai mare parte, a fost redactat în greacă, deși unele fragmente pot proveni din siriacă. Siria este locul ipotetic al redactării.

Lecturi suplimentare: Barbara E. Bowe, „Dancing into the Divine"; Arthur J. Dewey, „The Hymn in The Acts of John"; Marvin Meyer, „The Round Dance of the Cross"; Knut Schäferdiek, „The Acts of John", pp. 181–184.

Hora Crucii

sau

Imnul lui Iisus[1]

(Faptele lui Ioan 94–96)

[94] Iisus ne-a zis să ne aşezăm în cerc şi să ne ţinem unii pe alţii de mâini, iar el a stat în mijloc şi a spus: Răspundeţi-mi cu „Amin".[2]

Cântecul

El a început să cânte un imn, rostind:

Slavă ţie, tată.
Ne-am învârtit în jurul său şi am răspuns:
Amin.

Slavă ţie, cuvânt.[3]
Slavă ţie, har.
Amin.

Slavă ţie, duh.
Slavă ţie, cel sfânt.

Slavă ţie, slavă.
Amin.

Te lăudăm, tată.
Îţi mulţumim, lumină,
în care nu vieţuieşte întuneric.[4]
Amin.

[95] Mărturisesc pentru ce aducem mulţumiri:
Voi[5] fi mântuit şi voi mântui.
Amin.

Voi fi slobozit şi voi slobozi.
Amin.

Voi fi rănit şi voi răni.
Amin.

Voi fi născut şi voi naşte.
Amin.

Voi mânca şi voi fi mâncat.
Amin.

Voi auzi şi voi fi auzit.
Amin.

Voi fi în minte, eu, mintea limpede.
Amin.

Voi fi spălat şi voi spăla.
Amin.

Harul dănţuieşte.[6]

Voi cânta din fluier.
Dănţuiţi cu toţii.
Amin.

Voi plânge.
Jeluiţi cu toţii.
Amin.

Un tărâm al celor opt[7] cântă cu noi.
Amin.

Al doisprezecelea număr[8] dănţuieşte deasupra.
Amin.

Întreaga lume se alătură în dănţuit.
Amin.

Dacă nu dănţuiţi, nu ştiţi ce înseamnă.
Amin.

Mă voi îndepărta şi voi rămâne.
Amin.

Voi împodobi şi voi împodobi.
Amin.

Voi fi unit şi voi uni.
Amin.

Sunt fără de casă şi am case.
Amin.

Sunt fără de sălaş şi am sălaşuri.
Amin.

Nu am templu şi am temple.
Amin.

Sunt o lampă pentru voi, cei care mă vedeţi.
Amin.

Sunt o oglindă pentru voi, cei care mă recunoaşteţi.
Amin.

Sunt o uşă[9] pentru voi, cei care bateţi în mine.
Amin.

Sunt o cale[10] pentru voi, trecători.[11]
Amin.

Lămurirea cântecului

[96] Dacă îmi urmaţi danţul,
vedeţi-vă în mine când vorbesc.
Dacă aţi văzut ce fac,
păstraţi tăcerea despre tainele mele.

Voi, cei care dănţuiţi, luaţi aminte la ce fac.
A voastră este pătimirea omenească pe care o am de pătimit.
Nu aţi putea nicicând înţelege ce pătimiţi
dacă eu, cuvântul, nu v-aş fi fost trimis de tatăl.

Voi, cei care aţi văzut ce fac,
m-aţi văzut ca pătimind.

Iar când aţi văzut-o,
nu aţi încremenit,
ci aţi fost mişcaţi pe deplin.
Aţi fost mişcaţi spre înţelepciune
şi aveţi ajutorul meu.

Odihniţi-vă în mine.

Cine sunt
veţi cunoaşte când voi pleca.
Ceea ce par a fi acum
eu nu sunt.
Ce sunt
veţi vedea când veţi veni.

Dacă aţi şti cum să pătimiţi
aţi putea să nu pătimiţi.
Învăţaţi cum să pătimiţi
şi veţi putea să nu pătimiţi.

Ce nu cunoaşteţi
eu vă voi învăţa.
Eu sunt Dumnezeul vostru,
nu al vânzătorului.
Vă vreau sufletele sfinte
spre a fi în potrivire cu mine.
Cunoaşteţi cuvântul înţelepciunii.[12]

Spuneţi cu mine din nou:

Slavă ţie, tată.
Slavă ţie, cuvânt.
Slavă ţie, duh.
Amin.

Dacă vreţi să cunoaşteţi ce am fost,
le-am batjocorit pe toate prin cuvânt
şi n-am fost batjocorit[13] deloc[14].
Am sărit de bucurie.
Înţelegeţi totul,
iar când aţi înţeles, rostiţi:
Slavă ţie, tată.
Amin.

Note

INTRODUCERE

1. Despre povestea descoperirii Bibliotecii de la Nag Hammadi vezi James M. Robinson, „From the Cliff to Cairo: The Story of the Discoverers and Middlemen of the Nag Hammadi Codices"; James M. Robinson, „Nag Hammadi, The First Fifty Years".

2. În acest volum codexurile sunt uneori identificate cu inițialele NHC, prescurtarea de la Nag Hammadi Codex.

3. Despre povestea descoperirii Codexului gnostic berlinez 8502 vezi Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala*, 7–12.

4. Pe lângă aceste texte copte și gnostice, Stephen Emmel și James M. Robinson au semnalat că mai multe astfel de scrieri au fost identificate într-un codex care deocamdată nu este nici publicat, nici disponibil pentru a fi studiat. *Cf.* James M. Robinson, Introducere la *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Introduction*, p. 21. Rodolphe Kasser a declarat că un text intitulat *Evanghelia lui Iuda* este inclus în acest codex. Vezi mai jos nota 32.

5. Pentru alte mărturii privind *Evanghelia lui Toma* din literatura creștină timpurie, *cf.* Harold W. Attridge, „The Greek Fragments" în *Nag Hammadi Codex II, 2–7*, ed. Bentley Layton, vol. I, pp. 103–109.

6. *Cf.*. Bentley Layton, „Prolegomena to the Study of Ancient Gnosticism", pp. 348 și 349.

7. Michael A. Williams, *Rethinking „Gnosticism"*, p. 263.

8. Michael A. Williams, *Rethinking „Gnosticism"*, pp. 51 și 52.

9. Karen L. King, *What Is Gnosticism?*, p. 15.

10. Karen L. King, *What Is Gnosticism?*, pp. 235 și 236. Vezi recenzia mea la cartea lui King în *Review of Biblical Literature*.

11. *Cf.* Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 5–8; Michael A. Williams, *Rethinking „Gnosticism"*, pp. 31–43.

12. Din *Cartea tainică a lui Ioan* au supraviețuit nu mai puțin de patru copii, trei în Biblioteca de la Nag Hammadi (NHC II,1; III,1; IV,1) și una în BG 8502 (BG 8502,2). În descrierea sa a barbelognosticilor din *Împotriva ereziilor* I.29.1–4, Irineu din Lyon include de asemeni citate care sunt aproape identice cu porțiuni din *Cartea tainică a lui Ioan*.

13. În *Drudgery Divine*, Jonathan Z. Smith ne amintește faptul că o parte inevitabilă a muncii de cercetare o reprezintă comparațiile și clasificările, iar acestea ne spun la fel de mult despre cei care fac comparațiile ca despre fenomenele comparate. Smith scrie de asemeni despre comparații că sunt triadice, cu un „mai mult decât" implicit și un „cu privire la" adițional (de pildă, *A* se aseamănă cu *B* mai mult decât *C* cu privire la un set de caracteristici *N*). Astfel Smith arată că enunțurile de comparație și de clasificare sunt întotdeauna relative și contextuale. Observațiile lui pot fi utile atunci când aplicăm termenii *gnōsis*, „gnostic" și „gnosticism" la anumite texte și tradiții și când vrem să determinăm în ce măsură folosirea lor este corectă.

14. Acest argument este dezvoltat în detaliu în eseul meu „Gnosticism, Gnostics, and *The Gnostic Bible*" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone și Marvin Meyer, pp. 1–16. Vezi și Birger Pearson, „Gnosticism as a Religion" în *Gnosticism and Christianity in Roman and Coptic Egypt*, pp. 201–223.

15. Mai multe dintre aceste evanghelii, precum cele din Noul Testament, sunt atribuite apostolilor sau altor personalități din mișcarea lui Iisus. Astfel de atribuiri apar ca urmare a practicii pseudoepigrafiei – pretinderea falsă că autorul unui text este o persoană cu renume. Adevărații autori ai acestor scrieri rămân necunoscuți.

16. Marcion din Sinope, un dualist creștin din secolul al II-lea și un paulinist devotat, a interpretat literal afirmațiile lui Pavel drept o referință la o evanghelie scrisă, ajungând astfel la concluzia că Evanghelia lui Pavel este de fapt Evanghelia după Luca, deși era convins că susținătorii Dumnezeului iudaic au pervertit textul adăugând cuvinte care să vină în sprijinul Dumnezeului și al scripturilor lor. *Cf.* Marvin Meyer, „Gnosticism, Gnostics, and *The Gnostic Bible*" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone și Marvin Meyer, pp. 18 și 19.

17. Evangheliile neotestamentare după Marcu, Matei și Luca sunt numite sinoptice deoarece ele îl privesc pe Iisus într-un mod asemănător, iar din punct de vedere literal sunt interdependente.

18. Cf. Martin Kähler, *Der sogenannte historische Jesus und der geschichtliche, biblische Christus*, p. 60.

19. Karen L. King, „The Apocryphon of John: Part II of the Gospel of John?".

20. Q, din germanul *Quelle*, „izvor", este izvorul spuselor lui Iisus folosit cel mai probabil de Matei și de Luca în alcătuirea evangheliilor lor. *Cf.* John S. Kloppenborg, *Excavating*; John S. Kloppenborg, *The Formation of Q*; Burton L. Mack, *The Lost Gospel*; James M. Robinson, Paul Hoffman și John S. Kloppenborg, *The Critical Edition of Q*.

21. Despre setieni, *cf.* John D. Turner, „Sethian Gnosticism: A Literary History"; John D. Turner, *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*.

22. Despre valentinieni, *cf.* Christoph Markschies, *Valentinus Gnosticus?*; Antonio Orbe, *Estudios Valentinianos*; Elaine H. Pagels, *The Johannine Gospel in Gnostic Exegesis*; Kurt Rudolph, *Gnosis*; François Sagnard, *La Gnose valentinienne et le témoignage de Saint Irénée.*

23. Înțelepciunea este de asemenea personificată ca Atena sau Metis în lumea greacă. *Cf.* *Cartea tainică a lui Ioan*, inclusă în acest volum, și notele care o însoțesc.

24. Marvin Meyer, *Evanghelia lui Toma*, 10.

25. Despre Iisus din *Evanghelia lui Toma*, *cf.* Marvin Meyer, „Albert Schweitzer and the Image of Jesus in the Gospel of Thomas" în *Secret Gospels*, 17–38; Stephen J. Patterson, *The Gospel of Thomas and Jesus.*

26. Pentru o discuție despre genul de metafore folosit pentru a descrie starea de ignoranță a oamenilor din această lume, *cf.* Hans Jonas, *The Gnostic Religion*, pp. 48–99.

27. Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, p. 164.

28. Aici și pretutindeni în acest volum este folosit pentru suflet pronumele feminin, întrucât în greacă cuvântul *psychē*, „suflet", este de genul feminin și este în mod obișnuit personificat sub forma tinerei femei Psyche despre care există multe istorisiri mitologice în literatura greacă și gnostică. Compară cu mitul lui Psyche și Eros (sau Cupidon, dragostea), din *Metamorfozele* lui Apuleius, cărțile 4–6 și cu *Despre obârșia lumii* sau *Lămuriri despre suflet.*

29. Acest citat din *Evanghelia Mariei* poate fi tradus și folosind pronume masculine: „Urmează-l. Cei care îl caută îl vor găsi." Vezi traducerea și notele de la *Evanghelia Mariei.*

30. Problema pătimirii și morții lui Iisus, ca și înțelesul răstignirii în textele gnostice, este complicată. *Cf.* Kurt Rudolph, *Gnosis*, pp. 148–171. Rudolph se referă la observația făcută cândva de Adolph von Harnack: „Caracteristica hristologiei gnostice nu este docetismul (în sensul îngust), ci doctrina celor două naturi, adică, distincția între Iisus și Hristos sau doctrina că răscumpărătorul ca răscumpărător nu a devenit om" (162). Uneori un text gnostic poate fi stăruitor în a afirma că Iisus a pătimit. De exemplu, în textul *Melchisedec* (NHC IX,1) se spune că unii neagă că Iisus ar fi pătimit, pe când, de fapt, a făcut-o cu adevărat (5). Despre Iisus amuzându-se de confuzia făcută la răstignire, compară cu *Apocalipsa lui Petru* (NHC VII,3) 81–83; Basilide, după Irineu din Lyon, *Împotriva ereziilor* 1.24.4; probabil *Hora Crucii* 96. Despre răstignirea lui Iisus în tradițiile islamice, *cf.* Geoffrey Parrinder, *Jesus in the Qur'an*, pp. 105–121; F.E. Peters, „Jesus in Islam" în *Jesus Then and Now*, ed. Marvin Meyer și Charles Hughes, pp. 267 și 268.

31. Elaine H. Pagels, *Beyond Belief*, p. 125.

32. Teoretic, în acest volum ar putea fi incluse mai multe texte, dar cele douăsprezece prezentate aici sunt menite să ofere o culegere însemnată și maniabilă de evangheliii gnostice și alte scrieri înrudite sub aspecte importante. Un astfel de text este *Evanghelia Mântuitorului*, care conține elemente ce pot fi înțelese ca gnostice; Charles W. Hedrick și Paul A. Mirecki, *Gospel of the Savior*; Stephen Emmel, „The Recently Published *Gospel of the Savior*"; Stephen Emmel, „Unbekanntes Berliner

Evangelium = the Strasbourg Coptic Gospel"; Charles W. Hedrick, „Caveats to a «Righted Order of the *Gospel of the Savior*». Într-un codex care nu este încă disponibil, dar este pregătit pentru publicare, este inclus un text suplimentar intitulat *Evanghelia lui Iuda*, alături de o variantă a *Scrisorii lui Petru către Filip* și a unei apocalipse a lui Iacov. Anunțul formal privind existența *Evangheliei lui Iuda* a fost făcut de Rodolphe Kasser în cadrul 8ème Congrès International d'Études Coptes din Paris, în iulie 2004. Atât Irineu din Lyon, *Împotriva ereziilor* 1.31.1, cât și Epifanie al Salaminei, *Panarion* (sau *Lădița cu leacuri*) 38.1.5, confirmă că în cadrul bisericii primare era folosită o evanghelie a lui Iuda. În plus, Charles W. Hedrick a anunțat că a avut acces la fotografii ale unor pagini ce provin din *Evanghelia lui Iuda* și din alte texte ale culegerii, comunicând următoarele: „Irineu, teologul creștin din secolul al II-lea, atribuie sectei gnostice pe care o numește cainiți o evanghelie semnată cu numele lui Iuda vânzătorul. Mai târziu, în secolul al IV-lea, Epifanie menționează de asemeni *Evanghelia lui Iuda*, asociindu-i pe cainiți, o sectă libertină, cu setienii, care fabricaseră la rândul lor cărți în numele lui Allogenes. În anul 1983, Stephen Emmel, pe atunci urmând cursuri postuniversitare, a văzut oferit spre vânzare un codex copt din secolul al IV-lea conținând, după cum el a anunțat într-o notă nepublicată, «un dialog între Iisus și ucenicii săi (cel puțin Iuda [probabil Iuda Toma]) ...» El a anunțat de asemeni că textul includea o copie a *Întâii apocalipse a lui Iacov* și a *Scrisorii lui Petru către Filip*, ambele cunoscute din Biblioteca de la Nag Hammadi. În același sens există o comunicare din 1984 privind codexul despre Iuda din partea lui James M. Robinson (*The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Introduction* [E. J. Brill, Leiden, 1984], 21). Codexul a fost cumpărat ulterior de o fundație anonimă din Zürich, iar distinsul coptolog Rodolphe Kasser este acreditat să îl publice. Data publicării a fost anunțată ca fiind în 2005. Mă aflu în posesia unor fotografii ale codexului făcute pe când se afla încă pe piață (septembrie 2001). În codex se găsesc cel puțin două indice de titluri (măsurând 12,5 inch înălțime și 7,5 inch lățime): «[Scrisoarea] lui Petru către Filip» și «Evanghelia lui Iuda». Iuda nu este ucenicul lui Iisus, Iuda Toma, ci Iuda vânzătorul, după cum arată limpede ultimul rând al textului. Iuda este prezentat ca «ucenic al lui Iisus», ca luând «bani», iar ultimul rând se încheie: «Și l-a dat pe mâinile lor.» Penultimele pagini par a oglindi un fel de așezare cerească în care Allogenes este chemat de un glas ceresc dintr-un nor și este prigonit pentru o anumită faptă către Satana. În ultima pagină Iuda primește instrucțiuni dintr-un nor și îl «dă pe Iisus pe mâinile lor». Asocierea cu Allogenes, un personaj din textele setiene, constituie proba că această evanghelie este aceeași cu cea văzută de Irineu în secolul al II-lea."

PARTEA ÎNTÂI

1. Ediții: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex II*; Helmut Koester, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin și Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas" în *Nag Hammadi Codex II, 2–7*, ed. Bentley Layton,

vol. 1, pp. 37–128; Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas*. Traduceri: Beate Blatz, „The Coptic Gospel of Thomas" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 110–133; Helmut Koester şi Thomas O. Lambdin, „The Gospel of Thomas" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 124–138; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 376–399; Jacques-É. Ménard, *L'Évangile selon Thomas*; Stephen J. Patterson, James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*; Jens Schröter şi Hans-Gebhard Bethge, „Das Evangelium nach Thomas" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp.151–181. Traducerea de faţă se bazează pe o colaţionare ultravioletă a textului în limba coptă, întreprinsă de Marvin Meyer la Coptic Museum în 1988. Am folosit numerotarea tradiţională pentru cele 114 spuse şi de asemeni am numerotat subdiviziunile spuselor, păstrând convenţiile obişnuite.

2. Didymos.

3. Vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 2; *Cartea lui Toma* 138.

4. Probabil Iisus, posibil Iuda Toma.

5. *Cf.* Isus fiul lui Sirah 39:1–3; Ioan 8:51, 52.

6. Sau „Iisus zice:" aici şi pretutindeni în text. În *Evanghelia greacă a lui Toma*, formula de introducere a citatelor este la timpul prezent.

7. Papyrus Oxyrhynchus 654.8, 9 adaugă: „şi [domnind] se va odihni". Pentru întreaga spusă compară cu *Evanghelia evreilor* 4a; 4b; *Cartea lui Toma* 140, 141, 145; Matei 7:7, 8 (Q); Luca 11:9, 10 (Q); *Dialogul Mântuitorului* 129; *Înţelepciunea lui Solomon* 6:12, 17–20.

8. Papyrus Oxyrhynchus 654.13 spune „sub pământ".

9. *Cf.* Luca 17:20, 21; *Evanghelia lui Toma* 113; *Cartea maniheană a Psalmilor* 160.

10. „Cunoaşte-te pe tine însuţi" se găseşte pe o inscripţie de la Delphi. Despre a cunoaşte şi a fi cunoscut vezi Galateni 4:8–9; I Corinteni 8:1–3; 13:12; *Evanghelia adevărului* 19.

11. Probabil un copil necircumcis. (Băieţii evrei erau circumcişi în a opta zi.)

12. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.7.20 asupra unei spuse despre care se consideră că provine din *Evanghelia lui Toma*: „Cine caută mă va găsi în copii de la şapte ani, căci acolo, ascuns în vârsta de paisprezece, mă voi face descoperit."

13. *Cf.* Matei 20:16 (Q); Luca 13:30 (Q); Matei 19:30; Marcu 10:31; Barnaba 6:13.

14. Vezi *Kephaalia maniheană*, unde este citată o versiune aproape identică a acestei spuse a lui Iisus.

15. *Cf.* Marcu 4:22; Luca 8:17; Matei 10:26 (Q); Luca 12:2 (Q). Asupra ultimei părţi a spusei vezi *Evanghelia lui Toma* 6:5–6. Papyrus Oxyrhynchus adaugă: „şi nimic îngropat [care să nu fie înviat]".

16. *Cf.* Matei 6:1–18; *Didahia* 8:1–3. Spusa 14 oferă un răspuns mai direct la această întrebare.

17. Aceasta este formularea negativă a regulii de aur.

18. Papyrus Oxyrhynchus 654.38 spune „adevăr" (în greacă, *alētheia*, echivalent cu *me* în limba coptă; pentru „cer" apare cuvântul copt *pe*)

19. Vezi *Evanghelia lui Toma* 5:2.

20. Sau „nebun".

21. Leul pare să simbolizeze ceea ce este pasional şi animalic în experienţa umană. Cineva poate mânca sau poate fi mâncat de leu. *Cf.* Platon, *Republica* 588E–589B.

22. Sau „fiinţa omenească", „omul".

23. *Cf.* Matei 13:47–50; Fabula lui Babrius 4.

24. *Cf.* Matei 13:3–9; Marcu 4:2–9; Luca 8:4–8.

25. *Cf.* Luca 12:49 (Q?); *Pistis Sophia* 141.

26. *Cf.* Matei 24:35; Marcu 13:31; Luca 21:33; Matei 5:18 (Q); Luca 16:17 (Q).

27. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.32: „Ei spun astfel: «Dacă mâncaţi lucruri moarte şi le aduceţi la viaţă, ce veţi face dacă veţi mânca lucruri vii?»" În lumina acestui citat, e posibil să ne imaginăm (cum o face Hans-Martin Schenke într-o notă nepublicată) că spusa originală ar fi fost după cum urmează: „În zilele când mâncaţi ce era mort îl făceaţi viu. «Când mâncaţi ce este viu ce veţi face? În zilele când eraţi în întuneric aţi văzut lumina.» Când sunteţi în lumină ce veţi face?"

28. Despre Iacov cel Drept vezi Faptele apostolilor din Noul Testament; *Evanghelia evreilor* 7; *Cartea tainică a lui Iacov*; *Prima şi a doua apocalipsă a lui Iacov*; Hegisippus, în Eusebiu, *Istoria bisericii* 2.23.4–7; Josephus Flavius, *Antichităţi iudaice* 20.200.

29. Sau „înger".

30. Sau „trei cuvinte". Cele trei spuse sau cuvinte sunt necunoscute şi ele ar putea fi menţionate ca un truc pentru a îndemna cititorul să reflecteze. Ca un exemplu de trei cuvinte *cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.4 (Kaulakau, Saulasau, Zeesar, din Isaia 28:10, 13); *Pistis Sophia* 136 (Yao Yao Yao, numele inefabil al lui Dumnezeu).

31. Vezi *Evanghelia lui Bartolomeu* 2:5.

32. *Cf.* întrebările din *Evanghelia lui Toma* 6.

33. Literal, „veţi umbla prin locuri".

34. *Cf.* Matei 10:8 (Q); Luca 10:8, 9 (Q); I Corinteni 10:27.

35. *Cf.* Matei 15:11; Marcu 7:15.

36. *Cf.* Ioan 10:30.

37. Sau „monahi" (în coptă, *monakhos*). *Cf.* Matei 10:34–36 (Q); Luca 12:49 (Q?), 50–53 (Q).

38. *Cf.* I Corinteni 2:9; Isaia 64:4; *Apocalipsa lui Ilie* sau *Tainele (Apocriful) lui Ilie*; Plutarh, *Cum trebuie să studieze tânărul poezia* 17E.

39. *Cf.* Matei 24:3; Marcu 13:3, 4; Luca 21:7.

40. Vezi *Evanghelia lui Toma* 49.

41. Vezi *Evanghelia lui Filip* 64; Lactantiu, *Dumnezeieştile instituţii* 4.8; Irineu, *Demonstraţia predicii apostolice* 43.

42. *Cf.* de exemplu *Evanghelia lui Toma* 77:3.

43. Cei cinci pomi din rai sunt menţionaţi şi în alte texte gnostice şi maniheene.

44. Textul copt are *sobᶜik*, amendat spre a fi citit <*s*> *sobᶜik*.

45. *Cf.* Matei 13:31, 32 (Q); Luca 13:18, 19 (Q); Marcu 4:30–32.

46. Aici editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 525, înțeleg *šēre šēm* („copii") ca fiind o traducere a cuvântului grecesc *pais*, „copil, slujitor", asumând cel de-al doilea sens al termenului și astfel traducând după cum urmează: „Ei sunt asemenea slujitorilor cărora li s-a încredințat o țarină ce nu este a lor."

47. Vezi *Evanghelia lui Toma* 37.

48. Vezi *Evanghelia lui Toma* 103; Matei 24:43 (Q); Luca 12:39 (Q).

49. Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 525, traduc această frază: „Căci cele de trebuință pentru care așteptați (cu nerăbdare) vor fi aflate." (O altă posibilă traducere este dată într-o notă: „Căci averea pe care o așteptați ei o vor găsi.")

50. *Cf.* Marcu 4:29; Ioel 3:13.

51. *Cf.* Galateni 3:27, 28; *Evanghelia egipteană*; 2 Clement 12:2–6; *Mucenicia lui Petru* 9; *Faptele lui Filip* 140; *Evanghelia lui Toma* 114.

52. *Cf.* A doua lege 32:30; Eclesiastul 7:28; *Pistis Sophia* 134.

53. Sau „el", aici și mai jos.

54. În general, *cf.* Matei 6:22, 23 (Q); Luca 11:34, 35 (Q), 36 (Q?); *Dialogul Mântuitorului* 125, 126.

55. Sau „viața voastră", „voi înșivă".

56. *Cf.* Matei 22:39; Marcu 12:31; Luca 10:27; Leviticul 19:18; *Evanghelia evreilor* 5; *Didahia* 2:7.

57. *Cf.* Matei 7:3–5 (Q); Luca 6:41, 42 (Q).

58. *Cf.* Clement Alexandrinul, *Stromate* 3.15.99.4; Tertulian, *Împotriva iudeilor* 4.

59. *Cf.* Ioan 1:14; I Timotei 3:16; Pildele lui Solomon 1:20–33; Baruh 3:37.

60. Sau „fiii oamenilor".

61. Vezi *Evanghelia lui Toma* 7.

62. Papyrus Oxyrhynchus 1.23–30 a fost reconstituit spre a fi citit după cum urmează: „[Iisus zice:] Unde sunt [trei, ei sunt fără] Dumnezeu și unde este doar [unul] vă spun, eu sunt cu acela. Ridicați piatra și mă veți găsi acolo. Despicați bucata de lemn și sunt acolo." Despre concluzia acestei variante a spusei *cf. Evanghelia lui Toma* 77:2-3. Despre spusă în general *cf.* Matei 18:19, 20; Efrem Sirul, Comentariu la Diatessaron 14.

63. *Cf.* Matei 13:57; Marcu 6:4; Luca 4:23, 24; Ioan 4:44.

64. *Cf.* Matei 5:14; 7:24, 25 (Q); Luca 6:47, 48 (Q).

65. Secvența „în cealaltă ureche" poate fi un caz de ditografie (adică o repetare accidentală a autorului sau copistului) sau se poate referi la urechea altcuiva ori chiar la propria ureche „interioară".

66. *Cf.* Matei 5:15 (Q); Luca 11:33 (Q); Marcu 4:21; Luca 8:16.

67. *Cf.* Matei 15:14 (Q); Luca 6:39 (Q).

68. *Cf.* Matei 12:29 (Q?); Marcu 3:27; Luca 11: 21, 22 (Q?).

69. *Cf.* Matei 6:25–33 (Q), 34; Luca 12:22–31 (Q), 32. Papyrus Oxyrhynchus 655.1–17 oferă următoarea variantă: „[Iisus zice: Nu vă îngrijorați] de dimineața

[până seara] şi de seara [până] dimineaţa, [de hrana] voastră, ce [veţi] mânca, [sau] de [cămaşa voastră], ce veşminte [veţi] purta. [Voi sunteţi mult] mai buni decât crinii, care nici nu ţes, nici nu [torc]. Şi întrucât aveţi un singur veşmânt, ce (sau de ce) ... veţi ...? Cine poate să adauge ceva la înălţimea voastră? Acela este cel care vă va da veşmintele voastre." Vezi notele la *Evanghelia greacă a lui Toma* 36.

70. Cf. Evanghelia egipteană; *Evanghelia lui Filip* 75; Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.44; *Cartea maniheană a Psalmilor* 99, 26–30.

71. Cf. Matei 13:17 (Q); Luca 10:24 (Q); 17:22; Ioan 7:33–36; Pildele lui Solomon 1:23–28.

72. Sau „au primit".

73. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

74. *Cf.* Matei 23:13 (Q); Luca 11:52 (Q); *Recunoaşterile pseudoclementine* 2.30.1; Abu Hamid Muhammad al-Ghazali, *Renaşterea ştiinţelor religioase* 1.49.

75. *Cf.* Matei 10:16.

76. *Cf.* Matei 15:13; Ioan 15:5-6; Isaia 5:1–7; *Evanghelia lui Toma* 57; Matei 13:24–30; *Cartea lui Toma* 144.

77. *Cf.* Matei 13:12; Marcu 4:24, 25; Luca 8:18; Matei 25:29 (Q); Luca 19:26 (Q).

78. *Cf.* o inscripţie arabă *in situ* la o moschee din Fatehpur Sikri, India; Petrus Alphonsi, *Îndrumări clericale*.

79. *Cf.* Ioan 14:8–11.

80. *Cf.* Luca 6:43, 44 (Q); Matei 7:16a, 16b (Q), 19, 20; 12:33a-b, 33c (Q).

81. *Cf.* Matei 12:31, 32 (Q); Luca 12:10 (Q); Marcu 3:28, 29.

82. *Cf.* Luca 6:43–45 (Q); Matei 7:16a, 16b (Q), 17, 18 (Q), 19–29; 12:33a, b, 33c (Q), 34a, 34b–35 (Q); Iacov 3:12.

83. Cel mai probabil ochii persoanei respective, posibil ai lui Ioan.

84. Literal, „slăbiţi".

85. *Cf.* Matei 11:11 (Q); Luca 7:28 (Q).

86. *Cf.* Matei 6:24 (Q); Luca 16:13 (Q).

87. *Cf.* Matei 9:17; Marcu 2:22; Luca 5:37–39.

88. *Cf.* Matei 9:16; Marcu 2:21; Luca 5:36.

89. Vezi *Evanghelia lui Toma* 106; Matei 18:19; 17:20b (Q); Luca 17:6b (Q); Matei 21:21; Marcu 11:23; I Corinteni 13:2.

90. Sau „monahi" (în coptă, *monakhos*).

91. Vezi *Evanghelia lui Toma* 18.

92. Ceea ce poate fi amendat spre a fi citit „<Cine> eşti?" (*ⁿtōfⁿ<nim>*).

93. Această spusă aminteşte de relatarea despre conducătorul sufletului sau al omului din *Cartea tainică a lui Ioan*, „Imnul mărgăritarului" şi *Lămuriri asupra sufletului*.

94. În loc de „odihnă" (*anapausis*), editorii *Evangheliei lui Toma*, în Ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 532, amendează spre a fi citit „<înviere>" (*ana<sta>sis*).

95. *Cf.* Luca 17:20, 21; *Evanghelia lui Toma* 113:4; Ioan 3:18, 19; 5:25; II Timotei 2:17, 18; *Tratat despre Înviere* 49.

96. În 2 Esdra 14:45 se spune că sunt douăzeci şi patru de cărţi în scriptura iudeilor.

97. *Cf.* Augustin, *Împotriva vrăjmaşilor legii şi profeţilor* 2.4.14.

98. *Cf.* Romani 2:25–29.

99. *Cf.* Matei 5:3 (Q); Luca 6:20 (Q).

100. *Cf.* Matei 10:37, 38 (Q); Luca 14:26, 27 (Q); Matei 16:24; Marcu 8:34; Luca 9:23; *Evanghelia lui Toma* 101.

101. Vezi *Evanghelia lui Toma* 80. În această spusă apare termenul „hoit" (în coptă, din greacă, *ptōma*); în Spusa 80 este folosit „trup" (în coptă, din greacă, *sōma*).

102. Cf. Matei 13:24–30.

103. Sau „care a pătimit".

104. Cf. Pildele lui Solomon 8:34–36; Iisus fiul lui Sirah 51:26, 27; *Evanghelia lui Toma* 68, 69.

105. Cf. Luca 17:22; Ioan 7:33–36; 8:21; 13:33; *Evanghelia lui Toma* 38.

106. Amendarea presupune că literele în coptă au fost omise din cauza haplografiei (adică, omisiunea accidentală a unor litere sau cuvinte identice de către autor sau copist) – căci începutul spusei este reconstruit spre a se citi *<afnau>*, „<El a văzut>". De asemeni este posibil şi *<aunau>*, „<Ei au văzut>".

107. Probabil Iisus, posibil samariteanul.

108. Literal, textul copt poate fi tradus: „Omul acela este primprejurul mielului." O posibilă amendare: „<De ce> acel om <poartă> primprejur mielul?" sau ceva asemănător. Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 534, oferă o interpretare şi o traducere diferite: „<El a văzut> un samaritean care încerca să ia un miel în drumul său către Iudeea. El le-a zis ucenicilor săi: Acel (om) îşi urmează mielul. Ei i-au zis: Ca să-l poată ucide (şi) să-l mănânce."

109. Sau, mai literal, „Ca să-l poată ucide şi să-l mănânce."

110. Vezi *Evanghelia lui Toma* 7; 11:3.

111. *Cf.* Luca 17:34, 35 (Q); Matei 24:40, 41 (Q).

112. Sau „patul".

113. Literal, „ca de la unul". Bentley Layton, *Nag Hammadi Codices II, 2–7*, 1:74 indică alte două posibilităţi. Grecescul „ca de la un străin" (*hōs xenos*) este posibil să fi fost tradus greşit „ca de la unul" (*hōs ex henos*) sau grecescul „ca de la care" (*hōs ek tinos*) ar fi fost tradus greşit „ca de la cineva" (*hōs ek tinos* cu un accent diferit). Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 534, optează pentru traducerea „ca de la <un străin>".

114. *Cf.* Matei 11:27 (Q); Luca 10:22 (Q); Ioan 3:35; 6:37–39; 13:3, 4.

115. Aici în textul copt apare *efšēf*, „părăsit". Este amendat spre a fi citit *efšē<š>*, „întreg".

116. *Cf.* Ioan 8:12.

117. *Cf.* Matei 13:11; Marcu 4:11; Luca 8:10.

118. *Cf.* Matei 6:3.

119. *Cf.* Luca 12:16–21 (Q?); Sirah 11:18, 19.

120. *Cf.* Matei 22:1–10 (Q); Luca 14:16–24 (Q); A doua lege 20:5–7; 24:5.

121. *Cf.* Sirah 26:29.

122. Sau „cămătar". În textul copt apare *khrē[st.]s,* care poate fi reconstituit „Un [zaraf]", *khrē[stē]s,* ca aici, sau „Un [om bun]" (*khrē[sto]s*).

123. Posibil amendat spre a fi citit: „Poate că <ei> nu <l->au cunoscut."

124. *Cf.* Matei 21:33–41; Marcu 12:1–9; Luca 20:9–16.

125. *Cf.* Psalmi 118:22; Matei 21:42; Marcu 12:10; Luca 20:17; Faptele apostolilor 4:11; I Petru 2:7.

126. Vezi *Cartea lui Toma* 138. Editorii *Evangheliei lui Toma,* în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum,* 536, traduc această spusă astfel: „Celui căruia cunoaşte totul, dar este în lipsă de un lucru, îi lipseşte [încă de pe acum] totul."

127. *Cf.* Matei 5:10, 11 (Q); Luca 6:22 (Q); *Evanghelia lui Toma* 58; 69.

128. Vezi *Evanghelia lui Toma* 68.

129. *Cf.* Matei 5:6 (Q); Luca 6:21 (Q).

130. Vezi *Evanghelia lui Toma* 41; 67.

131. *Cf.* Matei 26-61; 27-40; Marcu 14:58; 15-29; Faptele apostolilor 6:14; Ioan 2:19. Reconstrucţia „[din nou]" este ipotetică (*ⁿn[kesop]*) şi poate necesita un spaţiu gol la capătul rândului. Din acest motiv editorii *Evangheliei lui Toma,* în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum,* 537, preferă reconstrucţia „[în afară de mine]" (*ⁿn[sabᵊllai]*).

132. *Cf.* Luca 12:13, 14 (Q?); 'Abd al-Jabbar, *Cartea despre semnele profeţiei lui Mahomed.*

133. Sau „domnului".

134. *Cf.* Matei 9:37, 38 (Q); Luca 10:2 (Q); Pirke Avot 2.20.

135. Literal, „El a zis".

136. Sau „Doamne".

137. Sau „nimeni".

138. În textul copt apare *šōne,* „boală", amendat aici a fi citit *šō<t>e,* „fântână".

139. Sau „monah" (în coptă *monakhos*).

140. Spusele 73–75 alcătuiesc cel mai probabil un mic dialog. *Cf.* „Dialogul ceresc" în Origen, *Împotriva lui Celsus* 8.15. Pentru Spusa 75 *cf.* Matei 25:1–13.

141. *Cf.* Matei 13:45, 46.

142. *Cf.* Matei 6:19, 20 (Q); Luca 12:33 (Q); Matei 13:44.

143. *Cf.* Ioan 8:12; Cartea înţelelepciunei lui Solomon 7:24–30.

144. *Cf.* Romani 11:36; I Corinteni 8:6; *Mucenicia lui Petru* 10.

145. *Cf.* Eclesiastul 10:9; Avacum 2:18–20; Lucian din Samosata, *Hermotim* 81. De asemeni *Evanghelia lui Toma* 30 şi nota.

146. *Cf.* Matei 11:7, 8 (Q); Luca 7:24, 25 (Q).

147. *Cf.* Luca 11:27, 28 (Q?); Petroniu, *Satyricon* 94.

148. *Cf.* Ioan 13:17; Iacov 1:25.

149. *Cf.* Luca 23:29; Matei 24:19; Marcu 13:17; Luca 21:23; *Evanghelia egipteană.*

150. *Cf. Evanghelia lui Toma* 56 şi nota.

151. *Cf.* I Corinteni 4:8; *Evanghelia lui Toma* 110; *Dialogul Mântuitorului* 129.

152. *Cf.* Ignatie, *Epistola către smirneni* 4:2; Proverbe greceşti. Variante ale spusei sunt de asemeni cunoscute din Origen, Didim cel Orb, dintr-un text armenesc de la mănăstirea Sf. Lazăr şi din *Evanghelia Mântuitorului:* „Dacă cineva este lângă mine, acela va [arde]. Eu sunt focul ce arde. Cine este [lângă mine] este lângă foc; cine este departe de mine este departe de viaţă" (Berlin 22220 107, 39–48).

153. Pentru Spusele 83 şi 84 *cf.* Facerea 1:26–28 şi comentarii la Filon din Alexandria şi în descrierile gnostice ale creaţiei.

154. Simon Magul era numit marea putere a lui Dumnezeu. *Cf.* Faptele apostolilor 8:9, 10; *Gândul marii noastre puteri.*

155. Sau „fiul omului".

156. *Cf.* Matei 8:20 (Q); Luca 9:58 (Q); Plutarh, *Viaţa lui Tiberius Gracchus* 9.4, 5; Abu Hamid Muhammad al-Ghazali, *Renaşterea ştiinţelor religioase* 3.153.

157. *Cf. Evanghelia lui Toma* 29; 112.

158. Sau „îngerii".

159. *Cf. Cartea tainică a lui Ioan* II, 25; *Învăţătura cârmuitoare* 32.

160. *Cf.* Matei 23:25, 26 (Q); Luca 11:39–41 (Q); Talmudul babilonian; Berakoth 51a; Kelim 25.1–9.

161. Sau „domnia".

162. *Cf.* Matei 11:28–30; Iisus fiul lui Sirah 51:26, 27.

163. *Cf.* Matei 16:1–3 (Q); Luca 12:54–56 (Q).

164. *Cf. Evanghelia lui Toma* 2; Matei 7:7, 8 (Q); Luca 11:9, 10 (Q).

165. *Cf.* Ioan 16:4, 5, 12–15, 22–28.

166. *Cf.* Matei 7:6. Reconstrucţia de la sfârşit este ipotetică (*šina je nouaaf ᵉnla[jte]*), dar se potriveşte contextului. Bentley Layton, *Nag Hammadi Codex II, 2–7*, 1:86, 87, indică în plus următoarea sugestie de reconstrucţie: „căci s-ar putea să le [nimicească]; „căci s-ar putea să le rupă [în bucăţi]".

167. *Cf. Evanghelia lui Toma* 2; 92; Matei 7:7,8 (Q); Luca 11:9,10 (Q).

168. *Cf.* Matei 5:42 (Q); Luca 6:30 (Q), 34, 35b (Q?), 35c (Q); *Didahia* 1:5.

169. *Cf.* Matei 13:33 (Q); Luca 13:20, 21 (Q);

170. Editorii *Evangheliei lui Toma,* în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 542, preferă să amendeze textul (alături de Peter Nagel) spre a fi citit „nu a băgat (nimic) de seamă cât timp <ea> a trudit" (*e<s>hise).*

171. Această pildă este cunoscută în literatura creştină doar de aici, deşi o istorisire oarecum asemănătoare se găseşte la „Macarie" din Siria.

172. Această pildă este cunoscută în literatura creştină doar de aici. La modul general, *cf. Evanghelia lui Toma* 35; Matei 11:12, 13 (Q); Luca 16:16 (Q).

173. *Cf.* Matei 12:46–50; Marcu 3:31–35; Luca 8:19–21; *Evanghelia ebioniţilor* 5.

174. *Cf.* Matei 22:15–22; Marcu 12:13–17; Luca 20:20–26.

175. Reconstituirea textului este ipotetică (*ᵉntas[ti naei ᵉmpc]ol).* O altă variantă este: „Căci mama care [mi-] a [dat naştere, m-a nimicit]" (vezi nota în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 543). Este chiar posibil, deşi mai dificil, a

reconstitui Spusa 101:3 după cum urmează: „Căci mama [mi-a dat naştere], dar adevărata [mamă] mi-a dat viaţă."

176. Probabil Sfântul Duh; *cf. Evanghelia evreilor* 3; *Cartea tainică a lui Iacov* 6; *Evanghelia lui Filip* 55.

177. *Cf.* Matei 10:37, 38 (Q); Luca 12:26, 27 (Q); *Evanghelia lui Toma* 55.

178. *Cf.* Matei 23:13 (Q); Luca 11:52 (Q); *Evanghelia lui Toma* 39:1, 2; Esop, *Fabule* 702.

179. Se poate referi fie la ceasul, fie la locul intrării.

180. *Cf. Evanghelia lui Toma* 21:5–9; Matei 24:43 (Q); Luca 12:39 (Q).

181. *Cf.* Matei 9:14, 15; Marcu 2:18–20; Luca 5:33–35; *Evanghelia nazoreenilor* 2.

182. Despre dispreţul faţă de rudele de sânge, *cf. Evanghelia lui Toma* 55; 101; *Cartea lui Toma* 144. Despre Simon Magul, Elena şi curvia sufletului, *cf.* Irineu, *Împotriva ereziilor* 1.23.2; *Lămurire despre suflet*. În legătură cu tradiţia despre Iisus ca fiu ilegitim al Mariei, *cf.* Origen, *Împotriva lui Celsus* 1.28,32 şi probabil Ioan 8:41.

183. Sau „fii ai omului".

184. *Cf. Evanghelia lui Toma* 48; Matei 18:19; 17:20b (Q); Luca 17:6b (Q); Matei 21:21; Marcu 11:23; I Corinteni 13:2.

185. *Cf.* Matei 18:12, 13 (Q); Luca 15:4–7 (Q); Iezechil 34:15, 16.

186. *Cf. Evanghelia lui Toma* 13; Ioan 4:13, 14; 7:37–39; Iisus fiul lui Sirah 24:21.

187. *Cf.* Pildele lui Solomon 2:1–5; Iisus fiul lui Sirah 20:30, 31; Matei 13:44; *Midrash Rabbah*; Cântarea cântărilor 4.12.1; Esop, *Fabule* 42.

188. *Cf. Evanghelia lui Toma* 27:1; 81.

189. *Cf.* Isaia 34:4; Psalmi 102:25–27 (unele texte vechi); Evrei 1:10–12; Apocalipsa lui Ioan 6:13, 14.

190. Acesta ar putea fi un comentariu ulterior încorporat în text.

191. *Cf. Evanghelia lui Toma* 29; 87.

192. Sau „Ei nu vor spune".

193. *Cf.* Marcu 13:21–23; Matei 24:23–25, 26, 27 (Q); Luca 17:20–22, 23, 24 (Q); *Evanghelia lui Toma* 3:1–3; *Evanghelia Mariei* 8.

194. Editorii *Evangheliei lui Toma*, în ed. Kurt Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 546, văd aici („Căci", în coptă *je*) o introducere la o adresare directă şi citesc „(Eu vă spun vouă): Femeia...".

195. Pe când limbajul aceastei spuse ar putea fi şocant pentru sensibilitatea noastră, intenţia pare a fi liberatoare. Femeia poate reprezenta ce este pământesc şi pieritor, iar bărbatul, ce este ceresc şi nepieritor, astfel încât femeia ajunsă bărbat vrea să simbolizeze faptul că toţi cei care sunt muritori şi aparţin acestei lumi, bărbaţi şi femei deopotrivă, ajung nemuritori şi dumnezeieşti. *Evanghelia lui Toma* 22 foloseşte categoria genului într-un mod oarecum diferit, dar asemănător ca scop. *Cf.* Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.44; Clement Alexandrinul, *Excerpte din Teodot* 79; *Întâia apocalipsă a lui Iacov* 41; *Zostrianos* 131; de asemeni *A doua cuvântare a marelui Set* 65 şi *Evanghelia lui Filip* 58, din acest volum, despre conceptul valentinian al chipurilor noastre femeieşti ca fiind împreunate cu îngerii bărbăteşti în unirea de apoi.

196. Ediția Harold W. Attridge, „The Greek Fragments", în *Nag Hammadi Codex* II, 2–7, ed. Bentley Layton, 1:95–128. Despre Spusa 136, vezi mai jos.

197. Textul Cuvântului de început și al Spuselor 1–7 și 24 provine din Papyrus Oxyrhynchus 654.

198. Textul Spuselor 26–30, 77 și 31–33 provine din Papyrus Oxyrhynchus 1.

199. Sau „de ce".

200. O interpretare anterioară a textului grecesc al acestei Spuse conducea la traducerea următoare: „Cât despre voi, când nu aveți veșminte, cu ce [vă veți îmbrăca]?" (*cf.* Harold W. Attridge, „The Greek Fragments" 1:121; dar vezi acum James M. Robinson, „A Written Greek Sayings Cluster Older Than Q: A Vestige").

201. Textul Spuselor 36–39 provine din Papyrus Oxyrhynchus 655.

202. În greceşte, *[gnōseōs]*, o formă a lui *gn sis.*

203. În greceşte *aiōn*, „aeon".

204. Această variantă a Spusei 4 provine din Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.7.20.

205. Această variantă a Spusei 11 provine din Ipolit, *Respingerea tuturor ereziilor* 5.8.32.

PARTEA A DOUA

1. Ediții: Anne Pasquier, *L'Évangile selon Marie*; Walter C. Till și Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen Papyrus Berolinensis 8502*; R. McL. Wilson și George W. MacRae, „The Gospel According to Mary" în *Nag Hammadi Codices V, 2–5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502,1 and 4*, ed. Douglas M. Parrott, pp. 453–471. Traduceri: Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary*; Judith Hartenstein, „Das Evangelium nach Maria" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 833–844; Karen L. King, *The Gospel of Mary of Magdala*; Karen L. King, George W. MacRae, R. McL. Wilson și Douglas M. Parrott, „The Gospel of Mary" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 523–527; Marvin Meyer, *The Gospels of Mary*, pp. 16–22.

2. Primele șase pagini lipsesc din manuscrisul în limba coptă, iar textul care se păstrează începe în mijlocul unei discuții între Iisus și ucenicii săi pe subiectul naturii materiei. Dialogul include reflecții pe teme stoice. *Cf.* Esther A. de Boer, *The Gospel of Mary.*

3. Vezi *Evanghelia lui Filip* 53.

4. Literal, „în fapte de preacurvie".

5. În *Evanghelia Mariei*, adulterul e înțeles a fi amestecarea necuviincioasă cu lumea. *Cf.* perspectiva similară din *Tratatul despre suflet* din Biblioteca de la Nag Hammadi, din *Comentariul* lui Heracleon la *Evanghelia lui Ioan* și din *Evanghelia lui Filip.*

6. Vezi discuția despre păcat în Romani 7.

7. *Cf.* Luca 24:38; Ioan 14:27.

8. Sau „oglindiri ale firii". Despre prezența adevărului în imagini și simboluri vezi *Evanghelia lui Filip* 67.

9. *Cf.* Ioan 14:27; 20:19, 21 și 26.

10. Sau „fiul omului", aici și mai jos.

11. *Cf.* Luca 17:21; *Evanghelia lui Toma* 113.

12. Sau „pe el", aici și în următoarea frază.

13. Plecarea lui Iisus poate însemna fie răstignirea sa, fie învierea și înălțarea.

14. Cel mai probabil Maria din Magdala, pe tot cuprinsul scrierii, deoarece portretul acestei femei se aseamănă celui al Mariei din Magdala, prezentat în alte texte.

15. În Papyrus Oxyrhynchus 3525 este adăugat faptul că Maria i-a sărutat duios.

16. Sau probabil, în acord cu Karen L. King, „fraților și surorilor", deși în text nu sunt menționate și alte femei.

17. Despre dragostea deosebită a lui Iisus pentru Maria din Magdala vezi *Evanghelia Mariei* 17 și 18, precum și *Evanghelia lui Filip* 59, 63 și 64; de asemeni *Pistis Sophia* 17; 19.

18. Sau „Domnul", aici și mai jos.

19. Aici Karen L. King, în *The Gospel of Mary of Magdala*, p. 196, spune că varianta grecească din Papyrus Oxyrhynchus 3525 poate sugera că a avut mai mult decât o apariție („*O dată*, când Domnul mi-a apărut într-o vedenie...").

20. *Cf.* Matei 6:21.

21. Textul de la pagina 10 din varianta în limba coptă se încheie cu aceste cuvinte (înainte de paginile lipsă): „și aceasta este [ceea ce] ...".

22. Paginile 11–14 lipsesc din manuscrisul în limba coptă. Textul se reia de unde Maria își povestește viziunea asupra ascensiunii sufletului dincolo de puterile cosmice. În limba greacă termenul *psychē*, „sufletul", este de genul feminin și este personificat, în literatura greacă, drept tânăra femeie Psyche. Se pare că aici viziunea descrie patru trepte ale ascensiunii, schițând eliberarea sufletului de sub cele patru elemente ale lumii. Numele primei puteri lipsește din text, însă el poate fi „întunericul", conform listei înfățișărilor celei de-a patra puteri. Numele celorlalte puteri sunt „dorința", „necunoașterea" și, se pare, „mânia", o putere compozită mortală. La fel ca și în alte texte de sorginte gnostică privind călătoria sufletului, acesta urcă printre tărâmurile puterilor și este interogat de acestea. Sufletul iese biruitor din înălțarea din lumea materiei și a trupului, fiind în sfârșit eliberat. *Cf.* de asemeni *Evanghelia lui Toma* 50.

23. Veșmântul care îmbracă sufletul este croit din toate însușirile care caracterizează existența trupească în această lume. Sufletul își pune acest veșmânt când intră în lume și îl scoate atunci când o părăsește.

24. Compară cele șapte sfere cerești (deseori Soarele, Luna și cinci planete) descrise de astronomii și astrologii antici. Despre numele celor șapte puteri ale mâniei vezi *Cartea tainică a lui Ioan*.

25. Sau „din", aici și mai jos în frază.

26. Despre ostilitatea lui Petru față de Maria Magdalena vezi *Evanghelia lui Toma* 114; *Pistis Sophia* 36; 72; 146.

27. Levi era un ucenic al lui Iisus, numit Levi fiul lui Alfeu în Evanghelia după Marcu, despre care se spune că ar fi fost un vameș din Capernaum. Câteodată, Levi este identificat cu ucenicul Matei, dar identificarea nu este sigură. (În *Dialogul Mântuitorului*, Matei este unul dintre cei trei ucenici cu care Iisus poartă dialogul.)

28. Despre dragostea lui Iisus față de Maria vezi *Evanghelia Mariei* 10; *Evanghelia lui Filip* 59, 63 și 64; *Pistis Sophia* 17; 19.

29. Sau „s-o împlinim".

30. În Papyrus Rylands 463 se spune că numai Levi a plecat să predice.

PARTEA A TREIA

1. April D. DeConick, „The Great Mystery of Marriage", p. 342.

2. Ediții: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex II*; Wesley W. Isenberg și Bentley Layton, „The Gospel According to Philip" în *Nag Hammadi Codex II, 2–7*, ed. Bentley Layton, vol. 1, pp. 129–217; Jacques-É. Ménard, *L'Évangile selon Philippe*. Traduceri: Wesley W. Isenberg, „The Gospel of Philip" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 139–160; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 325–353; Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus", în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 183–213; Hans-Martin Schenke, „The Gospel Of Philip", în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 179–208. Un număr de reconstrucții ale textului provin din aceste ediții, mai ales din lucrarea lui Hans-Martin Schenke.

3. Sau „prozelit", aici și în propoziția următoare.

4. Sau „morții nu vor muri și cu atât mai mult vor trăi". Vezi *Evanghelia lui Toma* 11:2 și 3.

5. Vezi *Evanghelia lui Toma* 99; 101; 105.

6. Vezi *Evanghelia lui Toma* 14:2.

7. Vezi *Evanghelia lui Toma* 57.

8. Sau, mai general, „sunt înrudiți unul cu altul".

9. Sau „cuvinte", aici și mai jos.

10. În textele gnostice, puterile se numără printre domniile acestei lumi. Aici ele sunt identificate cu vechii zei și zeițe, cărora le erau aduse jertfe.

11. Vechii zei și zeițe erau deseori reprezentați ca animale.

12. Poate omenirea în general sau Hristos.

13. *Cf.* Ioan 6:31, 50, 51; Ieșirea 16:4; Psalmi 78:23 și 24.

14. Sau „tărâmul a toate".

15. *Cf.* I Corinteni 2:8.

16. Matei 1:18, 20; Luca 1:35.

17. În tradiția ebraică și în alte tradiții semite, cuvântul pentru „duh" este de genul feminin, iar duhul poate fi considerat mama divină. Vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 6, *Evanghelia lui Toma* 101; mai ales *Evanghelia evreilor* 3, în care Iisus se referă la mama sa ca fiind Sfântul Duh.

18. Reconstrucția este ipotetică. (*Cf.* Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip", 190).

19. Sau „domn", aici și mai jos.

20. Matei 16:17. *Cf.* Matei 6:9, Luca 11:2 (rugăciunea „Tatăl nostru").

21. Sau „nume privat, nume personal" (ca Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 332).

22. Sau „numele public" (ca Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 332).

23. Reconstrucția (coptă *nam<ou>*) este propusă pentru un spațiu gol în papirus.

24. Literal, un assarius, o monedă romană de mică valoare.

25. I Corinteni 15:50.

26. Ioan 6:53.

27. Textul folosește termenul *logos* pentru „cuvânt", ca și mai sus, unde se spune că trupul lui Iisus din împărtășanie este cuvântul. Aici este folosit articolul nedefinit și astfel o traducere mai generală a lui *logos* ar putea fi de preferat.

28. Apa botezului.

29. Filip? Iisus?

30. Literal, „împărtășanie".

31. În gândirea valentiniană, acest limbaj implică unirea chipurilor feminine ale noastre, ale tuturor, cu îngerii bărbătești în unirea cea din urmă, ca rezultat al tainei odăii de nuntă.

32. Sau „ușa" (probabil ușa staulului, ca în Ioan 10). Traducerea termenului drept „împăratul" presupune o mică amendare a textului (din *ro* în *<e>ro*).

33. Literal, „frați".

34. Textul în limba coptă spune „sora ei" (*tessōne*), iar traducerea ar putea reflecta acest lucru (dar vezi lectura „surorii lui" imediat mai jos).

35. Aceasta ar putea fi o referire la tată și fiu în opoziție cu duhul menționat ulterior sau poate fi o referire la duh sau chiar la tată, fiu și duh laolaltă.

36. Sau „Sophia", aici și mai jos.

37. Leviticul 2:13; Marcu 9:49 (variantă); Coloseni 4:6.

38. Reconstrucția propusă este ipotetică și include o posibilă aluzie la soția lui Lot. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip", pp. 192, 207.

39. Acest pasaj pare a oglindi distincția valentiniană între o înțelepciune superioară (de obicei numită Sophia) și una inferioară (numită Achamoth). În ebraică și aramaică, *'ekh-moth* înseamnă „asemenea morții".

40. Adam.

41. Cain.

42. Texte gnostice cum ar fi *Cartea tainică a lui Ioan* şi *Natura domniilor* descriu cum prinţul acestei lumi, uneori alături de puterile sale, au sedus-o sau siluit-o pe Eva şi astfel ea a dat naştere lui Cain.

43. Abel.

44. Sau „botează".

45. Sau „botezat".

46. Pentru o altă meditaţie pe tema vopsirii vezi *Evanghelia lui Filip* 63.

47. Textul sugerează o perspectivă eshatologică, având o realizare în prezent a unirii duhovniceşti cu Hristos şi o anticipare a unirii cu tatăl. O astfel de perspectivă se găseşte în epistolele lui Pavel.

48. Compară cu discuţia despre credinţă şi dragoste din I Corinteni 13 şi *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

49. Cuvântul grecesc *nazōraios* poate indica pe cineva din Nazaret sau un creştin iudeu practicant.

50. Cuvântul grecesc *nazarōnos* indică pe cineva din Nazaret.

51. În greacă, *Christos* înseamnă „uns".

52. În siriacă, *mšiha* poate avea ambele semnificaţii.

53. „Iisus" vine din numele ebraic şi aramaic Yeshua şi Yehoshua, care înseamnă „Domnul (Yahweh) este mântuire" (sau ceva apropiat).

54. Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus", p. 198, amendează spre a citi „<omul> adevărului".

55. Adică, „adevăr" şi „izbăvire".

56. Aici Dumnezeu este stăpânul lumii. Asupra acestui pasaj vezi *Mărturia adevărului* 32.

57. Sau „duh", aici şi mai jos.

58. Iisus a fost „întins" pe cruce.

59. Şaptezeci şi doi este, prin tradiţie, numărul neamurilor din lume, conform înţelepciunii evreieşti.

60. Sau „fiul omului", aici şi mai jos.

61. Pentru o altă meditaţie pe tema vopsirii vezi *Evanghelia lui Filip* 61.

62. Sau „Sophia".

63. Sau împărţind astfel frazele, „înţelepciunea care este numită stearpă este mama îngerilor şi însoţitoarea [Mântuitor]ului. [Mântuitor]ul [a iubit] pe Maria din Magdala ...."

64. Despre orbul în întuneric vezi *Evanghelia lui Toma* 34.

65. Vezi *Evanghelia lui Toma* 19:1.

66. Se face referire la botez.

67. Meditaţia sugerează că starea de androginie mântuitoare (unirea chipului feminesc cu îngerul bărbătesc) apără de duhurile necurate. Vezi *Evanghelia lui Filip* 58.

68. Cel descris în acest paragraf pare a fi acela care nu a părăsit lumea.

69. Mijlocul este ţinutul dintre plinătatea divinului de sus şi lumea aceasta de jos.

70. Adică, după ce murim.

71. Traducerea acestui paragraf rămâne ipotetică.

72. Pentru o viziune apocaliptică a iadului asemănătoare, vezi *Cartea lui Toma* 142 și 143.

73. Apa botezului.

74. Probabil numele „creștin".

75. Iisus.

76. Vezi *Evanghelia lui Toma* 22:4.

77. Probabil. Vezi *Evanghelia lui Toma* 11:1.

78. Literal, „ce este în afara la ce este în afară".

79. Matei 8:12, 22:13 și 25:30.

80. Matei 6:6.

81. Hristos aduce oamenii înapoi din lumea materială la tărâmul plinătății.

82. Amendată. Neamendată, lectura textului copt poate fi: „Dacă ajunge iarăși desăvârșit și atinge sinele său dinainte, moartea va înceta să mai fie." Această meditație sugerează că moartea va fi nimicită în unitatea androginiei.

83. Matei 27:46 și Marcu 15:34, citând Psalmi 22:1.

84. Sau „odaia de cununie", aici și mai jos.

85. *Cf.* Ioan 4:23.

86. Despre reconstituirea de aici *cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Evangelium nach Philippus", p. 203, „The Gospel of Philip", pp. 197 și 198. Despre sfâșierea catapetesmei templului, *cf.* Matei 27:51, Marcu 15:38, Luca 23:45, Evrei 10:19 și 20, *Evanghelia lui Filip* 85.

87. Facerea 2:7 și descrierile gnostice ale creației.

88. Vezi *Cartea tainică a lui Ioan* II, 19 și 20.

89. În Facerea 2:7 numele lui Adam este pus în legătură cu cuvântul ebraic *'adamah*, „pământ" din care Adam este făcut.

90. Adică, oamenii adoră zei reprezentați sub formă de animale, ca în Egipt. Vezi *Evanghelia lui Filip* 54 și 55.

91. Posibil de amendat spre a citi „să se închine la Dumnezeu".

92. „Odihnă" este un termen folosit în mod obișnuit în textele gnostice pentru a descrie starea fericirii de apoi.

93. *Cf.* Facerea 1:26 și 27.

94. Matei 3:15.

95. Literal, „un rai".

96. Sau „raiului".

97. Vezi *Evanghelia lui Toma* 11:2 și 3.

98. Sau „rai", aici și mai jos.

99. *Cf.* Facerea 3:1–7. Aici vorbitorul pare a fi Adam. Cuvântul în coptă pentru „cunoaștere", provenit din greacă, este *gnōsis*, aici și mai jos.

100. Adică, cel uns.

101. Sau „domn".

102. Acesta este trupul purtat ca îmbrăcăminte. Aici o îmbrăcăminte din zdrențe.

103. Pâinea, potirul și untdelemnul sunt folosite în tainele împărtășaniei și mirungerii.

104. Sau „copiii".

105. Sau „copil".

106. Adică, potirul împărtășaniei.

107. Aceasta este imagistică baptismală. Apa vie sau curgătoare era folosită în mod obișnuit în botez, iar cel botezat era considerat a se dezbrăca de cel vechi și a se îmbrăca în cel nou – anume Hristos.

108. „Cunoaște-te pe tine însuți" este o bine cunoscută maximă grecească de la Delphi.

109. Mijlocul este locul dintre plinătatea de sus și lumea de jos.

110. Reconstituirea de aici rămâne ipotetică.

111. Sau „preotul".

112. Aici se referă la împărtășanie.

113. Sau „umplut". Hans-Martin Schenke, „The Gospel of Philip", p. 201, traduce aici: „Iisus a umplut cu duh apa botezului".

114. Sau „vântul".

115. În textul copt apare cuvântul *gnōsis*, din greacă, aici și mai jos.

116. *Cf.* Ioan 8:32.

117. Ioan 8:34.

118. Sau „îi face semeți". *Cf.*. I Corinteni 8:1.

119. I Corinteni 8:1.

120. *Cf.* Luca 10:34.

121. I Petru 4:8.

122. Sau „domnul", aici și mai jos.

123. *Logos*, aici și mai jos.

124. Sau „vânt, duh", aici și mai jos.

125. În coptă, din greacă, *gnōsis*, aici și mai jos.

126. Despre credință, nădejde, dragoste și cunoaștere, *cf.* I Corinteni 13 și *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

127. Literal, „Logosul", probabil „Rațiunea".

128. Sau „odihnă", aici și mai jos.

129. Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 350, traduce după cum urmează: „Dacă robi, cel dintâi fel (adică un singur fel de mâncare), dacă văd copii, întreaga masă."

130. *Cf.* Matei 15:27, Marcu 7:28.

131. Sau „[s-a bucurat]". *Cf.* Ioan 8:56.

132. Sau „scriptura".

133. Matei 3:10; Luca 3:9.

134. Sau „scriptura".

135. Ioan 8:32.

136. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

137. Cuvântul „<nu>" (*<an>* în coptă) a fost prezumtiv omis din text și este inclus aici.

138. În gândirea valentiniană, o catapeteasmă sau un văl desparte tărâmul plinătății de lumea de jos, iar în Templul din Ierusalim o catapeteasmă desparte sfânta sfintelor de sfânta așezare.

139. Despre sfășierea catapetesmei, vezi *Evanghelia lui Filip* 69, 70, cu referințe.

140. Adică, dumnezeirea inferioară, tărâmul demiurgului și semizeului. În literatura valentiniană, aici și în alte locuri domnia (sau prințul) acestei lumi poate fi cumva un demiurg mai blând și mai bun, care nu este pe de-a-ntregul diabolic.

141. Se referă la crucea lui Hristos ca izvor al mântuirii.

142. Se referă la arca lui Noe ca izvor al mântuirii.

143. Sau, cu o corectură, „tărâmul de sus a fost deschis pentru noi, <împreună cu> tărâmul de jos.

144. Sau „vlăstarul", aici și mai jos.

145. Sau „vor fi unși".

146. Matei 15:13.

PARTEA A PATRA

1. *The Gnostic Scriptures*, p. 251.

2. Ediții: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex I*; Harold W. Attridge și George W. MacRae, „The Gospel of Truth" în *Nag Hammadi Codex I*, ed. Harold W. Attridge, vol. 1, pp. 55–122, vol. 2, pp. 39–135; Jacques-É. Ménard, *L'Évangile de vérité*. Traduceri: Harold W. Attridge și George W. MacRae, „The Gospel of Truth" în *Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 38–51; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 250–264; Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis" în *Nag Hammadi Deutsche*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 27–44.

3. *Cf.* Ioan 1:1.

4. *Plērōma*, aici și mai departe în text.

5. Aici greșeala este personificată și de gen feminin. Compară rolul ei cu acela al înțelepciunii și demiurgului în alte locuri în textele gnostice.

6. Ca și în *Evanghelia lui Filip*, mijlocul este ținutul dintre plinătatea dumnezeirii de sus și lumea de jos.

7. Bentley Layton traduce această frază: „Și fără îndoială atunci nu din pricina lui!" (continuând forma negativă a frazei anterioare; vezi *The Gnostic Scriptures*, p. 254).

8. *Cf.* Ioan 14:6.

9. Referirea la pom amintește atât de pomul pe care Iisus a fost răstignit, cât și de pomul cunoașterii binelui și răului din grădina Edenului (descris în Facerea și în texte gnostice).

10. *Cf.* Evrei 2:17, Marcu 10:45, I Timotei 2:6.

11. *Cf.* Filipeni 2:5–11. Zdrențele pieritoare se referă la trupul fizic al lui Iisus.

12. Literal, „el".

13. În coptă, *me*. Sau „gând" (corectat spre a fi citit *me<eue>*).

14. *Cf.* I Petru 2:2, 3.

15. Despre sabia cu două tăişuri, *cf.* Evrei 4:12; Apocalipsa 2:12, 16; 19:15; Filon din Alexandria, *Cine este moştenitorul celor dumnezeieşti?* 130–140.

16. Sau „şi striga că nu a înţeles nimic" (Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 258).

17. În coptă, *petšōp eimēti*. Sau „care este" (citeşte *petšōpe imēti*).

18. Autorul, scriind la persoana I singular, remarcă faptul că ele au existenţă potenţială, dacă nu actuală.

19. Descrieri ale coşmarurilor urmează în text.

20. *Cf.* Matei 11:5; Luca 7:21, 22; Ioan 9:10, 11; 11:37.

21. Compară cu reprezentarea lui Iisus drept cuvânt din Evanghelia după Ioan, mai ales în capitolul 1.

22. *Cf.* Matei 18:12–14; Luca 15:4–7; *Evanghelia lui Toma* 107.

23. În sistemul roman de numărare pe degete, numerele de la 1 la 99 erau socotite cu mâna stângă, iar numărul 100 trecea la cea dreaptă.

24. Despre Iisus şi tatăl, ambii lucrând, *cf.* Ioan 5:17.

25. Sau „soarele".

26. *Cf.* Matei 7:16; 12:33; Luca 6:44.

27. Sau „suflul" (în coptă *pna*, pentru *pneuma*).

28. Autorul face un joc de cuvinte în greacă, comparând *psychē* („forma psihică, sufletul") cu *psychos* („rece").

29. Adică, „cel uns".

30. Probabil cuvântul.

31. Literal, „acela".

32. Sau „nici nu este cu putinţă pentru ei să cerceteze".

33. Înţelesul în coptă este incert. Probabil este corect a citi „<şi el> singur <este în stare> să-i dea un nume" (Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis", 42, 43).

34. Literal, „El".

35. Probabil fiul.

36. Din nou, probabil fiul.

37. Reconstrucţia rămâne ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Evangelium Veritatis", p. 43.

38. Sau „care este acolo pentru ei" (în coptă, *petoei ᵉmmeu neu*).

39. Literal, „adevăraţilor fraţi".

PARTEA A CINCEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex III; The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex IV*; Alexander Böhlig şi Frederik Wisse, ed., *Nag Hammadi Codices III, 2 şi IV, 2*. Traduceri: Alexander Böhlig

şi Frederik Wisse, „The Gospel of the Egyptians" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 208–219; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 101–120; Marvin Meyer, „The Baptismal Ceremony of the Gospel of the Egyptians" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 218–223; Uwe-Karsten Plisch, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 293–321. Prezenta traducere este bazată în primul rând pe versiunea aflată în Codexul III a *Sfintei cărţi a Marelui Duh Nevăzut*, deşi am folosit şi varianta aflată în Codexul IV. Atunci când lacunele dintr-o versiune au putut fi reconstruite cu încredere pe baza textului celeilalte versiuni, acestea nu au mai fost trecute între paranteze pătrate.

2. Aceasta este versiunea din Codexul IV. Cea din Codexul III spune: „Cartea sfântului ... a Marelui [Duh] Nevăzut". O posibilă reconstrucţie a lacunei versiuni din Codexul IV ar fi „[rugăciuni]" sau [rugăciuni ale] Marelui [Duh] Nevăzut".

3. Textul foloseşte „tatăl" (*eiōt*), aici şi mai jos, atât pentru transcendentul Mare Duh Nevăzut, cât şi pentru manifestările inferioare ale divinităţii.

4. Vezi rolul tăcerii în *Cartea tainică a lui Ioan.*

5. *Autogenēs* (în limba coptă, din greacă), aici şi mai jos.

6. Sau „fiu", aici şi mai jos.

7. „Domedon" poate însemna „stăpânul casei"; „Doxomedon", „stăpânul slavei". *Cf.* Alexander Böhlig şi Frederik Wisse, ed., *Nag Hammadi Codices III, 2 şi IV, 2*, p. 41.

8. Ceea ce constituie o a doua trinitate.

9. Literal, „din pieptul", aici şi mai jos.

10. Sau „ogdoada", aici şi mai jos.

11. Despre Barbelo vezi *Cartea tainică a lui Ioan.*

12. Versiunea din Codexul IV spune: „... kaba".

13. „Adone" este completat aici din versiunea din Codexul IV.

14. Versiunea din Codexul IV include „... akroboriaor ...".

15. Literal, „voci".

16. Despre acest epitet, aici şi mai jos, vezi *Cartea tainică a lui Ioan.*

17. Misterul pare să constea în succesiunea vocalelor: IĒOU, E, A, Ō. Iēou sau Ieou sau Yeu este adevăratul nume al lui Dumnezeu (*cf.* Yao), conform gnosticei *Cărţi a lui Yeu*; E, epsilon, poate fi valoarea numerică a lui cinci, fiind folosită mai târziu în text, sau mai poate fi interpretată ca reprezentând cuvântul grecesc *estin*, „este"; A şi Ō sunt alpha şi omega, prima şi ultima literă din alfabetul grecesc. Dacă E înseamnă „este", atunci şirul vocalic poate fi citit „Ieou este alpha şi omega." Aici fiecare dintre vocale este scrisă de douăzeci şi două de ori; în alfabetul ebraic sunt douăzeci şi două de litere. *Cf.* Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 107.

18. Versiunea din Codexul IV spune: „Ea (adică, Barbelo) a cerut putere."

19. Aceste rânduri sunt adăugate din Codexul IV, 55.

20. Despre Ainon, vezi locul pomenit în Ioan 3:23 şi harta-mozaic din Madaba. În greacă, *ainon* înseamnă „laudă" (în cazul acuzativ).

21. Paginile 45–48 lipsesc din versiunea Codexului III. Următoarele pagini sunt adăugate din Codexul IV, 55–60.

22. Despre cele cinci peceți, aici și mai jos, vezi referirea la botez în *Cartea tainică a lui Ioan* II, 31.

23. O posibilă interpretare: „[O emanație]" (*[apóhr]oia*) sau „[Prevederea]" (*[pron]oia*) sau „[Un gând]" (*[enn]oia*). Despre prevedere vezi *Cartea tainică a lui Ioan.*

24. Versiunea din Codexul III se reia de la pagina 49.

25. Textul spune „Mirothoe". Mirothea este un nume sau un epitet setian pentru divinitate, prezent în mai multe scrieri. Sensul este incert, dar ar putea însemna „destinul divin" (din greacă *moiro-theos* – compară cu Moira, „destinul", din mitologia greacă) sau „unsul divin" (din greacă *myro-theos*). Mirothea este la genul feminin, Mirotheos este la masculin. Aici Mirothea o întruchipează pe mama lui Adamas (compară cu Pigeradamas din *Cartea tainică a lui Ioan*). Vezi John D. Turner, *Sethian Gnosticism and Platonic Tradition,* p. 211.

26. Rostirea este din versiunea aflată în Codexul IV. „EA EA EA" poate însemna grecescul *ei a, ei a, ei a,* „Tu ești unul, tu ești unul, tu ești unul". Versiunea din Codexul III spune: „IEN IEN EA EA EA, de trei ori". „IEN IEN" poate fi grecescul *ei hen, ei hen,* „Tu ești unul, tu ești unul". E (epsilon) și A (alpha) pot fi de asemeni interpretate ca numere: „O cinci, unu, cinci, unu, cinci, unu". Următoarele rânduri sunt din Codexul IV, 61.

27. De aici reîncepe versiunea din Codexul III.

28. *Cf.* Ioan 1:3.

29. „[Barbelo]" este reconstituit în versiunea din Codexul IV.

30. Sau „Prophania" (în limba coptă, din greacă).

31. Despre cei patru luminatori vezi *Cartea tainică a lui Ioan.*

32. Aici versiunea din Codexul IV spune „Samblo", iar în Codexul III apare „Samblo".

33. Abrasax, aici și mai jos, este numele unei puteri cosmice prezente în mai multe tradiții, inclusiv în cele gnostice. Valoarea numerică a numelui Abrasax în greacă este 365, corespunzând astfel numărului zilelor unui an solar. Abrasax poate proveni din ebraicul *Arba* („patru", stând pentru tetragrammaton sau numele lui Dumnezeu format din patru litere, YHWH) *Sabaoth* („armate") și astfel Abrasax ar putea însemna „domnul armatelor".

34. Sensul lui „al patrulea" este incert; versiunea din Codexul III spune „al șaptezeci și patrulea", dar a fost corectată la varianta actuală. Am putea compara treimile sau triadele divine din *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* cu tatăl prezent ca al patrulea după o treime; Heracleon, *Comentarii la Ioan* 16 (despre conceptul valentinian de patruzeci și patru și despre tărâmul celor patru sau tetrada); *Cartea tainică a lui Iacov* 12 (despre „al patrulea în ceruri").

35. Sau „stirpe", aici și mai jos.

36. Aici am urmat versiunea din Codexul IV. Cea din Codexul III spune „copiii de trei ori bărbat".

37. Sau „biserică" *(ekklēsia).*

38. Mai multe fraze sunt inserate din Codexul IV, p. 67.

39. Numele Plesithea poate însemna „zeița deplină" sau „zeița de aproape". *Cf.* Alexander Böhlig și Frederik Wisse, ed., *Nag Hammadi Codices III, 2 și IV, 2*, p. 182; Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 113.

40. Despre povestea Sodomei și Gomorei vezi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* III, 60 și 61; Facerea 18 și 19. Aici și în alte texte gnostice – de pildă, *Parafraza lui Shem* – Sodoma și Gomora pot fi considerate a reprezenta anumite așezări locuite de gnostici care sunt persecutați de stăpânul acestei lumi.

41. Sau a se citi în loc de „cu el" (în coptă ᵉnmmaf) „<cu ea>" (în coptă ᵉnmma<ⲥ>).

42. Aceasta este versiunea Codexului IV; cea din Codexul III spune „în cel de-al patrulea tărâm".

43. Sau „monade".

44. Sakla, al cărui nume înseamnă „nebunul" în limba aramaică, este creatorul acestei lumi, mai ales în textele setiene.

45. În gândirea maniheană, Nebroel și Sakla sunt demoni care au creat făpturile lumii materiale prin actul sexual.

46. Adonaios este de asemeni menționat în *Cartea tainică a lui Ioan* și în *A doua cuvântare a marelui Set*.

47. Mai multe din aceste nume sunt reconstituite din lista asemănătoare aflată în *Cartea tainică a lui Ioan* II, 10 și 11. Pentru o posibilă reconstituire a lacunei din cazul primului înger Athoth vezi propunerea din *Cartea tainică a lui Ioan*.

48. Ieșirea 20:5; A doua lege 5:9; Isaia 46:9.

49. Sau „omul". În cazul de față este Adamas.

50. Sau „fiul omului", adică marele Set.

51. *Metanoia* (în coptă, din greacă).

52. Numele Hormos înseamnă „refugiu, adăpost".

53. Literal, „vas".

54. O referire la sămânța lui Set care vine în această lume în trupurile formate în urma unui act sexual.

55. Aici, în Codexul III apare *sooun*, iar în Codexul IV, *gnōsis*.

56. Sakla.

57. În textul din Codexul III apare „Barbelon", aici și mai jos.

58. În versiunea din Codexul IV apare „Selmelchel".

59. În limba coptă, *hōtb*; sau a se citi *hōtp*, „împăcare".

60. Sau „împăcarea lumii cu lumea".

61. Compară cele treisprezece tărâmuri din *Apocalipsa lui Adam* 77–82.

62. *Cf.* prologul din *Evanghelia lui Toma*.

63. *Cf.* Coloseni 2:8–15; *Apocalipsa lui Adam* 77–82.

64. Literal, „prin acesta (sau el)", cu referire fie la botez, fie la Set, Iisus sau la pironire.

65. Aici s-ar putea face referire la anumite acte din ritul botezului.

66. Numele Yesseus Mazareus Yessedekeus, aici şi mai jos, poate fi o variantă a numelui lui Iisus (compară cu Iisus din Nazaret sau Iisus Nazarineanul [*nazōraios*] şi Iisus cel Drept [*ho dikaios*]).

67. Acest rând este adăugat din versiunea aflată în Codexul IV.

68. Scrierea unui cuvânt sau nume ale unei puteri, găsită în versiunea din Codexul IV. (În cea din Codexul III este omis „bar".) Cunoscut din textele magice, numele Sesengenbarpharanges este derivat probabil din aramaică (S. fiul lui [bar-] Ph.?). John G. Gager, *Curse Tablets and Binding Spells*, p. 269, se referă la un drog fabricat dintr-un smochin din „râpa Baaras" (grecescul *pharangos*, în cazul genitiv).

69. În versiunea Codexului IV apare „Umneos" sau „Hymneos".

70. În limba coptă, din grecescul *prutanis*; versiunea din Codexul IV spune „Phritanis".

71. În Codexul IV apare varianta „sufletele ucise".

72. În versiunea din Codexul IV apare „Telmachael Telmachael Eli Eli Machar Machar Set".

73. Vezi Galateni 4:4 şi 5.

74. Acest nume se aseamănă cu Poimandres din literatura hermetică, iar Poimandres derivă probabil din greacă, însemnând „păstor de oameni". Numele Poimael poate sugera teme hermetice în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*; vezi lucrarea lui Régine Charron de la Universitatea Laval.

75. Sau „botezul apei vii"; literal, „botezul în izvor".

76. Vezi *Evanghelia lui Toma* I, 3.

77. Traducerea imnului baptismal a fost completată şi cu cuvinte din versiunea Codexului IV.

78. O posibilă comparaţie cu grecescul *ei aaaa, ōōōō*, „Tu eşti alpha (de patru ori), omega (de patru ori)." Alpha şi omega, prima şi ultima literă din alfabetul grecesc, pot simboliza începutul şi sfârşitul; *cf.* Apocalipsa 1:8; 21:6; 22:13, precum şi alte texte.

79. Enumerarea vocalelor greceşti; după patru de iota se aşteaptă cinci de omicron pentru a se păstra ordinea. În texte având o putere rituală, astfel de vocale pot fi aranjate pentru a da un efect vizual – în cazul de faţă probabil pentru a forma o piramidă.

80. Grecescul *aiōn* pentru „aeon, tărâmul veşnic"?

81. Grecescul *huie* pentru „fiu, copil"?

82. Aceste trei versuri provin din greacă: *aei eis aei, ei ho ei, ei hos ei*.

83. „ Într-un alt glas" pare a fi o îndrumare liturgică pentru a indica faptul că următoarea secvenţă a imnului baptismal trebuie cântată pe o voce diferită.

84. Dacă aici este vorba despre grecescul *sou*, atunci poate fi tradus prin „al tău" sau „este al tău". Altfel trebuie interpretat drept glossolalia şi lăsat ca atare, „SOU". Următoarele versuri sunt de asemeni în greacă: *IĒS. Ide aei ō, aei e, ō IS*.

85. Valoarea numerică a literei epsilon este cinci, număr care joacă un rol important în textele setiene. *Cf.* de asemeni Plutarh, *Despre litera E la Delphi*.

86. Grecescul pentru „Be. Be"? Probabil o dublă referire la Esephech?

87. Sau „aceasta" – cartea.

88. Literal, „în trup numele meu este Gongessos". Forma latină a acestui nume este Concessus.

89. ICHTHYS, un cuvânt grecesc însemnând „peşte", este un cunoscut acronim pentru „Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul".

PARTEA ŞASEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex II*; *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex III*; *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex IV*; Walter C. Till şi Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen Papyrus Berolinensis 8502*; Michael Waldstein şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John: Synopsis of Nag Hammadi Codices II,1; III,1; and IV,1 with BG 8502,2*. Traduceri: Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 23–51; Marvin Meyer, „The Secret Book of John", în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 135–165; Michael Waldstein, „Das Apokryphon des Johannes", în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 95–150; Frederik Wisse, „The Apocryphon of John", în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 104–123. Traducerea de faţă se bazează în principal pe textul în limba coptă din Codexul II al Bibliotecii de la Nag Hammadi (versiunea mai lungă a scrierii). Acolo unde lacunele din această versiune puteau fi restaurate cu încredere pe baza cuvintelor păstrate în celelalte texte nu le-am mai plasat între paranteze pătrate. Câteva rânduri care lipsesc din versiunea aflată în Codexul II au fost adăugate din textul din Codexul IV, reprezentând varianta mai lungă a *Cărţii tainice a lui Ioan*. Referirile la versiunile aflate în BG 8502 şi Nag Hammadi III, care reprezintă variantele mai scurte, sunt de asemeni menţionate.

2. O altă variantă ar fi „[care sunt]".

3. Numele aminteşte de zeitatea malefică zoroastriană Ahriman.

4. Vorbitorul este Ioan.

5. Probabil din limba coptă [*ourōme*]; aici versiunea mai scurtă din BG 8502, 20, spune *oualou*, „un copil".

6. În limba coptă, *hal*, „servitor", posibil o traducere a grecescului *pais*, care înseamnă „tânăr" sau „servitor". În acest context, „tânăr" este mai potrivit.

7. În limba coptă, din greacă, *monas*, „monadă". Următoarele rânduri oferă o declaraţie a transcendenţei divine formulată în termeni apofatici. Această declaraţie este foarte asemănătoare cu alt text aflat în Biblioteca de la Nag Hammadi, *Străinul* (*Allogenes*), şi este o reminiscenţă a *via negativa* din *Upanishade*, cu menţiunea că ultima este *neti, neti*, „nici aşa, nici altfel".

8. Textul spune „tată" (*eiōt*), aici şi mai jos, pentru a desemna Marele Duh Nevăzut transcendent. Traducerea „părinte" este folosită aici pentru a sublinia că părintele divin transcende genurile.

9. Ultima propoziție este reconstruită după Codexul IV, 4 din Biblioteca de la Nag Hammadi.

10. Pasajele corespondente din versiunea mai scurtă a textului aflată în BG 8502, 24, din Codexul III, 5 de la Nag Hammadi și din *Străinul* 63 sună astfel: „El nu este o făptură." Diferențele se pot datora confuziei între termenul grecesc *poion*, „ce fel", și *poiēton*, „făptură".

11. În limba coptă, din greacă, *gnōsis*.

12. Aici și în alte părți, cuvântul „tată" este folosit pentru claritatea traducerii acolo unde în limba coptă este folosit numai pronumele personal.

13. Tatăl se privește în apă și se îndrăgostește de propria-i imagine într-o manieră care ne amintește de Narcis din mitologia greacă (vezi Ovidiu, *Metamorfoze* 3.402–510).

14. Din dragostea tatălui față de propria imagine emană gândul tatălui (*ennoia*, în limba greacă, aici și mai jos), iar întâiul gând sau prevederea provine din mintea tatălui: dumnezeiasca mamă Barbelo. Astfel tatăl dă naștere de la sine unei entități, fără ajutorul vreunei iubite. Printre alți zei cărora li se atribuie acte de procreare independente se numără Zeus, care o naște pe Atena – fiica lui Metis (înțelepciunea sau îndemânarea) – din propriul cap, pe malul râului (sau lacului) Triton (vezi Hesiod, *Teogonia*, 886–900, 924–929) sau zeul egiptean Atum, care se însoțește cu mâna și saliva sa – adică produce sămânța vieții prin masturbare. Despre Sophia dând naștere de una singură vezi *Cartea tainică a lui Ioan* II, 9 și 10.

15. Barbelo este dumnezeiasca mamă, prima emanație a tatălui a toate în textele setiene. Ea este descrisă de asemeni ca prevederea (în greacă, *pronoia*) duhului nevăzut. Numele Barbelo poate deriva din ebraică, iar o posibilă traducere ar fi „Dumnezeu (*el*) în (*b-*) patru (*arb[a]*)", cu referire la tetragrammaton, cele patru litere inefabile ale numelui lui Dumnezeu.

16. În limba coptă, din greacă, *mētropatōr*, probabil un termen care desemnează un părinte androgin.

17. Acesta este un termen de laudă: bărbăția simbolizează tot ceea ce este ceresc, precum dumnezeiescul tată, ea fiind amplificată de calitatea de a fi de trei ori bărbat. Teme similare se întâlnesc în *Evanghelia lui Toma* 114, *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*, *Cele trei stele de piatră ale lui Set* și alte texte.

18. Sau, pe cuprinsul acestui capitol, „a privit", „a privit îngăduitor" sau a „încuviințat îngăduitor". Vezi *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*.

19. Cea care purcede de la gândul duhului este cel mai probabil prevederea sau, poate, prestiința.

20. Sau „gândire", „minte".

21. În coptă, termenul provenit din greacă pentru cele cinci este *pentas*, „pentada" sau „quintetul" și le reprezintă pe Barbelo și cele patru atribute spirituale pe care le-a cerut. Și cum sunt androgine, ele pot fi numite și cele zece (în limba coptă, din greacă, *dekas*). Cele cinci sau cele zece sunt aceleași cu tatăl în emanațiile sale.

22. Din împreunarea spirituală a tatălui cu Barbelo ia naștere un copil al luminii. În versiunea mai lungă a cărții, tatăl e considerat o forță procreatoare activă. În versiunea

mai scurtă care se găseşte în BG 8502 şi în Codexul III de la Nag Hammadi, Barbelo este cea care, privind cu intensitate către tatăl sau lumina pură, zămisleşte.

*23. M*ntkhrs*, aici şi mai jos, din grecescul *chrēstos* („bun") sau din *christos* („uns"). Copilul dumnezeiesc, după cum se pare că susţine textul, este şi bun, şi uns.

24. Nous (din greacă), aici şi mai jos. (De asemeni este folosit şi termenul copt *meeue*.)

25. Sau „Hristos", aici şi mai jos (în limba coptă, din greacă, *pekhrs*).

26. În coptă, „acesta" sau „el"; posibil „unsul".

27. Aici începe creaţia prin cuvânt, ca în Facerea 1 şi Ioan 1, precum şi în textul egiptean al creaţiei, cosmogonia memphită, în care Ptah este descris creând prin mijlocirea cuvântului rostit.

28. În limba coptă, din greacă, *autogen*s*, aici şi mai jos.

29. Sau „pe care duhul l-a cinstit".

30. Ori „s-au ivit" (în BG 8502, 33).

31. Sau „şi este cel dintâi înger".

32. Sau „gândul din urmă", *epinoia* (din greacă), aici şi pe tot cuprinsul textului. În legătură cu *pronoia* şi *epinoia*, le putem compara, în mitologia greacă, cu titanii Prometeu („prevederea") şi Epimeteu („gândul din urmă"), care au creat fiinţele umane, deşi lucrarea lui Epimeteu a fost imperfectă. Prometeu îi face pe oameni să stea drepţi, ca zeii, fură foc de la zei şi-l aduce pe pământ. Din această cauză este pedepsit prin înlănţuire pe un stâlp, undeva în munţi, unde o pasăre de pradă îi mănâncă ficatul. Este eliberat ulterior de Hercule.

33. Pigeradamas? Aici se poate citi „măreţul, pe sine zămislitul copil, cel uns". Vezi de asemeni *Cartea tainică a lui Ioan* II, 9.

34. Sau „Geradamas", aici şi mai jos. În acest loc, în BG 8502, 35, apare „Adam", iar în Codexul III de la Nag Hammadi, „Adamas". Numele Pigeradamas – sau Geradamas – poate însemna „Adam cel străin" (în ebraică, *gēr 'adam*), „Adam cel sfânt" (în greacă, *hier-adamas*) sau „Adam cel bătrân" (în greacă, *gerōn*).

35. Sophia încearcă să imite actul procreator originar al tatălui. Povestea Sophiei zămislind de una singură pare să reflecte teorii ginecologice antice despre trupul femeii şi despre reproducere. În mitologia greacă, Hera îl imită de asemeni pe Zeus şi zămisleşte cu de la sine putere un copil. Într-o versiune a mitului, copilul este monstrul Typhon (Imnul homeric către Apollo, vv. 300–362). Într-o altă versiune, este zeul şchiop Hefaistos, pe care Hera îl alungă din Olimp şi îl trimite în lumea de dedesubt (Hesiod, *Teogonia*, vv. 924–929). Hefaistos este zeul meşteşugar, a cărui reprezentare o găsim în Egipt în persoana lui Khnum, un creator cu cap de berbec care modelează făpturi pe roata olarului. În *Cartea tainică a lui Ioan*, toate răutăţile şi necazurile din această lume provin din greşeala Sophiei.

36. Sau „s-a minunat în nechibzuinţa sa"; prin împreunarea lui Yaldabaoth cu nechibzuinţa (din greacă, *aponoia*, aici şi mai jos) sa este sugerată probabil masturbarea.

37. Reconstrucţia (*p[jaio]h*s*) este ipotetică.

38. Adică ochiul rău (în limba coptă, *pbal *mpkōh*). În BG 8502, 40, şi Codexul III de la Nag Hammadi, 16, apare sintagma „ochiul focului" (în coptă, *pbal *mpkōht*).

39. Adonaios este menționat de asemeni în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* și în *A doua cuvântare a marelui Set*.

40. Cele douăsprezece stăpânii cosmice corespund probabil semnelor zodiacale. Pentru această listă a numelor vezi și *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* III, 58.

41. Cei șapte împărați corespund probabil celor șapte sfere planetare (Soarele, Luna, Mercur, Venus, Marte, Jupiter și Saturn) descrise de astronomii antici.

42. În aramaică, Yaldabaoth înseamnă probabil „copilul haosului" sau „copilul lui (S)abaoth", Sakla înseamnă „nebunul", iar Samael, „zeul orb". Aici, primele două nume sunt scrise „Yaltabaoth" și „Saklas".

43. Isaia 45:5, 6, 21; 46:9.

44. Numărul îngerilor corespunde numărului zilelor din calendarul solar.

45. Yao (*Iaō*) este derivat din Yahveh, numele lui Dumnezeu, mai ales în limba greacă. În unele texte gnostice, Yao este o putere a acestei lumi, iar în *Despre originea lumii* este fiul lui Yaldabaoth. În prezentul capitol, mai multe nume provin din cuvinte ebraice, mai ales cele care îl desemnează pe Dumnezeu.

46. Aici numele este scris „Sabbede". În alte versiuni apar formele Sabbataios sau Sabbadaios. De-a lungul manuscrisului scrierea numelor variază, însă aici sunt redate doar câteva variante.

47. Cele șapte puteri corespund zilelor săptămânii.

48. Serafim sunt o categorie de îngeri, aici îngerii lui Yaldabaoth.

49. Aici numele este scris „Eloaio". În altă versiune apare „Eloaios".

50. Aici numele este scris „Astraphaio". În altă versiune apare „Astraphaios".

51. Aici numele este scris „Sanbaoth". Alte versiuni îl redau ca „Sabaoth".

52. Aici numele este scris „Sabbateon". În altă versiune apare „Sabbataios".

53. Isaia 45:5, 6, 21; 46:9.

54. Ioan.

55. Sau „Doamne", aici și mai jos.

56. Facerea 1:2.

57. Această propoziție este reconstruită după Codexul IV de la Nag Hammadi, 21.

58. În limba coptă *thbsō ᶜmpkake*; în BG 8502, 46, apare „copil lepădat al întunericului" (*phouhe mpkake*), referindu-se la Yaldabaoth.

59. Acest enunț este reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 22.

60. Sophia locuiește în cea de-a noua sferă, deasupra lui Yaldabaoth, care ocupă cea de-a opta sferă (câteodată numită „ogdoada" și identificată cu sfera stelelor nemișcate). Astfel Yaldabaoth este situat deasupra celor șapte împărați aflați pe cele șapte sfere (numite uneori „hebdomada"). Vezi și *Discurs despre al optulea și al nouălea* și alte texte gnostice.

61. Sau „Omul".

62. Sau „fiul omului", aici și mai jos.

63. În versiunea mai lungă a cărții, chipul sub care apare este cel al prevederii; în versiunea mai scurtă, este vorba despre chipul tatălui sau al primului om, Pigeradamas.

64. Yaldabaoth şi stăpâniile sale privesc către apele de deasupra pământului şi, de dedesubt, văd oglindirea în apă a unei forme omeneşti.

65. Facerea 1:26. În textul de faţă se face distincţie între imaginea lui Dumnezeu şi asemănarea creatorilor.

66. Yaldabaoth şi stăpâniile sale creează un om sufletesc cu un trup sufletesc – adică, un om-suflet, cu trupul alcătuit în întregime din sufletul animator. Trupul fizic din carne şi sânge va fi plămădit mai târziu.

67. Sau „aceste şapte substanţe sufleteşti au fost luate de stăpânii".

68. Sau „cel dintâi a început zidind capul, Eteraphaope-Abron a zidit ţeasta".

69. Aceste cuvinte sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 25.

70. Aceste cuvinte sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 25.

71. Traducerea este ipotetică.

72. Ultimele trei nume sunt preluate din Codexul IV din Biblioteca de la Nag Hammadi, 26.

73. „Perceperea prin simţuri nu se găseşte într-o stare de emoţie" (din greacă, *aisthēsis ouch epi ptoē*), o zicală filosofică (vezi Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 43).

74. „Cele şapte simţuri (sau Percepţia prin simţuri) nu se găsesc într-o stare de emoţie" (din greacă, din nou), o altă versiune a zicalei filosofice (Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, p. 43).

75. Îngerii reunind părţile trupului sufletesc corespund zilelor din calendarul solar, la fel ca mai sus.

76. Identificarea cu precizie a Cărţii lui Zoroastru nu este indubitabilă, însă titlul ne aminteşte de textul *Zostrianos* sau de *Viaţa lui Plotin* 16 a lui Porphyr, unde autorul se referă la alte lucrări semnate sub numele de Zoroastru, printre care şi o carte a lui Zoroastru.

77. Facerea 2:7.

78. Se poate face aici o paralelă la Facerea 2:25.

79. Zoe (din greacă). Vezi Facerea 3:20 – Eva este numită Zoe în Septuaginta.

80. Sau „vlăstar".

81. Vezi *Cele trei stele de piatră ale lui Set* 127.

82. Aici vânturile arzătoare înlocuiesc aerul ca al patrulea element.

83. Scena aminteşte de un atelier în care sunt turnate statui sau căţuşe.

84. Aici duhul material înlocuieşte aerul ca al patrulea element.

85. Descrierea unei fiinţe omeneşti şi a unei umbre aflate într-o peşteră poate proveni din alegoria peşterii din Cartea a VII-a a *Republicii* lui Platon. Trupul ca temniţă sau mormânt al sufletului este de asemeni o bine cunoscută învăţătură platoniciană şi orfică.

86. Facerea 2:16 şi 17.

87. Literal, „pomul vieţii lor" (în Codexul II de la Nag Hammadi).

88. Mântuitorul, în cazul de față Iisus.

89. Pătrunderea ia forma unui pom, așa cum în mitologia greacă Daphne se transformă într-un dafin (vezi *Natura domniilor* 89, *Despre originea lumii* 116 și 117 și Ovidiu, *Metamorfoze* 1452–1562). Precum Daphne, prevederea nu poate fi prinsă.

90. Sau „plinătatea sa".

91. Mântuitorul, în cazul de față Iisus.

92. Ioan.

93. Literal, „el", ceea ce probabil se referă la cea dintâi domnie, dar este posibil să se refere și la șarpe.

94. Prima carte a lui Moise este considerată a fi Facerea.

95. Facerea 2:21.

96. Isaia 6:10.

97. Facerea 2:21 și 22.

98. Facerea 2:23.

99. Facerea 2:24. Manuscrisul include aici o secvență care se repetă.

100. Zoe, ca în Facerea 3:20.

101. Acest fragment este reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 36.

102. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

103. Mântuitorul apare în chip de pasăre cerească; pajura este pasărea lui Zeus. Vezi „Imnul mărgăritarului" în care litera împărătească zboară ca un vultur și devine vocea revelației.

104. Facerea 3:7, 10 și 11.

105. Facerea 3:22–24.

106. Zoe.

107. *Eloim* și *Yawe*, două nume ale lui Dumnezeu din Biblia ebraică. „Elohim" este un termen care înseamnă „Dumnezeu" (deși este la plural). Yahweh este numele lui Dumnezeu (bazat pe tetragramaton, inefabilul nume format din patru litere).

108. Facerea 4:1 și 2.

109. Adică, Elohim și Yahweh.

110. Sau „mormânt", ca și mai sus.

111. Facerea 4:25; 5:3.

112. Apa uitării aminteşte de apa râului Lethe din concepția greacă asupra Hadesului. Dacă un suflet însetat bea din apa acestui râu, el uită totul despre viețile anterioare și astfel se poate reîncarna într-un alt trup.

113. În limba coptă, din greacă, *pathlon*, în toate manuscrisele cu excepția Codexului II, unde este scris, dintr-o aparentă greșeală, „ce este bun" (*pagathon*).

114. În coptă, *senašo[one]*, reconstruit după Codexul IV de la Nag Hammadi, 40; în BG 8502, 66 și Codexul III, 34, apare „vor fi salvate" (*senaoujai*).

115. Aceste fraze sunt reconstruite după Codexul IV, 40.

116. Descrierea fiecărei persoane este precum cea a lui Adam mișcându-se și stând pe loc după primirea duhului de la Yaldabaoth din *Cartea tainică a lui Ioan* II, 19.

117. În literatura greacă şi în cea gnostică, sufletul (*psychē*) este reprezentat ca femeie.

118. Sufletul este aruncat într-un alt trup şi astfel este reîncarnat.

119. Literal, „fire", în coptă (din greacă) *phusis*. Reîntoarcerea în pântecele mamei este de asemeni o temă întâlnită în Ioan 3:4.

120. În lumea greco-romană, soarta (în greacă, *heimarmenē*, ca şi aici; în coptă, *šimarmenē*) era considerată a fi forţa copleşitoare care determină destinul tuturor celor pământeşti şi cereşti.

121. Vezi Facerea 6:5–8:22.

122. Facerea 7:7.

123. Vezi Facerea 6:1–4; 1 Enoh 6–11.

124. „Imnul Mântuitorului" din încheiere se găseşte numai în versiunea mai lungă a cărţii (Codexul II şi IV de la Nag Hammadi). El reprezintă un imn cântat de prevedere, mama divină, în calitate de mântuitor. În versiunea adaptată la credinţa creştină cititorul îl poate vedea pe Mântuitor ca fiind Iisus. Trei veniri ale Mântuitorului sunt descrise şi în *Trei ipostaze ale primului gând*.

125. Chemarea la deşteptare se adresează unui adormit arhetipal – orice persoană care se deşteaptă prin cunoaştere şi mântuire.

126. Sau „înţârcuire" sau chiar „veşmânt".

127. Versiunile mai scurte ale cărţii, aflate în BG 8502 şi în Codexul III de la Nag Hammadi nu conţin această declaraţie creştină manifestă.

PARTEA A ŞAPTEA

1. Ediţii: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex I*; Donald Rouleau, *L'Épître apocryphe de Jacques*; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James" în *Nag Hammadi Codex I*, ed. Harold W. Attridge, vol. I, pp. 13–53, vol. II, pp. 7–37. Traduceri: Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. I, pp. 11–26; Dankwart Kirchner, *Epistula Jacobi Apocrypha*; Dankwart Kirchner şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. I, pp. 285–299; Marvin Meyer, „The Secret Book of James" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 341–350; Francis E. Williams, „The Apocryphon of James" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 29–37.

2. Considerat a fi Iacov cel Drept, fratele lui Iisus şi conducătorul Bisericii din Ierusalim (vezi *Evanghelia lui Toma* 12; *Prima şi a doua apocalipsă a lui Iacov*).

3. În coptă, *ⁿm[pšēre kērin]thos*; literal, „fiul (sau copilul) lui Cerinthos". O persoană cu numele Cerinthos era un bine-cunoscut învăţător creştin din secolul al II-lea, considerat de către ereziologi a fi unul dintre primii gnostici. Această reconstrucţie este ipotetică; *cf.* Judith Hartenstein şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus",

p. 18. Literele în coptă care s-au păstrat, *-thos*, pot de asemeni proveni din cuvinte ca *pathos*, *sympathos* sau *agathos*, iar reconstrucția textului ar putea fi „către [cel care îmbrățișează suferința]" sau „către [tovarășul său în suferință]" sau „către [cel care este bun]" sau ceva asemănător.

4. Sau „domn", aici și mai jos.

5. În coptă (din greacă, păstrând terminația de dativ plural), *hⁿn hensheei mmⁿnthebraiois*; literal, „în litere evreiești". Nici un astfel de text ebraic nu se cunoaște.

6. Nici o altă carte secretă a lui Iacov nu este cunoscută.

7. Reconstrucția acestor rânduri rămâne ipotetică. *Cf.* Judith Hartenstein și Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", p. 18.

8. Vezi prologul *Evangheliei lui Toma* și *Cartea lui Toma* 138.

9. Alte texte, incluzând aici și texte gnostice, sugerează iviri ale lui Iisus întinse pe o perioadă mai lungă de timp – de pildă, optsprezece luni (540 de zile), 545 de zile (optsprezece luni plus cinci zile intercalate?) sau chiar doisprezece ani. Despre cele optsprezece zile (sau luni), vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 8.

10. O posibilă reconstrucție ar fi „[ca oamenii surzi"]. *Cf.* Dankwart Kirchner și Einar Thomassen, „The Apocryphon of James", p. 297.

11. Reconstrucția acestor rânduri rămâne ipotetică. *Cf.* Judith Hartenstein și Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", p. 19.

12. Sau „fiul omului", aici și mai jos.

13. Cf. Cartea tainică a lui Iacov 12 și 13; Ioan 20:29.

14. Acest paragraf este dificil de tradus, dar se face aici o distincție importantă între duh *(pneuma)* și suflet *(psychē)*.

15. În coptă, *pronoia*.

16. Textul este aici corectat de către specialiști (*hⁿnn oumⁿnt<a>logos*). În manuscris apare „cu pricină".

17. În coptă, *hⁿnn oušou*; înmormântarea în nisip este caracteristică Egiptului. Dar este posibilă și amendarea *henn ouš<ōs>*, „în <rușine>".

18. În limba coptă, *tmⁿntⁿr[r]o ... ⁿmpmou*. Textul ar putea fi corectat *tmⁿntⁿr[r]o ...ⁿmp<n>ou<te>*, „împărăția [lui Dumnezeu]".

19. Sau „celor care se dau singuri morții" ca martiri voluntari.

20. Aici Sfântul Duh poate fi înțeles ca Dumnezeu-mama. Vezi *Evanghelia lui Toma* 101; *Evanghelia lui Filip* 55.

21. Ioan Botezătorul; vezi *Evanghelia lui Toma* 46.

22. Parabola mlădiței de curmal este dificil de tradus, iar varianta dată aici este oarecum ipotetică. „Aceasta" din ultima propoziție se referă probabil la împărăție.

23. În coptă, *ph[is]e*, care ar putea fi tradus și ca „pătimirile mele".

24. Sau ar putea fi corectat pentru a se citi „optsprezece luni" (vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 2).

25. Acestea sunt titluri sau referiri la parabole.

26. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

27. În coptă, din greacă, *gnōsis*, aici și mai jos.

28. În coptă, *ē atmeire*; literal, „sau să nu faceți așa".

29. Sau „nu m-aș fi înălțat niciodată de la pământ".

30. Aici ar putea fi citit „el".

31. Adică, „Tatăl".

32. Sau „ea însăși"; „sufletul", *psychē*, este la genul feminin. Aici se presupune că o persoană este alcătuită dintr-un trup de carne, un suflet animator și un duh dătător de viață, precum în gândirea valentiniană. Vezi și 1 Tesaloniceni 5:23.

33. Acesta pare un mod de a spune că puțini sunt cei mântuiți și îl poate indica pe cel singur ca un al patrulea, alături de Dumnezeu-tatăl, mama și copilul, și astfel atât de aproape de divinitate pe cât este posibil.

34. „Cunoaște-te pe tine însuți" era maxima oracolului de la Delphi din Grecia.

35. Vezi *Cartea tainică a lui Iacov* 3, Ioan 20:29.

36. Sau „va fi în stare să-i stea alături" (în coptă, *naš ōhe aretf*).

37. Despre cei ce sunt și cei ce nu sunt vezi *Cartea tainică a lui Ioan* II, 2–4; *Cele trei stele de piatră ale lui Set* 121–124; *Străinul* 61–64.

38. Compară imaginea lui Iisus mânând un car în ceruri cu relatările despre Ilie și Enoh traversând cerurile, în 2 Împărați 2 și 1 Enoh 70, ca și personajele înălțându-se în care la cer, bătute pe monedele comemorative romane.

39. Verbele „a dezbrăca" și „a îmbrăca" se referă la a lepăda carnea ca pe un veșmânt și câteodată, ca în cazul de față, a pune un nou veșmânt, ceresc.

40. Imagini apocaliptice.

41. Acest paragraf descrie răspândirea apostolilor pentru a propovădui în lume; vezi Scrisoarea lui Petru către Filip 140. Iacov rămâne la Ierusalim pentru a conduce biserica de acolo. „Cei iubiți care sunt pe cale să se ivească" sunt viitorii credincioși, precum cititorii *Cărții tainice a lui Iacov*.

PARTEA A OPTA

1. Ediții: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex II*; Raymond Kuntzmann, *Le Livre de Thomas* ; John D. Turner și Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect" în *Nag Hammadi Codex II*, 2–7, ed. Bentley Layton, vol. 2, pp. 171–205. Traduceri: Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, pp. 400–409; Marvin Meyer, „The Book of Thomas" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone și Marvin Meyer, pp. 396–403; Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 279–291; Hans-Martin Schenke și Einar Thomassen, „The Book of Thomas" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 232–247; John D. Turner, „The Book of Thomas the Contender" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 199–207.

2. Aici Iuda Toma este considerat a fi fratele geamăn al lui Iisus; *cf.* prologul *Evangheliei lui Toma*. Numele Mathaias seamănă cu al ucenicului Matei şi cu al apostolului Matia, însă identitatea lui rămâne incertă.

3. *Cf.* maxima delphică „Cunoaşte-te pe tine însuţi" şi *Evanghelia lui Toma* 3:4 şi 5.

4. Sau „domn", aici şi mai jos.

5. Acest contrast între văzut şi nevăzut este cel între lumea inferioară a trupului, schimbării, perisabilităţii şi a naturii animalice, pe de o parte, şi lumea superioară a sufletului, neschimbării, nemuririi şi a naturii spirituale. Vezi discuţia asupra sufletului din dialogul *Phaidon* al lui Platon.

6. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 285.

7. În limba coptă, *e[u]onh*. Sau mai poate fi interpretat ca „ei sunt văzuţi" (în coptă, *e[uou]onh*).

8. Adică, soarele.

9. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 286.

10. Sophia.

11. *Cf.* Psalmii 1:3.

12. Despre întemniţarea acestor oameni vezi discuţia din Platon, *Phaidon*, mai ales 81C–82A; 83DE.

13. Vezi *Evanghelia lui Toma* 2.

14. Acest pasaj se referă la moartea şi putrezirea trupului şi la pedepsirea şi reincarnarea oamenilor ignoranţi.

15. Despre fantome vezi Platon, *Phaidon* 81C–E.

16. Sau „aceşti oameni".

17. Termenul din coptă este restaurat parţial: *tm^{e}nt^{e}r[ro]*.

18. Restaurarea acestor rânduri este parţială şi ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 288.

19. Despre cine sădeşte şi ce este sădit vezi Platon, *Phaidon* 83DE şi alte descrieri în ceea ce priveşte viaţa ciclică a plantelor şi a oamenilor.

20. Lumea de dedesubt sau iadul. Această prezentare include trăsături tipice pentru alte descrieri ce se regăsesc în Hesiod, Platon, apocalipsele creştine şi Dante.

21. Tartarouchos este îngerul sau puterea care guvernează Tartarul.

22. Restaurarea acestor rânduri nu este definitivă. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 289.

23. Trupul este temniţa trecătoare a sufletului în gândirea platonică şi orfică. Compară de asemeni cu prizonierii înlănţuiţi în peşteri în *Cartea lui Toma* 143 şi alegoria peşterii din *Republica* lui Platon.

24. Veşmântul este trupul, care poate fi îmbrăcat sau dezbrăcat ca orice articol de vestimentaţie.

25. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 290.

26. Cele patru elemente, cu spiritul ca înlocuitor al focului, deoarece aici focul este o trăsătură a patimii, poftei și distrugerii. În loc de „spirit" am putea citi „vânt".

27. *Cf.* Daniel 6:16–18; *Bel și Dragonul* 31–32; *A doua cuvântare a marelui Set* 55.

28. Restaurarea acestor rânduri este ipotetică. *Cf.* Hans-Martin Schenke, „Das Buch des Thomas", p. 291.

29. Literal, „pentru ca să se poată ridica din morți".

30. Vezi *Evanghelia lui Toma* 2.

31. Literal, „frații mei".

32. Sau „sfinți".

33. Nota scribului se aplică probabil întregului codex.

PARTEA A NOUA

1. Edițiile: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex III*; ed. Stephen Emmel, *Nag Hammadi Codex III,5: The Dialogue of the Savior*; Pierre Létourneau, *Le Dialogue du Sauveur*. Traduceri: Beate Blatz și Einar Thomassen, „The Dialogue of the Savior" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, I:300–312; Helmut Koester, Elaine H. Pagels și Stephen Emmel, „The Dialogue of the Savior" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 244–255; Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 381–397. Un număr important de restaurări ale textelor au fost încorporate aici, iar multe dintre ele provin din aceste ediții, mai ales din *Nag Hammadi Deutsch* și din *Le Dialogue du Sauveur*. Tentative mai nesigure de refacere a textului sunt reproduse în note.

2. Literal, „frați". Aici, în *Dialogul Mântuitorului*, cercul ucenicilor îi include pe Iuda (probabil Iuda Toma), Matei (ucenicul Matei sau Matia, înlocuitorul lui Iuda Iscarioteanul conform Faptelor Apostolilor I:23–26, sau Mathaias, scribul *Cărții lui Toma*) și Maria (probabil Maria din Magdala).

3. Sau „pătimirea". *Cf. Evanghelia lui Toma* 58.

4. *Cf. Evanghelia lui Toma* 50; 90.

5. Aici și mai jos, textul spune „ea", dar traducerea urmează varianta *Nag Hammadi Deutsch* și spune „mânia", de dragul clarității.

6. Sau „solitari". Aici și mai jos, *cf. Evanghelia lui Toma*, 16:4; 49:1; 75.

7. *Cf.* Ioan 16:23; Scrisoarea lui Petru către Filip, 133 și 134.

8. *Logos*.

9. Sau „solitari".

10. *Cf. Evanghelia lui Toma*, 3:1–3; 22:4–7; 89.

11. Pentru verbul „pășiți", *cf. Evanghelia lui Toma*, 42.

12. Fie ucenicul Matei, fie Matia, înlocuitorul apostolului conform Faptelor 1:23–26, fie Mathaias, scribul *Cărții lui Toma.*

13. Probabil Iuda Toma. *Cf. Evanghelia lui Toma* și *Cartea lui Toma.*

14. Sau „Doamne" aici și mai jos.

15. Sau „[firea ta]", „[credința ta]".

16. *Cf. Evanghelia lui Toma* 24.

17. *Cf.* Ioan 16:5–7.

18. Probabil Maria din Magdala.

19. Sau mai poate fi interpretat ca „[puterea]". Despre roadele duhului vezi Galateni 5:22, 23.

20. Este posibil ca fraza să poată fi reconstruită și fără negație, însă compară cu cele scrise câteva rânduri mai jos, precum și cu *Dialogul Mântuitorului* 133.

21. Aici, Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers" 389, reconstruiesc fraza astfel: „[Dacă vă asemănați] celui [care nu a existat niciodată.]"

22. *Cf.* Facerea 1:1.

23. *Cf.* Facerea 1:2.

24. Literal, „de la [el]".

25. Aici, Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers" 390, propun următoarea reconstrucție: „[și astfel răutatea nu are existență"].

26. Sau „[Iuda i-]a spus".

27. Sau „[mișcarea]", „[mintea]".

28. Aici și mai jos, Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers" 390, propun varianta „tăiere împrejur".

29. Aici și mai jos reconstrucția este ipotetică. Dacă este vorba despre tăierea împrejur trupească și spirituală, atunci *cf. Evanghelia lui Toma* 53; Romani 2:25–29.

30. Se poate citi „[sunt tăiați împrejur"].

31. *Cf. Evanghelia lui Toma* 81:2.

32. *Cf. Evanghelia lui Toma* 2.

33. *Logos,* aici și mai jos. Textul vorbește despre apa primordială a creației și despre locul cuvântului în procesul creației, conform Facerii 1. Se pare că apa se află atât deasupra, cât și dedesubt, așa cum se întâlnește adesea în gândirea cosmologică antică.

34. Sau „el" – cuvântul –, aici și mai jos.

35. Acestea sunt constelațiile și stelele care domnesc asupra celor ce se petrec pe pământ, conform teoriei astronomice și astrologice.

36. Reconstrucția este ipotetică. Aceasta poate fi pur și simplu o continuare a ceea ce s-a discutat în paragraful anterior.

37. Probabil soarele.

38. Adică, bolta cerească din jurul pământului, unde sunt plasate soarele, luna și stelele. *Cf.* Facerea 1:6–8.

39. Sau „i s-a închinat".

40. *Cf. Evanghelia lui Toma* 3:5.

41. *Cf.* maxima delphică „Cunoaște-te pe tine însuți" și *Evanghelia lui Toma* 3:4 și 5.

42. Literal, „el", care se referă la sălașul vieții despre care se discută în context.

43. Literal, „bunătatea sa" – adică fie a omului, fie a sălașului.

44. Fraza mai poate fi tradusă și astfel: „Cuvântul a întemeiat lumea și lumea a venit întru ființă prin cuvânt și lumea a primit mireasmă de la cuvânt." Varianta coptă folosește pronume ambigue pe toată întinderea frazei.

45. Literal, „rădăcina".

46. Vântul care suflă poate însemna „duh". Pentru întregul pasaj, *cf.* Facerea 1:2.

47. *Logos.* Despre rolul cuvântului sau logosului și despre Iisus drept cuvântul întrupat, vezi Ioan 1, pasaje anterioare din *Dialogul Mântuitorului* și alte texte gnostice. În Evanghelia după Ioan, ca și aici, cuvântul coboară din ținutul de deasupra și vine în lumea de dedesubt, acționând într-o manieră revelatoare.

48. Sau „fiul omului", aici și mai jos.

49. Referirile la sămânță, putere și lipsă sunt tipice pentru textele gnostice.

50. Despre veșmintele care îmbracă sufletul și despre umanitatea desăvârșită drept veșmânt, *cf. Evanghelia Mariei,* 15; 18. Despre veșmintele de lumină ale vieții oferite celor care intră în odaia de nuntă, *cf. Dialogul Mântuitorului* 138 și 139.

51. Pentru declarații mistice asemănătoare vezi *Evanghelia lui Toma* 77; 108.

52. Ținutul lipsei este lumea de dedesubt, unde lumina este ascunsă în întuneric.

53. Despre domniile sau arhonții care stăpânesc în această lume vezi I Corinteni 6:3. Despre odaia de nuntă vezi *Evanghelia lui Filip*; *Evanghelia lui Toma* 75.

54. Despre veșmintele sufletului și despre veșmintele de lumină ale vieții vezi *Dialogul Mântuitorului* 136 și 137; *Evanghelia Mariei* 15; 18.

55. *Cf. Dialogul Mântuitorului* 145.

56. *Cf.* Matei 6:34.

57. *Cf.* Matei 10:10 (Q); Luca 10:7 (Q); 1 Timotei 5:18.

58. *Cf.* Matei 10:25. Dacă celei de-a treia spuse i se adaugă o negație („Ucenicii <nu> se asemuiesc cu învățătorii lor"), *cf.* Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers" 394, apoi Ioan 13:16. Aici, în *Dialogul Mântuitorului,* Maria este cea care rostește aceste cuvinte de înțelepciune.

59. Sau „Ea a rostit aceste vorbe ca o femeie care a înțeles pe de-a-ntregul."

60. *Cf. Evanghelia lui Toma* 17; 1 Corinteni 2:9.

61. *Cf. Dialogul Mântuitorului* 144 și 145 și *Evanghelia egipteană.*

62. Locul acesta este lumea prezentă a lipsei și mortalității.

63. A merge numaidecât la locul de odihnă înseamnă a muri acum, deci problema poate fi de ce nu trecem prin experiența transformării de la moarte la viață acum sau de ce nu ne sinucidem chiar acum.

64. A lăsa în urmă povara trupului și a te înălța la plinătatea dumnezeiască înseamnă a atinge odihna veșnică.

65. *Cf.* Iacov 5:3.

66. *Cf.* Ioan 14:5.

67. Aici Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers", p. 395, dau următoarea interpretare: „voi [veți fi sprijinul] a toate".

68. Arhonții și alte puteri ale cosmosului.

69. Despre îmbrăcarea și dezbrăcarea de veșmintele trupului vezi *Dialogul Mântuitorului* 136–139; *Evanghelia Mariei* 15; *Evanghelia lui Toma* 21:2–4; 37:2 și 3.

70. Posibilă interpretare: „Iuda" (Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers", p. 395).

71. Reconstrucția nu este definitivă; *cf.* Silke Petersen și Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers", p. 395.

72. Vezi parabola seminței de muștar din *Evanghelia lui Toma* 20; Matei 13:31 și 32 (Q); Luca 13:18 și 19 (Q); Marcu 4:30–32.

73. Sau „vorbește și făptuiește". Aici tatăl este Dumnezeu-tatăl, iar mama poate fi Sophia (înțelepciunea) sau altă manifestare feminină a divinului.

74. Sau „femeilor", aici și mai jos.

75. Această propoziție pare să nege posibilitatea de a te mai naște o dată.

76. Vezi *Dialogul Mântuitorului* 140; *Evanghelia egipteană*; *Evanghelia lui Toma* 114.

77. În limba coptă *šaje*; *cf. logos.*

78. Vezi *Dialogul Mântuitorului* 135.

79. Vezi *Dialogul Mântuitorului* 139.

80. Reconstrucția încheierii este ipotetică.

PARTEA A ZECEA

1. Ediții: *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex VII*; Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*; Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set" în *Nag Hammadi Codex VII*, ed. Birger A. Pearson, pp. 129–199. Traduceri: Roger A. Bullard și Joseph A. Gibbons, „The Second Treatise of the Great Set" în *The Nag Hammadi Library in English*, ed. James M. Robinson, pp. 362–371; Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des großen Set" în *Nag Hammadi Deutsch*, ed. Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge și Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 569–590. Matyas Havrda și Steven Johnson mi-au oferit un ajutor prețios în realizarea traducerii acestui text.

2. De-a lungul textului, vorbitorul folosește persoana I singular („Eu") și se identifică cu Hristos. Astfel cartea se prezintă singură ca o cuvântare a lui Hristos însuși.

3. Sau „cuvânt, discurs, mesaj", aici, mai sus și mai jos, inclusiv în titlu. O altă traducere a titlului ar putea fi „Al doilea tratat al marelui Set". Referirea la un discurs rostit anterior sugerează totuși un discurs oral, ceea ce poate indica un prim discurs, mesaj sau cuvântare a marelui Set, dinaintea acestei cuvântări secunde.

4. Aici se face referire la înțelegerea pe care Pavel o dă botezului ca a muri cu Hristos (Romani 6), o interpretare pe care textul de față o respinge categoric în

favoarea înțelegerii botezului ca uniune cu Hristos, care este „gândul nepieritor și neprihănit". Vezi de asemeni mai jos, 60.

5. *Cf.* Ioan 17:21–23. Amendarea este propusă de Louis Painchaud, *Le Deuxième Traité du Grand Set*, p. 24.

6. În coptă, din greacă, *ekklēsia*, care poate fi de asemeni tradus ca „biserică", aici și mai jos.

7. Probabil creația sau tărâmul tatălui ceresc; mai jos este posibil să fie vorba despre creația domniei acestei lumi.

8. În coptă, din greacă, *ennoia*, aici și mai jos.

9. Sau „să trimitem pe cineva din partea lui pentru a cerceta gânduri în ținuturile de jos". Aceasta este declarația hotărârii cerești de a trimite pe cineva din tărâmurile de deasupra pentru a cerceta și salva oamenii duhovnicești („gândurile") din lumea de dedesubt.

10. Înțelepciunea personificată, aici și pe tot cuprinsul textului.

11. În coptă, din greacă, *pronikos* (pentru *prounikos*).

12. În coptă, din greacă, *plērōma*.

13. Antecedentele pronumelor din acest capitol sunt vagi, traducerea sugerând o interpretare probabilă.

14. În coptă, din greacă, *monas*, „monadă". În text, Dumnezeu este numit „Unul" de mai multe ori. *Cf.* dumnezeiescul „Unu" din *Cartea tainică a lui Ioan*, precum și din alte texte.

15. O referire la întruparea lui Iisus.

16. Chipul uman are acum o înfățișare diferită și străină, datorată pătrunderii cerescului Hristos în trupul pământesc.

17. Adică, Hristos.

18. În unele texte, Adonaios, al cărui nume derivă de la Adonai (cuvântul ebraic însemnând „domnul meu") și căruia i se mai spune și Sabaoth, este fiul lui Yaldabaoth care se întoarce împotriva tatălui său și îi devine credincios Sophiei (vezi *Despre originea lumii* 101–107). Aici cei din spița lui Adonaios (poporul lui Adonai) se pare că reprezintă poporul iudeu. Adonaios mai este menționat în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut* III, 58, *Cartea tainică a lui Ioan* II, 10 și *Cartea lui Baruh* 26.4.

19. Cei cărora Sophia le oferă prevederea se pare că sunt profeți evrei.

20. Omul ceresc, aici și mai jos, este identificat cu tatăl adevărului.

21. Textul este amendat aici pentru a se citi *et<b>e*, „prin", mai degrabă decât *ete*, „care" (pentru „care [este]"?). *Cf.* Silvia Pellegrini, „Der zweite Logos des großen Set", p. 582.

22. Acesta este circuitul ceresc al planetelor în astronomie și astrologie.

23. *Cf.* Isaia 45:5, 6 și 21; 46:9. În *Cartea tainică a lui Ioan* și în alte texte, Yaldabaoth are aceeași pretenție arogantă.

24. *Cf.* Psalmi 8:4.

25. Vezi mai sus Sophia nădejdii.

26. *Cf.* Psalmi 22:13. Despre Yaldabaoth se spune deseori că are înfățișare de leu; vezi *Cartea tainică a lui Ioan* II, 10.

27. *Cf.* Simon din Cyrene în Marcu 15:21. În textul de față nu este clar cine este cel crucificat, Simon din Cyrene sau trupul pe care Hristos l-a adoptat.

28. Vezi *Apocalipsa lui Petru* 81–83; *Hora Crucii* 96; Irineu din Lyon, *Împotriva ereziilor* I.24.4 (despre Basilide); Coran sura 4.

29. Hristos trece pragul porților cerești, păzit de puterile cosmice, pe drumul său de la tărâmurile de sus spre lumea de jos.

30. Odaia de nuntă este menționată în *Evanghelia lui Toma* 75 și *Dialogul Mântuitorului* 138, fiind discutată pe larg în *Evanghelia lui Filip*.

31. În greacă, cuvântul *psychē*, „suflet", este de genul feminin, fiind frecvent personificat sub forma tinerei femei Psyche.

32. Sufletele celor eliberați trec prin porțile cerești în urcușul lor către tărâmurile de sus. Vezi *Evanghelia Mariei* 15–17.

33. Cele trei cufundări sunt probabil nașterea, botezul cu apă, botezul în sânge, iar răstignirea este „a treia cufundare". *Cf.* Gregory J. Riley, „Second Treatise of the Great Set", p. 171.

34. Acest pasaj oferă o interpretare gnostică a descrierii răstignirii lui Iisus, din Matei 27.

35. Aceștia sunt necredincioșii, oamenii care nu sunt creștini. Ei ar putea aminti de oamenii materiali, oamenii trupului și cărnii în textele valentiniene, iar această descriere se aseamănă în general împărțirii ternare valentiniene a oamenilor în *hylici, psychici* și *pneumatici* (oameni ai trupului de carne, ai sufletului și ai duhului).

36. Aceștia sunt credincioșii de rând din nou-apăruta biserică ortodoxă, care pretind a fi creștini. Ei ar putea aminti de oamenii sufletului sau *psychicii* din textele valentiniene.

37. Aceștia sunt gnosticii din *A doua cuvântare a marelui Set*, care sunt înfruntați și persecutați de oamenii din nou-apăruta biserică ortodoxă. Ei ar putea aminti de oamenii duhului sau *pneumaticii* din textele valentiniene.

38. *Cf.* Matei 6:24. Aici Hristos pare a sugera că de fapt credincioșii de rând îl slujesc atât pe el, cât și pe Yaldabaoth, prințul acestei lumi.

39. Probabil toate puterile lui Yaldabaoth.

40. Aceasta este vestirea lui Hristos răstignit, evanghelia crucii în nou-apăruta biserică ortodoxă. Vezi mai sus, *A doua cuvântare a marelui Set* 49.

41. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

42. Adversarii se folosesc de lege, incluzând cele zece porunci, din care una spune „să nu poftești". Despre legile dietare vezi *A doua cuvântare a marelui Set* 64.

43. Legea sau Tora este uneori numită jug, precum este cel așezat pe gâtul animalelor pentru a le mâna; astfel, a fi sub lege se spune că se aseamănă cu a fi sub jug.

44. Despre Adam și restul personajelor principale din scripturile evreiești, împreună cu Ioan Botezătorul, se spune că ar fi obiect al batjocurii, deoarece sunt simpli slujitori ai prințului acestei lumi.

45. Domnia celui de-al şaptelea tărâm sau hebdomada este Yaldabaoth, prinţul acestei lumi.

46. Literal, „fraţii mei", aici şi mai jos.

47. Sau „fiul omului", aici şi mai jos.

48. Hristos.

49. *Cf.* Numeri 12:7; Evrei 3:5.

50. *Cf.* Isaia 41:8; Iacov 2:23.

51. *Cf.* Isaia 44:6, 45:5, 6 şi 21, 46:9; Ieşirea 20:5. Afirmaţii asemănătoare sunt făcute de Yaldabaoth în *Cartea tainică a lui Ioan* şi în alte texte.

52. Vezi *Evanghelia lui Toma* 114.

53. Tărâmul celor opt sau ograda este regiunea cerească a stelelor fixe. În *A doua cuvântare a marelui Set* adunarea cerească vieţuieşte acolo.

54. Despre odaia de nuntă şi căsătoria duhovnicească vezi *A doua cuvântare a marelui Set* 57.

55. Sau „voinţă".

56. *Cf.* Ioan 14:6.

57. Vezi praznicul *agapē* sau sărbătoarea dragostei sau împărtăşania în tradiţia creştină.

58. În coptă, din greacă, *gnōsis*.

59. Ucigaşul ar putea fi Yaldabaoth sau Cain. Vezi *Evanghelia lui Filip* 61.

60. Sau „Eu sunt cel ce este prietenul înţelepciunii".

61. *Cf.* Ioan 1:18.

62. Titlul de încheiere este dat în întregime în greacă în manuscris. Marele Set este numit astfel şi în *Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut*.

PARTEA A UNSPREZECEA

1. Ediţii: Miroslav Marcovich, *Hippolyti refutationis omnium haeresium*; Paul Wendland, *Refutatio omnium haeresium*. Traduceri: Willis Barnstone, „The Book of Baruch" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 119–133; Robert M. Grant, *Gnosticism*, pp. 94–100; Robert Haardt, ed., *Gnosis*, pp. 108–116; Ernst Haenchen, „The Book *Baruch*" în *Gnosis*, ed. Werner Foerster, vol. 1, pp. 48–58. Pentru claritate, traducerea de faţă a textului urmează ordinea secţiunilor din Ipolit propusă în traducerea lui Robert M. Grant (Hippolytus, *Refutation of All Heresies* 5.24.1; 27.2–3; 26.1–37; 27.4). Stabilirea cu exactitate a fragmentelor din Ipolit care provin din *Cartea lui Baruh* este câteodată dificilă, de aceea pentru această traducere a trebuit să se ia hotărâri judicioase.

2. În limba greacă, *gnōnai*.

3. Vezi *Evanghelia lui Toma* 17; I Corinteni 2:9.

4. Psalmi 110:4.

5. Vezi *Evanghelia lui Toma* 17; I Corinteni 2:9.

6. *Cf.* Ioan 4:10, 14.

7. Sau „Era o despărțire a apei din apă" (*cf.* Facerea 1:6 și 7, despre apa de deasupra firmamentului și apa de dedesubtul acestuia).

8. *Cf.* Luca 18:19.

9. *Cf.* Herodot, *Istorii* 4:8–10, despre Hercule și femeia-năpârcă a sciților.

10. Sau „Edem", aici și pe tot cuprinsul textului. În versiunea greacă apare *Edem*, precum și în Facerea din Septuaginta 2 și 3. În ebraică, „Eden" înseamnă „plăcere", însă termenul poate deriva din cuvântul sumerian pentru „câmpie", iar „Edem" se aseamănă cu termenul ebraic pentru „pământ, țărână" (*cf. 'adam* și *'adamah*).

11. În ebraică, „Elohim" înseamnă „Dumnezeu". (În ebraică, cuvântul este la plural și uneori este păstrată traducerea la plural, „dumnezei".)

12. Șapte nume ale îngerilor tatălui lipsesc.

13. Achamoth este deseori descris ca fiind o personificare inferioară a înțelepciunii în textele valentiniene. Vezi *Evanghelia lui Filip* 60.

14. Adonaios este descris în *A doua cuvântare a marelui Set* (52–55), precum și în alte texte, drept fiul lui Yaldabaoth, care îi rămâne credincios Sophiei. Numele lui derivă din Adonai, cuvântul ebraic pentru „domnul meu".

15. Facerea 2:8.

16. În limba ebraică, „Baruh" înseamnă „binecuvântat".

17. În greacă, *gnōsin* – o formă a lui *gnōsis*.

18. În ebraică, „Naas" (*nahaš*) înseamnă „șarpe". *Cf.* gnosticii care sunt denumiți naaseni sau ofiți (din greacă, *ophis* care înseamnă de asemeni „șarpe").

19. *Cf.* Facerea 2:7.

20. Facerea 1:28.

21. *Cf.* Facerea 2:24.

22. *Cf.* Facerea 2:10–14.

23. Psalmi 118:19.

24. Psalmi 118:20.

25. Vezi *Evanghelia lui Toma* 17; I Corinteni 2:9.

26. Psalmi 110:1.

27. *Cf.* Facerea 6:7.

28. *Cf.* Facerea 2:9.

29. Aici este folosit infinitivul grecesc *ginōskein*.

30. *Cf.* Facerea 2:16 și 17.

31. Aici Naas este deopotrivă sursa ispitirii și pomul cunoașterii binelui și răului.

32. În mitologia greacă, Omphale este regina Lidiei care l-a înrobit pe Hercule și l-a pedepsit să îndeplinească treburi femeiești pentru o perioadă de timp.

33. *Cf.* Luca 1:5.

34. *Cf.* Luca 2:42.

35. Sau „fiul omului".

36. Vezi *A doua cuvântare a marelui Set* 55 și 56; *Apocalipsa lui Petru* 81–83.

37. Ioan 19:26.

38. *Cf.* Luca 23:46.

39. *Cf.* Luca 24:51; Faptele apostolilor 1:9.

40. În mitologia greacă, Priap este zeul fertilității, cunoscut pentru falusul lui imens.

41. Literal, „purtând fruct deasupra lui".

42. În mitologia greacă, Leda este femeia cu care Zeus, luând forma unei lebede, a întreținut relații sexuale. Leda rămâne însărcinată și apoi le dă naștere lui Pollux și Elenei, cea care mai târziu avea să devină Elena din Troia.

43. În mitologia greacă, Ganymede este chipeșul prinț troian, care este răpit de pajura lui Zeus și dus în Olimp, pentru a fi paharnicul zeilor și zeițelor.

44. În mitologia greacă, Danae este frumoasa prințesă a Argosului, care este întemnițată de tatăl ei, dar care rămâne însărcinată după ce este îmbrățișată de Zeus transformat într-o ploaie de aur. Din această împreunare Danae dă naștere lui Perseus, cel care a ucis-o pe Meduză și bunicul lui Hercule.

45. Isaia 1:2.

46. Isaia 1:3.

47. Eden (Israel).

48. Elohim

49. Sau „din pricina nesocotinței tatălui (*dia tēn patrikēn agnoian enteuthen*)", sau „care a fost întemnițat (*endethen*) din pricina nesocotinței tatălui".

50. Vezi Osea 1:2.

PARTEA A DOUĂSPREZECEA

1. Ediții: André-Jean Festugière, *Les Actes apocryphes de Jean et de Thomas*, pp. 199–207; Eric Junod și Jean-Daniel Kaestli, *Acta Johannis*. Traduceri: Barbara E. Bowe, „Dancing into the Divine"; Marvin Meyer, „The Round Dance of the Cross" în *The Gnostic Bible*, ed. Willis Barnstone și Marvin Meyer, pp. 351–355; Knut Schäferdiek, „The Acts of John" în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, vol. 2, pp. 181–184.

2. În *Faptele lui Ioan* se spune că Iisus i-a învățat pe ucenici Hora Crucii anterior răstignirii sale. Chiar înaintea acestei introduceri este explicată ceremonia Horei Crucii în termeni extrem de polemici cu referire la iudeii fără de lege, ale căror fapte se aflau sub îndemnul șarpelui.

3. *Logos*, aici și mai jos.

4. *Cf.* 1 Ioan 1:5.

5. Aici și pe tot parcursul acestui capitol, traducerea folosește viitorul „voi" pentru grecescul *thelō*, literal, „pe mine mă voi...".

6. „Harul dănțuiește" este o îndrumare în text pentru dansul liturgic.

7. Aceasta s-ar putea referi la tărâmul celor opt (ogdoada) din gândirea valentiniană – adică, cele șapte sfere planetare plus a opta sferă (cea a stelelor). Uneori cea de-a opta sferă este considerată a fi sălașul stăpânului cosmosului; alteori este socotită

a fi un nivel superior în înălțarea spirituală. Compară cu *Cartea tainică a lui Ioan* și cu *Discurs despre al optulea și al nouălea.*

8. Compară cu cele douăsprezece semne ale zodiacului.

9. *Cf.* Ioan 10:9.

10. *Cf.* Ioan 14.6.

11. Vezi *Evanghelia lui Toma* 42.

12. În greacă, *ton logon gnōthi tōs sophias.*

13. Sau „făcut de rușine".

14. Poate ar trebui comparat cu *A doua cuvântare a marelui Set* 55 și 56; și cu *Apocalipsa lui Petru* 81–83.

Bibliografie

Aland, Kurt, ed., *Synopsis Quattuor Evangeliorum: Locis parallelis evangeliorum apocryphorum et partum adhibitis*, a 15-a ed., Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1996. Corectată, cu un apendice de Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften: „Das Thomas-Evangelium / The Gospel According to Thomas", pp. 517–546.

Alberry, C.R.C., ed., *Manichaean Manuscripts in the Chester Beatty Collection*, vol. 2, partea a 2-a, *A Manichaean Psalm-Book*, W. Kohlhammer, Stuttgart, 1938.

Asgeirsson, Jon Ma., Kristin De Troyer şi Marvin W. Meyer, ed., *From Quest to Q: Festschrift James M. Robinson*, Leuven Univ. Press şi Peeters, Leuven, Belgia, 2000.

Attridge, Harold W., „The Greek Fragments". În *Nag Hammadi Codex II*, editat de Bentley Layton, vol. 1, pp. 95–128.

—, ed., *Nag Hammadi Codex I (The Jung Codex)*, 2 vol., Nag Hammadi Studies, E. J. Brill, Leiden, 1985, pp. 22 şi 23.

Attridge, Harold W. şi George W. MacRae, „The Gospel of Truth", în *Nag Hammadi Codex I*, editat de Harold W Attridge, vol. 1, pp. 55–122.

—, „The Gospel of Truth", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 38–51.

Barnstone, Willis, „The Book of Baruch", în *The Gnostic Bible*, editat de Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp.119–133.

Barnstone, Willis şi Marvin Meyer, ed., *The Gnostic Bible*, Shambhala, Boston, 2003.

Bauer, Walter, *Orthodoxy and Heresy in Earliest Christianity*, ed. a 2-a, Fortress Press, Philadelphia,1971.

Bethge, Hans-Gebhard, „«Zweite Logos des großen Seth»: Die zweite Schrift aus Nag-Hammadi-Codex VII eingeleitet und übersetzt vom Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften", în *Theologische Literaturzeitung* 100 (1975), pp. 97–110.

Bianchi, Ugo, ed., *Le Orgini dello Gnosticismo: Colloquia di Messina, 13-18 Aprile 1966*. Studies in the History of Religions (Supplements to *Numen*) 12, E. J. Brill, Leiden, 1970.

Blatz, Beate, „The Coptic Gospel of Thomas", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 110–133.

Blatz, Beate şi Einar Thomassen, „The Dialogue of the Saviour", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 300–312.

Böhlig, Alexander şi Frederik Wisse, „The Gospel of the Egyptians", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 208 şi 209.

—, ed., *Nag Hammadi Codices III,2 and IV,2: The Gospel of the Egyptians*. Nag Hammadi Studies 4, E. J. Brill, Leiden, 1975.

Bowe, Barbara E. „Dancing into the Divine: The Hymn of the Dance in the *Acts of John*". *Journal of Early Christian Studies* (1999), pp. 83–104.

Bullard, Roger A. şi Joseph A. Gibbons, „The Second Treatise of the Great Seth", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 362–371.

Cameron, Ron, *Sayings Traditions in the Apocryphon of James*. Harvard Theological Studies 34, Fortress Press, Philadelphia, 1984.

Charron, Régine, *Concordance des textes de Nag Hammadi: Le Codex III*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Concordances" 3, Les Presses de l'Université, Laval, Quebec, Louvain şi Paris, 1995.

Crossan, John Dominic, *The Cross That Spoke: The Origins of the Passion Narrative*, Harper & Row, San Francisco, 1988.

—, *Four Other Gospels: Shadows on the Contours on Canon*, Winston (Seabury), Minneapolis, 1985.

Culianu, Ioan, „The Gnostic Revenge: Gnosticism and Romantic Literature", în *Religionstheorie und politische Theologie, Band 2: Gnosis and Politik*, editat de Jacob Taubes, Wilhelm Fink/Ferdinand Schöningh, München, Paderborn, Viena şi Zürich, 1984, pp. 290–306.

—, *The Tree of Gnosis: Gnostic Mythology from Early Christianity to Modern Nihilism*. Traducere de H.S. Wiesner, HarperCollins, San Francisco, 1992.

Davies, Stevan, *The Gospel of Thomas and Christian Wisdom*, Seabury, New York, 1983.

de Boer, Esther A. *The Gospel of Mary: Beyond a Gnostic and a Biblical Mary Magdalene*, T. & T. Clark International, New York şi Londra, 2004.

—, *Mary Magdalene: Beyond the Myth*. Traducere de John Bowden, Trinity Press International, Harrisburg, PA., 1997.

—, „Mary Magdalene and the Disciple Jesus Loved". *Lectio Dfficilior I* (2000), jurnal electronnic (http://www.lectio.unibe.ch/).

DeConick, April D., „The Great Mystery of Marriage: Sex and Conception in Ancient Valentinian Traditions", *Vigiliae Christianae* 57 (2003), pp. 307–342.

Dewey, Arthur J., „The Hymn in the Acts of John". *Semeia* 38 (1986), pp. 67–80.

Doresse, Jean, *The Secret Books of the Egyptian Gnostics: An Introduction to the Gnostic Coptic Manuscripts Discovered at Chenoboskion*. Traducere de Philip Mairet, Hollis & Carter, Londra, 1960.

Emmel, Stephen, ed., *Nag Hammadi Codex III,5: The Dialogue of the Savior*. Nag Hammadi Studies 26, E. J. Brill, Leiden, 1984.

Emmel, Stephen, „The Recently Published *Gospel of the Savior* («Unbekanntes Berliner Evangelium»): Righting the Order of Pages and Events", *Harvard Theological Review* 95 (2002), pp. 45–72.

—, „Unbekanntes Berliner Evangelium = the Strasbourg Coptic Gospel: Prolegomena to a New Edition of the Strasbourg Fragments", în *For the Children, Perfect Instruction: Studies in Honor of Hans-Martin Schenke on the Occasion of the Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften's Thirtieth Year*, editat de Hans-Gebhard Bethge, Stephen Emmel, Karen L. King şi Imke Schletterer, Nag Hammadi and Manichaean Studies 54, E. J. Brill, Leiden, 2002, pp. 353–374.

The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices. Publicat sub auspiciile Departamentului de Antichităţi al Republicii Arabe Egipt în asociaţie cu United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 12 vol., E. J. Brill, Leiden, 1972–1984.

Fallon, Francis T., *The Enthronement of Sabaoth: Jewish Elements in Gnostic Creation Myths*. Nag Hammadi Studies 10, E. J. Brill, Leiden, 1978.

Festugière, André-Jean, ed., *Les Actes apocryphes de Jean et de Thomas*, Cahiers d'orientalisme 6, Cramer, Geneva, 1983.

Foerster, Werner, ed., *Gnosis: A Selection of Texts*. Traducere de R. McL, Wilson, 2 vol. Clarendon Press, Oxford, 1974.

Gager, John G., ed., *Curse Tablets and Binding Spells from the Ancient World*, Oxford Univ. Press, New York şi Oxford, 1992.

Grant, Robert M., *Gnosticism and Early Christianity*, ed.a 2-a, Columbia Univ. Press, New York, 1966.

— , ed., *Gnosticism: An Anthology*. Harper, New York, 1961.

Grobel, Kendrick. *The Gospel of Truth: A Valentinian Meditation on the Gospel, Translation from the Coptic and Commentary*, Abingdon, Nashville şi New York, 1960.

Haardt, Robert, ed., *Gnosis: Character and Testimony*, E. J. Brill, Leiden, 1971.

Haenchen, Ernst, „The Book Baruch", în *Gnosis*, editat de Werner Foerster, vol.1, pp. 48–58.

—, „Das Buch Baruch: Ein Beitrag zum Problem der christlichen Gnosis", *Zeitschrift für Theologie and Kirche* 50 (1953), pp. 123–158.

Hahn, Heinz. *Die islamische Gnosis: Die extreme Schia and die 'Alawiten*, Die Bibliothek des Morgenlandes, Artemis Verlag, Zürich, 1982.

Hartenstein, Judith, „Das Evangelium nach Maria", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, pp. 833–844.

Hartenstein, Judith şi Uwe-Karsten Plisch, „Der Brief des Jakobus", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 11–26.

Hedrick, Charles W., „Caveats to a «Righted Order» of the *Gospel of the Savior*", *Harvard Theological Review* 96 (2003), pp. 229–238.

Hedrick, Charles W. şi Robert Hodgson, Jr., ed., *Nag Hammadi, Gnosticism, and Early Christianity*, Hendrickson MA., Peabody, 1986.

Hedrick, Charles W. şi Paul A. Mirecki, *Gospel of the Savior: A New Ancient Gospel*, California Classical Library, Polebridge Press, SantaRosa, CA., 1999.

Hills, Julian V., „The Dialogue of the Savior", în *The Complete Gospels: Annotated Scholars Version*, editat de Robert J. Miller, pp. 336–350.

Isenberg, Wesley W., „The Gospel According to Philip", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 139–160.

Isenberg, Wesley W. şi Bentley Layton, „The Gospel According to Philip", în *Nag Hammadi Codex II, 2-7*, editat de Bentley Layton, vol. 1, pp. 129–217.

Jeremias, Joachim, *Unknown Sayings of Jesus*, ed. a-2a. Traducere de Reginald H. Fuller, SPCK, Londra, 1964.

Jonas, Hans, *The Gnostic Religion: The Message of the Alien God and the Beginnings of Christianity*, ed. a 2-a, Beacon, Boston, 1963.

—, *Gnosis und spätantiker Geist. I. Die mythologische Gnosis*, ed. a 3-a, Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 51, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1964.

Jones, F. Stanley, ed., *Which Mary? The Marys of Early Christian Tradition*, Symposium 19. Society of Biblical Literature, Atlanta, 2002.

Junod, Eric şi Jean-Daniel Kaestli, *Acta Johannis*. Corpus Christianorum, series apocryphorum I, 2. Brepols, Turnhout, Belgia, 1983.

Kähler, Martin, *Der sogenannte historische Jesus and der geschichtliche, biblische Christus*. Deichert, Leipzig, 1956.

King, Karen L., „The Apocryphon of John: Part II of the Gospel of John?". Lucrare prezentată în cadrul întâlnirii anuale a Society of Biblical Literature, Denver, CO, Nov. 2001.

—, „The Gospel of Mary", în *The Complete Gospels: Annotated Scholars Version*, editat de Robert J. Miller, pp. 351–360.

—, *The Gospel of Mary of Magdala: Jesus and the First Woman Apostle*. Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 2003.

—, ed., *Images of the Feminine in Gnosticism*. Studies in Antiquity and Christianity. Fortress Press, Philadelphia, 1988.

—, *Revelation of the Unknowable God: With Text, Translation, and Notes to NHC XI, 3 Allogenes*. Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1995.

—, „Sophia and Christ in the Apocryphon of John", în *Images of the Feminine in Gnosticism*, editat de Karen L. King, pp. 158–176.

—, *What Is Gnosticism?* Belknap Press and Harvard Univ. Press, Cambridge, MA, 2003.

—, „Why All the Controversy? Mary in the *Gospel of Mary*", în *Which Mary?*, editat de F. Stanley Jones, pp. 53–74.

King, Karen L., George W. MacRae, R. McL. Wilson şi Douglas M. Parrot, „The Gospel of Mary", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 523–527.

Kirchner, Dankwart, *Epistula Jacobi Apocrypha: Die zweite Schrift aus Nag-Hammadi-Codex I*. Texte und Untersuchungen 136. Akademie Verlag, Berlin, 1989.

Kirchner, Dankwart şi Einar Thomassen, „The Apocryphon of James", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 285–299.

Klijn, A.F.J., *Seth in Jewish, Christian, and Gnostic Literature*, E. J. Brill, Leiden, 1977.

Kloppenborg, John S., *Excavating Q: The History and Setting of the Sayings Gospel*. Fortress Press, Minneapolis, 2000.

—, *The Formation of Q: Trajectories in Ancient Wisdom Collections*. Fortress Press, Philadelphia, 1987.

—, *Q Parallels: Synopsis, Critical Notes, and Concordance*, Polebridge Press, Sonoma, CA, 1988.

Kloppenborg, John S., Marvin W. Meyer, Stephen J. Patterson şi Michael G. Steinhauser, *Q-Thomas Reader*, Polebridge Press, Sonoma, CA, 1990.

Koester, Helmut, *Ancient Christian Gospels: Their History and Development*, Trinity, Philadelphia; SCM, Londra, 1990.

Koester, Helmut şi Thomas O. Lambdin. „The Gospel of Thomas", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 126–138.

Koester, Helmut, Bentley Layton, Thomas O. Lambdin şi Harold W. Attridge, „The Gospel According to Thomas", în *Nag Hammadi Codex II, 2-7*, editat de Bentley Layton, vol. 1, pp. 37–128.

Koester, Helmut şi Elaine H. Pagels, „Introducere", în *Nag Hammadi Codex III,5: The Dialogue of the Savior*, editat de Stephen Emmel, pp.1–17.

Koester, Helmut, Elaine H. Pagels şi Stephen Emmel, „The Dialogue of the Savior", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 244–255.

Kuntzmann, Raymond, *Le Livre de Thomas (NH II,7): Texte établi, traduit, et présenté*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 16. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1986.

Layton, Bentley, *The Gnostic Scriptures: A New Translation with Annotations and Introductions*. Doubleday, Garden City, NY, 1987.

—, ed., *Nag Hammadi Codex II,2-7, Together with XIII,2*, Brit. Lib. Or. 4926(1), and P. Oxy. 1, 654, 655*. 2 vol. Nag Hammadi Studies 20, 21. E. J. Brill, Leiden, 1989.

—, „Prolegomena to the Study of Ancient Gnosticism", în *The Social World of the First Christians: Essays in Honor of Wayne A. Meeks*, editat de L. Michael White şi O. Larry Yarbrough, pp. 334–350.

—, ed., *The Rediscovery of Gnosticism: Proceedings of the International Conference on Gnosticism at Yale, New Haven, Connecticut, March 28-31, 1978*. Studies in the History of Religions (Supplements to *Numen*) 41. E. J. Brill, Leiden, 1980, 1981.

Létourneau, Pierre. *Le Dialogue du Sauveur (NH III, 5): Texte établi, traduit, et présenté*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 29. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 2003.

Lüdemann, Gerd şi Martina Janssen, *Bibel der Ketzer: Die gnostischen Schriften aus Nag Hammadi*. Radius, Stuttgart, 1997.

Mack, Burton L., *Logos und Sophia: Untersuchungen zur Weisheitstheologie im hellenistischen Judentum*, Vandenhoeck Ruprecht, Göttingen, 1973.

—, *The Lost Gospel: The Book of Q and Christian Origins*. Harper-SanFrancisco, San Francisco, 1993.

MacRae, George W. şi R. McL. Wilson, The Gospel of Mary", în *Nag Hammadi Codices V, 2-5 şi VI*, editat de Douglas M. Parrott, pp. 453–471.

Marcovich, Miroslav, ed., *Hippolyti refutationis omnium haeresium librorum decem quae supersunt*. Walter de Gruyter, New York şi Berlin, 1986.

Markschies, Christoph, *Valentinus Gnosticus? Untersuchungen zur valentinianischen Gnosis mit einem Kommentar zu den Fragmenten Valentins*, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1992.

Ménard, Jacques É., *L'Évangile de Vérité: Rétroversion grecque et commentaire*, Letouzey et Ané, Paris, 1962.

—, *L'Évangile selon Philippe: Introduction, texte, traduction, commentaire*. Letouzey & Ané, Strasbourg şi Paris, 1967.

—, *L'Évangile selon Thomas*, Nag Hammadi Studies 5, E. J. Brill, Leiden, 1975.

Meyer, Marvin, „The Book of Thomas", în *The Gnostic Bible*, editat de Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 396–403.

—, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1992.

—, „*Gospel of Thomas* Logion 114 Revisited", în *For the Children, Perfect Instruction: Studies in Honor of Hans-Martin Schenke on the Occasion of the Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften's Thirtieth Year*, ediat de Hans-Gebhard Bethge, Stephen Emmel, Karen L. King şi Imke Schletterer, Nag Hammadi and Manichaean Studies 54, E. J. Brill, Leiden, 2002, pp. 101–111. De asemeni în *Secret Gospels*, editat de Marvin Meyer, pp. 96–106.

—, *The Gospels of Mary: The Secret Tradition of Mary Magdalene, the Companion of Jesus.* HarperSanFrancisco, San Francisco, 2004.

—, „Making Mary Male: The Categories «Male» and «Female» in the *Gospel of* Thomas", *New Testament Studies* 31 (1985), pp. 544–570. De asemeni în *Secret Gospels,* editat de Marvin Meyer, pp. 76–95.

—, Recenzie la Karen L. King, *What Is Gnosticism? Review of Biblical Literature* (2004), jurnal electronic (http://www.bookreviews.org).

—, „The Round Dance of the Cross", în *The Gnostic Bible,* editat de Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 351–355.

—, „The Secret Books of James", în *The Gnostic Bible*, editat de Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 341–350.

—, „The Secret Book of John", în *The Gnostic Bible*, editat de Willis Barnstone şi Marvin Meyer, pp. 135–165.

—, *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark,* Trinity Press International/Continuum, Harrisburg, New York şi Londra, 2003.

Meyer, Marvin şi Charles Hughes, ed., *Jesus Then and Now: Images of Jesus in History and Christology,* Trinity Press International/Continuum, Harrisburg, New York şi Londra, 2001.

Miller, Robert J., ed., *The Complete Gospels: Annotated Scholars Version.* Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1994.

Orbe, Antonio, *Estudios Valentinianos,* Analecta Gregoriana 99, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 1958.

Pagels, Elaine H., *Beyond Belief: The Secret Gospel of Thomas,* Random House, New York, 2003.

—, *The Gnostic Gospels,* Random House, New York, 1979.

—, *The Gnostic Paul: Gnostic Exegesis of the Pauline Letters,* Fortress Press, Philadelphia, 1975.

—, *The Johannine Gospel in Gnostic Exegesis: Heracleon's Commentary on John,* Society of Biblical Literature Monograph Series 17, Abingdon, Nashville, 1973.

Painchaud, Louis, *Le Deuxième Traité du Grand Seth (NH VII,2): Texte établi et présenté*, Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 6, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1982.

Parrinder, Geoffrey, *Jesus in the Qur'an,* Oxford Univ. Press, New York, 1965.

Parrott, Douglas M., ed., *Nag Hammadi Codices V, 2-5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502, 1 and 4,* Nag Hammadi Studies II, E. J. Brill, Leiden, 1979.

Pasquier, Anne, *L'Évangile selon Marie (BG 1)*, Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 10, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1983.

Patterson, Stephen J., *The Gospel of Thomas and Jesus*, Foundations and Facets, Polebridge Press, Santa Rosa, CA, 1993.

Patterson, Stephen J., James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel: The Gospel of Thomas Comes of Age*, Trinity Press International, Harrisburg, 1998.

Pearson, Birger A., *Gnosticism and Christianity in Roman and Coptic Egypt*, Studies in Antiquity and Christianity, T. & T. Clark International, New York şi Londra, 2004.

—, *Gnosticism, Judaism, and Egyptian Christianity*, Studies in Antiquity and Christianity, Fortress Press, Minneapolis, 1990.

—, ed., *Nag Hammadi Codex VII*, Nag Hammadi and Manichaean Studies 30, E. J. Brill, Leiden, 1996.

Pellegrini, Silvia, „Der zweite Logos des großen Seth". În *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 2, 569-590.

Perkins, Pheme, *Gnosticism and the New Testament*, Fortress Press, Minneapolis, 1993.

Petersen, Silke şi Hans-Gebhard Bethge, „Der Dialog des Erlösers", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, 381–397.

Plisch, Uwe-Karsten, „Das heilige Buch des großen unsichtbaren Geistes", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 293–321.

Riley, Gregory J., *Resurrection Reconsidered: Thomas and John in Controversy*, Fortress Press, Minneapolis, 1995.

—, „Second Treatise of the Great Seth", în *Nag Hammadi Codex VII*, editat de Birger A. Pearson, pp. 129–199.

Robinson, James M., „From the Cliff to Cairo: The Story of the Discoverers and Middlemen of the Nag Hammadi Codices", în *Colloque international sur les textes de Nag Hammadi (Québec, 22-25 août 1978)*, editat de Bernard Barc, Bibliothèque Copte de Nag Hammadi, Section „Études" 1. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1981, pp. 21–58.

—,"Nag Hammadi: The First Fifty Years", în Stephen J. Patterson, James M. Robinson şi Hans-Gebhard Bethge, *The Fifth Gospel*, pp. 77–110.

—, ed., *The Nag Hammadi Library in English*, ed. a 3-a, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1988.

—, „Sethians and Johannine Thought: The Trimorphic Protennoia and the Prologue of the Gospel of John", în *The Rediscovery of Gnosticism*, editat de Bentley Layton, pp. 643–662.

—, „A Written Greek Sayings Cluster Older Than Q: A Vestige", *Harvard Theological Review* 92 (1999), pp. 61–77.

Robinson, James M., Paul Hoffinan şi John S. Kloppenborg, ed., *The Critical Edition of Q: Synopsis Including the Gospels of Matthew and Luke, Mark, and Thomas with English, German, and French Translations of Q and Thomas*, Peeters, Leuven, Belgium, 2000.

Robinson, James M. şi Helmut Koester, *Trajectories through Early Christianity*, Fortress Press, Philadelphia, 1971.

Rouleau, Donald, *L'Épître apocryphe de Jacques (NH I,2)*, cu L. Roy, *L'Acte de Pierre (BC 4)*. Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Textes" 18, Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1987.

Rudolph, Kurt, *Gnosis: The Nature and History of Gnosticism*. Traducere engleză, editat de R. McL. Wilson, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1987.

Sagnard, François, *La gnose valentinienne et le témoignage de Saint Irénée*, Vrin, Paris, 1947.

Schäferdiek, Knut, „The Acts of John", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 2, pp. 152–212.

Schenke, Hans-Martin, „Das Buch des Thomas", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 279–291.

—, „Das Evangelium nach Philippus", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 183–312.

—, „Evangelium Veritatis", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 27–44.

—, „The Gospel of Philip", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 179–208.

—, *Die Herkunft des sogennanten Evangelium Veritatis*. Evangelischer Verlag, Berlin, 1958.

—, „The Problem of Gnosis", *Second Century* 3 (1983), pp. 78–87.

—, „Das sethianische System nach Nag-Hammadi-Handschriften", în *Studia Coptica*, editat de Peter Nagel, Akademie Verlag, Berlin, 1974, pp. 165–172.

—, *Das Thomas-Buch (Nag-Hammadi-Codex II, 7)*. Texte und Untersuchungen 138. Akademie Verlag, Berlin, 1989.

Schenke, Hans-Martin, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, ed., *Nag Hammadi Deutsch.* 2 vol. Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte, Neue Folge, 8,12. Walter de Gruyter, Berlin şi New York, 2001, 2003.

Schenke, Hans-Martin şi Einar Thomassen, „The Book of Thomas", în *New Testament Apocrypha*, editat de Wilhelm Schneemelcher, vol. 1, pp. 232–247.

Schmithals, Walter, *Gnosticism in Corinth: An Investigation of the Letters to the Corinthians.* Traducere de John E. Steely, Abingdon Press, Nashville, 1971.

Schneemelcher, Wilhelm, ed., *New Testament Apocrypha.* Traducere engleză, editat de R. McL. Wilson, 2 vol., James Clarke, Cambridge; Westminster/ John Knox, Louisville, 1991, 1992.

Scholem, Gershom, *Jewish Gnosticism, Merkabah Mysticism, and Talmudic Tradition*, Jewish Theological Seminary of America, New York, 1960.

Scholer, David M., *Nag Hammadi Bibliography 1948-1969.* Nag Hammadi Studies 1, E. J. Brill, Leiden, 1971.

—, *Nag Hammadi Bibliography 1970-1994.* Nag Hammadi Studies 32, E. J. Brill, Leiden, 1997.

Schröter, Jens şi Hans-Gebhard Bethge, „Das Evangelium nach Thomas", în Nag *Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 151–181.

Segal, Alan F., *Two Powers in Heaven: Early Rabbinic Reports about Christianity and Gnosticism.* Studies in Judaism and Late Antiquity 25. E. J. Brill, Leiden, 1977.

Sevrin, Jean-Marie, *Le dossier baptismal séthien: Études sur la sacramentaire gnostique.* Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Section „Études" 2. Les Presses de l'Université Laval, Québec, 1986.

Sieber, John H., „The Barbelo Aeon as Sophia in Zostrianos and Related Tractates", în *The Rediscovery of Gnosticism*, editat de Bentley Layton, pp. 788-795.

Smith, Jonathan Z., *Drudgery Divine: On the Comparison of Early Christianities and the Religions of Late Antiquity.* Univ. of Chicago Press, Chicago, 1990.

Stead, G.C., „The Valentinian Myth of Sophia", *Journal of Theological Studies* 20 (1969), pp. 75–104.

Stroumsa, Gedaliahu A.G., *Another Seed: Studies in Gnostic Mythology*, E. J. Brill, Leiden, 1984.

Tardieu, Michel, *Écrits gnostiques: Codex de Berlin*. Sources gnostiques et manichéennes 1, Cerf, Paris, 1984.

—, *Trois mythes gnostiques: Adam, Éros et les animaux d'Égypte dans on écrit de Nag Hammadi (II, 5)*. Études augustinennes, Paris, 1974.

Till, Walter C., *Das Evangelium nach Philippos*. Patristische Texte und Studien 2. Walter de Gruyter, Berlin, 1963.

Till, Walter C. şi Hans-Martin Schenke, *Die gnostischen Schriften des koptischen Papyrus. Berolinensis 8502*, ed. a 2-a. Texte und Untersuchungen 60, Akademie Verlag, Berlin, 1972.

Torjesen, Karen Jo., *When Women Were Priests: Women's Leadership in the Early Church and the Scandal of Their Subordination in the Rise of Christianity*, HarperSanFrancisco, San Francisco, 1993.

Turner, John D., „The Book of Thomas the Contender", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 199–207.

—, *The Book of Thomas the Contender from Codex II of the Cairo Gnostic Library from Nag Hammadi (CG II, 7): The Coptic Text with Translation, Introduction and Commentary*, Society of Biblical Literature Dissertation Series 23, Scholars Press, Missoula, MT, 1975.

—, „Sethian Gnosticism: A Literary History". În *Nag Hammadi, Gnosticism and Early Christianity*, editat de Charles W. Hedrick şi Robert Hodgson Jr., pp. 55-86.

—, *Sethian Gnosticism and the Platonic Tradition*. Bibliothèque de Nag Hammadi, Section „Études" 6. Les Presses de l'Université Laval, Québec; Peeters, Leuven, Belgia, 2001.

Turner, John D. şi Bentley Layton, „The Book of Thomas the Contender Writing to the Perfect", în *Nag Hammadi Codex II, 2-7*, editat de Bentley Layton, vol. 2, pp. 171–205.

Uro, Risto, ed., *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. T. & T. Clark, Edinburgh, 1998.

Valantasis, Richard, *The Gospel of Thomas*, New Testament Readings, Routledge, Londra şi New York, 1997.

von Harnack, Adolf, *Marcion: The Gospel of the Alien God*. Traducere de John E. Steely şi Lyle D. Bierma, Labyrinth Press, Durham, NC, 1990.

Waldstein, Michael, „Das Apokryphon des Johannes", în *Nag Hammadi Deutsch*, editat de Hans-Martin Schenke, Hans-Gebhard Bethge şi Ursula Ulrike Kaiser, vol. 1, pp. 95–150.

Waldstein, Michael şi Frederik Wisse, ed., *The Apocryphon of John: Synopsis of Nag Hammadi Codices II, 1; III, 1 şi VI with BG 8502,2*, Nag Hammadi and Manichaean Studies 33, E. J. Brill, Leiden, 1985.

Wendland, Paul, ed., *Refutatio omnium haeresium.* Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte 26, Olms, Hildesheim şi New York, 1977.

White, L. Michael şi O. Larry Yarbrough, ed., *The Social World of the First Christians: Essays in Honor of Wayne A. Meeks*, Fortress Press, Minneapolis, 1995.

Williams, Francis E., „The Apocryphon of James", în *Nag Hammadi Codex I*, editat de Harold W. Attridge, vol. 1, pp. 13–53, vol. 2, pp. 7–37.

—, „The Apocryphon of James", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 29–37.

Williams, Michael A., *The Immovable Race: A Gnostic Designation and the Theme of Stability in Late Antiquity*, Nag Hammadi Studies 29, E. J. Brill, Leiden, 1985.

—, *Rethinking „Gnosticism": An Argument for Dismantling a Dubious Category*, Princeton Univ. Press, Princeton, NJ, 1996.

Wilson, R. McL., *The Gospel of Philip: Translated from the Coptic Text with an Introduction and Commentary*, Harper & Row, New York şi Evanston, 1962.

Wilson, R. McL. şi George W. MacRae, „The Gospel According to Mary", în *Nag Hammadi Codices V, 2-5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502, 1 and 4*, editat de Douglas M. Parrott, pp. 453–471.

Wisse, Frederik, „The Apocryphon of John", în *The Nag Hammadi Library in English*, editat de James M. Robinson, pp. 104–123.

Cuprins

Introducere 5

Evanghelia lui Toma cu Fragmentele Evangheliei greceşti
a lui Toma 25
Evanghelia Mariei 51
Evanghelia lui Filip 61
Evanghelia adevărului 103
Sfânta carte a Marelui Duh Nevăzut sau Evanghelia egipteană ... 125
Cartea tainică a lui Ioan 151
Cartea tainică a lui Iacov 187
Cartea lui Toma 205
Dialogul Mântuitorului 221
A doua cuvântare a marelui Set 241
Cartea lui Baruh de Iustin 261
Hora Crucii 277

Note 287
Bibliografie 332

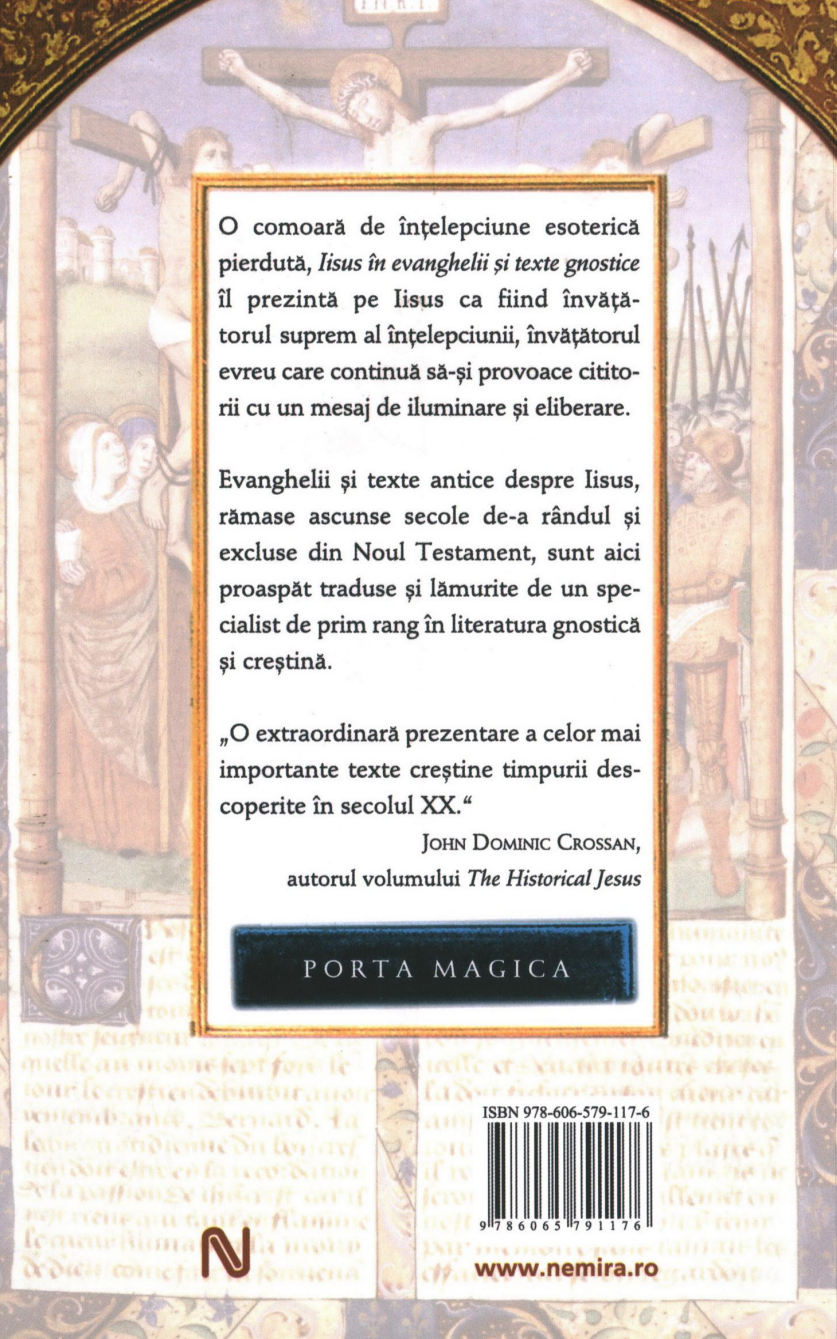

O comoară de înțelepciune esoterică pierdută, *Iisus în evanghelii și texte gnostice* îl prezintă pe Iisus ca fiind învățătorul suprem al înțelepciunii, învățătorul evreu care continuă să-și provoace cititorii cu un mesaj de iluminare și eliberare.

Evanghelii și texte antice despre Iisus, rămase ascunse secole de-a rândul și excluse din Noul Testament, sunt aici proaspăt traduse și lămurite de un specialist de prim rang în literatura gnostică și creștină.

„O extraordinară prezentare a celor mai importante texte creștine timpurii descoperite în secolul XX."

JOHN DOMINIC CROSSAN,
autorul volumului *The Historical Jesus*

PORTA MAGICA

ISBN 978-606-579-117-6

www.nemira.ro